

URBANISMUS A ÚZEMNÍ ROZVOJ

2
2022

MINISTERSTVO
PRO MÍSTNÍ
ROZVOJ ČR

ÚSTAV
ÚZEMNÍHO
ROZVOJE

TÉMA
DIGITALIZACE VEŘEJNÉ SPRÁVY

POKYNY PRO AUTORY

NABÍDKA RUKOPIŠŮ

REDAKCE PŘIJÍMÁ POŽADAVKY SPOLU SE ZASLANÝMI ČLÁNKY NA E-MAILOVÉ ADRESE redakce@uur.cz. GRAFICKÉ PŘÍLOHY VĚTŠÍHO ROZSAHU JE MOŽNO ZASLAT PROSTŘEDNICTVÍM SERVERU USCHOVNA.CZ. ZASLANÝ PRŮVODNÍ DOPIS MUSÍ OBSAHOVAT PLNÉ JMÉNO, ADRESU PRACOVISTĚ A KONTAKTNÍ ÚDAJE (E-MAILOVÁ ADRESA, TELEFONNÍ ČÍSLO). PŘI ŽÁDOSTI O ZAŘAZENÍ ČLÁNKU DO RECENZNÍHO ŘÍZENÍ JE TŘEBA TUTO SKUTEČNOST V PRŮVODNÍM DOPISE VÝSLOVNĚ UVÉST. PODROBNĚJŠÍ INFORMACE NALEZNETE NA www.uur.cz V SEKCI ČASOPIS URBANISMUS A ÚZEMNÍ ROZVOJ – RECENZNÍ ŘÍZENÍ.

FORMÁLNÍ POŽADAVKY

ROZSAH TEXTU BY MĚL ČINIT CCA 3–10 NORMOSTRAN (1 NORMOSTRANA = 60 ÚHOZŮ NA 30 ŘÁDKŮ), NEDOHODNETE-LI SE S REDAKCÍ JINAK. ZA KAŽDÝM TEXTEM PŘÍSPĚVKU MUSÍ BÝT UVEDENO JMÉNO AUTORA. STANDARDNÍMU PŘÍSPĚVKU BY MĚL PŘEDCHÁZET ZHRUBA DESETIŘÁDKOVÝ SOUHRN – ABSTRAKT (PRO RECENZOVANÉ PŘÍSPĚVKY PLATÍ SAMOSTANÉ PRAVIDLO – VIZ NÍŽE), KTERÝ BUDE MOŽNO POUŽÍT TAKÉ PRO REDAKCI ZAJIŠTĚNÉ ANGLICKÉ SHRNUTÍ V HLAVNÍCH RUBRIKÁCH (NETÝKÁ SE INFORMACÍ). ZA NEDÍLNOU SOUČÁST PŘÍSPĚVKU JE POVAŽOVÁN SEZNAM POUŽITÝCH ZDROJŮ A JEJICH DOSTUPNOST. BIBLIOGRAFICKÉ CITACE MUSEJÍ BÝT ZPRACOVÁNY PODLE NORMY ČSN ISO 690. TEXTOVÁ ČÁST JE VYŽADOVÁNA V TEXTOVÉM EDITORU WORD. GRAFICKÁ ČÁST SE ZÁSADNĚ POSÍLÁ SAMOSTATNĚ JAKO PŘÍLOHA S UVEDENÍM ZDROJŮ. POČÍTAČOVĚ ZPRACOVANÉ OBRÁZKY SE DODÁVAJÍ VE FORMÁTU TIFF (PŘÍP. JPG) V ROZLIŠENÍ MIN. 300 DPI; VEKTOROVÁ GRAFIKA VE FORMÁTU CDR, EPS, WMF A1. REDAKCE SI VYHRÁZUJE PRÁVO VÝBĚRU GRAFICKÉHO DOPROVODU TEXTU. ZA PŮVODNOST PŘÍSPĚVKU ODPOVÍDÁ AUTOR (VIZ PROHLÁŠENÍ AUTORA). RUKOPISY A GRAFIKU REDAKCE VRACÍ POUZE NA ŽÁDOST AUTORA.

AUTORIZACE

POKUD SE AUTOR NEVYJÁDŘÍ DO PĚTI DNŮ OD ODESLÁNÍ REDAKČNÍ ŽÁDOSTI O AUTORIZACI TEXTU, POVAŽUJE REDAKCE TEXT ZA ODSOUHLAŠENÝ A ZVEŘEJNÍ JEJ S PŘÍPADNÝMI REDAKČNÍMI ÚPRAVAMI.

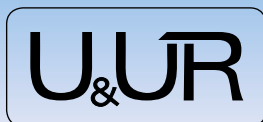
RELEVANTNÍ PŘÍSPĚVKY JSOU RECENZOVÁNY (www.uur.cz – ČASOPIS – RECENZNÍ ŘÍZENÍ).

ŽADATELŮM O RECENZNÍ ŘÍZENÍ:

K RECENZOVANÝM PŘÍSPĚVKŮM POŽADUJE REDAKCE ŠIRŠÍ SHRNUTÍ V ČEŠTINĚ (V ROZSAHU CCA JEDNÉ NORMOSTRANY), KTERÉ BUDE V PŘÍPADĚ SCHVÁLENÍ REDAKČNĚ PŘELOŽENO DO ANGLIČTINY A K ČLÁNKU PŘIPOJENO. RECENZOVANÉ PŘÍSPĚVKY NEJSOU HONOROVÁNY.

NÁZORY PUBLIKOVANÉ V ČLÁNCÍCH NEMUSEJÍ VŽDY VYJADŘOVAT STANOVISKO REDAKCE A ÚÚR.

VYDÁVÁ ÚSTAV ÚZEMNÍHO ROZVOJE, ORGANIZAČNÍ SLOŽKA STÁTU,
ZŘÍZENÁ MINISTERSTVEM PRO MÍSTNÍ ROZVOJ ČR.

Urbanismus a územní rozvoj

Číslo 2/2022, ročník XXV.

Vychází šestkrát ročně.

ISSN 1212-0855, MK ČR E 7021

Vydává:

Ústav územního rozvoje
Jakubské nám. 3, 602 00 Brno
www.uur.cz

Redakce:

E-mail: redakce@uur.cz
Mgr. Tamara Blatová (šéfredaktorka)
Tel.: 542 423 116, 603 885 728
E-mail: blatova@uur.cz
Hana Čechlovská (redaktorka)
Tel.: 542 423 123, 732 762 852
E-mail: cechlovska@uur.cz

Redakční rada:

Ing. arch. Hana Bártová
Ing. Eva Fialová
prof. Ing. arch. Maroš Finka, PhD., Slovensko
prof. Anna Geppert, Ph.D., Francie
Dipl.-Ing. Peter Gero, Německo
prof. Ing. arch. Jan Koutný, CSc.
Ing. arch. Milan Körner, CSc.
Ing. Zdeňka Kučerová (místopředsedkyně)
prof. Ing. Vítězslav Kuta, CSc.
Ing. Iveta Laštůvková
prof. Ing. arch. Karel Maier, CSc.
doc. Dr. Otakar Máčel, Nizozemí
Ing. arch. Vladimír Matuš, Kanada
Ing. arch. Jaroslav Sedlecký
MgA. Bernard Storch, Velká Británie
Ing. arch. Veronika Šindlerová, Ph.D.
Mgr. Petr Tonev, Ph.D.
RNDr. Václav Tremel
Ing. arch. Martin Tunka, CSc. (předseda)
Ing. Roman Vodný, Ph.D. (místopředseda)
doc. Ing. arch. Jakub Vorel, Ph.D.
Ing. arch. Karel Wirth

Roční předplatné: 720 Kč + poštovné
E-mail: cechlovska@uur.cz

Sazba a tisk:

GRAFEX-AGENCY, s. r. o.
Helceletova 16, 602 00 Brno

Náklad:

1 400 výtisků
Úplný obsah čísel je zveřejněn s půlročním
zpožděním na webových stránkách ÚÚR.

Toto číslo vyšlo v dubnu 2022

Foto na titulní straně obálky:

Třešť, Kraj Vysočina © Matěj Hink, PH Creative

OBSAH

NOVÁ GEOINFOSTRATEGIE 2020+ NEOPOMÍNÁ DIGITÁLNÍ MODELOVÁNÍ VYSTAVĚNÉHO PROSTŘEDÍ

/ Jitka Coufalová, Eva Kubátová 3

ÚZEMNÍ PLÁNOVÁNÍ V KONTEXTU DIGITALIZACE

VEŘEJNÉ SPRÁVY / Kateřina Vrbová 5

ÚČELOVÉ ÚZEMNÍ PRVKY V RÚIAN / Dana Pohanková 7

Recenzovaný článek

VYUŽITÍ EVROPSKÝCH DAT KRAJINNÉHO POKRYVU K POSOUZENÍ STAVU A VÝVOJE URBANIZOVANÝCH ÚZEMÍ ČESKA

/ Kateřina Horáková, Jan Mertl, Jana Bašistová, Edita Koblížková 9

Recenzovaný článek

STAVEBNÁ ČINNOST NA ÚZEMÍ S ARCHEOLOGICKÝMI NÁLEZMI V ČESKEJ REPUBLICE / Róbert Antal

21

DIGITALIZACE AGEND VEŘEJNÉ SPRÁVY

A KVALITA PROSTOROVÝCH DAT / Václav Čada 30

DIGITÁLNÍ TECHNICKÉ MAPY KRAJŮ / Michal Souček 40

DIGITALIZACE OTEVÍRÁ MOŽNOST

K PROPOJOVÁNÍ INFORMACÍ / Jaroslav Nechyba 44

IDENTIFIKAČNÍ ČÍSLO STAVBY V KONTEXTU

DIGITALIZACE STAVEBNÍHO ŘÍZENÍ / Karel Janečka 49

JAK MOHOU BÝT DATA PŘÍTOMNÉHO OBYVATELSTVA

OD MOBILNÍHO OPERÁTORA VYUŽITA

PRO PLÁNOVÁNÍ MĚST / Martin Dvořák, Jan Zvara 53

PORTÁL ÚZEMNÍHO PLÁNOVÁNÍ OBCÍ KRAJE VYSOČINA

/ Petr Jirásek, Martin Tejkal, Lubomír Jůzl 57

NOVÝ STAVEBNÍ ZÁKON V KOSTCE: DÍL II.

ZMĚNY STAVEBNÍHO PRÁVA HMOTNÉHO A STAVEBNÍHO PRÁVA PROCESNÍHO

(STAVEBNÍHO ŘÁDU) / Jan Brož 62

DOKUMENTY A PROCESY V RÁMCI ŠVÉDSKÉHO

PLÁNOVACÍHO SYSTÉMU II. / Irena Klingorová 69

HISTORIE A VÝVOJ POLITIKY ARCHITEKTURY A STAVEBNÍ

KULTURY ČR A PRŮBĚH JEJÍ AKTUALIZACE / Jakub Kotrla, Adam Guzdek 83

VÝBĚR VÝSLEDKŮ VÝZKUMŮ ZAMĚŘENÝCH NA VLIV KVALITY

PROSTŘEDÍ NA ČLOVĚKA / Jakub Kotrla, Hana Šimková 86

AKTIVITY PROGRAMŮ NADNÁRODNÍ A MEZINÁRODNÍ

SPOLUPRÁCE (ESPON METRO, CORCAP) / Elena Fedrová 87

O PROJEKTU ESPON DIGIPLAN / Martin Tomáš 89

VE 26. ROČNÍKU STUDENTSKÉ SOUTĚŽE URBAN DESIGN AWARD

USPĚLY PROJEKTY ROZVÍJEJÍCÍ POTENCIÁL RŮZNÝCH

SÍDELNÍCH STRUKTUR / Zuzana Poláková 92

SUMMIT KONCEPCE BIM 2022

ČESKO MÍŘÍ K DIGITÁLNÍMU STAVEBNICTVÍ / Jan Lodl 96

ÚZEMNÍ PLÁNOVÁNÍ, EKONOMICKÉ NÁSTROJE

A VYVLASTŇOVÁNÍ: VÝZVY PRO STAVEBNÍ ZÁKON

KONFERENCE SENÁTU PARLAMENTU ČR / Tamara Blatová 98

CO PÍŠÍ JINDE 100

Poživatelská praxe

Stavebně správní praxe

SLOVO ÚVODEM

Vážené čtenářky a čtenáři,

zdravím vás poprvé z pozice místopředsedy vlády pro digitalizaci a ministra pro místní rozvoj. Rád bych vás seznámil s novinkami v oblasti digitalizace veřejné správy, kterou vnímám jako jednu z největších priorit.

Chci totiž, abychom žili ve státě, který šetří čas občanům, aby šlo vše vyřídit jednoduše, bez nervů a front. Prostě a jasně, aby úřady neobíhali lidé, ale data. Digitalizací zrychlíme a zjednodušíme maximum procesů a agend. Výsledky pocítí každý občan, uspoří peníze a bude mít více volného času.

Představuji si stát, který pomocí aplikace upozorní na končící platnost dokumentů, které si několika kliknutími vyřídím přes mobilní telefon a nemusím si kvůli tomu brát volno. Musíme tento stát dostat v otázce technologií do 21. století. Podívejte se, jak nepřípravený byl stát v době začínající pandemie na nutnost využívat moderní technologie. Naším cílem je také větší transparentnost, a hlavně zrychlení a zefektivnění služby státu vůči občanům. Je přece normální být pro občany partnerem, nikoliv překážkou. Konkrétněji budeme nyní pracovat na možnosti zavedení elektronických osobních dokladů. Naprosto nutná je také digitalizace celého stavebního řízení. Chceme se inspirovat v zavádění digitalizace například Velkou Británií, Estonskem a Dánskem.

Řešil jsem digitalizaci a elektronické doklady i v Bruselu s eurokomisařem Johannesem Hahnem. Peníze na digitalizaci mj. budou z Národního plánu obnovy. Ten je pro naši zemi ohromnou příležitostí. Evropská komise počítá se závratnými skoro 200 miliardami korun pro Českou republiku – jsou to peníze navíc, které využijeme i na digitalizaci a celkovou modernizaci naší země.

Velkým tématem samo o sobě je mimo jiné také digitalizace stavebního řízení, díky níž bude moci stavebník podat svoji žádost kdykoli, bude mít přehled o tom, v jakém stavu se jeho žádost právě nachází, a samozřejmě bude mnohem rychlejší průběh celého řízení. Dojde totiž k propojení různých úrovní stavebních úřadů, a tím i k lepší přehlednosti.

Pracujeme také například na tzv. digitální občance. Jde o digitální identitu, kterou budou poskytovat národní státy, ale platná bude v celé Evropě. Občan se bude moci pohodlně digitálně identifikovat, ať už ve službách, v byznysu či před úřady, zkrátka všude, kde to bude potřeba. Měla by umět vše, co umí obyčejná peněženka ve vaší kapse.

Věřím, že už během příštího roku bude normální a běžné využívat služeb našich úřadů bez stresu ve frontách.

*Ivan Bartoš
místopředseda vlády pro digitalizaci
a ministr pro místní rozvoj*

NOVÁ GEOINFOSTRATEGIE2020+ NEOPOMÍNÁ DIGITÁLNÍ MODELOVÁNÍ VYSTAVĚNÉHO PROSTŘEDÍ

Jitka Coufalová, Eva Kubátová

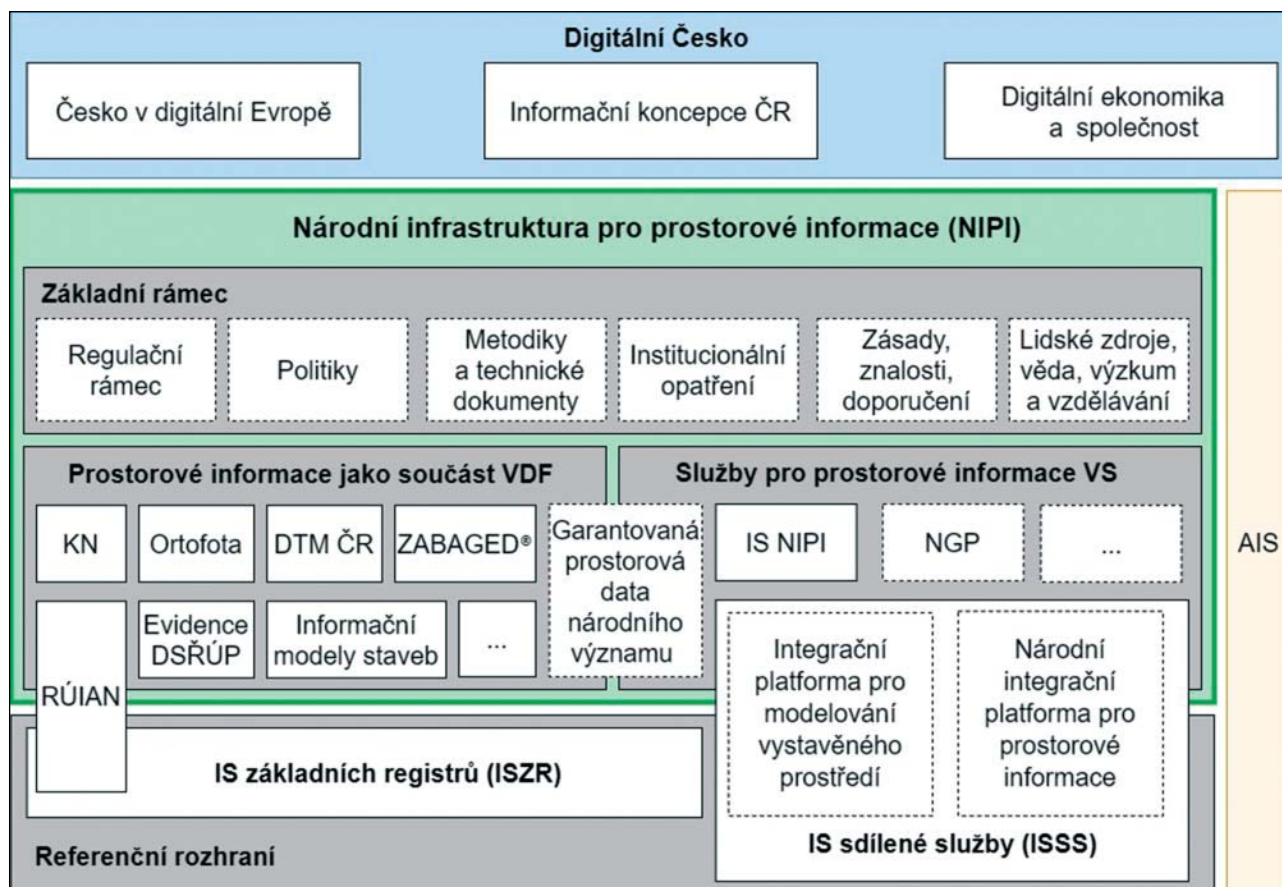
Na podzim roku 2021 byla vládou schválena Strategie rozvoje infrastruktury pro prostorové informace v České republice po roce 2020 (GeoInfoStrategie2020+). Smyslem její implementace je koordinace a podpora rozvoje digitálních služeb nad prostorovými daty České republiky do roku 2027. Tři realizační opatření jsou cílena na digitální modelování vystavěného prostředí, což se urbanismu a územního plánování bytostně týká.

Národní infrastruktura pro prostorové informace

Vizi GeoInfoStrategie2020+ je digitální ekonomika, společnost a veřejná správa využívající **národní infrastrukturu pro prostorové informace (NIPI)** podporující digitální transformaci České republiky. Mezi hlavní cíle patří vybudovat a nabídnout širokou škálu důvěryhodných a bezpečných služeb nad kvalitními prostorovými daty komerčním i nekomerčním subjektům a samozřejmě všem lidem. Národní infrastruktura pro prostorové informace v kontextu současného **eGovernmentu** znázorňuje schéma na obr. 1.

GeoInfoStrategie2020+

GeoInfoStrategie2020+ navazuje na stav implementace GeoInfoStrategie, kterého bylo dosaženo v letech 2014–2020. Došlo k propojení aktivit v oblasti prostorových informací s klíčovými aktivitami eGovernmentu, pokračovaly dřívější projekty (rozvoj Registru územní identifikace, adres a nemovitostí, implementace INSPIRE) a začaly se realizovat nové významné národní projekty (digitalizace stavebního řízení a územního plánování, implementace Koncepce zavádění metody BIM v České republice). Vládou byl schválen věcný záměr zákona o NIPI.

Obr. 1: Schéma NIPI

GeoInfoStrategie2020+ je rozdělena do čtyř oblastí. První se týká **výzkumu a vzdělávání v oblasti prostorových informací**. Druhá oblast je zaměřena na **regulační rámec** a třetí na **rozvoj prostředí** podporující digitální technologie pro prostorová data. Čtvrtá oblast usiluje o **efektivní a centrálně koordinovaný rozvoj NIPI** jako součásti eGovernmentu i digitální ekonomiky a společnosti. Tato oblast obsahuje tři opatření zaměřená na digitální modelování vystavěného prostředí.

Ve vystavěném prostředí se realizuje většina lidských potřeb a pracovních, vzdělávacích i rekreačních aktivit – optimalizace tohoto prostředí je proto stěžejní pro zvyšování kvality života, společnosti i ekonomiky. Rozvoj digitalizace veřejné správy v oblasti agend, úkonů a služeb souvisejících s procesy probíhajícími ve vystavěném prostředí pak lze realizovat pouze na základě odpovídajících datových zdrojů včetně prostorových dat, prostorových informací a služeb nad prostorovými daty. Stejně tak jsou tyto datové zdroje nezbytné pro digitalizaci procesů soukromého sektoru. Digitální transformace oboru stavebnictví se po procesní, metodické i technologické stránce realizuje s využitím Metody informačního modelování staveb (BIM) v souladu se strategií Digitální Česko a Koncepcí zavádění metody BIM v České republice. Za účelem harmonizace a zpřístupnění relevantních dat si první opatření klade za cíl vybudovat integrač-

ní platformu pro modelování vystavěného prostředí. Druhé opatření je opatřením výzkumným zaměřeným na potřeby, požadavky, podmínky a postupy realizace digitálního modelování vystavěného prostředí ČR v souladu s mezinárodní vizí konceptu digitálního dvojčete pro vystavěné prostředí jako podmínky zavádění internetu věcí či umělé inteligence. Třetí opatření má za cíl navrhnout a následně zajistit zprovoznění evidenční propojenosti informačních modelů staveb v celém životním cyklu staveb (tj. jak pro účely fáze přípravné, tak provozní). Jedná se o identifikaci a specifikaci potřeb na rozšíření informačního čísla stavby a navazujících procesů a toků dat. Systém evidence staveb jako integrační autorita propojeného datového fondu pro digitální modelování vystavěného prostředí tak bude tvořit základní modul pro integraci dat o vystavěném prostředí.

Závěr

Koordinovat koncepční rozvoj NIPI a implementaci GeoInfoStrategie2020+ jsou hlavní činnosti Pracovního výboru pro prostorové informace, jež je stálým výborem Rady vlády pro informační společnost. Celé znění GeoInfoStrategie2020+, kterou připravil tým odborníků z řad veřejné správy, komerční sféry, profesních organizací a univerzit, si můžete stáhnout na stránkách www.geoinfostrategie.gov.cz.

*Mgr. Jitka Coufalová, Ph.D.
RNDr. Eva Kubátová
Odbor eGovernmentu
Ministerstvo vnitra*

ENGLISH ABSTRACT

The new GeoInfoStrategie2020+ takes into consideration the digital modelling of built-up settings, by Jitka Coufalová & Eva Kubátová

The Infrastructure Development Strategy for Spatial Information in the Czech Republic after 2020 (GeoInfoStrategie2020+) was approved by the Government in autumn 2021. The purpose of its implementation is coordination of and support for digital services using spatial data in the Czech Republic before the year 2027. Three implementation measures are aimed at digital modelling of built-up settings, all of them crucial for urban/spatial planning.

ÚZEMNÍ PLÁNOVÁNÍ V KONTEXTU DIGITALIZACE VEŘEJNÉ SPRÁVY

Kateřina Vrbová

Z pohledu veřejné správy představuje územní plánování jednu z mnoha agend, u níž je třeba zajistit digitalizaci a poskytování elektronických služeb, a to jak pro koncové uživatele (investory, občany, projektanty, odbornou veřejnost), tak pro ty, kteří se na výkonu agendy přímo podílí (stát, kraje, obce, úřednický aparát). Základním předpokladem úspěšné digitalizace je zaměření především na koncové uživatele a jejich potřeby. V případě územního plánování toto představuje velmi náročný úkol, neboť plánování budoucí podoby území se týká všech jeho uživatelů – nejen odborníků, ale i široké laické veřejnosti. Škála uživatelů je tedy velmi různorodá, našim cílem však musí být poskytování kvalitních služeb pro všechny zúčastněné.

Územní plánování zahrnuje širokou škálu činností, které mají jeden zásadní cíl, a tím je dosažení celospolečenské dohody o budoucím uspořádání území. Základní rámec k jeho dosažení poskytuje stavební zákon. Ten určuje nástroje územního plánování, postup jejich pořizování včetně způsobu projednání a další procesy, které jsou součástí agendy územního plánování. Výstupy územního plánování slouží v navazujících procesech jak při projektování, tak při rozhodování o změnách v území. Současný stav digitalizace agendy územního plánování není uspokojivý, proto Ministerstvo pro místní rozvoj ve spolupráci s řadou odborníků z praxe zahájilo v roce 2019 intenzivní práce na projektu digitalizace stavebního řízení a územního plánování, který by měl přinést zásadní změnu v této oblasti. Kromě vytvoření potřebného legislativního prostředí, které je nezbytnou podmínkou pro veškerou činnost veřejné správy, probíhá příprava centrálního informačního systému územního plánování, standardů jednotlivých dokumentací a další kroky pro maximální digitalizaci všech postupů (např. příprava jednotných elektronických formulářů pro žadatele).

Podobně jako nelze vnímat stavební zákon izolovaně, ale jako nedílnou součást celého právního řádu České republiky, tak i digitalizace agendy územního plánování musí být realizována v kontextu digitalizace celé veřejné správy. Základní strategii koordinované a komplexní digitalizace ČR představuje program Digitální Česko, jehož součástí je i Informační koncepce ČR. Ta stanovuje cíle ČR v oblasti informačních systémů veřejné správy a definuje hlavní poslání eGovernmentu. To spočívá v poskytování on-line služeb pro klienty veřejné správy co nejjednodušším a nejefektivnějším způsobem, pro úředníky pak poskytovat standardizované, efektivní, sdílené elektronické služby nad referenčními/garantovanými daty při výkonu jejich zákonem dané působnosti. Územní plánování je významným konzumentem a producentem prostorových dat a služeb nad prostorovými daty, proto musí být digitalizace této agendy připravována v úzké vazbě na rozvoj národní infrastruktury pro prostorové informace. Základní rámec vychází ze Strategie rozvoje infrastruktury pro prostorové informace v České republice po roce 2020 (GeoInfoStrategie2020+) schválené vládou dne 12. listopadu 2021. GeoInfoStrategie mimo jiné upozorňuje na přetrvávající problémy, kterými je zejména nedostatečná koordinace, a to jak mezi správci základních prostorových

dat a správci tematických prostorových dat, tak i mezi státní správou a samosprávou. Mezi další nedostatky patří absence potřebných garantovaných prostorových dat pro užití v agendách veřejné správy, absence některých prostorových dat vysoké míry podrobnosti, roztržistý a nedostačující regulační rámec a terminologie. Zásadním problémem je pak podcenění významu kvalifikovaných lidí a vzdělávání v oblasti prostorových informací. Podrobnosti o této strategii přináší samostatný článek, proto si zde dovoluji zdůraznit pouze hlavní cíle této strategie, které je třeba sledovat i v rámci územního plánování:

- zvyšování informovanosti a posilování digitální gramotnosti odborné i laické veřejnosti tak, aby dokázala využívat služby nad prostorovými daty,
- podpoření vzniku digitální veřejné správy, která bude poskytovat efektivní služby státu a pomocí kompetentních úředníků dokáže z kvalitních prostorových dat získat potřebné informace pro rozhodování,
- zajištění poskytování široké škály důvěryhodných a bezpečných služeb nad kvalitními harmonizovanými prostorovými daty pro komerční i nekomerční subjekty,
- poskytování on-line služeb nad prostorovými daty pro občany.

Jak jsme již informovali mimo jiné v čísle 1/2020 tohoto časopisu, došlo na základě nebylé politické podpory ke schválení potřebné novelizace stavebního zákona ve věci zavedení digitalizace stavebního řízení a územního plánování. Tato právní úprava byla následně promítnuta i do nového stavebního zákona, kde je dále rozvíjena. Pro oblast územního plánování jsou řešeny dvě základní roviny, jednak je to tvorba a sdílení digitálních dat a jednak zajištění digitalizace procesů, tedy zejména pořizování jednotlivých dokumentů územního plánování včetně jejich projednávání s veřejností v jednotném systému. Připravovaný Národní geoportál územního plánování jako centrální informační systém pro územní plánování bude na jednom místě dálkovým způsobem poskytovat výstupy z územně plánovací činnosti, umožňovat sledování postupu pořizování dokumentací, zároveň bude sloužit jako agendový informační systém územního plánování pro jednotlivé úřady, které se na výkonu této agendy podílejí.

Co se týká tvorby a sdílení dat, je třeba si uvědomit, že územní plánování obsahuje sadu nástrojů, které jsou vzájemně velmi úzce provázány. Z hlediska územně plánovacích podkladů jsou to především územně analytické podklady pořizované na třech úrovních (ministerstvo, krajské úřady a obecní úřady obcí s rozšířenou působností). Základem pro tvorbu těchto dokumentů je databáze územně analytických podkladů. Jedná se o velmi komplexní databázi, kterou tvoří údaje o území (poskytovatelem těchto dat jsou orgány veřejné správy, jimi zřízené právnické osoby a vlastníci dopravní a technické infrastruktury), dále pak zjištění vyplývající z průzkumů území a další dostupné informace o území. Tato databáze by v budoucnu měla být vedena jednotně v prostředí Národního geoportálu územního plánování s tím, že bude maximálním způsobem využívat data z ostatních informačních systémů veřejné správy – zejména z připravovaných digitálních technických map krajů a Registru územní identifikace, adres a nemovitostí, kde by do budoucna měly být evidovány limity v území formou účelových územních prvků. Územně analytické podklady následně slouží jako výchozí podklad pro tvorbu závazných nástrojů územního plánování (a pro rozhodování v území). Právě tyto nástroje vytváří hierarchicky provázanou soustavu dokumentů zajišťující koordinovaný rozvoj území (na národní úrovni politika územního rozvoje a nově připravovaný územní rozvojový plán, na krajské úrovni zásady územního rozvoje,¹⁾ jednotlivé obce pak vydávají územní a regulační plány). Nezbytným podkladem pro tvorbu a prezentaci těchto dokumentů jsou i další data veřejné správy (např. data z katastru nemovitostí, základních registrů, digitálních technických map, základní báze geografických dat). Teprve propojený systém všech těchto dat, která se budou v budoucnu sbíhat v Národním geoportálu územního plánování, nám umožní získávat informace potřebné pro plánování a rozhodování o změnách v území. Aby mohl celý tento systém fungovat, je třeba nastavit pravidla pro tvorbu a sdílení dat a vytvářet takové nástroje, které nám umožní efektivní práci s těmito daty. Abychom mohli uživatelům poskytovat garantovaná data, tedy data, která budou v souladu s datovou specifikací, bude třeba pro jednotlivé nástroje územního plánování tyto specifikace připravit, zveřejnit a zajistit kontrolní nástroje, které umožní ověření souladu předávaných dat s touto specifikací. Jedná se o jeden ze zcela zásadních požadavků, který umožní uživatelům rozhodnout se, zda jsou poskytovaná data vhodná pro jejich účel užití. Z tohoto důvodu budou na Národním geoportálu územního plánování poskytována spolu s daty i standardizovaná metadata, která kromě potvrzení souladu dat s příslušnou datovou specifikací budou obsahovat i další důležité údaje o datech, jako je např. jejich přesnost (spolu s daty ze zásad územního rozvoje tak získá uživatel i údaj o tom, že dokumentace byla vydána v měřítku 1 : 100 000). Tyto údaje by měly významně napomoci správné interpretaci dat jednotlivými uživateli. Dalším velmi zásadním úkolem, jehož splnění pomůže správně interpretovat data, je řešení problematiky ontologií. K tomu by mělo napomoci opatření implementačního

plánu Geoinfostrategie2020+ (konkrétně opatření 3.2.3), jehož cílem je zajistit vytvoření a průběžnou aktualizaci propojeného systému pro správu ontologií nejen pro oblast prostorových dat, ale i dalších oblastí eGovernmentu. Takto vytvořený systém ontologií je základní podmínkou pro věcně správné užívání sdílených dat propojeného datového fondu. Pokud by nevznikl, zůstanou datové sady, byť publikované na webu, pouze sémanticky nepropojenými ostrovy. Hlavním cílem standardizace tedy není jednotná podoba výkresů či legendy, ale stanovení jednotné struktury výstupů územně plánovací činnosti tak, abychom s nimi dokázali dál efektivně pracovat a poskytovat nad těmito výstupy standardizované služby pro potřeby všech jejich potenciálních uživatelů.

Zavedení Národního geoportálu územního plánování, jehož součástí bude i agendový informační systém, umožní sjednotit roztržštěný systém výkonu agendy v oblasti územního plánování. Jedná se o jednu z klíčových bariér úspěšné digitalizace veřejné správy, jak ji zmiňuje v Souhrnné zprávě o digitalizaci veřejné správy v ČR z roku 2019 Nejvyšší kontrolní úřad. Ministerstvu umožní daleko efektivnějším způsobem analyzovat, řídit a sjednocovat výkon agendy územního plánování napříč všemi úřady. Zároveň tento systém umožní daleko snazší sdílení dokumentů z oblasti územního plánování napříč celou veřejnou správou (při výkonu spisové služby budou moci orgány územního plánování odkazovat na údaje a dokumenty uložené v Národním geoportálu územního plánování).

V obecné rovině nám tyto změny umožní zvýšit efektivitu, a to díky kompletní digitalizaci jak procesů, tak vytvářených dat a služeb nad těmito daty. Nutnou podmínku představuje zavedení standardů pro tvorbu a předávání dat, rovněž i poskytovaných služeb nad těmito daty, které zajistí dostupnost a provázanost dat v celém procesu. Nastavené standardy a pravidla musí být srozumitelná a nesmí omezovat urbanistické řešení. Z hlediska technologického je třeba dodržovat požadavky na softwarově neutrální řešení a vycházet z (mezi) národních standardů. Maximum dat by mělo být poskytováno ve formě otevřených dat, zároveň bude třeba v odůvodněných případech, zejména z důvodu ohrožení bezpečnosti a obrany státu, vést data v odlišném režimu. Dosavadní praxe ukazuje, že digitalizace významně podporuje rozvoj inovací, vzhledem ke komplexnosti celé problematiky bude však třeba zapojení odborníků z celé řady oblastí, tj. nejen z územního plánování, ale také z oblasti informačních technologií a GIS. Je třeba využívat dosavadních zkušeností a dobrých příkladů z praxe, ať už ze zahraničí nebo z projektů realizovaných v prostředí ČR. Územní plánování jako věc veřejná by mělo být co nejvíce přístupné všem aktérům v území, digitalizace nám umožní poskytovat maximum dat na jednom místě standardizovaným způsobem ve formě otevřených dat pro celé území ČR, což významně přispěje ke zvýšení transparentnosti veřejné správy v této oblasti. Obrovský rozvoj digitalizace ve všech oblastech naší společnosti však přináší i negativní dopady. Dovolím si zmínit

1) Regulační plány nejsou kraji aktuálně pořizovány a v novém stavebním zákoně se s nimi v této úrovni již nepočítá.

ten, který považují za nejdůležitější. Digitalizace nesmí vést k diskriminaci žádné skupiny účastníků se procesu územního plánování. Mějme stále na paměti, že ne všichni mohou, umí a chtějí využívat digitální technologie. Pro běžné občany se nesmí stát využívání digitálních služeb státu povinností, ale dobrovolnou možností, kterou většina využije, protože pro ně bude tato cesta snadno dostupná, srozumitelná a pohodlná. Těm, u nichž práci s digitálními technologiemi budeme vyžadovat (úředníkům, projektantům, zastupitelům, ...), musíme poskytnout maximální podporu. Nejde jen o vzdělávací materiály, metodiky a školení, ale především o vytvoření uživatelsky vstřícného prostředí a podporu vycházející z požadavků z praxe. Dosavadní zkušenosti s digitalizací v praxi nás již všechny poučily, že ne vždy

se vše podaří napoprvé zrealizovat na jedničku. Pro zajištění rozvoje a další zlepšování poskytovaných služeb bude nezbytné v rámci připravovaného Národního geoportálu územního plánování zajistit monitoring využívání dat a služeb, kromě toho bude třeba zajistit sběr podnětů a upozornění týkající se jednotlivých funkcionalit identifikovaných jednotlivými uživateli, protože sebelepší IT řešení nebude funkční, pokud nezohlední potřeby svých uživatelů.

Ing. Kateřina Vrbová, Ph.D.
Odbor územního plánování
Ministerstvo pro místní rozvoj ČR

ENGLISH ABSTRACT

Spatial planning in the context of digitization in public administration, by Kateřina Vrbová

As seen from the perspective of public administration, spatial planning is one of numerous agendas in which digitization and provision of electronic services is inevitable, both for end users (developers, planners, professional public, citizens) and persons involved directly in the performance of the agenda (government, regions, municipalities, the bureaucratic apparatus). A basic assumption for successful digitization is the focus on end users and their needs. As to spatial planning, this presents a very difficult task, because planning of the prospective shape of a territory has to do with all its users, specialists as well as the lay public. The range of users is very diverse, yet it must be our ambition to provide high-quality services for all those involved.

ÚČELOVÉ ÚZEMNÍ PRVKY V RÚIAN

Dana Pohanková

Od vybudování základního Registru územní identifikace, adres a nemovitostí (RÚIAN) bylo záměrem Českého úřadu zeměměřického a katastrálního, aby do RÚIAN byly postupně, s ohledem na požadavky dalších orgánů veřejné správy, zaváděny účelové územní prvky. Hlavní výhodou zavádění účelových územních prvků do RÚIAN je, s odkazem na ustanovení § 38 zákona č. 111/2009 Sb., o základních registrech, jejich referenčnost, tedy závaznost pro výkon agend ve veřejném sektoru. Tato skutečnost umožňuje data základního registru přímo přebírat pro potřeby jiných agend veřejné správy. Článek krátce popisuje dosavadní historii zavádění těchto prvků do RÚIAN se zaměřením na výhody jejich vedení v RÚIAN pro potřeby katastru nemovitostí.

Definice účelových územních prvků (ÚÚP) je od vzniku základních registrů stanovena v § 31 odst. 2 zákona č. 111/2009 Sb., o základních registrech (dále jen ZZR): „Registr územní identifikace obsahuje též údaje o účelových územních prvcích, pomocí kterých je vyjádřeno území jiným právním předpisem, pokud jiný právní předpis stanoví, že se tyto údaje do registru územní identifikace zapisují.“

Naprostá většina údajů obsažených v RÚIAN je referenční, a to mimo jiné znamená, že tyto údaje jsou závazné pro

použití v agendách veřejné správy a mohou být přebírány do různých systémů veřejné správy. Tento princip vede ke zvýšení aktuálnosti evidovaných údajů v dalších systémech veřejné správy a je nástrojem, který podporuje digitalizaci veřejného sektoru. Umožňuje nabízet řešení, prostřednictvím kterých jsou agendy veřejné správy dosažitelné vzdáleně, prostředky eGovernmentu. Statut referenčnosti údajů vedených v RÚIAN navíc umožňuje orgánům veřejné moci vyjádřit oprávněnou pochybnost o správnosti údajů vedených v základním registru prostřednictvím reklamačních

služeb. V případě, kdy k vyjádření pochybnosti dojde, údaj musí být ověřen oprávněným editorem a buď potvrzena jeho správnost, nebo provedena požadovaná oprava, to vše v termínech stanovených zákonem.

Prvním účelovým územním prvkem vedeným v RÚIAN se v roce 2014 staly volební okrsky. Povinnost vést volební okrsky jako ÚÚP v RÚIAN ukládá zákon č. 222/2012 Sb., kterým se mění volební zákony. Údaje o vymezení volebních okrsků, včetně jejich změn, zapisuje do RÚIAN starosta v interaktivní části aplikace Informačního systému územní identifikace (ISÚI). V datové struktuře RÚIAN i ISÚI jsou volební okrsky zavedeny jako samostatný prvek s vazbou na adresní místa, jejich zavedení umožnilo např. vytvářet aktuální voličské seznamy, které je možné generovat prostřednictvím CzechPOINTu.

Protože záměr Českého úřadu zeměměřického a katastrálního (ČÚZK) počítal s tím, že ÚÚP v RÚIAN bude vedeno několik desítek, a nikoliv jednotek, zaměřili jsme se na vytvoření a optimalizaci univerzální datové struktury potřebné pro různé typy ÚÚP. Pro aktualizaci ÚÚP v ISÚI, respektive RÚIAN, preferujeme využití editačních webových služeb před složitými úpravami interaktivní části aplikace ISÚI.

Navržené univerzální řešení umožňuje postupně přidávat další ÚÚP včetně požadavků na specifické doplňující atributy a nastavovat konkrétní editory zodpovědné za aktualizaci u jednotlivých prvků, bez nutnosti vytvářet novou datovou strukturu s každým novým ÚÚP. Zákonem stanovený editor konkrétního ÚÚP napojí svůj agendový informační systém (AIS) prostřednictvím webových služeb na ISÚI a společně se správou dat ve vlastním systému následně probíhá i aktualizace referenčních dat v RÚIAN. Univerzální řešení máme nyní v ISÚI implementované a připravené k naplnění daty libovolných ÚÚP.

V několika posledních letech se ve hře ocitlo hned několik ÚÚP, jejichž zavedení je přínosné pro veřejnou správu. Po konzultacích s věcnými gestory příslušných agend a zákonů byly navrženy úpravy legislativy potřebné pro vedení ÚÚP v RÚIAN.

Jako ČÚZK jsme se zaměřili na zavedení takových ÚÚP, jejichž údaje je možné přebírat z RÚIAN automatizovaně do katastru nemovitostí (ISKN). Jednotliví gestori mají pod svou kontrolou, co se do ISKN prostřednictvím RÚIAN předává, odpadá tedy povinnost zasílat podklady pro zápis do katastru nemovitostí samostatně, což vede mimo jiné ke snížení administrativní zátěže katastrálních úřadů, ale i ohlašovatelů.

Jako první ÚÚP podle nové univerzální struktury byly k 1. 4. 2022 do RÚIAN zapsány dobývací prostory. Jejich vedení je ukotveno v zákoně č. 44/1988 Sb. (horní zákon), jehož novela jako ÚÚP zavádí také chráněná ložisková území. Ta budou do RÚIAN zapsána do konce roku 2022 v souladu s přechodnými ustanoveními zákona.

Legislativa je už schválena také pro bonitované půdně-ekologické jednotky (BPEJ), které budou v RÚIAN do roku 2024, a prvky ochrany přírody a krajiny (např. národní parky, CHKO), které budou zapsány do roku 2025.

V procesu přípravy nebo schvalování legislativy jsou dále ochrany geodetických bodů a prvky památkové ochrany. O dalších ÚÚP se jedná, a to jak o těch, které jsou přínosné pro katastr nemovitostí, tak o těch, které jsou přínosné pro jiné agendy, např. senátní volební obvody. Aktuální stav zavádění ÚÚP najdete na webu ČÚZK: <https://www.cuzk.cz/ruian/Ucelove-uzemni-prvky/Aktualni-stav-vedeni-UUP-v-RUIAN.aspx>.

Věřím, že postupným doplňováním a rozšiřováním množiny ÚÚP, které jsou obsahem RÚIAN, bude i nadále docházet ke zvyšování digitalizace veřejné správy, snižování administrativní zátěže a hlavně zvýšení aktuálnosti a přesnosti dat, které jsou dostupné nejen pro výkon veřejné správy, ale také pro širokou veřejnost ve formě otevřených dat.

*Mgr. Bc. Dana Pohanková
vedoucí pracovní skupiny ÚÚP
Český úřad zeměměřický a katastrální*

ENGLISH ABSTRACT

Utilitarian spatial elements in the RÚIAN, by Dana Pohanková

Ever since the origination of the basic Register of Spatial Identification, Addresses and Real Estate (RÚIAN), it has been the intent of the Czech Office for Surveying, Mapping and Cadastres to integrate utilitarian spatial elements in regard to the requirements of other state administration bodies. In pursuance of the provisions of Act 111/2009 on Basic Registers, the main advantage of the incorporation of utilitarian spatial elements in RÚIAN is their referentiality, in other words the obligatory effect for the performance of public agendas. This makes it possible to use data from the basic register for the needs of other agendas in public administration. This article outlines the history of integrating these elements with RÚIAN with a particular focus on advantages related to the land register.

VYUŽITÍ EVROPSKÝCH DAT KRAJINNÉHO POKRYVU K POSOUZENÍ STAVU A VÝVOJE URBANIZOVANÝCH ÚZEMÍ ČESKA

Kateřina Horáková, Jan Mertl, Jana Bašistová, Edita Koblížková

Príspevek analyzuje a hodnotí vhodnosť využitia evropských vrstev pro sledování stavu a dynamiky vývoje urbanizovaných území Česka. Pro každou z posuzovaných vrstev služby pro monitorování území programu Copernicus (CORINE Land Cover, Urban Atlas, High Resolution Layer) je vyhodnocena schopnost produktu územně vymezit jednotlivé kategorie urbanizovaných ploch a sledovat jejich vývoj v čase. Statistiky a jejich analýzy jsou zpracovány v celorepublikovém měřítku a dále i podrobněji pro vybraná testovací území v zázemí měst. Získané výsledky ukazují na velký potenciál ve využitelnosti hodnocených produktů, ale kvůli prostorovému rozlišení některých vrstev, či jen částečnému pokrytí území Česka, je patrné, že pro podrobné hodnocení vývoje území chybí národní monitoring a z něj vyplývající databáze krajinného pokryvu a využití území. Tato vrstva by ideálně měla vycházet z metodik evropských databází a umožnit hodnocení vývoje krajinného pokryvu v Česku ve vyšším rozlišení. Důležitým prvotním krokem by mělo být doplnění požadavků na vrstvu na národní/lokální úrovni.

Klíčová slova: analýza, krajinný pokryv, urbanizovaná území ČR, Copernicus

Úvod

Urbánní plochy jsou přirozenou součástí evropské krajiny, jejich územní rozsah a vývoj má však značný vliv na stav, funkce a stabilitu krajiny, a tím i schopnost krajiny odolávat disturbancím přírodního i antropogenního charakteru. Umělé plochy negativně ovlivňují schopnost krajiny zadržovat vodu, ovlivňují radiační a tepelnou bilanci zemského povrchu, a tím i teplotní podmínky zejména v horkých dnech. Rozšiřování umělých urbánních ploch do okolní krajiny má za následek zabor cenných kategorií krajinného pokryvu, kterými jsou zemědělská půda nebo lesy. Je proto nezbytné vývoj urbanizovaných území sledovat a citlivě plánovat tak, aby negativní dopady urbanizace na krajinu byly co nejmenší. Mezi nejvýznamnější urbanizační procesy, které ovlivňují charakter přírody a krajiny, patří suburbanizace a urban sprawl [1].

Suburbanizace představuje přesun obyvatel a městských funkcí z center do zázemí měst a způsobuje změnu krajinné struktury [2]. Jedná se o jednu z nejdynamičtějších změn v krajině v posledních dvaceti letech odehrávající se v zázemí měst, kde dochází k přesunu obyvatel a ekonomických aktivit do nových atraktivních lokalit. V Česku v 90. letech 20. století zpočátku nepatrný proces sub-urbanizace vyvrcholil u většiny měst

v letech 1996–2005 v hlavní proces zaboru zemědělské půdy [3]. Tento proces rozrůstání oblastí na okrajích měst, tzv. suburbií, ať už počtem obyvatel či rozlohou, zapříčinil zvýšený zájem o to, jaké dopady má suburbanizace na životní prostředí a člověka samotného, a tak se udržitelný rozvoj měst stal jednou ze zásadních výzev v Evropě i v Česku. Přibližně 75 % obyvatel Evropské unie žije aktuálně v městských oblastech a Česko je mezi skupinou zemí s největší mírou nárůstu zastavěných oblastí v Evropě [4].

Dle Ouředníčka [5] suburbanizaci tradičně dělíme na rezidenční a komerční, přičemž při zaboru volné zemědělské půdy v zázemí sídel se komerční suburbanizace projevuje mnohem intenzivněji, a to zejména velkoplošnými komerčními stavbami. Ke komerční suburbanizaci dochází především v zázemí velkých sídel a podél hlavních dopravních silničních a železničních tahů [6]. V Česku se výstavba nových komerčních areálů realizuje převážně na orné půdě a loukách. Typickými příklady jsou logistické či průmyslové areály a obchodní centra. U rezidenční suburbanizace sledujeme především výstavbu nových rodinných, ale i bytových domů v zázemí města. Za nejméně udržitelnou formu prostorového růstu měst je obecně považován tzv. urban sprawl, který představuje nežádoucí a neřízenou formu

suburbanizace, při které dochází většinou k nešetrným záborům zemědělské půdy bytovou či komerční výstavbou [2]. Termín lze do češtiny přeložit jako „sídelní kaše“. Vyznačuje se především růstem izolovaných ostrůvků, často postavených na „zelené louce“, s nedostatečnou technickou i sociální infrastrukturou [7].

Vhodným podkladem pro monitoring a hodnocení udržitelnosti rozvoje měst jsou data krajinného pokryvu vznikající v rámci služby pro monitorování území programu Copernicus. Využitím evropských vrstev krajinného pokryvu pro hodnocení urbánního rozvoje na celoevropské úrovni se systematicky zabývá Evropská agentura pro životní prostředí (EEA), která využívá metodiku územního účetnictví, která systemizuje změny krajinného pokryvu do tzv. Land Cover Flows (toky krajinného pokryvu). Urbánní rozvoj, a s ním související zabor území (land take), je hodnocen jako tlak na územní systémy (např. zemědělské, lesní) narušující jejich funkce v krajině.

Aplikaci tohoto metodického přístupu je možné nalézt ve společné publikaci EEA a Švýcarského federálního úřadu pro životní prostředí (FOEM) Růst měst v Evropě (Urban Sprawl in Europe) [8], která na základě dat CORINE Land Cover a HRL IMD (High Resolution Layers –

Imperviousness Degree) hodnotí proces rozlézání měst do okolní krajiny a jeho dopady na krajinu a životní prostředí. Dalším příkladem publikace využívající data Copernicus pro hodnocení urbanizovaných území je Recyklace území v Evropě (*Land Recycling in Europe*) [9], která je zaměřena na tzv. recyklaci již zabraných antropogenních území (brownfieldů, nevyužitých ploch ve městech), která je považována z environmentálního pohledu za územně příznivější formu rozvoje měst než rozšiřování měst na úkor jiných kategorií využití území.

Na zhodnocení změn charakteru a funkcí krajiny v Evropě s využitím produktů služby Copernicus je zaměřena publikace Území a půda v Evropě (Land and Soil in Europe) z cyklu tzv. Environmentálních signálů [10] publikací EEA zaměřených na širší veřejnost. Hlavní hodnotící pětiletá zpráva EEA o stavu a výhledech životního prostředí v Evropě (State of the Environment Report, SOER) z roku 2020 [11] se v kapitole 5 – Území a půda (Land and Soil) věnuje analýze změn krajinného pokryvu dle dat produktů programu Copernicus, jejich hnacím silám (ekonomický rozvoj, doprava, urbanizace) a následkům pro krajinu a ekosystémy.

Na národní úrovni se analýze stavu a dynamiky urbanizovaných území na základě dat krajinného pokryvu programu Copernicus věnuje např. agentura CE-NIA v publikaci z roku 2017 Vývoj krajinného pokryvu dle CORINE Land Cover na území Česka v letech 1990–2012 [12]. Na ni volně navazuje další publikace Tvář české krajiny v prostoru a v čase [13], která rozšiřuje hodnocené období o nová data CORINE Land Cover z roku 2018 a zabývá se i socioekonomickými souvislostmi identifikovaných změn krajinného pokryvu ve vazbě na prioritní oblasti Strategického rámce ČR 2030.

Cílem článku je zhodnotit využitelnost vrstev panevropské a lokální složky služby monitorování území programu Copernicus k posouzení stavu a vývoje urbanizovaných území v Česku. Je hodnocena schopnost produktů vymezit stav a dynamiku urbanizovaných území přehledně za celé Česko i jejich vhodnost pro popis vnitřní struktury urbanizovaných území na příkladu dvou testovacích území v zázemí Prahy. Výsledky článku by případně měly identifikovat i potřebu nové, národní vrstvy krajinného pokryvu, která by lépe splňovala požadavky pro hodnocení urbanizovaných území.

Metodika

Jedním z hlavních zdrojů při zajišťování nezávislého přístupu ke strategickým geoprostorovým informacím je pro Evropskou unii program Copernicus, který nabízí služby založené na dálkovém průzkumu Země (družicové snímky) a in-situ datech (data vznikající pozemním měřením). Součástí programu Copernicus je služba pro monitorování území, která obsahuje řadu produktů, které jsou volně dostupné a vhodné pro posouzení stavu a vývoje urbanizovaných území na národní i lokální úrovni. Výhodou těchto produktů je jednotná metodika mapování napříč EU a časové řady vrstev, které poskytují informace o krajinném pokryvu a využití území za daný rok, a změnových vrstev, které zachycují změny v letech mezi vznikem stavových vrstev.

Tabulka 1 popisuje základní specifikace vybraných produktů. Pro posouzení stavu a vývoje urbanizovaných území pro celé Česko je z vybraných produktů vhodný pouze CORINE Land Cover (CLC), který je vytvářen již od roku 1990 a tvoří tak nejdelší časovou řadu s celostátním pokrytím. Produkt Urban Atlas (UA) sice nabízí detailnější klasifi-

Produkt	CORINE Land Cover (CLC)	Urban Atlas (UA)	High Resolution Layers – Nepropustnost povrchu	CLC+ (v přípravě)
Dostupné roky	1990, 2000, 2006, 2012, 2018	2006, 2012, 2018	2006, 2009, 2012, 2015, 2018	2018
Měřítko/rozlišení	1 : 100 000	1 : 10 000	20 a 100 m (10 m pro rok 2018)	1 : 25 000
Stavové vrstvy	✓	✓	✓	✓
Změnové vrstvy	✓	✓	✓	✓
Minimální mapovací jednotka	25 ha – stav 5 ha – změny	0,25 ha – městské areály 1 ha – ostatní	20 m/10 m – velikost pixelu	0,25–0,5 ha
Minimální šířka liniového prvku	100 m	10 m	–	20 m
Počet tříd krajinného pokryvu	44 z toho 29 v Česku (11 tříd v kategorii Urbanizovaná území)	27 (z toho 17 v kategorii Urbanizovaná území), od roku 2012 došlo k rozšíření datové sady o 10 neurbanizovaných tříd	–	12, různé atributy LC, LU a další charakteristiky, které odpovídají 44 třídám CLC
Formát	vektor, rastr	vektor	rastr	gridová databáze
Aktualizace	6 let	6 let	3 roky	1–3 roky

Zdroj: EEA

Tab. 1: Přehled produktů služby pro monitorování území programu Copernicus vhodných k posouzení stavu a vývoje urbanizovaných území na národní úrovni

kaci tříd pro urbanizovaná území (tab. 2) i vyšší prostorové rozlišení, nepokrývá však celé území Česka. Data UA jsou dostupná pouze pro definované funkční oblasti, což jsou městské aglomerace s více než 50 000 obyvateli (v roce 2006 s více než 100 000 obyvateli). V Česku se jedná o 15 oblastí větších měst.

Připravovaná sada produktů CLC+ doplňuje a rozšiřuje aktuálně existující produkty služby pro monitorování území programu Copernicus tak, aby odpovídaly rostoucím požadavkům environmentálních politik na monitorování a podávání zpráv o krajinném pokryvu a využití půdy na evropské úrovni. Pátevní část CLC+ tvoří dvě tematické vrstvy krajinného pokryvu, a to vektorová s 18 třídami a rastrová se 12 třídami a rozlišením 10 m na pixel. CLC+ by měla umožňovat kombinování těchto vrstev s dalšími specifickými vrstvami poskytovanými jednotlivými státy [14].

Celostátní přehled o urbanizovaných plochách v Česku poskytují i data katastru nemovitostí, spravovaného Českým úřadem zeměměřickým a katastrálním (ČÚZK), která v tomto článku mají funkci referenční vrstvy pro verifikaci

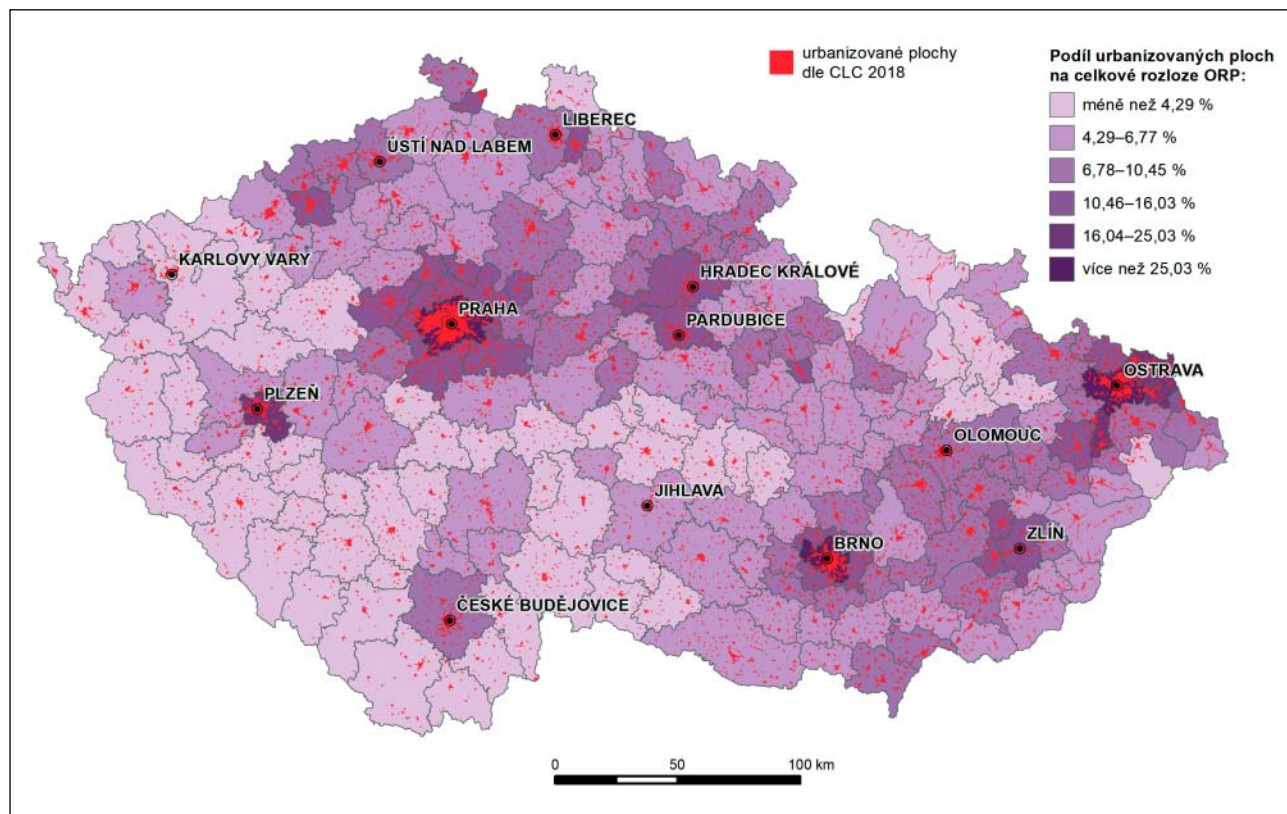
dat produktů programu Copernicus. Data ČÚZK nabízí velkou úroveň podrobnosti, popisují však administrativní stav pozemků k danému datu a nezachycují tak dynamiku vývoje urbanizovaných území. Navíc administrativní stav parcel nemusí nutně odrážet jejich skutečný stav, pokud jde o krajinný pokryv a jeho kategorie. Klasifikace katastru nemovitostí rozlišuje pouze dvě kategorie druhů pozemků spadající pod urbanizovaná území – zastavěné plochy a nádvoří a ostatní plochy. Tyto kategorie se dále dělí dle způsobu využití pozemku.

Jako další referenční vrstvy byly využity ortofotomapy testovacích území i mapy ZABAGED. Ortofotomapa je dobrá referenční datová sada pro vizualizace, ale bez dalšího zpracování není vhodná pro analýzy. ZABAGED je podrobná vrstva zachycující jak krajinný pokryv, tak částečné využití území, ale stejně jako katastrální mapa není tvořena jako vrstva sloužící pro monitoring vývoje. U vrstvy se neprovádí aktualizace ke stanovenému datu, aktualizuje se průběžně, a proto se nedají jednoduše získat změny v krajinném pokryvu a využití území pro stanovené časové období.

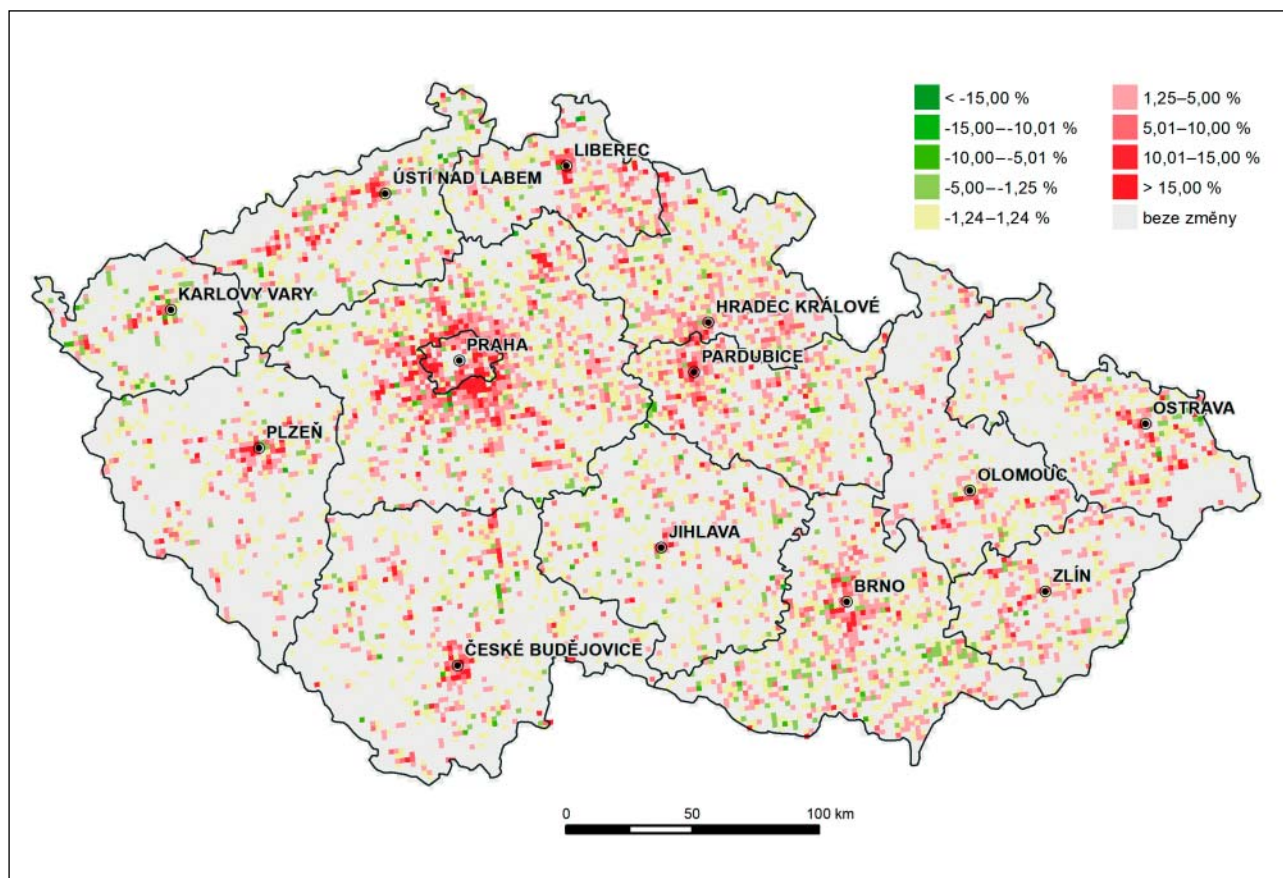
Výsledky

Vymezení urbanizovaných území v makroměřítku pro celé Česko

Klasifikace jednotlivých tříd CLC je pro posouzení stavu a vývoje urbanizovaných území dostatečně podrobná, produkt správně vymezuje hlavní centra urbanizace v Česku (obr. 1). Poněkud horší schopnost produktu zobrazit urbánní území je v případě regionů s rozptýleným osídlením a vyšším podílem zemědělských ploch nebo lesů, kde se projevuje generalizace vlivem velké minimální mapovací jednotky (např. Jihočeský kraj, Kraj Vysočina). Z hlediska dynamiky vývoje produkt dobře zachycuje plošně významnější urbanizační procesy (obr. 2), zejména suburbanizaci městských aglomerací a rozšiřování urbanizovaných ploch do okolní krajiny (růst urbanizovaných ploch o 10,4 % v období 1990–2018). Podrobný postup vzniku obr. 2 popisuje metodika [15] a doprovodná technická zpráva tvorby změnových map vybraných tříd krajinného pokryvu v gridu 2 x 2 km dle dat CLC [16].

Obr. 1: Podíl urbanizovaných ploch v roce 2018 dle CLC 2018

Zdroj dat: CENIA, EEA

Obr. 2: Balance rozlohy urbanizovaných ploch v období 1990–2018

Z hlediska jednotlivých tříd krajinného pokryvu urbánních území produkt CLC nejlépe vymezuje plošně významnější kategorie, zejména třídu 1.1 Městská zástavba (tab. 3), která dlouhodobě tvoří více než tři čtvrtiny celkové plochy urbanizovaných území vymezených tímto produktem. S ohledem na metodiku tvorby vrstvy CLC je možné předpokládat, že do třídy městské zástavby byly v rámci generalizace zařazeny i menší polygony jiných tříd, jako jsou například průmyslové a obchodní zóny, zeleň a rekreační plochy a dopravní infrastruktura.

Produkt CLC není vhodný pro sledování stavu a dynamiky vývoje liniové dopravní infrastruktury, neboť do minimální mapovací šířky 100 metrů spadá jen minimum dopravních komunikací. Na základě uvedeného lze konstatovat, že vrstva CLC je vhodnější spíše pro zachycení stavu a vývoje urbanizovaných ploch jako celku vůči ostatním kategoriím krajinného pokryvu než na detailní popis diverzity vlastních urbanizovaných ploch a jejich změn.

Ze srovnání dat CLC a katastru nemovitostí (tab. 4) vyplývá, že celková plocha zastavěných ploch a nádvorí a ostatních ploch v katastru nemovitostí byla v roce 2018 o 60,5 % vyšší (318 tis. ha) než součet všech ploch kategorie 1 – Urbanizované území z vrstvy CLC. Je to dáno především velmi širokou škálou způsobu využití pozemku ostatních ploch zahrnující i neurbánní kategorie, jako jsou doly, brownfieldy a neplodná půda. Zajímavé je srovnání dopravních ploch, jejichž celkový úhrn v katastru je více než o řád vyšší než úhrn dopravních ploch vymezených produktem CLC.

S ohledem na způsob tvorby databáze katastru nemovitostí, hrubé rozčlenění urbanizovaných ploch v klasifikaci tohoto produktu a skutečnosti, že sleduje využití území namísto reálného krajinného pokryvu, je pro potřeby analýz krajiny z pohledu urbanizace jeho využití omezené. Katastr nemovitostí navíc neumožňuje sledovat vývoj urbanizovaných území v čase a procesy v těchto územích probíhající, neboť obsahuje jen stav parcel k danému datu. Produkt

CLC je tak pro posuzované účely využití vhodnější, a to i přes jeho nedostatky např. v zobrazení dopravních ploch.

Využití hodnocených produktů krajinného pokryvu v testovacích územích

Pro posouzení schopnosti hodnocených produktů vymezit jednotlivé kategorie urbanizovaných území a hodnocení dynamiky vývoje urbanizovaných území v čase byla vybrána dvě testovací území. První území se nachází ve východní části pražské aglomerace v okrese Praha-východ, jedná se o obec Mukařov a okolí, která je typickým příkladem rezidenční suburbanizace a rozvoje rezidenčních ploch. Druhé území je lokalizováno na jihovýchod od Prahy (okres Praha-východ) v okolí dálnice D1 na Brno u obce Modletice. Jedná se o území charakteristické kvůli své poloze dynamickým rozvojem komerčních ploch, kterými jsou skladovací a obchodní prostory, dále dopravní

CORINE Land Cover	Urban Atlas
1 Urbanizovaná území	1 Urbanizovaná území
1.1 Městská zástavba	1.1 Městská zástavba
1.1.1 Městská souvislá zástavba	1.1.1 Městská souvislá zástavba (nepropustnost > 80 %)
1.1.2 Městská nesouvislá zástavba	1.1.2 Městská nesouvislá zástavba (nepropustnost 10–80 %)
	1.1.2.1 Městská zástavba s vysokou hustotou (nepropustnost 50–80 %)
	1.1.2.2 Městská zástavba se střední hustotou (nepropustnost 30–50 %)
	1.1.2.3 Městská zástavba s nízkou hustotou (nepropustnost 10–30 %)
	1.1.2.4 Městská zástavba s velmi nízkou hustotou (nepropustnost < 10 %)
	1.1.3 Izolované struktury
1.2 Průmyslové a obchodní zóny, komunikační síť	1.2 Průmyslové, obchodní, veřejné, vojenské, soukromé a dopravní zóny
1.2.1 Průmyslové nebo obchodní zóny	1.2.1 Průmyslové, obchodní, veřejné, vojenské a soukromé zóny
1.2.2 Silniční a železniční síť a přilehlé prostory	1.2.2 Silniční a železniční síť a přilehlé prostory
	1.2.2.1 Tranzitní silnice a přilehlé prostory
	1.2.2.2 Ostatní silnice a přilehlé prostory
	1.2.2.3 Železnice a přilehlé prostory
1.2.3 Přístavní zóny	1.2.3 Přístavní zóny
1.2.4 Letiště	1.2.4 Letiště
1.3 Doly, skládky a staveniště	1.3 Doly, skládky a staveniště
1.3.1 Těžba hornin	1.3.1 Těžba hornin a skládky
1.3.2 Skládky	
1.3.3 Staveniště	1.3.3 Staveniště
	1.3.4 Plochy bez současného využití
1.4 Plochy umělé, nezemědělské zeleně	1.4 Plochy umělé, nezemědělské zeleně
1.4.1 Plochy městské zeleně	1.4.1 Plochy městské zeleně
1.4.2 Zařízení pro sport a rekreaci	1.4.2 Zařízení pro sport a rekreaci

Tab. 2: Srovnání tříd CORINE Land Cover a Urban Atlas pro kategorii 1 – Urbanizovaná území

Třídy	1990		2018		1990–2018
	Rozloha [ha]	Rozloha [%]	Rozloha [ha]	Rozloha [%]	Relativní změna [%]
Urbanizovaná území (celkem)	475 934,4	6,03	525 442,6	6,66	10,4
Městská zástavba	359 341,3	4,56	396 269,2	5,02	10,3
Městská souvislá zástavba	1 463,6	0,02	1 566,9	0,02	7,1
Městská nesouvislá zástavba	357 877,7	4,54	394 702,2	5,00	10,3
Průmyslové a obchodní zóny, komunikační síť	62 663,3	0,79	7 8405,7	0,99	25,1
Průmyslové nebo obchodní zóny	52 108,5	0,66	65 663,1	0,83	26,0
Silniční a železniční síť a přilehlé prostory	4 795,6	0,06	7 194,5	0,09	50,0
Přístavní zóny	150,3	0,00	78,8	0,00	-47,6
Letiště	5 609,0	0,07	5 469,3	0,07	-2,5
Doly, skládky a staveniště	35 635,1	0,45	25 464,9	0,32	-28,5
Těžba hornin	18 062,8	0,23	17 959,4	0,23	-0,6
Skládky	15 448,2	0,20	5 993,5	0,08	-61,2
Staveniště	2 124,1	0,03	1 512,1	0,02	-28,8
Plochy umělé, nezemědělské zeleně	18 294,6	0,23	25 302,7	0,32	38,3
Plochy městské zeleně	6 525,8	0,08	6 715,8	0,09	2,9
Zařízení pro sport a rekreaci	11 768,8	0,15	18 586,9	0,24	57,9

Tab. 3: Plocha jednotlivých tříd urbanizovaných území dle CORINE Land Cover, podíl těchto tříd na celkovém území Česka v letech 1990 a 2018 a relativní změna těchto kategorií v období 1990–2018

Druh pozemku	Způsob využití pozemku	2018	
		Rozloha [ha]	Rozloha [%]
Zastavěná plocha a nádvoří	celkem	132 463	1,68
	společný dvůr	2 827	0,04
	zbořeniště	3 005	0,04
	bez rozlišení	126 630	1,61
Ostatní plochy	celkem	710 995	9,01
	plantáž dřevin	44	0,00
	zamokřená plocha	44	0,00
	dráha	27 127	0,34
	dálnice	4 573	0,06
	silnice	72 125	0,91
	ostatní komunikace	166 783	2,11
	ostatní dopravní plocha	3 581	0,05
	zeleň	42 625	0,54
	sportoviště a rekreační plocha	22 663	0,29
	pohřebiště	2 969	0,04
	kulturní a osvětová plocha	270	0,00
	manipulační plocha	69 956	0,89
	dobývací prostor	17 753	0,23
	skládka	1 381	0,02
	jiná plocha	176 371	2,24
	nepłodná půda	102 600	1,30
	fotovoltaická elektrárna	28	0,00
	mez, stráž	91	0,00
	bez rozlišení	12	0,00

Zdroj: ČÚZK

Tab. 4: Plocha druhů pozemku a způsobu využití pozemku urbanizovaných území a podíly těchto kategorií na celkové ploše území Česka dle dat katastru nemovitostí za rok 2018

infrastruktury a zčásti i rezidenční plochy. Výběr testovacích území tak pokrývá dvě základní kategorie suburbaního rozvoje.

Mukařov

U území typickým rezidenční suburbanizací ležícím na východním okraji pražské aglomerace sledujeme jak u produktu CLC, tak i UA dobrou schopnost odlišit urbánní plochy od dalších kategorií krajinného pokryvu, které se v tomto území nacházejí, zejména od zemědělských ploch a lesů. Zatímco CLC vymezuje urbánní plochy na 25,4 % celkové plochy tohoto území, u UA se jedná o 26,4 %. Rozdíly mezi produkty jsou tak ve vymezení urbánního území jako celku zanedbatelné (obr. 3), příčinou je lepší rozlišení (menší mapovací jednotka) u UA.

Pro potřeby hodnocení vnitřní struktury urbanizovaného území vymezuje CLC v testovacím území pouze jedinou subkategorii (1.1.2 Městská nesouvislá zástavba) a ostatní kategorie jsou vlivem generalizace k ní přiřčeny (graf 1). Dle UA je na testovacím území zastoupeno celkem osm kategorií, městská zástavba se navíc liší dle hustoty na další čtyři kategorie. UA vymezuje v intravilánu nad rámec CLC například i obchodní a veřejné plochy, rekreační plochy a městskou zeď.

Z hlediska zobrazení dynamiky vývoje urbánních ploch je mezi hodnocenými produkty značný rozdíl. CLC udává růst urbanizovaných ploch o 27,1 %, UA o 13,1 %, a to převážně na úkor zemědělských ploch (plocha lesů zůstává prakticky konstantní). K výraznějším rozdílům v zobrazení hranice mezi třídami urbánních a neurbánních ploch

dochází například jižně od Mukařova směrem na Tehovec, kde poměrně malý růst urbanizovaných ploch na úkor zemědělské půdy podle UA je dle produktu CLC daleko rozsáhlejší, neboť zmenšení polygonů zemědělských ploch zde v důsledku generalizace vedlo k jejich připojení k větším polygonům urbanizovaného území. Lze z toho usuzovat, že v případě prostorově kompaktní suburbanizace CLC nadhodnocuje růst urbanizovaných ploch a jejich rozpinání do okolní krajiny, a to s ohledem na metodu mapování.

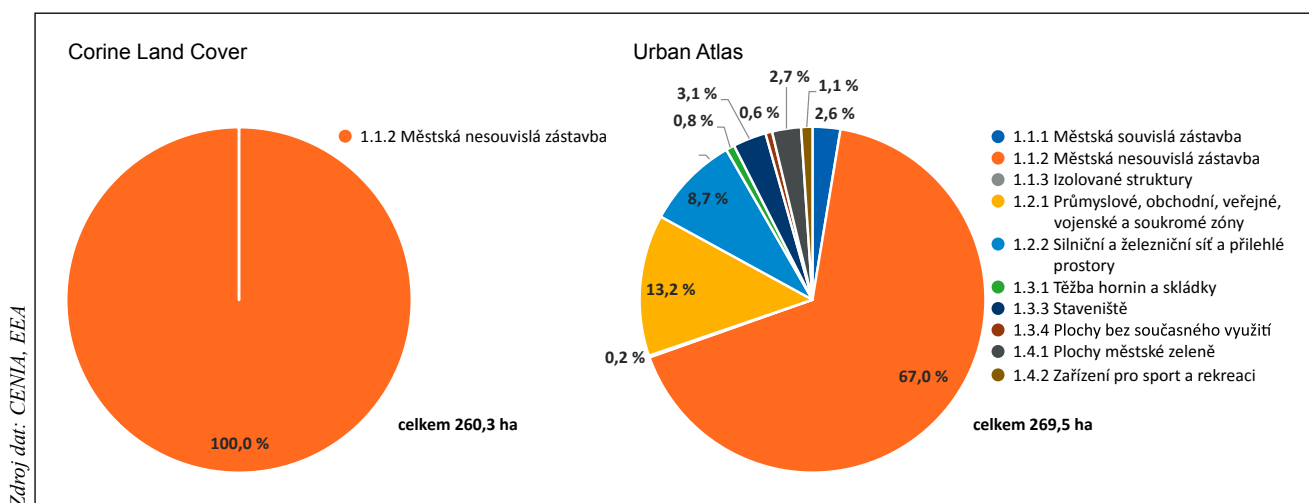
Dynamiku vnitřní struktury urbanizovaných území, a tím i urbanizační procesy v něm probíhající, je s ohledem na uvedenou diverzitu tříd i použitou klasifikaci v tomto testovacím území schopen zachytit pouze UA. Pomocí této vrstvy je možné hodnotit rozvoj rekreačních ploch a zeleně v intravilánu, růst ve-

řejných ploch a s nimi spojené vybavenosti území (dopravní plochy, komerční plochy, graf 2). V testovacím území Mukařov produkt UA indikuje růst obchodních a veřejných ploch (subkategorie 1.2.1) o 8 % v období 2006–2018 a naopak pokles ploch městské zeleně (subkategorie 1.4.1) o 12,8 %, což jsou negativní zjištění z pohledu udržitelnosti urbánního rozvoje. V rámci obytné zástavby rozlišuje UA i míru rozvolněnosti zástavby (podíl nepropustných povrchů) a dokáže tak rozlišit např. velké developerské projekty bytových domů od zástavby rodinných domků se zahradami. V testovacím území přibývala v období 2006–2018 více rozvolněná obytná zástavba – u hustoty nižší než 50 % při-

plochy pouze minoritní část území (nad 90 % nepropustnosti pouze 2,4 %, nad 80 % jde o 3,3 % území a nad 50 % o 7,3 % území dle vrstvy za rok 2018). Porovnáním s vrstvou UA z toho lze usuzovat, že vrstva HRL – Nepropustnost povrchu je pro vymezení urbánního území nevhodná.

Ze srovnání hodnocených vrstev s ortofotomapou ČÚZK pro toto testovací území vyplývá, že u CLC i UA vymezují hranice zastavěného území bez větších odchylek, u CLC se však projevuje výraznější generalizace způsobená velikostí mapovací jednotky i omezené možnosti zobrazit vnitřní diverzitu zastavěného území.

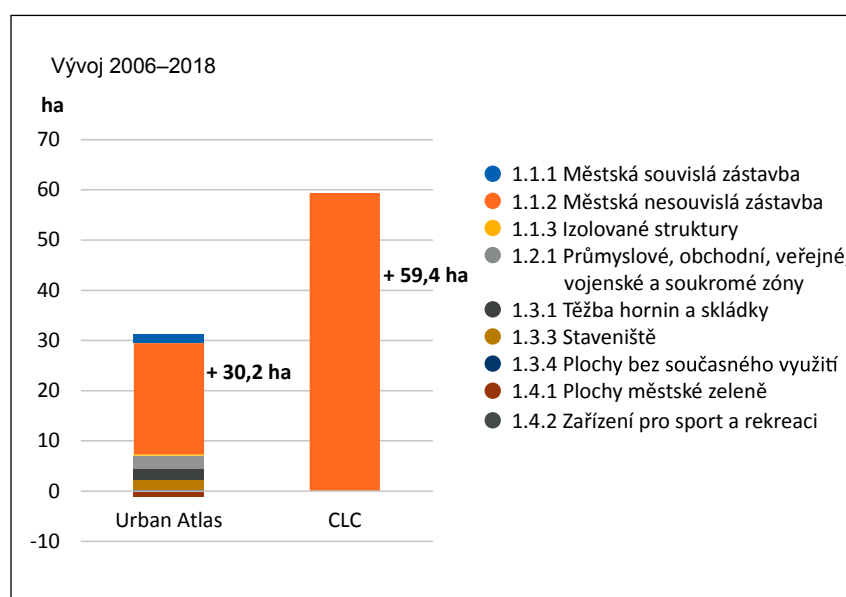
Z hlediska dynamiky vývoje nepropustnosti byly v testovacím území Mukařov zjištěny procentuálně nejvyšší nárůsty ploch s velmi vysokou nepropustností, výměra ploch s nepropustností nad 90 % se v období 2006–2018 více než zdvojnásobila (růst o 120,8 %), s poklesem nepropustnosti dynamika růstu klesala, pro kategorii nepropustnosti 50–100 % se jednalo o 14,6 %. Výsledky tohoto produktu tak umožňují vyslovit závěr, že urbánní rozvoj v testovacím území probíhal v hodnoceném období ve prospěch umělých a nepropustných ploch (např. asfaltové a betonové povrchy a budovy).

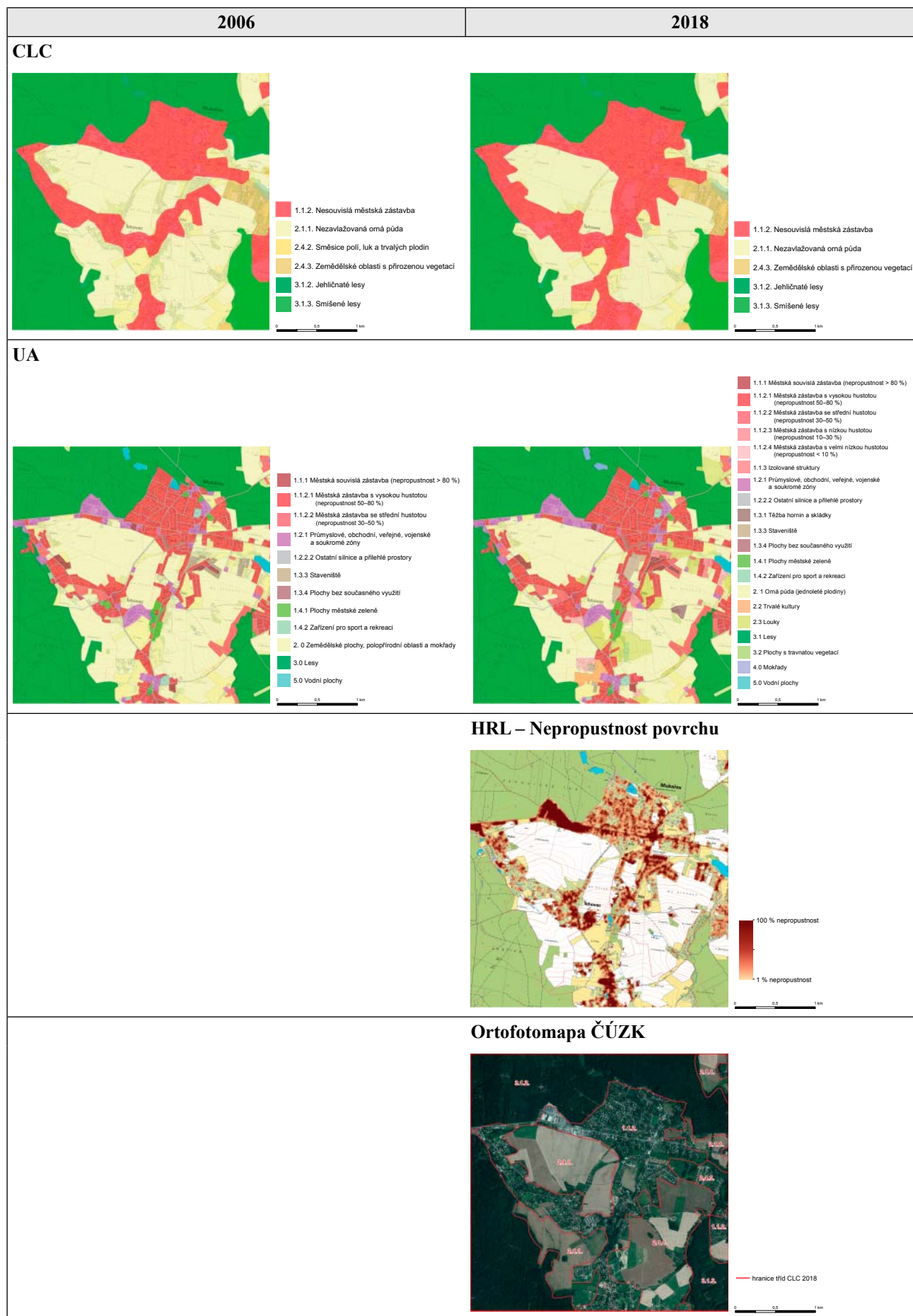
Graf 1: Struktura krajinného pokryvu urbanizovaných území v testovacím území Mukařov dle produktů CLC a UA za rok 2018

bylo celkově 15,5 ha, zatímco zástavby s hustotou nad 50 % to bylo 6,7 ha a nad 80 % pouze 1,7 ha.

Produkt HRL – Nepropustnost povrchu zachycuje stupeň nepropustnosti území ve škále od 0 do 100 % (zcela nepropustný povrch). Je tak schopen zobrazit umělé antropogenní povrchy, které mají oproti přírodním povrchům horší propustnost, jsou méně příznivé z hlediska retenční kapacity území a mají i odlišné radiačně tepelné vlastnosti (mají nižší albedo (odrazivost) a více akumulují teplo), což má vliv na mikroklima městských oblastí. Vrstva však neposkytuje žádnou informaci o funkčním využití území (např. zda růst nepropustnosti je způsoben rozvojem rezidenčních nebo komerčních ploch). V testovacím území Mukařov zabírají velmi nepropustné

Graf 2: Vývoj urbanizovaných území testovacího území Mukařov v období 2006–2018 dle produktů CLC a UA (ha)

Zdroj dat: CENIA, EEA, podkladová mapa ČÚZK – ZM 10, ortofotomapa 2018

Obr. 3: Vrstvy CLC a UA v letech 2006 a 2018 a produkt HRL – Nepropustnost povrchu pro testovací území Mukařov

Modletice

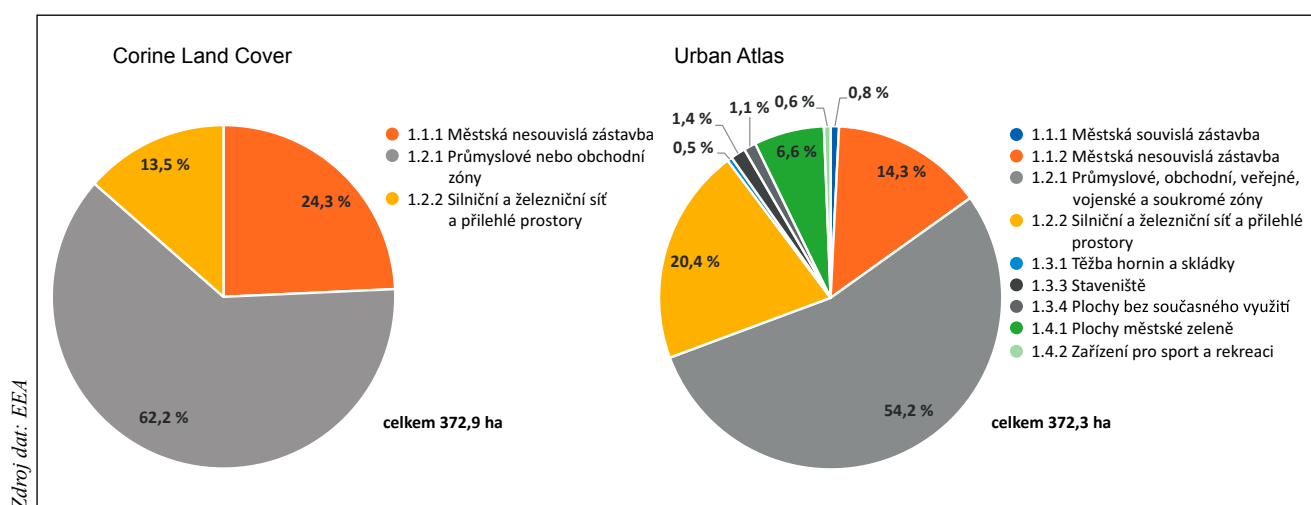
Testovací území Modletice má oproti území okolo Mukařova vyšší podíl urbanizovaných ploch (36,3 % dle UA), větší území pokrývá zemědělská půda. Území je typické dynamickým rozvojem komerčních a dopravních ploch, což je dáno jeho polohou při dálnici D1 na její křižovatce s Pražským okruhem.

Produkty UA i CLC se v roce 2018 velmi dobře shodují na celkovém vymezení urbanizovaných ploch na tomto testovacím území (graf 3 a obr. 4). Potvrzuje se tak závěr z testovacího území Mukařov, že oba produkty mají dobrou schopnost zachytit větší enklá-

ných ploch – např. třídy městská zeleň a rekreační plochy v testovacím území dle tohoto produktu zcela chybí. Z tohoto důvodu je podíl městské zástavby na celkové výměře urbanizovaných ploch dle CLC větší (24,3 %) než v případě UA (15,1 %).

Hodnocené vrstvy při srovnání s referenční ortofotomapou nevykazují, podobně jako u testovacího území Mukařov, výraznější odchylky při vymezení urbanizovaného území. Přesnější soulad s ortofotomapou má jednoznačně UA, který kromě menší míry generalizace oproti CLC dokáže vymežit i liniové dopravní komunikace, zeleň v intravilánu a další třídy urbanizovaných ploch.

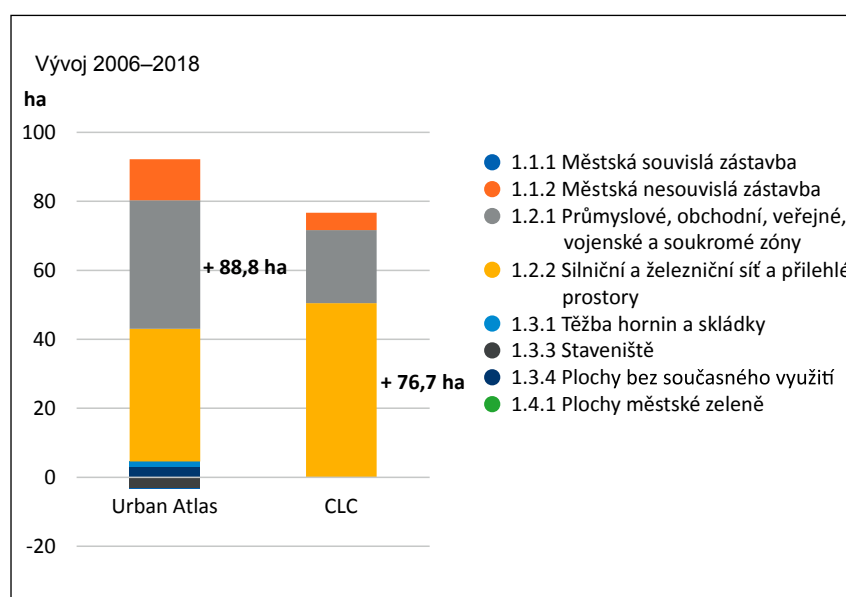
Z hlediska dynamiky vývoje urbanizovaného území v období 2006–2018 produkt UA indikuje na tomto testovacím území růst urbanizovaných ploch jako celku o 31,3 %, zatímco CLC o 25,9 %. Porovnání hodnocených produktů tak vychází v testovacím území Modletice odlišně proti testovacímu území Mukařov, větší dynamiku růstu urbanizovaných území indikují data podrobnějšího produktu UA. Z toho je možné vyvodit, že zatímco u kompaktního územního rozvoje městských oblastí, typičtějšího pro rezidenční suburbanizaci, produkt CLC poněkud nadhodnocuje růst urbanizovaných ploch, u rozptýleného rozvoje, typického pro skladovací, obslužné a dopravní plochy, produkt CLC roz-

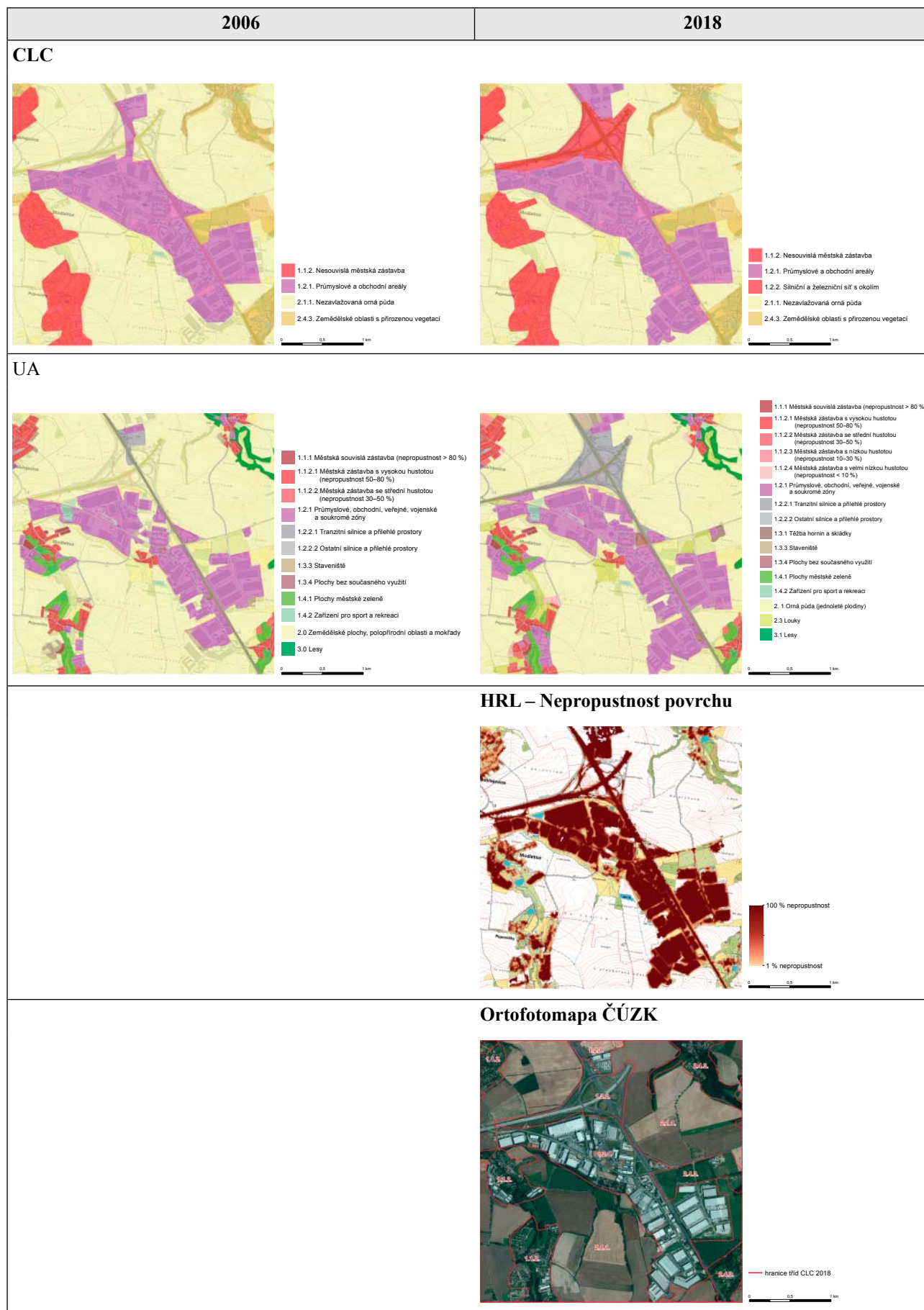
Graf 3: Struktura krajinného pokryvu urbanizovaných území v testovacím území Modletice dle produktů CLC a UA za rok 2018

vy urbanizovaných ploch odpovídající procesům územního rozvoje velkých městských aglomerací, což je případ i tohoto území.

Při pohledu na strukturu urbanizovaných území v tomto testovacím území UA vymezuje celkově devět tříd, zatímco CLC pouze tři třídy krajinného pokryvu. I přes špatnou schopnost produktu CLC zobrazit liniové dopravní plochy je tato kategorie v testovacím území vymezena, a to vzhledem k výstavbě dálniční křižovatky přesahující minimální šířku liniových prvků (100 m) i minimální mapovací jednotky (25 ha). V roce 2006 však kategorie dopravní plochy v testovacím území dle dat CLC vůbec zastoupena nebyla. I v tomto testovacím území se potvrzuje horší schopnost produktu CLC zobrazit vnitřní diverzitu zastavě-

Graf 4: Vývoj urbanizovaných území testovacího území Modletice v období 2006–2018 dle produktů CLC a UA (ha)

Zdroj dat: CENIA, EEA, podkladová mapa ČÚZK – ZM 10, ortofotomapa 2018

Obr. 4: Vrstvy CLC a UA v letech 2006 a 2018 a produkt HRL – Nepropustnost povrchu pro testovací území Modletice

voj těchto ploch mírně podhodnocuje. Tento rozdíl je dán minimální velikostí mapovací jednotky (25 ha u CLC vs. 1 ha u UA) a následnou generalizací.

Z jednotlivých tříd oba produkty indikují největší růst průmyslových a obchodních ploch (1.2.1) a dopravních ploch (1.2.2, graf 4), v případě UA na zhruba dvojnásobek za období 2006–2018. Ze srovnání obou produktů vyplývá, že produkt CLC v tomto testovacím území omezeně zachycuje expanzi obchodních a skladovacích ploch i městské zástavby. V intravilánech obcí CLC nedokáže zachytit rozvoj obchodních ploch (např. výstavba obchodního centra s parkovištěm) a toto území stále považuje za městskou nesouvislou zástavbu (1.1.2). V případě dopravních ploch je jejich růst produktem CLC přeceněn, což je ovšem důsledek jejich nezobrazení v roce 2006.

Vrstva HRL – Nепropustnost povrchu vymezuje na testovacím území Modletice oproti Mukařovu vyšší podíl nepropustných povrchů (17,6 % nad 90 % a 24,2 % nad 50 % nepropustnosti), ovšem 70 % území pokrývaly v roce 2018 zcela propustné povrchy (nepropustnost 0). Tato data dokládají plošně rozsáhlejší charakter dopravních a komerčních staveb ve srovnání s rezidenčními objekty a související infrastrukturou. I v testovacím území Modletice přibývalo v období 2006–2018 nepropustných povrchů (o 25,2 % pro nepropustnost nad 90 %), docházelo tak k zástavbě dříve propustných povrchů (zemědělské půdy). Jedná se o analogický závěr jako u testovacího území Mukařov, expanze nepropustných povrchů byla však v tomto případě plošně rozsáhlejší. O funkční struktuře nepropustných povrchů produkt neposkytuje žádnou informaci.

Diskuse

Výsledky prezentované v tomto článku byly pořízeny za celé Česko a dále za dvě vybraná testovací území v zázemí Prahy. Jelikož tato území nepokrývají všechny dílčí kategorie krajinného pokryvu urbanizovaných území a procesy v nich probíhající, není jejich ambicí je abstrahovat na všechna

urbanizovaná území v Česku z pohledu schopnosti daných produktů identifikovat a vymezit jednotlivé třídy urbanizovaných území a popsat jejich vývoj v čase. Rovněž nebylo účelem hodnocení činit závěry ohledně stavu a vývoje krajinného pokryvu urbanizovaných území v celém Česku.

Na základě získaných výsledků je však možné konstatovat základní směry využitelnosti jednotlivých produktů služby pro monitorování území programu Copernicus pro hodnocení urbanizovaného území, jejich hlavní přínosy i omezení. Tyto hlavní směry využitelnosti vrstev záleží na podrobnosti nomenklatury tříd, pokrytí území Česka a na velikosti mapovací jednotky, a s tím spojené míry generalizace. Takto koncipované závěry je možné považovat za průkazné a směrnaté pro všechna urbanizovaná území v Česku, včetně potřeby nové národní vrstvy krajinného pokryvu, která by vhodně doplňovala omezení, které mají evropské produkty.

Závěr

Článek se zabývá porovnáním vrstev monitoringu krajinného pokryvu CLC, UA a HRL – Nепropustnost povrchu z hlediska jejich schopnosti vymezit urbanizovaná území, zachytit jejich vnitřní diverzitu z pohledu funkčního využití ploch i hodnotit dynamiku vývoje urbánních ploch v čase.

Produkt CLC je celoevropskou vrstvou, která je s ohledem na minimální velikost mapovací jednotky stavových vrstev (25 ha) vhodná zejména pro získání přehledné informace o stavu a vývoji urbanizovaných území v Česku a pro potřeby celoevropského srovnání. Vrstva dobře zachycuje plošně významnější urbánní rozvoj typický pro velké městské aglomerace, je vhodná pro popis dynamiky vývoje urbánních území jako celku vůči ostatním kategoriím využití území.

I přes dostatečně podrobnou klasifikaci tříd je však schopnost CLC popsat diverzitu urbanizovaných území, její dynamiku, a tím i urbánní procesy probíhající v území, velmi omezená. Z porovnání s produktem UA v testovacích územích

vyplývá, že vrstva CLC mírně nadhodnocuje dynamiku plošně kompaktnějších urbánních celků do okolní krajiny (urban sprawl) a naopak podhodnocuje rozsah komerční suburbanizace, vyznačující se výstavbou skladovacích, obslužných a dopravních ploch na zelené louce mimo již existující obce.

Z posuzovaných vrstev krajinného pokryvu je pro hodnocení urbánního rozvoje nejvhodnější UA. Tento produkt je však k dispozici pouze pro městské aglomerace nad 100 000 obyvatel. UA má podrobnější klasifikaci tříd než CLC a menší minimální mapovací jednotku (1 ha, uvnitř zástavby 0,25 ha) a je tak schopen zachytit i vnitřní strukturu urbánních ploch či procesy územního rozvoje v intravilánu. Vrstva HRL – Nепropustnost povrchu ukazuje míru nepropustnosti území, podle které však nelze stanovit funkční využití urbánních ploch, a tím ani urbanizační procesy probíhající v území. Větší význam má tato vrstva pro stanovení retenční schopnosti krajiny a pro vymezení oblastí náchylných k přehřívání v letním období (tzv. městské tepelné ostrovy), neboť tento jev s charakterem zemského povrchu úzce souvisí.

Z toho vyplývá, že i přes dílčí přednosti jednotlivých vrstev momentálně neexistuje univerzálně využitelný produkt, který by umožnil hodnocení stavu a vývoje urbanizovaných území v celém Česku. Vzhledem k tomu, že udržitelný rozvoj městských oblastí je jedním ze zásadních aspektů zachování kvalitního životního prostředí a zdraví obyvatelstva, s relevancí pro adaptaci měst na změnu klimatu, je potřeba, aby vznikla a byla pravidelně aktualizována nová národní datová sada, která bude v dostatečné podrobnosti zachycovat stav i změny krajinného pokryvu urbanizovaných území. Tato data by měla sloužit pro potřeby strategického plánování rozvoje měst se zohledněním všech uvedených aspektů kvality městského prostředí.

V rámci programu Copernicus vzniká nová vrstva CLC+, která by mohla být využita právě jako základ budoucí národní vrstvy. Vrstva CLC+ by měla být schopna zajistit územně detailní a časově aktuální monitoring pro

celé Česko v podrobnosti převyšující aktuální lokální produkty s využitím harmonizovaného a strukturovaného přístupu k popisu krajinného pokryvu, využití území a dalších charakteristik krajiny dle metodiky EAGLE a dostupných lokálních databází.

Pokud máte představu, co by tato národní vrstva měla obsahovat, můžete vyplnit dotazník: <https://cutt.ly/C19bQGW>.

Seznam zkratk:

CENIA	Česká informační agentura životního prostředí
CLC	CORINE Land Cover
ČÚZK	Český úřad zeměměřický a katastrální
DPZ	dálkový průzkum Země
EAGLE	akční skupina sítě Eionet pro krajinný pokryv v Evropě (Eionet Action Group on Land cover in Europe)
EEA	Evropská agentura pro životní prostředí
HRL	vrstva s vysokým rozlišením (High Resolution Layer)

KN	katastr nemovitostí
LC	krajinný pokryv (land cover)
LU	využití ploch (land use)
UA	Urban Atlas

Použité zdroje:

- [1] HNILČKA, P. (2005). *Sídelní kaše. Otázky k suburbanizaci výstavbě kolonií rodinných domů*. Vydavatelství Era, Brno, 131 s.
- [2] OUŘEDNÍČEK, M. a kol. (2008). *Suburbanizace.cz*. Univerzita Karlova v Praze, Přírodovědecká fakulta, Praha, 96 s.
- [3] BIČÍK, I., JELEČEK, L. (2009). Land use and landscape changes in Czechia during the period of transition 1990–2007. In: *Geografie – Sborník ČGS*, roč. 114, č. 4, s. 263–281.
- [4] EEA (2006). *Urban sprawl in Europe. The ignored challenge*. EEA, Copenhagen, 56 s.
- [5] OUŘEDNÍČEK, M. (2011). Suburbanizace v České republice: aktéři suburbanního rozvoje. In: *Geografické rozhledy*, 20, č. 3, s. 2–5.
- [6] SÝKORA, L. ed. (2002). *Suburbanizace a její sociální, ekonomické a ekologické důsledky*. Ústav pro ekopolitiku. Praha.
- [7] SZENTESIOVÁ, K. (2009). Suburbanizace a územní plánování Prahy. In: *Suburbanizace: sborník ze semináře AUÚP*, Beroun, 2009. Vyd. 1. Brno: Ústav územního rozvoje, 2009, 95 s. ISBN 978-80-87318-03-4.
- [8] Swiss Federal Office for the Environment FOEN. *European Environment Agency: Urban sprawl in Europe*. EEA Report No. 11/2016, ISBN 978-92-9213-738-0.
- [9] European Environment Agency. *Land recycling in Europe – approaches to measuring extent and impacts*. EEA Report No. 31/2016, ISBN 978-92-9213-833-2.
- [10] European Environment Agency. *EEA Signals 2019 – Land and Soil in Europe*, ISBN 978-92-9480-095-4.
- [11] European Environment Agency. *The European environment – state and outlook 2020*, ISBN 978-92-9480-090-9.
- [12] PONOCNÁ, T. a kolektiv. *Vývoj krajinného pokryvu dle CORINE Land Cover na území ČR v letech 1990–2012*. CENIA. ISBN 978-80-87770-28-3.
- [13] GREŠLOVÁ, P. a kolektiv. *Tvář české krajiny v prostoru a v čase*. CENIA. ISBN 978-80-7674-025-9.
- [14] Copernicus Land Monitoring Service. CLC+. [online] [cit. 2022-01-10]. Dostupné na: <https://land.copernicus.eu/pan-european/clc-plus>.
- [15] CENIA (2019). *Metodika tvorby stavových a změnových map vybraných tříd krajinného pokryvu v gridu 2x2 km dle CORINE Land Cover*. 6 s.
- [16] CENIA (2019). *Technická zpráva: Změnové mapy vybraných tříd krajinného pokryvu v gridu 2x2 km dle dat CORINE Land Cover*. 5 s.

Bc. Kateřina Horáková
 ✉ katerina.horakova@cenia.cz
 Mgr. Jan Mertl
 ✉ jan.mertl@cenia.cz
 Ing. Jana Bašistová, Ph.D.
 ✉ jana.bastistova@cenia.cz
 Mgr. Edita Koblížková
 ✉ edita.koblizkova@cenia.cz
 Česká informační agentura
 životního prostředí

ENGLISH ABSTRACT

Use of European data on landscape cover for assessment of the existing state and development of Czech Republic's urbanized territories, by Kateřina Horáková, Jan Mertl, Jana Bašistová and Edita Koblížková

This article analyses and evaluates the applicability of European data and landscape cover for monitoring the existing state and dynamics of development in Czechia's urbanized territories. The ability to define particular categories of urbanized areas and observe their development over time is evaluated for each layer of the Copernicus monitoring service (CORINE Land Cover, Urban Atlas, High Resolution Layer). Statistical data and analyses are first processed on a nationwide scale and then elaborated for selected test territories in the urban background. One of these territories is in the eastern part of the agglomeration of Prague: the municipality of Mukařov is a typical example of residential suburbanization and development. Another test territory is located near Modletice, south-east of Prague, close to the D1 motorway. Because of its position, this territory is characterized by dynamic development of commercial areas, storage facilities, transportation infrastructure and, partly, residential areas. Such a selection of test territories covers two basic categories of suburban development. The results of the analysis indicate great potential for the usability of products evaluated. However, due to the spatial differentiation of some layers and/or the insufficient coverage of Czech territory, detailed evaluation of spatial development is difficult and lacking in national monitoring, so producing an insufficient database of landscape cover in urbanized territories. Ideally, there should be a layer based on European database methodologies, making landscape cover developments evaluable in a higher resolution and, as a consequence, serving for strategic urban planning in all aspects of quality of urban settings. Enhancement of the requirements for layers at national and local level should be an important primary step towards this objective.

STAVEBNÁ ČINNOSŤ NA ÚZEMÍ S ARCHEOLOGICKÝMI NÁLEZMI V ČESKEJ REPUBLIKE

Róbert Antal

Ochrana archeologického dedičstva je predmetom verejného záujmu. Z veľkej časti je ochrana vykonávaná v súvislosti so stavebnou činnosťou, ktorá môže archeologické pamiatky ohroziť či poškodiť. Pre zabezpečenie ochrany je nevyhnutná informovanosť organizácií oprávnených vykonávať archeologické výskumy. Tok informácií má byť zabezpečený vďaka povinnosti stavebníka oznámiť stavebný zámer Archeologickému ústavu Akademie vied ČR. Úlohou príspevku je popísať teoretické aspekty, formálne náležitosti oznámenia a plnenie povinnosti v praxi. Na základe identifikovaných nedostatkov budú predstavené návrhy na úpravu právnych noriem.

Kľúčové slová: archeologické nálezy ČR, stavebná činnosť, ochrana archeologického dedičstva

Úvod

Stavebné právo upravuje relatívne samostatnú skupinu právnych vzťahov spojených primárne so stavebnou činnosťou. Táto špecifická oblasť je preto samostatne regulovaná v rámci zákona č. 183/2006 Sb., o územnom plánovaní a stavebnom ráde (stavební zákon), v znení neskorších predpisov (ďalej iba „stavebný zákon“). Napriek tomu nie všetky pravidlá týkajúce sa stavebnej činnosti možno nájsť v tomto právnom predpise. Tradične sú samostatne upravené rôzne verejné záujmy, to platí aj pre pamiatkovú starostlivosť. Ochrana kultúrneho dedičstva je primárne upravená v špeciálnom zákone č. 20/1987 Sb., o štátni pamiatkovej péči, v znení neskorších predpisov (ďalej iba „pamiatkový zákon“), ktorý stanovuje podmienky ochrany kultúrneho dedičstva, a to vrátane archeologických pamiatok.

Stavebná činnosť má vo vzťahu k archeologickému dedičstvu zásadne deštruktívnu povahu – ak sa na mieste intaktné archeologické situácie a nehnuteľné nálezy nachádzajú, sú v priebehu stavebnej činnosti zničené či odstránené. Pamiatkový zákon za účelom ochrany archeologického dedičstva stanovuje stavebníkom viaceré povinnosti, ktoré je potrebné plniť. Bohužiaľ takéto rozdelenie povinností do viacerých právnych predpisov častokrát vedie k nedo-

statočnej informovanosti stavebníkov ohľadne ochrany verejných záujmov.

Úlohou predloženého textu je preto popísať a preskúmať ochranu archeologického dedičstva¹⁾ v priebehu stavebnej činnosti, a to skrz inštitút oznámenia o stavebnej činnosti ako základného administratívneho nástroja ochrany.

Na problematiku primárnych povinností samozrejme nadväzujú povinnosti sekundárne, teda správnoprávne a trestnoprávne zodpovednostné vzťahy. Nakoľko je úlohou textu popísať právne konformné správanie, nie analyzovať následky protiprávneho jednania, bude tejto problematike venovaná len marginálna pozornosť.

Metodika

Úlohou predloženého textu je popísať administratívnoprávny nástroj ochrany archeologického dedičstva v priebehu stavebnej činnosti zhmotnený v podobe povinnosti oznámiť stavebnú činnosť Archeologickému ústavu a následne preskúmať jeho realizáciu v praxi. Oznámenie o stavebnej činnosti má slúžiť na informovanie Archeologického ústavu o plánovaných stavebných zámeroch, vďaka čomu je možné zabezpečiť v prípade potreby vykonanie záchranného archeologického výskumu. Problematika oznamovacej povinnosti

je síce v odbornej archeologickej obci dobre známa, a to vrátane problémov, ktoré prax prináša. Zároveň však podľa autora zatiaľ absentuje jej komplexné predstavenie mimo archeologickú obec. V tomto ohľade treba tiež uviesť, že štatistické údaje týkajúce sa oznamovacej povinnosti zatiaľ prezentované neboli.

Predložený text je výstupom zmiešaného výskumu využívajúceho ako kvalitatívne, tak kvantitatívne metódy za účelom zodpovedania dvoch základných otázok – akým spôsobom je oznamovacia povinnosť plnená a v akom rozsahu je povinnosť plnená. Výskum využíva už existujúce dáta, ktoré spracováva a interpretuje. Zistenia vychádzajúce z kvalitatívnej a kvantitatívnej metódy sa v texte priebežne dopĺňajú a prelínajú, aby vytvorili homogénnu prezentáciu zvolenej problematiky.

Spôsob plnenia oznamovacej povinnosti nie je ovplyvnený len samotným pamiatkovým zákonom, ale aj ďalšími faktormi. Tými sú napríklad pojem územie s archeologickými nálezmi, jeho interpretácia a praktická definícia na území Českej republiky, nástroje vytvorené za účelom plnenia povinnosti a iné. Pramennú základňu pre kvalitatívny výskum preto okrem právnych noriem tvoria výsledky odbornej a administratívnej činnosti (kategorizácia území s archeologickými nálezmi, informačný systém o archeologických dátach) odbornej organizácie štátnej pa-

1) V súlade s dikciou zákona možno hovoriť skôr o záchrane, kedy sú v priebehu záchranných výskumov hnutelne nálezy odborne vyzdvihnuté a archeologické situácie odstránené.

miatkovej starostlivosti, Národného památkového ústavu (ďalej iba „NPÚ“), archeologických ústavov AV ČR (aktuálna prax súvisiaca s plnením povinností), činnosť súdov v podobe relevantnej judikatúry a metodická činnosť Ministerstva kultúry ČR. Tieto pramene slúžia na vytvorenie komplexného obrazu o náležitostiach a spôsobe plnenia povinností vrátane nedostatkov, ktoré sa v praxi objavujú.

Kvantitatívny výskum má priniesť informácie o miere plnenia oznamovacej povinnosti. Pre vytvorenie virohodného obrazu je preto nutné vychádzať z údajov o objeme stavebnej činnosti, množstve oznámení o stavebnej činnosti a údajov o sankciách za porušenie povinnosti. Analýza situácie v praxi, ktorú činnosť stavebníkov vyvoláva, vychádza z dát archeologických ústavov, Ministerstva kultúry a Českého statistického úradu. Tieto údaje ukazujú, do akej miery sa prekrýva rozsah stavebnej činnosti s rozsahom plnenia oznamovacej povinnosti, nakoľko zodpovedá plnenie oznamovacej povinnosti informačnej činnosti archeologických ústavov a v akej miere sú za neplnenie povinnosti ukladané sankcie.

Na základe výsledkov oboch častí výskumu tak bude možné vyhodnotiť plnenie povinnosti stavebníka oznámiť stavebný zámer Archeologickému ústavu a predniesť body, v ktorých je potrebné právnu úpravu aktualizovať.

Kultúrne a archeologické dedičstvo

V prvom rade je nutné definovať chránený záujem, teda archeologické dedičstvo. V rámci vnútroštátnych noriem výslovná definícia tohto pojmu absentuje, preto je potrebné nazrieť do Dohovoru o ochrane

archeologického dedičstva Európy (revidovaného), ktorý uvádza, že „za prvky archeologického dedičstva sa považujú všetky pozostatky, objekty a všetky ostatné stopy ľudskej existencie z minulých vývojových období,

- I. ktorých zachovanie a štúdium pomôžu získať poznatky o histórii ľudstva a jeho vzťahu k prírodnému prostrediu,
- II. pre ktoré sú vykopávky a iné metódy výskumu ľudstva a jeho prostredia hlavným zdrojom informácií a
- III. ktoré sa nachádzajú v ktorejkoľvek oblasti patriacej do právomoci zmluvných strán.“²⁾

K uvedenému ešte možno doplniť, že hlavným cieľom ochrany archeologického dedičstva by malo byť jeho zachovávanie *in situ*.³⁾

Záujem na ochrane kultúrneho bohatstva ako verejného záujmu možno vyvodit' z preambuly Ústavy České republiky,⁴⁾ prístup k nemu zas občanom zaručuje Listina základných práv a slobod.⁵⁾ Kultúrne dedičstvo však nemožno vnímať oddelene od ďalších verejných záujmov, nakoľko je súčasťou väčšieho celku – životného prostredia. Túto skutočnosť možno jednoznačne vyvodit' z úvodného stanovenia pamiatkového zákona, ktoré okrem iného uvádza, že kultúrne pamiatky ako neoddeliteľná súčasť kultúrneho dedičstvasú významným činiteľom životného prostredia a nenahraditeľným bohatstvom štátu.⁶⁾

Jeden zo základných princípov práva životného prostredia, princíp trvalo udržateľného rozvoja, možno vidieť aj v prístupe k archeologickému dedičstvu. Princíp obsahuje dva rozdielne aspekty – dynamický a statický. Prvý aspekt je zosobnený pojmom rozvoj, druhý aspekt

reprezentuje slovné spojenie „trvalo udržateľný“. Hlavnou myšlienkou princípu je požiadavka na účinnú ochranu životného prostredia za udržania ekonomického a sociálneho rastu súčasnej generácie.⁷⁾

Vyššie zmienený § 1 odst. 1 pamiatkového zákona uvádza potrebu „vytvořit všestranné podmínky pro další prohlubování politickoorganizační a kulturně výchovné funkce státu při péči o kulturní památky, o jejich zachování, zpřístupňování a vhodné využívání, aby se podílely na rozvoji kultury, umění, vědy a vzdělávání, formování tradic a vlastenectví, na estetické výchově pracujících, a tím přispívaly k dalšímu rozvoji společnosti.“⁸⁾

Prevedenie tohto princípu do praxe možno vidieť v snahe vyvážiť vzájomné pôsobenie rôznych verejných a súkromných záujmov, teda napríklad minimalizáciu zásahov do (v tomto prípade) archeologického dedičstva a zároveň umožnenie týchto zásahov za dopredu stanovených podmienok.

Jednou z týchto podmienok je povinnosť hradit' náklady záchranného archeologického výskumu (ďalej aj „ZAV“), ktorej bude pozornosť venovaná nižšie. Dôležité je zmieniť, že táto povinnosť je aplikáciou princípu znečisťovateľ platí. Tento princíp patrí medzi konkrétne princípy ochrany životného prostredia. Prezentuje myšlienku, že náklady na kontrolu znečistenia alebo aj odstránenie poškodenia by mal niesť subjekt, ktorý znečistenie či poškodenie produkuje, alebo z neho profituje.⁹⁾

V rámci pamiatkovej starostlivosti však tento princíp nenachádza uplatnenie v tejto základnej forme. Prejavuje sa v súvislosti so stavebnou činnosťou, kedy je stavebník okrem oznámenia plánovanej

2) Sdělení Ministerstva zahraničních věcí č. 99/2000 Sb. m. s. o přijetí Úmluvy o ochraně archeologického dědictví Evropy (revidované). Čl. 1.

3) Sdělení Ministerstva zahraničních věcí č. 99/2000 Sb. m. s. o přijetí Úmluvy o ochraně archeologického dědictví Evropy (revidované). Čl. 4, odst. (ii).

4) Ústavní zákon č. 1/1993 Sb., Ústava České republiky, v znení neskorších predpisov. In: CODEXIS [právní informační systém]. ATLAS consulting. [cit. 12. 9. 2021]. Preambule.

5) Usnesení č. 2/1993 Sb., o vyhlášení Listiny základních práv a slobod jako součásti ústavního pořádku České republiky, v znení neskorších predpisov. In: CODEXIS [právní informační systém]. ATLAS consulting. [cit. 12. 9. 2021]. Čl. 34.

6) Zákon č. 20/1987 Sb. o státní památkové péči, v znení neskorších predpisov. In: CODEXIS [právní informační systém]. ATLAS consulting. [cit. 12. 9. 2021]. § 1 odst. 1.

7) JANČÁŘOVÁ, I., DUDOVÁ, J., HANÁK, J., PEKÁREK, M., PRŮCHOVÁ, I., VOMÁČKA, V., ŽIDEK, D. Právo životního prostředí: obecná část. Brno: Masarykova univerzita. 2016. Učebnice Právnické fakulty MU, s. 131–134. ISBN 978-80-210-8366-0.

8) Zákon o státní památkové péči, § 1.

9) JANČÁŘOVÁ, I., DUDOVÁ, J., HANÁK, J., PEKÁREK, M., PRŮCHOVÁ, I., VOMÁČKA, V., ŽIDEK, D. Právo životního prostředí: obecná část. Brno: Masarykova univerzita. 2016. Učebnice Právnické fakulty MU, s. 141–143. ISBN 978-80-210-8366-0.

stavebnej činnosti tiež povinný strpieť vykonanie záchranného archeologického výskumu a zároveň niesť jeho náklady. Vzhľadom na už zmienené špecifiká tejto zložky životného prostredia totiž väčšinou nedochádza ku kontinuálnemu znečisťovaniu či poškodzovaniu kultúrneho bohatstva, to je väčšinou poškodené nárazovo pri stavebnej činnosti či pri rôznych úpravách a opravách architektonických objektov. „Znečisťovateľom“ je tak v tomto prípade stavebník, ktorý nesie náklady zo „znečistenia“, ktoré pôsobí a z ktorého profituje.

Pre naplnenie týchto princípov a všeobecne ochrany archeologického dedičstva je zásadné plnenie tzv. oznamovacej povinnosti stavebníka. Nasledujúce kapitoly preto podrobne rozoberú danú problematiku.

Oznámenie o stavebnej činnosti a jeho účel

Pamiatkový zákon stavebníkovi stanovuje povinnosť oznámiť zámer Archeologickému ústavu (v praxi Archeologický ústav AV ČR, Praha, v. v. i., a Archeologický ústav AV ČR, Brno, v. v. i.). Túto povinnosť stavebník má za predpokladu, že sa má stavebná činnosť vykonávať na území s archeologickými nálezmi. V nadväznosti na túto povinnosť musí stavebník umožniť v prípade potreby vykonanie ZAV a uhradiť náklady tohto výskumu. Výnimkou z tohto pravidla, a teda aj čiastočným prelomením princípu znečisťovateľ platí, je oslobodenie fyzických osôb, ktoré stavebnú činnosť nevykonávajú vo vzťahu k svojej podnikateľskej činnosti, od povinnosti niesť náklady výskumu.¹⁰⁾

Ako bolo uvedené, ochrana kultúrneho dedičstva je verejným záujmom, pamiatkový zákon preto stanovuje oznamovaciu povinnosť práve za účelom zabezpeče-

nia tejto ochrany. Oznámenie je základným predpokladom preto, aby bolo možné v prípade potreby vykonať výskum.¹¹⁾ Bez tejto vstupnej informácie nie je pre Archeologické ústavy prakticky možné všetky zásahy do archeologického dedičstva vysledovať a preskúmať, primeraná ochrana, resp. záchrana, by preto nebola možná.

Územie s archeologickými nálezmi

Predmetné ustanovenie pamiatkového zákona viaže oznamovaciu povinnosť na činnosť prebiehajúcu na území s archeologickými nálezmi, definíciu tohto pojmu však zákon neposkytuje. Problematická pritom v praxi nie je všeobecná definícia pojmu, ale praktické vymedzenie toho, kde sa územia s archeologickými nálezmi nachádzajú.

Podľa Archeologického ústavu AV ČR, Praha, v. v. i., sa územím s archeologickými nálezmi rozumie „*území, či místo původního výskytu archeologických nálezů nemovitých a/nebo movitých, na němž již byly registrovány jakékoliv archeologické nálezy movité či nemovité povahy, na němž je lze odůvodněně očekávat, či na němž jejich výskyt není vyloučen. Za území bez archeologických nálezů lze označit pouze takové území, na němž byly prokazatelně odštěpeny veškeré uloženiny čtvrtohorního stáří.*“¹²⁾

Archeologické ústavy spravujúce oznámenia o stavebnej činnosti vytvorili informačný systém na administráciu tejto agendy a archeologických výskumov všeobecne. Dáta evidované v Archeologickej mape ČR (ďalej iba „AM ČR“)¹³⁾ sú verejnosti dostupné napríklad cez Digitálny archív AM ČR,¹⁴⁾ kde je možné získať informácie o pozitívnych akciách, či už mali podobu záchranného alebo bádateľského výskumu. Tzv. teplotná

mapa na základe dokončených výskumov jednoduchým spôsobom identifikuje územia s jednoznačným výskytom archeologických nálezov.

K podrobnejšiemu rozboru pristúpilo NPÚ, ktoré územie rozdelilo na štyri kategórie:

- UAN I – územie s jednoznačným výskytom archeologických nálezov,
- UAN II – územie s dôvodne predpokladaným výskytom archeologických nálezov,
- UAN III – územie, kde sa výskyt archeologických nálezov v súčasnosti nepredpokladá, ale nie je možné ho jednoznačne vylúčiť, a
- UAN IV – územie bez archeologických nálezov.¹⁵⁾

Aj NPÚ používa k práci s dátami mapové podklady, jednotlivé kategórie území s archeologickými nálezmi sú v nich vyznačené polygonmi rôznych farieb a vychádzajú z údajov o pozitívnych archeologických výskumoch. Ako vyplýva z definícií, v prípade II. a III. kategórie sa však jedná skôr o predikciu, či kvalifikovaný odhad. Vzhľadom na stále prebiehajúce výskumy, však tieto informácie treba brať s rezervou – vďaka veľkému množstvu stavebných zámer sa reálny stav plynule vyvíja.

Vďaka týmto dvom nástrojom si môže ktokoľvek vytvoriť základný prehľad o archeologickom potenciály jednotlivých území. Zákonodarcu však vytvoril aj ďalší nástroj na špecifikáciu konkrétnych území s archeologickými nálezmi. Všetky kraje môžu podľa § 23b pamiatkového zákona vydať v dohode s ministerstvom kultúry plány území s archeologickými nálezmi, v ktorých vyznačia územia s doloženým, alebo dôvodne predpokladaným výskytom archeologických nálezov.¹⁶⁾ Dodnes však žiadny kraj tento nástroj nevyužil, pravdepodobne z dôvodu veľkej administratívnej náročnosti.¹⁷⁾

10) Zákon o státní památkové péči. § 22 odst. 2.

11) Důvodová zpráva k zákonu č. 20/1987 Sb., o státní památkové péči. In: Beck on-line [právní informační systém]. [cit. 12. 9. 2021]. Zvláštna časť, k § 22.

12) Archeologický ústav AV ČR, Praha, v. v. i. Oznámení o stavební činnosti na území s archeologickými nálezmi. [on-line]. [cit. 12. 9. 2021]. Dostupné z: <https://www.arup.cas.cz/oznameni-o-stavebni-cinnosti-na-uzemi-s-archeologickymi-nalezmi/>.

13) Archeologický ústav AV ČR, Praha/Brno, v. v. i. Archeologická mapa České republiky. [on-line]. [cit. 12. 9. 2021]. Dostupné z: <http://www.archeologickamapa.cz/>.

14) Archeologický ústav AV ČR, Praha/Brno, v. v. i. Digitální archiv AM ČR. [on-line]. [cit. 12. 9. 2021]. Dostupné z: <https://digiarchiv.aiscr.cz/home>.

15) Národní památkový ústav. Informační systém o archeologických datech Národního památkového ústavu. [on-line]. [cit. 12. 9. 2021]. Dostupné z: <http://isad.npu.cz/>.

16) Zákon o státní památkové péči. § 23b.

17) ZÍDEK, M., TUPÝ, M., KLUSOŇ, J. Zákon o státní památkové péči. Praha: Wolters Kluwer. 2019. Praktický komentář, s. 363. ISBN 978-80-7598-381-7.

Všetky informácie o povahe územia tak dnes pochádzajú od odborných inštitúcií, nie však správnych orgánov, čo v praxi vedie k sporom ohľadne územia dotknutého stavbou. V prípade, že sa na dotknutom mieste nachádzajú aj statky chránené špecifickými inštitútmi (kultúrne pamiatky a plošne chránené územia ako pamiatková rezervácia a zóny), je jedným z podkladov pre rozhodnutie správneho orgánu aj vyjadrenie NPÚ, vďaka čomu sa názor odbornej organizácie prenáša aj do správnych konaní, väčšina územia však takto chránená nie je.¹⁸⁾ Nie všetky spory sa podarí vyriešiť zmierne, preto je možné náhľad na problematiku doplniť aj o interpretáciu súdov.

Pokiaľ ide o oznamovaciu povinnosť v súvislosti s (ne)existenciou plánov územia s archeologickými nálezmi, Mestský súd v Prahe dospel k záveru zhrnutému v právnej vete:

„Územím s archeologickými nálezmi, k nemu sa vzťahuje oznamovací povinnosť podľa § 22 odst. 2 zákona č. 20/1987 Sb., o státní památkové péči, je prostor, kde již byly registrovány jakékoli archeologické nálezy movité či nemovité povahy, a rovněž tak prostor, kde je možné vzhledem k přírodním podmínkám či dosavadnímu historickému vývoji tyto nálezy s vysokou pravděpodobností očekávat. Vydá-li kraj nařízením plán území s archeologickými nálezmi (§ 23b odst. 1 téhož zákona), vztahuje se oznamovací povinnost pouze k lokalitám zde označeným; pokud ale kraj takové nařízení nevydá (jde pouze o možnost, nikoli povinnost), platí oznamovací povinnost pro jakýkoli prostor, který splňuje shora uvedená materiální kritéria.“¹⁹⁾

Neexistenciu plánov tak nemožno interpretovať tak, že by sa na území kraja archeologické nálezy nenachádzali. Naopak, treba predpokladať, že sa nálezy nachádzajú na celom území kraja. Keďže

sú cez zmienené portály dáta prístupné aj verejnosti, mohlo by sa zdať, že si relevantné podklady môže zistiť stavebník sám. Iného názoru však bol Krajský súd v Ústí nad Labem, ktorý v rozsudku zo dňa 24. 9. 2002, č. j. 59 CA 59/2002-35, dospel okrem iného k nasledujúcemu:

„Ve věci není sporu o tom, že stavební práce nebyly Archeologickému ústavu oznámeny. Jak již soud uvedl shora, odpovědnost za porušení oznamovací povinnosti dle § 22 odst. 2 zákona o památkové péči je upravena jako objektivní. Splnění povinnosti není zákonem vázáno ani na znalost skutečnosti, že jde o území s archeologickými nálezy, ani na to, zda stavebními pracemi nebo jinou činností dojde či nedojde k zásahu do archeologického naleziště. Důvodem pro zproštění odpovědnosti za porušení této povinnosti nejsou ani předchozí zásahy do lokality s archeologickými nálezmi. Soud upozorňuje, že žalobkyně není zásadně oprávněna činit závěr o tom, zda na místě je či není něco archeologicky zajímavého, protože předchozí práce zasáhly do značné hloubky a vybagrovaný materiál byl vyvezen na skládku.“²⁰⁾

V uvedenom prípade prítomnosť archeologických nálezov na dotknutom území konštatovalo miestne okresné múzeum. Na základe doposiaľ uvedených informácií možno vyvodit' záver, že posúdenie archeologickej povahy územia prináleží len „odborným osobám“, teda archeológom a pamiatkárkom z NPÚ, Archeologických ústavov a ďalších organizácií oprávnených k vykonávaniu archeologických výskumov²¹⁾ a v neposlednom rade správny orgán pamiatkovej starostlivosti. K interpretácii predmetného pojmu je vhodné ešte zmienit' potrebu reflexie Dohovoru o ochrane archeologického dedičstva Európy (revidovaného). Podľa Ministerstva kultúry je vo svetle

dohovoru územím s archeologickými nálezmi „území, v němž se nachází prvky archeologického dědictví, které vyjmenovává čl. 1 odst. (ii) a (iii) Maltské konvence.“²²⁾

Dnes už dobre zaužívanou praxou je podávanie žiadostí o vyjadrenie k stavebnému zámeru stavebníkmi, a to ešte pred zahájením územného či stavebného konania. Na základe § 21 odst. 1 pamiatkového zákona sa k stavebnej činnosti vyjadrujú Archeologické ústavy, stavebníci sa však bežne so žiadosťami obracajú aj na NPÚ, múzeá, ďalšie oprávnené organizácie a aj správne orgány pamiatkovej starostlivosti. Tradičným obsahom vyjadrení je informácia ohľadne kategórie územia podľa klasifikácie NPÚ a tiež upozornenie na oznamovaciu povinnosť podľa pamiatkového zákona. Takýmto postupom sa všetky zainteresované subjekty snažia zlepšiť informovanosť stavebníka a prispieť k splneniu jeho zákonných povinností.²³⁾

Forma a náležitosti oznámenia o stavebnej činnosti

Po vysvetlení dôvodov, ktoré viedli k stanoveniu oznamovacej povinnosti pamiatkovým zákonom, je namieste venovať pozornosť samotnému úkonu – nie len jeho forme, náležitostiam a dobe oznámenia, ale aj najčastejším problémom, ktoré oznámenia o stavebnej činnosti sprevádzajú.

Pokiaľ ide o formu, pamiatkový zákon v § 22 odst. 2 žiadne pravidlá nestanovuje. Nie je teda vylúčené, aby bolo oznámenie učené aj ústne, dôrazne je však odporúčaná písomná forma, nakoľko je oznámenie v tejto podobe aj dôkazom pre stavebníka v prípade sporu.²⁴⁾

18) Podľa Pamiatkového katalógu NPÚ je aktuálne v Českej republike iba deväť pamiatkových archeologických rezervácií a 911 kultúrnych a národných kultúrnych pamiatok z celkového počtu 38 918. Národní památkový ústav. Památkový katalog. [on-line]. [cit. 12. 1. 2022]. Dostupné z: <https://pamatkovykatalog.cz/>.

19) Rozsudek Městského soudu v Praze ze dne 3. 12. 2014, sp. zn./č. j.: 5 A 242/2010-42, právní věta.

20) Rozsudek Krajského soudu v Ústí nad Labem, ze dne 24. 9. 2002, č. j. 59 CA 59/2002-35.

21) Zákon o státní památkové péči, § 21 odst. 2.

22) Ministerstvo kultury. Deset otázek a odpovědí z oblasti archeologie 2019. [on-line]. [cit. 12. 1. 2022]. Dostupné z: <https://www.mkcr.cz/metodicka-cinnost-250.html>.

23) Informácie vyplývajú z pracovnej činnosti autora.

24) ZÍDEK, M., TUPÝ, M., KLUSOŇ, J. Zákon o státní památkové péči. Praha: Wolters Kluwer. 2019. Praktický komentář, s. 338. ISBN 978-80-7598-381-7.

Pri spracovávaní oznámení písomnú formu odporúčajú aj Archeologické ústavy, ktoré v rámci AM ČR vytvorili on-line formulár slúžiaci na splnenie povinnosti.²⁵⁾ Úkon by tak pre stavebníka mal byť relatívne jednoduchou záležitosťou.

Náležitosti oznámenia zákon tiež nestanovuje, podľa Zídka s kolektívom by v ňom však nemala chýbať jednoznačná identifikácia stavebnej činnosti, lokalizácia tejto činnosti a jej plošný rozsah.²⁶⁾ Vo formulároch vytvorených archeologickými ústavmi sú požadované aj ďalšie informácie, slúžiace k praktickému zabezpečeniu ZAV. Sú nimi hlavne kontaktné údaje na stavebníka, prípadne jeho zástupcu a predpokladaný dátum zahájenia stavebných prác. Ten je dôležitý hlavne z organizačného hľadiska, aby bolo možné ZAV vykonať včas.²⁷⁾

Archeologické ústavy využívajú na zabezpečenie vykonávania ZAV už zmienený nástroj AM ČR, v ktorom sa jednotlivé oprávnené organizácie k stavebným zámerom môžu prihlasovať. Pre tento účel sa tiež pravidelne na báze krajov organizujú Regionálne archeologické komisie, kde sú plánované stavebné zábery s oprávnenými organizáciami diskutované tak, aby vykonanie ZAV prebehlo bez problémov.

Kedy oznámiť stavebnú činnosť

Samostatnou otázkou je, kedy má stavebník svoj zámer Archeologickému ústavu oznámiť. Podľa § 22 odst. 2 pamiatkového zákona je povinný tak učiniť už od doby prípravy stavby.²⁸⁾ Čo presne si zákonodarcia predstavoval pod pojmom príprava stavby nie je zrejmé a názory odbornej verejnosti sa

líšia. Varhaník a Malý majú za to, že by oznámenie malo nadväzovať na ukončenie územného konania, najlepšie hneď na nadobudnutie právnej moci územného rozhodnutia alebo územného súhlasu.²⁹⁾ Zidek s kolektívom odkazujú na odbornú literatúru, ktorá zastáva názor, že oznámenie stavebnej činnosti by malo prebehnúť najneskôr v dobe, kedy stavebník podáva žiadosť príslušnému úradu, zmieňujú však aj rozhodnutie Mestského súdu v Prahe, ktorý má za to, že by oznámenie malo byť spojené s „faktickou“ prípravou stavby, prejavujúcou sa napríklad skryvkou zeminy.³⁰⁾

Najdôležitejšou skutočnosťou, ktorú vyššie zmienení autori správne reflektujú, je skutočnosť, že včasné oznámenie stavebnej činnosti je v záujme stavebníka. V prípade nutnosti vykonania ZAV je potrebné rátať s určitým časovým zdržaním v závislosti na veľkosti stavby a komplikovanosti archeologických situácií. Preto je vhodné, aby stavebník komunikáciu s Archeologickým ústavom a oprávnenou organizáciou zahájil čo najskôr tak, aby bolo možné dohodnúť podmienky, rozsah a harmonogram výskumu. Takto je možné zabezpečiť hladký priebeh pre všetky zainteresované strany.

Ako ukazuje prax, vo väčšine prípadov naozaj dostačuje oznámiť stavbu až po ukončení územného konania bez toho, aby hrozili komplikácie pre samotnú stavebnú činnosť. Dalo by sa však povedať, že čím väčší je stavebný zámer, tým včasnejšie by malo byť oznámenie. Keďže aj ZAV bude musieť byť rozsiahlejší, zaberie viac času. Tento postup však môže byť za istých okolností problematický paradoxne práve s ohľadom na ochranu archeologického dedičstva. Ak by totiž správne kona-

nie nedopadlo očakávaným výsledkom, ZAV by mohol byť vykonaný v podstate zbytočne, archeologické situácie by boli odstránené a archeologické dedičstvo by tak nebolo zachované in situ. Všeobecné odporúčanie Archeologického ústavu AV ČR, Brno, v. v. i., je oznámiť stavebnú činnosť aspoň 30 dní pred zahájením zemných prác.³¹⁾

Najčastejšie problémy v súvislosti s oznámením o stavebnej činnosti

Predchádzajúce kapitoly už čiastočne naznačili, s akými problémami sa možno v súvislosti s oznamovacou povinnosťou stretnúť. Vo všeobecnosti možno identifikovať asi päť typických problémov.³²⁾

1) Neplnenie oznamovacej povinnosti.

Samozrejme, prvým problémom je neplnenie oznamovacej povinnosti ako takej. Archeologické ústavy ešte stále evidujú regióny, z ktorých prichádza výrazne menší počet oznámení, a to aj pri zohľadnení rozsahu stavebnej činnosti v oblasti. Orientálne porovnanie poskytuje napríklad pomer medzi Archeologickým ústavom vydanými vyjadreniami k stavebnej činnosti a obdržanými oznámeniami. Kým napríklad v Kraji Vysočina je počet oznámení vyšší, než je počet vyjadrení, v Olomouckom kraji je situácia opačná. Za predpokladu, že nie všetci stavebníci o vyjadrenie požiadajú, by počet oznámení mal byť stále logicky vyšším než počet vyjadrení. Situácia v Olomouckom kraji však sa javí tak, že oznamovaciu povinnosť si neplnia ani všetci tí stavebníci, ktorí o vyjadrenia požiadali, a teda upozornenie na danú

25) Archeologický ústav AV ČR, Brno, v. v. i. Informace pro stavebníky. [on-line]. [cit. 12. 9. 2021]. Dostupné z: <https://www.arub.cz/archeologicke-sluzby/informace-pro-stavebniky/>.

26) ZÍDEK, M., TUPÝ, M., KLUSON, J. Zákon o státní památkové péči. Praha: Wolters Kluwer. 2019. Praktický komentář, s. 338. ISBN 978-80-7598-381-7.

27) Archeologický ústav AV ČR, Praha/Brno, v. v. i. IS AM ČR. [on-line]. [cit. 12. 9. 2021]. Dostupné z: <https://backend.aiscr.cz/oznameni/0/>.

28) Zákon o státní památkové péči, § 22 odst. 2.

29) VARHANÍK, J., MALÝ, S. Zákon o státní památkové péči: Komentář. Vyd. 1. Praha: Wolters Kluwer. 2011. S. 170. ISBN 978-80-7357-659-2.

30) ZÍDEK, M., TUPÝ, M., KLUSON, J. Zákon o státní památkové péči. Praha: Wolters Kluwer. 2019. Praktický komentář, s. 338. ISBN 978-80-7598-381-7.

31) Dokonalé riešenie však pravdepodobne neexistuje. Vďaka odporúčeniu Archeologického ústavu sa darí limitovať počet oznámení na poslednú chvíľu (napr. deň-dva pred zahájením činnosti), v prípade rozsiahlejších zámerov však ani 30 dní nemusí byť dostačujúcich na prípravu ZAV. Na základe praxe hodnotí Archeologický ústav odporúčanie ako efektívne, pri individuálnej komunikácii so stavebníkmi však zdôrazňuje, že nie je nutné čakať na práve 30 dní do zahájenia prác.

32) Informácie predložené v podkapitole 4.2 vyplývajú z dát v AM ČR a pracovnej činnosti autora.

povinnosť obdržali (tab. 1).³³⁾ Archeologický ústav tiež eviduje veľké množstvo stavebníkov, fyzických osôb, pri ktorých ide neplnenie povinnosti na vrub nevedomosti.³⁴⁾

2) Oznamovanie stavebnej činnosti nesprávnej inštitúcii. Relatívne často sa stáva, že stavebníci oznamujú stavebnú činnosť namiesto Archeologického ústavu inej organizácii oprávnenej v vykonávaní archeologických výskumov. Nestáva sa to len „jednorazovým“ stavebníkom, ale aj stavebníkom, ktorí túto činnosť vykonávajú opakovane a sú zvyknutí komunikovať s konkrétnym archeológom. Aj keď to nie je v súlade s pamiatkovým zákonom, z pohľadu účelu dotknutého ustanovenia a z pohľadu ochrany archeologického dedičstva sa nejedná o zásadný problém, lebo vykonanie ZAV je aj napriek omylu stavebníka zabezpečené a škody tak prakticky nehrožia.³⁵⁾

3) Chýbajúce informácie. Veľakrát sa Archeologické ústavy stretávajú s oznámeniami, ktoré neobsahujú všetky potrebné informácie. Najčastejšie chýba údaj o plánovanom zahájení prác, veľakrát absentujú aj kontaktné údaje na osobu, ktorá má reálne stavbu na starosti. Stavebníci často prevádzajú svoju povinnosť napríklad na projektové spoločnosti, ktoré však v konečnom dôsledku nemajú informácie ohľadne zahájenia prác. V takýchto prípadoch je preto v záujme zabezpečenia ZAV nutné všetky informácie doplňovať.

4) Neskoré oznámenie. Ďalším bežným problémom je oznámenie na poslednú chvíľu. Množstvo zámerov je oznamované deň-dva pred zahájením prípadne dokonca v deň zahájenia prác. V takýchto prípadoch je už často problém vykonanie ZAV zabezpečiť bez negatívneho dopadu na priebeh stavby. Ojedinelé nie sú ani oznámenia stavebného zámeru až po zahájení zemných prác, pričom veľa krát ide o omyl alebo nevedomosť stavebníkov – to sa týka primárne fyzických osôb, ktorých stavebná činnosť sa netýka ich podnikateľskej činnosti (výstavba rodinných domov apod.). Samozrejmosťou je aj ohrozenie samotného archeologického dedičstva, keď je ZAV vykonávaný v zhone, bez adekvátnej odbornej prípravy (predstihové rešerše, zisťovacie sondy apod.). Je teda zrejme, že včasné oznámenie stavebnej činnosti je ako v súlade so záujmami stavebníka, tak aj v súlade s verejným záujmom na ochrane archeologického dedičstva.

5) Príliš skoré oznámenie. Opačným extrémom je oznamovanie stavebnej činnosti s predstihom aj niekoľkých rokov. Z právneho hľadiska síce takéto oznámenie nič nebráni, ale z hľadiska zabezpečenia ochrany archeologického dedičstva to nie je optimálne. V momente oznámenia ešte väčšinou nemá reálny význam riešiť zabezpečenie ZAV a vzhľadom na veľký objem oznámení ročne sa neskôr tieto oznámenia môžu v systé-

me „stratiť“. Občas sa následne stáva, že stavebník si splnenie oznamovacej povinnosti nepamätá, a tak pred zahájením prác stavbu oznámi znovu. Duplicitné oznámenia sú preto tiež drobným neduhom tejto agendy, avšak ochranu archeologického dedičstva samozrejme neohrozujú. Aj keď popísaný problém niekedy pôsobí komplikácie pri zabezpečení ZAV, nemožno ho považovať za chybu stavebníka.³⁶⁾

6) Účelovo uvedené nesprávne údaje. Viacero vyššie uvedených neduhov sa dá zopakovať aj v súvislosti so snahou stavebníkov vyhnúť sa vykonaniu ZAV. V tomto ohľade sa pracovníci Archeologických ústavov a ostatných oprávnených organizácií stretávajú napríklad s nesprávnymi kontaktnými údajmi, výsledkom čoho je nemožnosť uzavretia dohody o podmienkach a rozsahu ZAV a teda aj nemožnosť jeho následného vykonania. Cielene býva tiež udávaný nesprávny termín zahájenia prác, takže keď archeológ stavebníka kontaktuje, zemné práce sú už často hotové a ZAV nie je možné vykonať.

Činnosť stavebníkov uvedená v poslednom bode má veľakrát za účel vyhnúť sa samotnému ZAV. V momente, keď nie je možné kontaktovať stavebníka a dohodnúť sa na podmienkach výskumu podľa § 22 odst. 1, ostáva riešiť podmienky výskumu už iba cestou správneho konania, čo však môže trvať dlhšie než samotná stavebná činnosť.

Kraj	2018		2019		2020	
	Oznámenia	Vyjadrenia	Oznámenia	Vyjadrenia	Oznámenia	Vyjadrenia
Vysočina	587	267	570	311	1 040	622
Juhomoravský	1 282	749	1 387	1 145	1 587	1 363
Olomoucký	545	777	760	868	850	1 583
Zlínsky	877	305	1 037	437	1 088	428
Moravsko-sliezsky	267	asi 442	593	571	753	634

Tab. 1: Prehľad oznámení a vyjadrení spracovaných Archeologickým ústavom AV ČR, Brno, v. v. i., za roky 2018–2020

33) Vyplýva z činnosti Referátu archeologické památkové péče Archeologického ústavu AV ČR, Brno, v. v. i.

34) Tradičným príkladom je výstavba rodinných domov. Po vykonaní prvých ZAV na lokalite sa Archeologickému ústavu a miestnym múzeám začnú ozývať ďalší stavebníci z dotknutej oblasti, ktorí sa až vďaka prítomnosti archeológa na inej stavbe o povinnosti dozvedeli. Bežne sa s týmto fenoménom stretáva napríklad Múzeum Vysočiny Jihlava, p. o. Informácie autorovi poskytol archeológ múzea, Mgr. Aleš Hoch.

35) V tejto súvislosti možno zmieniť splnenie oznamovacej povinnosti skrz oprávnenú organizáciu, ktorá bude ZAV vykonávať. Zákon stavebníkovi nebráni, aby splnením povinnosti poveril inú osobu, ostatne sa tak často deje – reálnym oznamovateľom sú často napríklad projektové spoločnosti. Vzhľadom na to, že oprávnená organizácia má podľa zákona povinnosť oznámiť Archeologickému ústavu zahájenie terénnych prác, javí sa tento variant ako praktický, reálne sa s ním však často Archeologický ústav AV ČR, Brno, v. v. i., nestretáva. Je nutné však zdôrazniť, že by v takomto oznámení nemala chýbať jednoznačná informácia (napríklad doloženie plnej moci) o tom, že organizácia plní povinnosť nie len za seba, ale aj za stavebníka, aby bolo dokázateľné, že boli splnené obe povinnosti.

36) Archeologické ústavy navyše priebežne pracujú na zlepšovaní informačného systému AM ČR tak, aby ním žiadne stavebné zámery neprepadávali.

Výsledkom uvedených faktorov je skutočnosť, že v rámci Českej republiky je ZAV vykonaný len v 11,9 % stavebných zámerov. Objektívne však treba poznamenať, že tento štatistický údaj nedokáže reflektovať napríklad skutočnosť, že nie všetky stavebné zámery si vykonanie ZAV vyžadujú (rekonštrukcie, stavby minimálneho rozsahu, stavby nenašrúšajúce pôvodné archeologické terény, apod.). Po vyselektovaní takýchto zámerov by percentuálna hodnota vyko-

naných ZAV určite výrazne narástla. Aj napriek tomu, je však badateľný výrazný rozdiel vo vykonávaní ZAV v jednotlivých krajoch (tab. 2).³⁷⁾

Následky nesplnenia povinností súvisiacich so ZAV

Prax ukazuje, že plnenie oznamovacej povinnosti nie je bezchybné. Otázkou je, či má veľakrát protiprávne konanie sta-

vebníkov primerané následky. Pokiaľ ide o správnu právnu zodpovednosť, pamiatkový zákon definuje priestupky súvisiace s porušením ním stanovených povinností. To sa týka aj oznamovacej povinnosti. V prípade jej nesplnenia v súlade so zákonom preto stavebníkovi hrozí pokuta až do výšky 4 000 000 Kč, o priestupku rozhoduje krajský úrad.³⁸⁾ Podrobné štatistiky týkajúce sa uložených sankcií vedie Ministerstvo kultúry ČR,³⁹⁾ relevantné údaje sú stručne prezentované v tab. 3.

		2018	2019	2020	Priemer
Česká republika	Stavebné povolenia	80 134	86 283	85 010	11,9 %
	Archeologické výskumy	9 785	8 946	11 091	
	ZAV v pomere k SP	11,2 %	11,3 %	13 %	
Hl. mesto Praha	Stavebné povolenia	3 805	3 523	3 211	15,1 %
	Archeologické výskumy	568	524	493	
	ZAV v pomere k SP	14,9 %	14,9 %	15,4 %	
Stredočeský kraj	Stavebné povolenia	16 471	18 337	17 589	18,2 %
	Archeologické výskumy	2 901	2 974	3 627	
	ZAV v pomere k SP	17,6 %	16,2 %	20,6 %	
Juhočeský kraj	Stavebné povolenia	6 387	6 719	7 036	4,2 %
	Archeologické výskumy	107	480	272	
	ZAV v pomere k SP	1,7 %	7,1 %	3,9 %	
Plzenský kraj	Stavebné povolenia	5 868	6 011	6 685	5,2 %
	Archeologické výskumy	360	307	293	
	ZAV v pomere k SP	6,1 %	5,1 %	4,4 %	
Karlovarský kraj	Stavebné povolenia	2 144	2 123	2 267	2,5 %
	Archeologické výskumy	75	61	28	
	ZAV v pomere k SP	3,5 %	2,9 %	1,2 %	
Ústecký kraj	Stavebné povolenia	4 784	4 782	4 796	7,7 %
	Archeologické výskumy	202	375	533	
	ZAV v pomere k SP	4,2 %	7,8 %	11,1 %	
Liberecký kraj	Stavebné povolenia	3 217	3 575	3 478	27,1 %
	Archeologické výskumy	828	934	1 026	
	ZAV v pomere k SP	25,7 %	26,1 %	29,5 %	
Královohradecký kraj	Stavebné povolenia	3 948	4 210	4 074	22,8 %
	Archeologické výskumy	872	940	982	
	ZAV v pomere k SP	22,1 %	22,3 %	24,1 %	
Pardubický kraj	Stavebné povolenia	4 453	4 944	4 981	21,1 %
	Archeologické výskumy	1 048	895	1 075	
	ZAV v pomere k SP	23,5 %	18,1 %	21,6 %	
Kraj Vysočina	Stavebné povolenia	4 685	5 151	5 097	5,7 %
	Archeologické výskumy	203	171	485	
	ZAV v pomere k SP	4,3 %	3,3 %	9,5 %	
Juhomoravský kraj	Stavebné povolenia	8 469	9 344	9 338	8,7 %
	Archeologické výskumy	790	797	774	
	ZAV v pomere k SP	9,1 %	8,5 %	8,3 %	
Olomoucký kraj	Stavebné povolenia	4 173	4 429	4 308	5,8 %
	Archeologické výskumy	144	302	310	
	ZAV v pomere k SP	3,5 %	6,8 %	7,2 %	
Zlínsky kraj	Stavebné povolenia	4 091	4 275	4 282	18,9 %
	Archeologické výskumy	701	812	881	
	ZAV v pomere k SP	17,1 %	19,0 %	20,6 %	
Moravsko-sliezsky kraj	Stavebné povolenia	7 459	7 818	7 868	2,9 %
	Archeologické výskumy	147	213	312	
	ZAV v pomere k SP	2,0 %	2,7 %	4,0 %	

Tab. 2: Prehľad počtu stavebných povolení a vykonaných ZAV v Českej republike za roky 2018–2020

37) Údaje spracoval a poskytol Mgr. Jan Mařík, Ph.D., riaditeľ Archeologického ústavu AV ČR, Praha, v. v. i. Zdroj údajov: Český statistický úřad a AM ČR.

38) Zákon o státní památkové péči. § 35 odst. 2 písm. f), odst. 5, § 36 odst. 1, 39 odst. 2 písm. f), odst. 5 a § 40 odst. 1.

39) Ministerstvo kultury ČR. Povinně zveřejňované informace. [on-line]. [cit. 12. 9. 2021]. Dostupné z: <https://www.mkcr.cz/povinne-zverejnovane-informace-82.html>.

Uložené sankcie sa k hornej hranici sadzby ani zďaleka nepribližujú, v porovnaní s nákladmi na stavebnú činnosť, sa javia ako zanedbateľné. Ich vplyv na zlepšenie situácie v praxi je tak pravdepodobne iba marginálny.

Pokiaľ ide o samotné neumožnenie ZAV, na takúto skutkovú podstatu zákonodarca zabudol a ani v rámci postupnej novelizácie pamiatkového zákona ju do predpisu nepridal. Pri porušení tejto povinnosti tak do úvahy pripadá iba trestnoprávna zodpovednosť, a to buď v podobe skutkovej podstaty poškodenia cudzej veci⁴⁰⁾ (hnuteľné archeologické nálezy sú totiž majetkom kraja, štátu či obce)⁴¹⁾ alebo, v o svetle zaradenia kultúrneho dedičstva medzi zložky životného prostredia, skutkovej podstaty poškodenia životného prostredia.⁴²⁾ Autor však nemá vedomosť o tom, že by trestné konania takejto povahy v Českej republike reálne prebehli, známy je však prípad z Juhomoravského kraja, kde bola archeologická lokalita stavebníkom zničená bez vykonania ZAV. Juhomoravský kraj ako potenciálny vlastník nálezov však v tomto prípade konštatoval, že mu škoda nevznikla.⁴³⁾

Výsledky výskumu

Stavebná činnosť a archeologické dedičstvo sa dostávajú do pravidelného kontaktu. Väčšinou tak dochádza k stretu medzi súkromným a verejným záujmom, ktorý zákonodarca rieši v rámci pamiatkového zákona. V ňom stanovuje stavebníkovi povinnosti tak, aby nebol priveľmi obmedzený vo svojej činnosti, avšak

aby nedošlo k poškodeniu archeologického dedičstva bez adekvátneho odborného preskúmania a vyzdvihnutia hnuteľných nálezov. Týmto povinnosťami sú hlavne povinnosť stavebný zámer oznámiť Archeologickému ústavu a povinnosť umožniť vykonanie ZAV.

Práve k prvej povinnosti sa dnes viaže viacero problémov – je nejasné, v ktorom momente by mal byť stavebný zámer oznámený, oznámenie nemá stanovené presné náležitosti, vďaka čomu môže byť príliš neurčité. Marginálnym problémom je, z pohľadu ochrany verejného záujmu, oznamovanie nesprávnej inštitúcii. Zároveň prax ukazuje, že často stavebníci zábery vôbec neoznamujú, pričom dôvodom býva opäť nejasnosť zákona, ktorý používa pojem „územie s archeologickými nálezmi“. Tento pojem však už nedefinuje, ani nedáva návod, ako má stavebník zistiť, či jeho zámer do tohto územia zasahuje. Kraje síce majú možnosť vytvoriť plány územia s archeologickými nálezmi, tie však možnosť nevyužívajú.

Ako ukázal výskum dostupných dát, množstvo oznámení o stavebnej činnosti sa zatiaľ nepribližuje objemu tejto činnosti, rovnako tak je ZAV zabezpečený len v rámci malého počtu stavebných zámerov. Tento stav nepochybne do veľkej miery vyplýva z popísaných nedostatkov v plnení povinnosti. Je preto potrebné naďalej hľadať ďalšie cesty k zlepšeniu situácie a to vrátane popularizácie a zvyšovania informovanosti stavebníkov.

Vzhľadom na uvedené sa tiež javí ako jednoduchšie a prínosnejšie, neviazať oznamovaciu povinnosť na územie s archeologickými nálezmi, ale spraviť povinnosť naozaj objektívnu s tým, že by kraje mali možnosť vytvoriť plány územia BEZ výskytu archeologických nálezov. Na takýchto územiach by oznamovacia povinnosť nemusela byť vyžadovaná. Z administratívneho hľadiska by pre kraje bola príprava takýchto plánov oveľa jednoduchšia a celá situácia by mohla byť prehľadnejšia aj pre stavebníkov. V tomto duchu bola pripravovaný napríklad návrh novej právnej úpravy z roku 2018, ktorý obsahoval § 38 s názvom „Návrh na vymezení území s vyloučeným výskytom archeologických nálezů“.⁴⁴⁾ Tento právny predpis však ostal iba v štádiu návrhu. Kým z administratívneho hľadiska by nepochybne šlo o zjednodušenie a sprehľadnenie systému, nie je možné predpovedať, ako výrazne by takáto zmena dokázala ovplyvniť ochranu archeologického dedičstva v praxi.

K ochrane archeologického dedičstva čiastočne prispieva rozhodovacia prax správnych orgánov a ukladanie pokút. Z nesplnenie oznamovacej povinnosti sú však sankcie skôr marginálne. V tomto ohľade by bolo určite prospešné pridanie novej skutkovej podstaty v podobe neumožnenia ZAV, ktoré dnes nie je možné v rámci správnoprávnej zodpovednosti postihovať. Za takýto priestupok by sa dali očakávať pokuty vyššej hodnoty. S toto formálne marginálnou, ale pre prax významnou, úpravou ráta napríklad návrh nového zákona z roku 2019, ktorý bol však tiež neúspešný.

Priestupca	2018		2019		2020	
	PO/PFO	FO	PO/PFO	FO	PO/PFO	FO
Počet zahájených konaní	11	10	7	20	14	22
Počet pokút	10	8	7	16	13	19
Celková výmera pokút	163 000	59 500	80 000	86 000	171 000	129 000
Priemerná výška pokuty	16 300	7 437,5	11 428,5	5 375	13 154	6 789,5

Tab. 3: Stručný prehľad uložených sankcií za nesplnenie oznamovacej povinnosti.

Výsvetlivky k osobe Priestupcu: PO – právnická osoba; PFO – podnikajúca fyzická osoba; FO – fyzická osoba

40) Zákon č. 40/2009 Sb., trestní zákoník, v znení neskorších predpisov. In: CODEXIS [právní informační systém]. ATLAS consulting. [cit. 12. 9. 2021]. § 228.

41) Zákon o státní památkové péči. § 23 odst. 2.

42) Zákon trestní zákoník. § 293 a § 294.

43) Informácie o priebehu poskytla oprávnená organizácia, ktorá mala zabezpečovať záchranný výskum. V médiách napr. JIŘIČKA, J. Firma vybagrovala u Brna cenné starověké naleziště, hrozí jí pokuta. iDNES.cz [on-line]. [cit. 12. 1. 2022]. Dostupné z: https://www.idnes.cz/brno/zpravy/archeologove-si-stezuji-na-zniceni-lokality.A140603_175957_brno-zpravy_jj.

44) Pracovní znění návrhu zákona o ochraně památkového fondu – stav k 19. dubnu 2018 [on-line]. [cit. 12. 1. 2022]. Dostupné z: <https://www.mkcr.cz/priprava-noveho-pamatkového-zakona-255.html>.

Predložený text najskôr definoval chránený záujem v podobe archeologického dedičstva a následne popísal jeho ochranu v súvislosti so stavebnou činnosťou v režime zákona č. 20/1987 Sb., o státní památkové péči, v znení neskorších predpisov. Pozornosť bola zameraná primárne na povinnosť stavebníka oznámiť stavebnú činnosť Archeologickému ústavu – popísané okolnosti, za ktorých má byť povinnosti plnená a náležitosti, ktoré má obsahovať. Teoretická časť bola priebežne doplnená dôležitými poznatkami z praxe. Na teoretickú časť nadviazala analýza plnenia povinnosti, definované boli hlavné nedostatky a tiež dôvody, ktoré k nim vedú. Popísané tiež boli následky neplnenia povinnosti ako z pohľadu správnoprávnej zodpovednosti, tak aj z pohľadu miery ochrany archeologického dedičstva v pomere k rozsahu stavebnej činnosti. V rámci zhrnutia výsledkov výskumu boli stručne prezentované návrhy na zmeny právnej úpravy, tie si však ešte vyžadujú ďalšiu diskusiu.

Článok vznikol v rámci grantového projektu *Nástroje ochrany archeologického dedičstva 2, Špecifického výskumu GAMU (MUNI/A/1702/2020)*.

Archeologický ústav AV ČR, Brno, v. v. i. *Informace pro stavebníky*. [on-line]. [cit. 12. 9. 2021]. Dostupné z: <https://www.arub.cz/archeologicke-sluzby/informace-pro-stavebniky/>.

Archeologický ústav AV ČR, Praha, v. v. i. *Oznámení o stavební činnosti na území s archeologickými nálezy*. [on-line]. [cit. 12. 9. 2021]. Dostupné z: <https://www.arup.cas.cz/oznameni-o-stavebni-cinnosti-na-uzemi-s-archeologicckymi-nalezey/>.

Archeologický ústav AV ČR, Praha/Brno, v. v. i. *Archeologická mapa České republiky*. [on-line]. [cit. 12. 9. 2021]. Dostupné z: <http://www.archeologicckamapa.cz/>.

Archeologický ústav AV ČR, Praha/Brno, v. v. i. *Digitální archiv AM ČR*. [on-line]. Dostupné z: <https://digiarchiv.aiscr.cz/home>.

Archeologický ústav AV ČR, Praha/Brno, v. v. i. *IS AM ČR*. [on-line]. [cit. 12. 9. 2021]. Dostupné z: <https://backend.aiscr.cz/oznameni/0/>.

Důvodová zpráva k zákonu č. 20/1987 Sb., o státní památkové péči. In: *Beck on-line* [právní informační systém]. [cit. 12. 9. 2021].

JANČÁŘOVÁ, I., DUDOVÁ, J., HANÁK, J., PEKÁREK, M., PRŮCHOVÁ, I., VOMÁČKA, V., ŽÍDEK, D. *Právo životního prostředí: obecná část*. Brno: Masarykova univerzita. 2016. Učebnice Právnické fakulty MU. ISBN 978-80-210-8366-0.

JIRIČKA, J. *Firma vybagrovala u Brna cenné starověké naleziště, hrozí jí pokuta*. iDNES.cz [on-line]. [cit. 12. 1. 2022]. Dostupné z: https://www.idnes.cz/brno/zpravy/archeologove-si-ste-zuji-na-zniceni-lokality.A140603_175957_brno-zpravy_jj.

Ministerstvo kultury ČR. *Povinné zveřejňované informace*. [on-line]. [cit. 12. 9. 2021]. Dostupné z: <https://www.mkcr.cz/povinne-zverejnovane-informace-82.html>.

Národní památkový ústav. *Informační systém o archeologických datech Národního památkového ústavu*. [on-line]. [cit. 12. 9. 2021]. Dostupné z: <http://isad.npu.cz/>.

Pracovní znění návrhu zákona o ochraně památkového fondu – stav k 19. dubnu 2018. [on-line]. [cit. 12. 1. 2022]. Dostupné z: <https://www.mkcr.cz/priprava-noveho-pamatkoveho-zakona-255.html>.

Rozsudek Krajského soudu v Ústí nad Labem, ze dne 24. 9. 2002, č. j. 59 CA 59/2002-35.

Rozsudek Městského soudu v Praze ze dne 3. 12. 2014, sp. zn./č. j.: 5 A 242/2010-42, právní věta.

Sdělení Ministerstva zahraničních věcí č. 99/2000 Sb. m. s. o přijetí Úmluvy o ochraně archeologického dědictví Evropy (revidované).

Usnesení č. 2/1993 Sb., o vyhlášení Listiny základních práv a svobod jako součásti ústavního pořádku České republiky, ve znění pozdějších předpisů. In: *CODEXIS* [právní informační systém]. ATLAS consulting. [cit. 12. 9. 2021].

Ústavní zákon č. 1/1993 Sb., Ústava České republiky v znění pozdějších předpisů. In: *CODEXIS* [právní informační systém]. ATLAS consulting. [cit. 12. 9. 2021].

VARHANÍK, J., MALÝ, S. *Zákon o státní památkové péči: Komentář*. Vyd. 1. Praha: Wolters Kluwer. 2011. ISBN 978-80-7357-659-2.

Zákon č. 20/1987 Sb., o státní památkové péči, ve znění pozdějších předpisů. In: *CODEXIS* [právní informační systém]. ATLAS consulting. [cit. 12. 9. 2021].

Zákon č. 183/2006 Sb., o územním plánování a stavebním řádu (stavební zákon), ve znění pozdějších předpisů. In: *CODEXIS* [právní informační systém]. ATLAS consulting. [cit. 12. 9. 2021].

Zákon č. 40/2009 Sb., trestní zákoník, ve znění pozdějších předpisů. In: *CODEXIS* [právní informační systém]. ATLAS consulting. [cit. 12. 9. 2021].

ŽÍDEK, M., TUPÝ, M., KLUSOŇ, J. *Zákon o státní památkové péči*. Praha: Wolters Kluwer. 2019. Praktický komentář. ISBN 978-80-7598-381-7.

Mgr. et Mgr. Róbert Antal

✉ antal@arub.cz

Referát archeologické památkové péče
Archeologický ústav AV ČR, Brno, v. v. i.

ENGLISH ABSTRACT

Construction works on territories with archaeological finds in the Czech Republic, by Róbert Antal

The protection of archaeological heritage is a matter of public interest. It is frequently connected to construction works, which can endanger or damage archaeological relics. Protection, or salvage, of these is achieved through archaeological exploration. In every case, it is necessary for organizations authorized to carry out archaeological exploration to have relevant information on construction works in progress. This flow of information should be guaranteed by the builder's obligatory submission of the construction plan to the Archaeological Institute of the Czech Academy of Sciences, where such notifications are processed and, if needed, forwarded to authorized organizations. The main objective of this article is to describe the theoretical aspects and formal requirements of these obligatory notifications. Besides the rules given by legislation, attention is paid to activities of the National Heritage Institute and the Archaeological Institute. Another aim of this article is examination of how this obligation is fulfilled in practice and which mistakes are frequently made. Based on drawbacks identified, several suggestions for change in legal regulations are presented in conclusion.

DIGITALIZACE AGEND VEŘEJNÉ SPRÁVY A KVALITA PROSTOROVÝCH DAT

Václav Čada

Strategii digitalizace v ČR popisuje dokument Digitální Česko schválený v říjnu 2018 usnesením vlády České republiky č. 629. Digitální Česko je souborem koncepcí popisujících předpoklady dlouhodobé prosperity České republiky v prostředí probíhající digitální revoluce zahrnující Strategie koordinované komplexní digitalizace České republiky 2018+. Strategie v oblasti Informační koncepce České republiky (Digitální veřejná správa) je zaměřená na digitalizaci výkonu veřejné moci na národní úrovni a je vytvořena na základě zákona č. 365/2000 Sb., o informačních systémech veřejné správy a o změně některých dalších zákonů, ve znění pozdějších předpisů. Stanovuje hlavní cíle v oblasti budování informačních systémů veřejné správy a dále definuje obecné principy pořizování, vytváření, správy a provozování informačních systémů veřejné správy označované pojmem „eGovernment“ České republiky.

Cílem publikované statí je na základě v minulosti schválených strategických dokumentů a dosažených konkrétních výsledků porovnat stav digitalizace vybraných agend veřejné správy v oblasti základních registrů, katastru nemovitostí, digitální mapy veřejné správy, digitální technické mapy ČR a agend souvisejících s procesem digitalizace stavebního řízení a územního plánování. Je poukázáno na skutečnost, že kvalita rozhodovacích procesů je fundamentálně propojena a závisí na kvalitě základních prostorových dat, nad kterými se tyto rozhodovací procesy provádí. V této souvislosti je poukázáno na nutnost vedení relevantních parametrů kvality geografických dat ve formě metainformací u všech těchto datových sad. V článku je poukázáno na zásadní priority v oblasti digitalizace, které se promítly i do programového prohlášení nové vlády.

Autor statí je v problematice digitalizace aktivně zapojen od 90. let minulého století, kdy ve funkci vedoucího Technicko-organizačního rozvoje a státního mapového díla (TOR) naplňoval usnesení vlády ČR č. 312, ve kterém bylo předsedovi ČÚZK uloženo „zpracovat koncepci postupných kroků vedoucích k převedení písemného a mapového operátu do digitální formy a jejich vedení a aktualizaci na katastrálních úřadech.“¹⁾ Je spoluautorem resortem ČÚZK přijaté a použité technologie převodu katastrálních map

v sáhových měřítkách do souvislého zobrazení a autorem globálních transformačních klíčů ze souřadnicových systémů stabilního katastru do systému jednotné trigonometrické sítě katastrální (S-JTSK). Autor článku byl dlouholetým členem řešitelského týmu GeoInfo-Strategie a osobně se podílel na realizaci řady jejich konkrétních opatření. V minulém roce byl pod jeho vedením úspěšně realizován výzkumný projekt TA ČR BETA2 s názvem TITIMV706IP01, NaSaPO – Národní sada prostorových objektů [14], jehož nositelem byla Západočeská univerzita v Plzni.

1. Digitální veřejná správa

Zákon č. 12/2020 Sb., o právu na digitální služby, státu uložil do pěti let poskytovat digitální služby občanům včetně digitálních podání a komunikace on-line s úřady. Na MV ČR měl být připraven **harmonogram digitalizace a příručka provedení digitalizace** služeb formou portálu včetně Katalogu služeb. Aktualizovaný harmonogram digitalizace byl zpracováván na základě údajů vedených v základním registru agend, orgánů veřejné moci, soukromoprávních uživatelů a některých práv a povinností (dále jen „RPP“) o službách veřejné správy, které jsou součástí referenčních údajů o agendě. Z těchto údajů měl být vytvořen Katalog služeb veřejné správy (VS). Zámě-

rem bylo přehledně informovat uživatele o všech dostupných službách VS.

Katalog služeb v původně plánovaném rozsahu funkční není (je spuštěna pouze úvodní stránka <https://pma3.gov.cz/katalog-sluzeb/info>) a je schválena pouze asi třetina agend (131 agend z 374) s tím, že řada úřadů odpovědných za příslušné agendy tvrdí, že většina služeb je již digitalizována.²⁾ Katalog služeb je uspořádán hierarchicky, kdy v rámci každé agendy může existovat jedna či více služeb VS (existují i agendy bez služeb VS). Každá služba se skládá z jednoho či více úkonů a každý úkon má jeden či více obslužných kanálů.³⁾

Digitalizaci agend veřejné správy však nelze zúžit pouze na úkony vykonávané klientem vůči veřejné správě prostřednictvím orgánů veřejné moci, tj. zejména doručování, které se provádí pomocí klientských datových schránek. Možnost činit úkony digitálně (datová schránka, dokument opatřený uznávaným elektronickým podpisem zaslaný e-mailem, samoobslužný portál – agendový informační systém (AIS)) je dnes realitou a je spíše otázkou srozumitelnosti a uživatelské přívětivosti komunikačního rozhraní, zda uživatelská veřejnost bude tyto digitální služby využívat.

Na digitalizaci agend veřejné správy je nutné nahlížet také s ohledem na zrych-

1) Dokument **Koncepce digitalizace katastru nemovitostí a spolupráce katastrálních úřadů s dalšími správci nově tvořených informačních systémů** byl podepsán předsedou ČÚZK 30. 12. 1993 (č. j. ČÚZK 3907/1993-2). Zpravodaj Českého úřadu zeměměřického a katastrálního. 1994, částka 2, s. 2–5, ISSN 0862-9323.

2) Stav aktualizovaného harmonogramu digitalizace je možné získat na <https://code.gov.cz>.

3) Terminologie pojmů a jejich atributů je specifikována v Metodice pro evidenci služeb VS (<https://pma3.gov.cz/katalog-sluzeb/metodika-pro-evidenci-sluzeb-vs>).

lení a zkvalitnění rozhodovacích procesů veřejné správy. Zrychlení rozhodovacích procesů je možné svěřením rutinních kontrol úplnosti a formálních náležitostí stoji, obdobně jako vytvoření evidence a zařazení do systému schvalovacího procesu a jeho kontroly. Na čem však kvalita rozhodovacích procesů agend VS závisí zásadně, je kvalita informací a dat, se kterými agendy pracují či svými rozhodovacími procesy data vytváří a dále poskytují. Bohužel právě tyto informace u agend v Registru práv a povinností (RPP) absentují nebo jsou na okraji zájmu. Obdobně je tomu následně též u služeb, které jsou příslušnou agendou zajišťovány. Digitální veřejná správa je součástí informační koncepce České republiky v gesci Ministerstva vnitra.

2. Digitální ekonomika a společnost

Koncepce Digitální ekonomika a společnost reaguje na celospolečenské změny, které přináší tzv. čtvrtá průmyslová revoluce, a navrhuje v dokumentu *Digitální Česko* řešení problematiky v oblastech většinou mimo přímou gesci veřejné moci. Jedná se o podporu pozitivních aspektů společenských i ekonomických změn s ambicí zajištění dlouhodobé konkurenceschopnosti a celkové prosperity České republiky rozvojem aktivit v oblastech, jako je Elektronické zdravotnictví (eHealth, Health 4.0), Elektronické vzdělávání, Elektronická kultura (eCulture), Inovace, výzkum a vývoj 4.0, Průmysl 4.0, Stavebnictví 4.0, Zemědělství 4.0 nebo Koncept SMART Region/City/Village a další. Je usilováno o koordinaci agend spadajících do všech oblastí digitální ekonomiky a života společnosti napříč veřejnou správou, hospodářskými a sociálními partnery, akademickou sférou a odbornou veřejností.

Celková gesce za oblast Digitální ekonomika a společnost je svěřena Ministerstvu průmyslu a obchodu s tím, že ministerstvo bude úzce spolupracovat s dalšími gestory jednotlivých oblastí (MŠMT či MPSV). Výše uvedené společenské a ekonomické změny jsou však obtížně představitelné bez flexibilního právního prostředí, které je nezbytné pro konzistentní a funkční aplikaci práva, a legitim-

ního očekávání všech zúčastněných adresátů (firem, státu, občanů).

Zcela zásadní je efektivní zpracovávání a správa enormního a stále se zvětšujícího množství (objemu) dat s cílem jejich efektivního využívání pro aktuální potřeby i budoucí výzvy digitální ekonomiky (např. inteligentní dopravní systémy, kyberbezpečnost, prostorová data, výzkum a vývoj nových materiálů včetně nanomateriálů atd.). V této souvislosti je také důležité zabývat se problematikou vysoce výkonné výpočetní techniky (HPC) a rozsáhlých datových analýz (tzv. *Big Data*). Tyto technologie významným způsobem přispívají k řešení klíčových socioekonomických výzev, např. v oblasti zdravotnictví (návrh nových léčiv a personalizovaná medicína), v oblasti průmyslu, stavebnictví a dalších oblastech (nové materiály, zkrácení vývojových a výrobních cyklů) a v energetice (vč. např. efektivního využívání zdrojů energie, vývoje nových nových zdrojů energie, optimalizace distribuce energie).

Programové prohlášení vlády z roku 2018

Téma transparentní veřejné správy vygenerovalo sadu doporučení ohledně digitalizace agend a služeb. Zásadním doporučením bylo zlepšení komunikace o digitálních službách státu směrem k občanům, zřízení centrálního informačního webu s mobilními aplikacemi státu nebo důsledná publikace dat podle zákona o svobodném přístupu k informacím. Tato doporučení se promítla do programového prohlášení vlády, ve kterém byla akcentována moderní, rychlá a přívětivá digitální státní správa a její služby dostupné pro všechny občany, digitálně přívětivá legislativa nebo zřízení odpovědné centrální autority pro digitalizaci státu, vytvoření moderního centrálního portálu státu či zveřejňování všech dostupných a publikovatelných dat. V neposlední řadě se vláda zavázala i k zajištění lepšího přístupu k informacím o fungování a hospodaření veřejné správy.

V oblasti digitálních služeb programové prohlášení vlády zdůrazňuje zejména rozvoj Portálu veřejné správy jako

centrálního webu státu, který má být jediným místem pro poskytování veřejných služeb občanům dle katalogu služeb. Rozvoj digitálních služeb zdůrazňuje uživatelskou přívětivost a zlepšení kvality otevřených dat.

I přes dílčí úspěchy, zejména v podobě přijetí zákona o právu na digitální služby, postupného rozvoje Portálu občana nebo schválení možnosti přístupu ke službám eGovernmentu za použití bankovní identity, je evidentní, že se strategii v oblasti eGovernmentu daří naplňovat jen velmi omezeně, na což opakovaně upozorňuje i Nejvyšší kontrolní úřad. Klíčová legislativa, která digitalizaci umožňuje, navíc byla iniciativou poslanců, nikoliv vládou.

Jako příklad je možné uvést schválení zákona o právu na digitální služby v prosinci roku 2019. Na tento zákon by měly navázat změny zákonů souvisejících s další elektronizací postupů orgánů veřejné moci, které zruší nadbytečná ustanovení řady zákonů týkajících se zejména registrů, evidencí a informačních systémů, kterých se digitalizace dotýká, a v souvislosti s tím změny též zákon o základních registrech. Nově je nezbytné upravit podmínky pro sdílení údajů mezi registry, informačními systémy veřejné správy a soukromoprávními systémy.

V uplynulém období Nejvyšší kontrolní úřad opakovaně upozorňoval ve výročních zprávách za rok 2018 a 2019 na výrazný nárůst běžných výdajů státu převyšující nárůst z daňových příjmů. Úřad upozorňuje na narůstající byrokracii, neefektivní procesy a nízkou výkonnost veřejné správy. Státní výdaje jsou vynakládány neúčelně a neekonomicky včetně investic do digitalizace, na rozvoj eGovernmentu a do IT zakázek, které nevedly v uplynulých letech ke zlepšení efektivnosti státní správy a nepřinesly podle programového prohlášení vlády ani Strategie Digitální Česko ono deklarované **posílení efektivnosti a transparentnosti veřejné správy**.

Ve studii [Ne]digitální Česko publikované v loňském roce bylo konstatováno, že z 18 hodnocených slibů obsažených v programovém prohlášení vlády z roku 2018 byly pouze čtyři sliby spl-

něny částečně, jeden slib nemohl být hodnocen z důvodu nedostatku dostupných informací k hodnocení a dalších 13 slibů nebylo splněno (viz [3] *Příloha: plnění vládních slibů týkajících se digitalizace státu*).

Programové prohlášení vlády z roku 2022

Také v programovém prohlášení nové vlády z ledna letošního roku je sjednocení a digitalizace procesů státu deklarována jako přátelštější, efektivnější a levnější státní správa prezentovaná jako významné politické téma vedoucí k pohodlnějšímu kontaktu občanů se státem pomocí automatizovaných procesů, které také povedou k efektivnějšímu fungování státu jako celku.

V oblasti digitálních služeb je kladen důraz na uvedení zákona o právu na digitální služby, zejména na důsledné naplnění katalogu služeb veřejné správy a plánu jejich postupné digitalizace, v účinnost nejpozději k 1. 2. 2025.⁴⁾ Je požadováno, aby mezi úřady obíhala data, nikoli občané, s tím, že data jednou poskytnutá centrálně sdíleným informačním systémům (zejména základním registrům) nebudou již následně opakovaně vyžadována. Toto jsou zásady, které mohou výrazně urychlit veškeré procesy stavebního řízení a povolování staveb.

Komunikace se státem má probíhat v jednotném uživatelském a programovém (API) rozhraní. Služby budou poskytovány v otevřených formátech, vytvářeny uživatelsky přívětivě a budou mít obdobné a intuitivní ovládání při dodržení veškerých bezpečnostních a technologických standardů.

Na všech úřadech veřejné správy mají být urychleny procesy otevírání dat (*Open Data*) a aktualizace otevřených dat tak, aby byla dostupná pro jiné orgány veřejné správy a v co nejširším rozsahu i veřejnosti. Otevření dat komerčnímu i neziskovému sektoru bezesporu

může přispět k rychlejšímu rozvoji digitálních služeb nejen ve veřejné správě, ale též v privátním sektoru. Dostupnost datových sad z různých oblastí komerčního i neziskového sektoru může výrazně ovlivnit kvalitu analýz prováděných pro následné objektivní hodnocení potenciálu území, např. při tvorbě a aktualizaci územních plánů. Veškeré tyto aktivity však musí mít zajištěnu spolehlivou společnou kybernetickou bezpečnost veřejného i soukromého sektoru.

Digitalizace agend a služeb veřejné správy významně závisí na zajištění stabilního, rychlého a cenově dostupného internetového připojení na základě tržní nabídky komerčních poskytovatelů. Bohužel kapacitní, kvalitativní ani cenové nabídky komerčních poskytovatelů nevytváří v současné době potřebné garantované optimální prostředí podpory digitalizace zejména ve venkovských oblastech.

3. Rozhodovací procesy agend veřejné správy

Většina rozhodovacích procesů je prostorově a časově závislá. Je tomu tak i u většiny agend vedených v základním registru agend orgánů veřejné moci, soukromoprávních uživatelů údajů a některých práv a povinností (Registr práv a povinností – RPP) generovaných zákony ČR a zajišťovaných orgány veřejné moci, které je vykonávají. Kvalita digitalizace agend veřejné správy a kvalita prostorových dat⁵⁾ a prostorových informací⁶⁾ je úzce propojenou záležitostí. Pro získávání relevantních prostorových informací potřebných jako podklad pro kvalifikované rozhodování ve veřejné správě je nezbytné stanovit obsah národní infrastruktury pro prostorové informace, práva a povinnosti, které souvisejí s jejím vytvořením, užíváním a provozem, a stanovit pravidla pro poskytování informací metadaty o prostorových datech vytvořenými službami nad prostorovými daty.

3.1 Prostorová data agend veřejné správy

Poprvé přímo v programovém prohlášení současné vlády je zmíněna nutnost zajištění potřebných dat pro agendy veřejné správy a jejich služby. Na MV ČR zřízený odbor hlavního architekta eGovernmentu ve svých koncepcích a studiích dle názoru autora nedoceňuje nezbytnost prostorových dat a prostorových informací včetně metadat o prostorových datech a jejich kvalitě pro potřeby agend veřejné správy. Dlouhodobý koncept prostorových dat zajištěný základním Registrem územní identifikace adres a nemovitostí (RÚIAN) dle zákona č. 111/2009 Sb., o základních registrech, je pro rozvoj digitalizace agend veřejné správy do budoucna neudržitelný.

Důvodů je několik:

- Primární naplnění RÚIAN bylo provedeno z dat souboru geodetických informací (SGI) katastru nemovitostí (KN), který zahrnuje katastrální mapu a její číselné vyjádření. Katastrální mapa je průběžně aktualizována **obnovou katastrálního operátu na základě listin způsobilých k zápisu do katastru nemovitostí**, jejichž nedílnou součástí je geometrický plán, pokud jeho obsah je v souladu s údaji katastru nebo pokud je z technického hlediska způsobilý k zápisu. Je zřejmé, že ne všechny změny v území podléhají zápisu do katastru a řada změn do katastru není dlouhodobě zapsána i nečinností vlastníka. Protože významnými vlastníky nemovitostí v ČR jsou obce a stát, jedná se často o rozsáhlé změny, např. aktuálního průběhu vodních toků, silniční sítě, kultur pozemků i rozsahu lesních porostů. Nesoulady skutečného stavu v území byly v minulosti řešeny periodickými revizemi v jednotlivých katastrálních územích, ale tyto revize posledních třicet let s ohledem na jiné priority činností nebyly vůbec prováděny. Tím došlo k výraznému nesouladu skutečného

4) ZAJÍČEK, Z., KORBEL, F., KOVÁŘ, D., AMPLER, P., DONÁT, J., TOMÍŠEK, J., ORŠULÍK, D. Zákon o právu na digitální služby. Komentář. 1. vyd. Praha: C. H. Beck, 2021, 177 s. ISBN 978-80-7400-822-1.

5) **Prostorová data** – data vztahující se ke konkrétním místům v prostoru, která obsahují i vyjádření polohy těchto míst (Návrh zákona o národní infrastruktuře pro prostorové informace).

6) **Prostorové informace** – informace získané interpretací prostorových dat a vztahů mezi nimi (Návrh zákona o národní infrastruktuře pro prostorové informace).

stavu v území a evidovaného stavu v KN. Katastrální mapa je v rozporu s ustanovením § 3 odst. 1 vyhlášky č. 357/2013 Sb., o katastru nemovitostí, že se jedná o státní mapové dílo⁷⁾ velkého měřítka vedené v souladu se skutečným stavem, neboť je v současnosti prezentovaná jako mapa evidovaného stavu katastru.

Data RÚIAN jsou dle ustanovení § 4 zákona č. 111/2009 Sb. považována za referenční údaje.⁸⁾ Referenční údaj je považován za správný, pokud není prokázán opak nebo pokud nevznikne oprávněná pochybnost o správnosti referenčního údaje. Zákon stanoví, že ten, kdo vychází při rozhodovacích procesech z těchto referenčních údajů, je v dobré víře, že stav referenčního údaje odpovídá skutečnému stavu věci, ledaže by musel vědět o jeho nesprávnosti. Bohužel toto právní ustanovení neakceptuje skutečnost, že obsah informací KN je v převážné většině katastrálních území v ČR dán kvalitou geometrického⁹⁾ a polohového určení¹⁰⁾ nemovitostí poplatného technickým prostředkům a možností první poloviny 19. století, kdy vznikaly grafické mapy pro založení stabilního katastru v sáhovém měřítku 1 : 2 880. Tyto grafické katastrální mapy v 70 % katastrálních území v sáhovém měřítku byly převedeny do vektorové digitální podoby při obnově katastrálního operátu v letech 1993–2019 a v dalších 25 % katastrů byl pro doplnění původních vlastnických pozemků využit zákres pozemků vedených způsobem „zjednodušené evidence“ (např. pozemky sdružené do zemědělských půdních celků bez informace o vlastnictví, u kterých se v evidenci nemovitostí vedly pouze užívací vztahy).

Je zjevné, že kvalita takovýchto prostorových dat neodpovídá ani skutečnému stavu v území a často ani pokojné vlastnické držbě. Je sice možné proti správnosti referenčního údaje namítat, že referenční údaj ne-

odpovídá skutečnosti, ale prokázání, že referenční údaj je nesprávný, musí být provedeno podle ustanovení zákona č. 256/2013 Sb., **o opravě chyby v katastrálním operátu**. Toto však je možné pouze procesem změny údajů geometrického a polohového určení v důsledku vytyčení nebo zpřesnění hranice pozemků při splnění striktních požadavků uvedených v § 35 vyhlášky č. 357/2013 Sb., kde je stanoveno, že takovouto změnu lze provést **pouze v mezích přesnosti dosavadního geometrického a polohového určení**, kdy **průběh zpřesněné hranice musí pohledově odpovídat jejímu zobrazení v katastrální mapě**. Dalším požadavkem je doložení shody vlastníků na průběhu hranice pozemků souhlasným prohlášením, které dále obsahuje popis průběhu vytyčené nebo vlastníky zpřesněné hranice pozemku číslu bodů podle **geometrického plánu**, a uvedení skutečnosti, že hranice nebyly osobami, které prohlášení činí, **měněny, nejsou sporné** a že je jejich vůlí, aby tak, jak byly zaměřeny, **byly evidovány v katastru**. Je však běžnou praxí, že postačí nekonání jednoho jediného účastníka reklamované změny, aby celý tento proces byl zablokovan a byl prakticky nerealizovatelný.

Další možností zkvalitnění prostorových dat v RÚIAN je obnova katastrálního operátu novým mapováním. Obnovený soubor popisných informací se vyhotoví na podkladě dosavadního souboru popisných informací, v němž jsou zapsány změny údajů katastru uvedené v protokolu o výsledku zjišťování hranic a změny údajů o parcelách. Předmětem zjišťování hranic jsou hranice pozemků, obvody budov a vodních děl. Při zjišťování hranic se dále prověřují i další údaje, které jsou obsahem katastru. Zjišťování hranic provádí komise složená nejenom ze zástupců katastrálního úřadu, ale i dalších orgánů veřejné moci, ze-

jména zástupce obce, stavebního úřadu apod. Zjišťování hranic se provádí za účasti vlastníků, neúčast vlastníka není na překážku využití výsledku zjišťování hranic.

Podle informací publikovaných na stránkách ČÚZK (viz <https://servises.cuzk.cz/prehled-mapovani-a-revize/mapovani-dokoncene>) je novým mapováním do konce roku 2021 obnoven katastrální operát v 929 katastrálních územích. Počet katastrálních území v ČR byl k 1. 1. 2020 celkem 13 076.

Obnovu novým mapováním zajišťují katastrální úřady v jednotlivých krajích dle svých disponibilních kapacit. V roce 2022 je dle zveřejněných informací ke dni 31. 1. 2022 plánováno zahájit obnovu novým mapováním v šesti katastrálních územích. Je zřejmé, že cesta zpřesňování prostorových dat novým katastrálním mapováním je způsob časově náročný na několik desetiletí.

Obnova katastrálního operátu je též prováděna na podkladě výsledků pozemkových úprav. Řízení o pozemkových úpravách zahajuje vždy pozemkový úřad na základě podaného požadavku nebo z vlastního posouzení. Řízení o pozemkových úpravách je zahájeno také v případě, kdy se pro to vysloví vlastníci pozemků nadpoloviční výměry zemědělské půdy v dotčeném katastrálním území. Pozemkové úpravy se uskutečňují vždy pouze na části katastrálního území ve vyšetřených a zaměřených hranicích pozemkové úpravy s vyloučením území intravilánů obcí a lesních komplexů. Pozemkovými úpravami se ve veřejném zájmu prostorově a funkčně upravují pozemky tak, aby se vytvořily optimální podmínky pro racionální hospodaření a s cílem diverzifikace hospodářské činnosti a zlepšení životního prostředí, ochrany a zúrodnění půdního fondu, optimalizace vodního hospo-

7) **Státní mapové dílo** – mapové dílo vyhotovené ve státním zájmu; jeho vytváření, vydávání, udržování či obnovování a dokumentace je v působnosti státního orgánu (<http://www.slovníkcuzk.eu/>).

8) **Referenční údaj** – údaj vedený v základním registru, který je označen jako referenční údaj (§ 2, písm. b) zákona č. 111/2009 Sb.).

9) **Geometrické určení nemovitosti a katastrálního území** – určení tvaru a rozměru nemovitosti a katastrálního území vymezených jejich hranicemi v zobrazovací rovině (§ 2, písm. e) zákona č. 256/2013 Sb.).

10) **Polohové určení nemovitosti a katastrálního území** – určení jejich polohy ve vztahu k ostatním nemovitostem a katastrálním územím (§ 2, písm. f) zákona č. 256/2013 Sb.).

dářství v území, snižování nepříznivých účinků povodní a řešení odtokových poměrů v krajině a zvýšení ekologické stability krajiny. Výsledky pozemkových úprav jsou neopomenutelným podkladem pro územní plánování.

Počet realizovaných pozemkových úprav je závislý na přidělených státních finančních prostředcích i kapacitách pozemkových úřadů. Ročně jsou zahajovány a ukončovány průměrně 2–3 pozemkové úpravy na každé pobočce krajského pozemkového úřadu, což je přibližně 200 katastrů ročně.

- Dalším významným problémem je terminologie a vlastní popis prostorových informací vedených v RÚIAN jako veřejném seznamu. Obsah RÚIAN je v zákoně [5] definován pomocí kategorií **základních územních prvků**. Územním prvkem se v tomto zákoně rozumí:

- 1) část zemského povrchu vymezená hranicí, nebo výčtem jiných územních prvků, které obsahuje,
- 2) adresní místo,
- 3) stavební objekt.

Je s podivem, že stavební objekt není v zákoně [5] ani v dalších závazných legislativních předpisech nikterak blíže specifikován. V současné době je asi nejaktuálnějším zdrojem ontologického popisu zveřejněný klasifikační systém CCI [9], který pracuje na té nejobecnější úrovni s pojmem stavební entita. Stavební entita je definována jako **nezávislá jednotka vybudovaného prostředí s charakteristickým tvarem a prostorovou strukturou určená k tomu, aby sloužila alespoň jedné funkci nebo činnosti uživatele**.

Budeme-li chápat stavební objekt na nižší úrovni abstrakce jako **prostorově ucelenou nebo technicky samostatnou účelově určenou část**

stavby, která plní vymezenou, účelovou funkci, tak i v tomto případě je zřejmé, že takto vymezený stavební objekt nemůže být z dat katastru nemovitostí naplněn. Budovou¹¹⁾ se v katastru nemovitostí rozumí pouze **nadzemní stavba spojená se zemí pevným základem, která je prostorově soustředěna a navenek převážně uzavřena obvodovými stěnami a střešní konstrukcí** (§ 2 písm. l) [10]). V katastru nemovitostí jsou evidovány pouze budovy, kterým se přiděluje číslo popisné nebo evidenční, pokud nejsou součástí pozemku nebo práva stavby (§ 3 odst. 1 písm. b) [10]), a budovy, kterým se číslo popisné ani evidenční nepřiděluje, pokud nejsou součástí pozemku ani práva stavby, ale jsou hlavní stavbou na pozemku a nejde o drobné stavby (§ 3 odst. 1 písm. c) [10]). Je zřejmé, že v katastru jsou evidovány pouze vybrané typy budov a nikoli stavební objekty v pojetí významu staveb.

Rozdílné potřeby agend VS na zajištění prostorovými daty jsou pochopitelné. Bohužel agendy vedené v RPP generované platnou legislativou ČR v převážné většině nespecifikují potřeby zajištění prostorovými daty a prostorovými informacemi, jejich úroveň podrobnosti, přesnosti a další parametry kvality. Pro popis geografické informace by měly být primárně využívány mezinárodní normy ISO řady 19100, a to zejména ČSN EN ISO 19157 Geografická informace – Kvalita dat. V současné době je k dispozici velké množství prostorových dat a prostorových informací v různých datových sadách sbíraných a získávaných pro různé primární účely a potřeby. Jejich dostupnost a použitelnost je často omezena legislativními i resortními předpisy a autorskými právy. Je zřejmé, že některá prostorová data jsou sbírána a vedena opakovaně, v různých informačních systémech bez možnosti

sdílení. Tímto přístupem se systém stává finančně i kapacitně neefektivní a do budoucna neudržitelný.

Závazné rozhodovací procesy ale není možné provádět nad datovými sadami, které poskytují protichůdné či rozporuplné informace, protože nejsou dostupné informace o původu, kvalitě či aktuálnosti těchto datových sad. Není možné opakovaně žádat a např. terénním šetřením na místě opakovaně odkládat a prodlužovat rozhodnutí proto, že datové sady nejsou vedeny v souladu se skutečností a poskytují nesourodé informace. Není možné připouštět ani subjektivní interpretaci či dokonce účelově ovlivněné rozhodování v rozporu s objektivní realitou s odvoláním na to, že se jedná o prostorová data vedená v základních registrech jako data referenční.

Vzájemná provázanost agend veřejné správy ovlivňuje složitost schvalovacích procesů, a tím i celkovou délku řízení. Proto i v programovém prohlášení nové vlády [11] je akcentována potřeba pořízení digitální mapy veřejné správy¹²⁾ a krajských technických¹³⁾ map na celém území státu, kde budou dostupná data o sítích dopravní a technické infrastruktury v území. V tomto programovém prohlášení vlády byl dále vysloven závazek k vytvoření podmínek pro zajištění finančních zdrojů na pořízení potřebných prostorových dat a jejich následnou aktualizaci a vedení. Dále bylo deklarováno, že bude zajištěno sdílení mezi veřejným a soukromým sektorem.

3.2 Projekt digitální technické mapy

Legislativní ukotvení digitální technické mapy kraje v pojetí zákona č. 47/2020 Sb. [12] bylo v poslanecké sněmovně projednáno a přijato v předloženém znění kon-

11) Pro statistické evidence je budova definována jako nadzemní stavba prostorově soustředěná a navenek převážně uzavřená obvodovými stěnami a střešní konstrukcí. Pro účely analýzy se jedná o objekt, ve kterém byl dokončen aspoň jeden byt (ČSÚ: https://www.czso.cz/csu/xb/metodicke_vysvetlivky_definice_vybranych_ukazatelu_bytove_vystavby).

12) **Digitální mapa veřejné správy** je tvořena propojením katastrální mapy, ortofotomapy a digitálních technických map krajů (§ 4d odst. 1 zákona č. 200/1994 Sb., o zeměměřictví).

13) **Digitální technická mapa** – databázový soubor obsahující údaje o dopravní a technické infrastruktuře a vybraných přírodních, stavebních a technických objektech a zařízeních, které zobrazují a popisují jejich skutečný stav, a údaje o záměrech na provedení změn dopravní a technické infrastruktury (§ 2 písm. m) zákona č. 200/1994 Sb., o zeměměřictví).

senzuálně napříč politickým spektrem, protože dlouhodobě neuspokojivé řešení dostupnosti aktuálních prostorových dat o území bylo všem zúčastněným zřejmé. Prostorová data o technické a dopravní infrastruktuře jsou dosud roztržštěná a neúplná v registrech a informačních systémech jednotlivých správců a jejich získávání a sdílení pro potřeby územního plánování nebo vyjadřování správců technické infrastruktury v procesu povolování staveb v současnosti je neúnosné a nepřiměřeně prodlužuje tyto procesy. Nová legislativa zavádí celoplošné vedení digitálních technických map krajů a povinnost všech vlastníků, provozovatelů a správců dopravní a technické infrastruktury do těchto map vkládat údaje.

Bohužel se nepodařilo do zákona č. 47/2020 Sb. zakotvit DTM jako informační systém s distribuovanou geografickou databází s jednotným obsahem a garantovanými parametry kvality na celém území státu, ale digitální technická mapa je v § 2 písm. m) tohoto zákona definována pouze jako „*databázový soubor obsahující údaje o dopravní a technické infrastruktuře a vybraných přírodních, stavebních a technických objektech a zařízeních, které zobrazují a popisují jejich skutečný stav, a údaje o záměrech na provedení změn dopravní a technické infrastruktury.*“ Digitální technická mapa není ani státním mapovým dílem.

Digitální technická mapa kraje je vedena pro území kraje a jejím správcem je krajský úřad v přenesené působnosti, je zdrojem informací, které slouží zejména pro účely územního plánování, přípravy, umístění, povolování a provádění staveb, poskytování informací o životním prostředí podle zákona o právu na informace o životním prostředí a poskytování údajů o fyzické infrastruktuře podle zákona o opatřeních ke snížení nákladů na zavádění vysokorychlostních sítí elektronických komunikací. Digitální technická mapa kraje má veřejnou a neveřejnou část a prováděcí vyhláška č. 393/2020 Sb., o digitální technické mapě kraje, stanoví, které údaje digitální technické mapy kraje jsou veřejné a které neveřejné.

Přesto, že se jedná o první dotační podporu tvorby a pořízení prvotních dat obsahu DTM, příprava realizace krajských projektů směřuje k pořízení tzv. účelové mapy povrchové situace (ÚMPS) rozšířené i o situaci extravilánů obcí. Pokud se má naplnit původní smysl DTM jako základního pilíře digitalizace stavebního řízení a územního plánování a rovněž i jako podpůrného nástroje pro budování optických sítí rychlého internetu (původní účel dotačního titulu EU), pak hlavní investice musí směřovat výrazně právě do obsahu technické a dopravní infrastruktury, která je z významné části v majetku obcí a míst, kde je zástavba, což jsou především intravilány obcí.

V obsahu DTM se objevily kategorie objektů (viz Příloha č. 1 k vyhlášce č. 393/2020 Sb.), které nikdy obsahem technických map nebyly, jsou velice vágně definovány, není jasně popsán jejich životní cyklus a účel jejich zařazení do DTM. Jedná se zejména o stavební záměry na provádění změn dopravní a technické infrastruktury v území. Bezpochyby důležitý informační zdroj zamýšlených investičních a rozvojových záměrů by bylo vhodnější vést nad DTM jako samostatný IS se zcela odlišným režimem správy dat, analytickými funkcemi i způsobem hodnocení kvality těchto objektů. Zcela obdobná je situace u kategorie Vodstvo, vegetace a terén a u některých objektů evidovaných v minulosti jako jevy územně analytických podkladů (ÚAP).

O objektech a zařízeních obsahu DTM se vedou údaje o umístění a průběhu, kterými jsou **údaje o poloze, údaje o výšce** (pokud je to stanoveno v Příloze č. 1 k vyhlášce č. 393/2020 Sb.) a **údaj vyjadřující umístění ve vztahu k povrchu a k jiným objektům dopravní a technické infrastruktury nebo objektům základní prostorové situace**. O průběhu ochranných a bezpečnostních pásem objektů a zařízení dopravní a technické infrastruktury a o průběhu záměrů na provedení změn dopravní a technické infrastruktury se v digitální technické mapě vedou údaje o poloze. Údaje o poloze a výšce se vedou v referenčním souřadnicovém systému jednotné trigonometrické sítě

katastrální a referenčním výškovém systému baltském – po vyrovnání. Souřadnice bodů se uvádějí v metrech na dvě desetinná místa včetně údaje o jejich přesnosti.

Z výše uvedených informací je zřejmé, že DTM v současné době není a nebude datovým zdrojem pro datový model území ve 3D.¹⁴⁾ Pouze u některých vybraných objektů se předpokládá, že bude vedena výška objektu. Naopak požadavek vést údaje o umístění objektů DTM relativně ve vztahu k povrchu a k jiným objektům dopravní a technické infrastruktury nebo objektům základní prostorové situace je v současnosti kontraproduktivní, neodpovídající současným analytickým možnostem prostorových datových modelů.

Současné trendy využívání prostorových modelů při navrhování, realizaci a následné správě staveb v území v systémech *Building Information Management* (BIM) však vedou k poptávce po datových zdrojích prostorových informací ve 3D. Již v původním textu Strategie rozvoje infrastruktury pro prostorové informace v České republice do roku 2020 (GeoInfoStrategie) [13] vypracované na základě usnesení vlády ČR č. 837 z listopadu 2012 byla tato skutečnost identifikována jako jeden z nejvýznamnějších požadavků na řešení Strategie, uplatněných v rámci sběru podnětů. Řešení bylo součástí schváleného strategického cíle 3 – Zkvalitňování a další rozvoj datového fondu prostorových dat pro jejich využívání veřejnou správou a celou společností. Jako základní kámen řešení celého problému bylo navrženo řešení Národní sady prostorových objektů (NaSaPO).

3.3 Projekt Národní sady prostorových objektů

Na řešení strategického cíle 3 – Zkvalitňování a další rozvoj datového fondu prostorových dat pro jejich využívání veřejnou správou a celou společností byl v roce 2019 vypsán Technologickou agenturou ČR výzkumný projekt inovačního partnerství TITIMV706 – Národní sada prostorových objektů. Výzkumný projekt byl řešen konsorciem zastoupe-

14) 3D model minimálně v úrovni LOD1 a vyšších úrovní detailu dle CityGML 3.0 [15].

ným Západočeskou univerzitou v Plzni, ve kterém dalšími řešiteli byl Výzkumný ústav geodetický, topografický a kartografický, v. v. i., GEOREAL, spol. s r. o., a T-MAPY, spol. s r. o. [14].

Národní sada prostorových objektů (NaSaPO) je definována jako „komplex dat o území a prostředků pro jejich sběr, správu a využívání.“

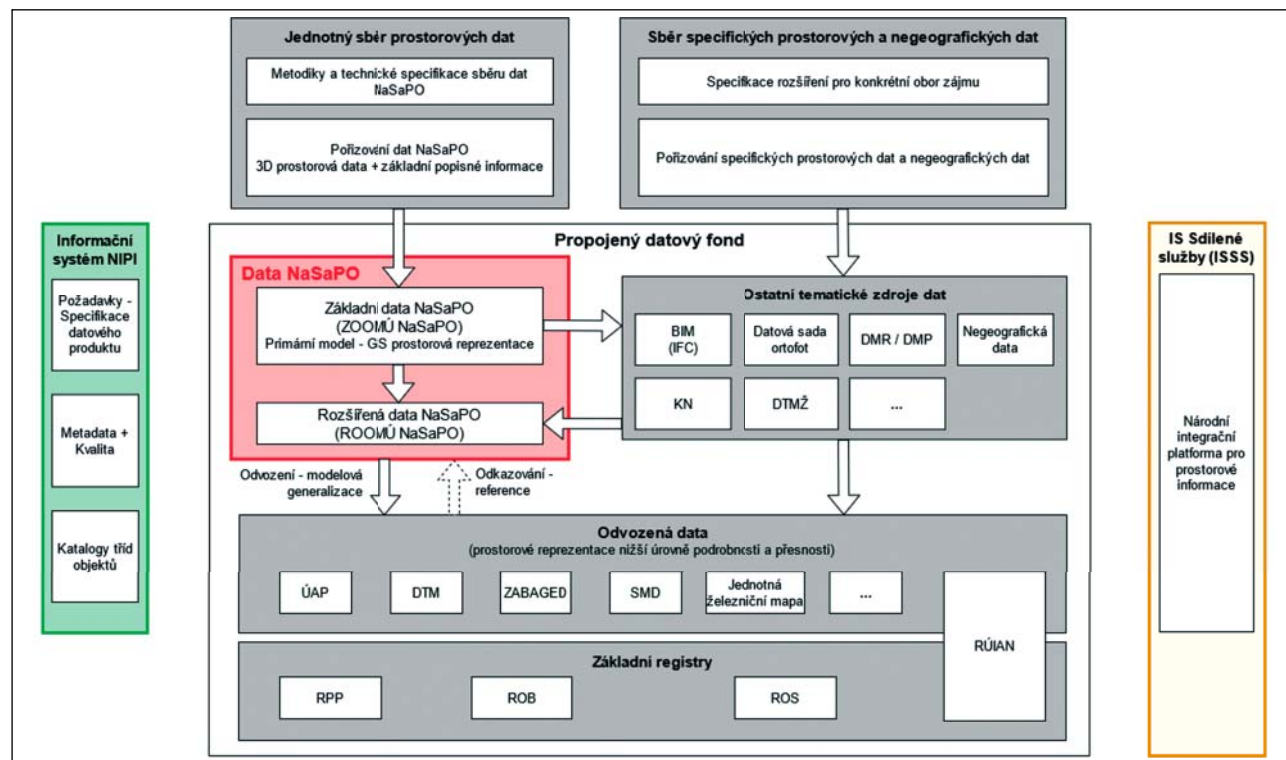
Data o území jsou definována jako základní 3D geografická data stanovené nejvyšší úrovně přesnosti a podrobnosti prostorové reprezentace a jsou součástí propojeného datového fondu veřejné správy. Základní 3D geografická data jsou pořizována geodetickými metodami sběru geografických dat s všeobecně využitelným obsahem a spravována podle jednotných pravidel a zásad primárně pro účely veřejné správy České republiky. Prostorová data jsou popsána metadaty, včetně popisu obsahu a struktury dat a popisu jejich kvality v katalogu tříd objektů. Metodami sběru geografických dat jsou získávány informace o fyzických jevech. Opakovaným sběrem dat se dochází ke stejným výsledkům, včetně prostorové reprezentace, v případě nezměněného jevu.

Data o území jsou reprezentována povrchem, pokrytím, plochou, charakteristickou linií nebo bodem. Pro každou třídu 3D geografických dat je stanoven způsob prostorového určení s odpovídající stanovenou minimální kvalitou. Konkrétní způsoby prostorového určení, včetně úrovně jejich kvality, jsou pro každou třídu stanoveny v Katalogu vzhledů jevů NaSaPO. Propojený datový fond je dle elektronického informačního zdroje (https://archi.gov.cz/nap:propojeny_datovy_fond) tvořen především Informačním systémem základních registrů a eGON Service Bus (Informačním systémem sdílené služby). NaSaPO je součástí tohoto propojeného fondu mimo jiné z důvodu zachování principů „once-only“ a „obíhají data, nikoliv lidé“, které jsou deklarovanými zásadami propojeného datového fondu.

Data o území vytvářejí základní geometricko-topologický model skutečného stavu území a slouží k odvozování dat nižší úrovně podrobnosti. Vzhled jevu NaSaPO bude definován na nejvyšší potřebné úrovni podrobnosti dle potřeby veřejné správy a takto budou data pořizována. 3D geometricko-topologický model území je tvořen typy vzhledů jevů, které jsou definovány v Katalogu vzhledů jevů NaSaPO. Model NaSaPO

vycházející ze standardizovaného modelu CityGML je odvozen od obecného modelu vzhledu jevů daného normou ČSN EN ISO 19109 Geografická informace – Pravidla pro aplikační schéma. NaSaPO je navržena tak, aby ji bylo možné použít k odvozování dat nižší prostorové nebo věcné podrobnosti prostřednictvím generalizací. V NaSaPO budou definovány postupy, metody, způsoby, kterými budou prováděny vybrané generalizace tak, aby bylo možné získávat jiná v IS NaSaPO spravovaná garantovaná data i jiným způsobem než přímým sběrem. Zároveň bude vyžadováno, aby data, která bude možné z dat NaSaPO převzít nebo odvodit pro účely práce mimo datový model NaSaPO, byla orgány VS pro tyto práce závazně používána jako zdroj.

Data o území jsou pořizována neduplicitně, pro vícenásobné využití, jednotným způsobem na základě výsledků zeměměřických činností a dalších datových zdrojů. Jednotný způsob pořizování dat bude zajištěn při dodržení postupů, parametrů kvality a přesnosti, přesně definovaných v legislativních a dalších předpisech NaSaPO. Veškeré zeměměřické činnosti, při kterých je prováděno pořizování dat vysoké úrovně podrobnosti vedených v NaSaPO, budou vykonávány na podkladě dostupných (již

Toky dat do NaSaPO v propojeném datovém fondu, IS NIPI a ISSS

existujících) dat NaSaPO tak, aby nedocházelo k duplicitnímu pořizování těchto dat. Zpracování a předávání výsledků zeměměřické činnosti do NaSaPO bude prováděno formou změnových dat, na základě kterých bude prováděna efektivní aktualizace stávajících dat NaSaPO. Takto pořizovaná prostorová data budou využívána nejen pro vedení NaSaPO, ale také pro vedení dat v jiných systémech. Jednotně pořizovaná a spravovaná data NaSaPO budou sdílena v dalších systémech, které vyžadují prostorová data v úrovni podrobnosti NaSaPO. Přesně definované postupy kartografických a modelových generalizací dále umožní využití vybraných dat NaSaPO i pro účely prací v nižší úrovni podrobnosti. Toky dat do NaSaPO a jejich sdílení je uvedeno na následujícím schématu.

Při sdílení dat s dalšími systémy bude využita jednoznačná identifikace objektů NaSaPO, aby byla zajištěna jejich jednoznačnost při jejich použití. Pro data NaSaPO bude zajištěno jejich opakované a dlouhodobé využívání v dalších systémech a také shoda zejména s následujícími tezemi INSPIRE:¹⁵⁾

- Data mají být sbírána a vytvářena jednou a spravována na takové úrovni, na které lze tyto činnosti realizovat nejefektivněji.
- Prostorová data je možné bezešvě kombinovat z různých zdrojů a sdílet je mezi mnoha uživateli a aplikacemi.
- Prostorová data mají být vytvářena na jedné úrovni státní správy a sdílena jejími dalšími úrovněmi.

Data o území zohledňují vlastnické vztahy v území pro movité a nemovité věci a jsou vedena formou atributů ve shodě s chápáním majetkoprávních vztahů dle zákona č. 89/2012 Sb., občanský zákoník, na vybraných typech objektů. Pro vybrané třídy prostorových objektů jsou evidovány údaje, které identifikují hranice vlastnického charakteru. Pro tyto typy objektů je možné získat a vizualizovat 3D geometrické reprezentace vlastnických hranic, které se prostorově neprotínají. 3D geometrické reprezentace vlastnických hranic různých vlastníků je možné vymezit i v rámci jednoho prostorového objektu.

Data o území jsou garantovaná, a tedy:

- jsou pořizována a spravována podle jednotných pravidel a ve stanovené kvalitě,
 - jsou známého původu a mají pořizovatele, garanta a gestora,
 - jsou obnovitelná v prostoru i čase.
- Garantovaná data NaSaPO jsou certifikovaná prostorová data NaSaPO, která splňují stanovené požadavky kvality. Certifikaci zajišťuje certifikační autorita, která ověřuje splnění stanovených požadavků na kvalitu prostorových dat. Požadavky na kvalitu prostorových dat NaSaPO jsou splněny, když:
- prostorová data jsou validována, resp. je ověřena úplnost dat,
 - prostorová data jsou logicky bezesporná, resp. data mají vyplněná metadata včetně Katalogu tříd objektů NaSaPO (katalogu vzhledů jevů) a své kvality. Pro vyplnění je použit stanovený konceptuální formalismus pro zajištění jednoznačného významu dat,
 - prostorová data mají stanoveného gestora a garanta,
 - prostorová data jsou archivována pro jejich zpětnou rekonstrukci,
 - prostorová data splňují stanovené požadavky kvality pro konkrétní typ dat, resp. pro konkrétní datové série, datové sady nebo typy (třídy) objektů. Mezi základní požadavky kvality patří polohová přesnost, časová kvalita a tematická přesnost.

Prostorová data jsou pořizována primárně pro potřeby veřejné správy s tím, že podporují potřeby soukromoprávních subjektů a veřejnosti, tedy nejen centrální státní správy, ale mj. také potřeby krajských, městských a obecních úřadů, jejichž potřeby by měly být důsledněji reflektovány jak z pohledu přeneseného výkonu státní správy, tak z pohledu výkonu samosprávy. Centrální státní správa (ani resort ČÚZK) bohužel nezná, a často tedy ani nereflektuje, řadu potřeb ostatních subjektů veřejné správy. Spoléhání se na některé formální/formalizované nástroje (jako je třeba Registr práv a povinností či Katalog potřeb NIPI) je v současné době nepříliš relevantní, protože příslušné databáze neobsahují dostatečně kvalitní data. Zároveň platí, že zastoupení zejména samospráv, resp.

jejich reálné možnosti ovlivňovat příslušná rozhodnutí, nejsou dostatečně silné.

Primární pořizování dat NaSaPO pro potřeby veřejné správy je samozřejmě úzce spjato s tím, že veřejná správa je pro NaSaPO klíčovým investorem. Zároveň je ale jisté, že naprostá většina dat NaSaPO bude využitelná pro potřeby soukromého sektoru a veřejnosti, tj. datová základna NaSaPO by měla být založena, budována a zejména publikována/zpřístupněna rovněž s přihlédnutím k potřebám soukromého sektoru a veřejnosti. Současně je nepochybné, že i soukromý sektor bude vytvářet data, která by měla být součástí NaSaPO. Vzájemný vztah veřejného a soukromého sektoru (včetně případného vymezení „polí působnosti“) je samozřejmě obecně problémem k řešení na úrovni celé Národní infrastruktury pro prostorové informace (NIPI).

Prostředky pro sběr prostorových dat, jejich správu a využívání zahrnují:

- **Technologické, infrastrukturní a aplikační vybavení**

Informační systém NaSaPO bude řešen modulárním způsobem, který bude umožňovat modifikaci jednotlivých částí systému, jeho rozšiřování nebo změny bez dopadu na systém jako celek nebo jeho ostatní části. Řešení informačního systému bude oddělovat aplikační a datovou část s možností jejich nezávislého upgradu nebo updatu. Součástí technologického řešení bude robustně postavený komunikační systém, který umožní integraci systému na externí systémy veřejné správy. Implementace řešení bude postavena na aktuálních technologiích, které budou mít v době implementace zajištěnu dlouhodobou podporu. Z hlediska licenčních závislostí budou pro implementaci využity takové SW platformy a technologie, které budou minimalizovat závislost na licencích, tj. budou umožňovat maximální dostupnost, přenositelnost a rozšiřitelnost bez závislosti na konkrétním dodavateli těchto licencí. Dále bude architektura systému navržena tak,

15) **INSPIRE** – Infrastructure for SPatial InfoRmation in Europe. Infrastruktura pro prostorové informace v Evropě je iniciativou Evropské komise.

aby systém efektivně podporoval horizontální škálování, které umožní efektivně a rychle reagovat na zvyšování i snižování počtu zpracováváných požadavků za jeho chodu, a byl zajištěn bezodstávkový provoz.

- **Jednotná pravidla, metody a technické specifikace**

Jednotná pravidla v souladu se zásadami NIPI budou stanovena závaznými legislativními předpisy. Tyto předpisy budou popisovat procesy validace metod sběru geodat a jejich metadat, získání oprávnění k ověřování výsledků zeměměřických činností, oprávnění při informačním a digitálním modelování, certifikace měřidel a další. Dále budou v těchto předpisech ošetřeny licenční podmínky dostupnosti datových sad a služeb nad těmito daty pro oprávněné uživatele. Rozpracováním legislativních předpisů bude vytvořen systém metod a technických specifikací např. formou odkazů na aktuální normy a technické dokumenty. Tyto podrobné specifikace budou odrážet aktuální úroveň vědeckého a technického poznání s možností operativních změn.

- **Služby nad prostorovými daty**

Data (především velkoobjemová nebo často aktualizovaná) budou poskytována prostřednictvím webových služeb s využitím standardů OGC (zejména WMS, WFS a WCS). Důvodem je jejich návaznost na direktivu INSPIRE. Služby nad prostorovými daty by také měly zahrnovat standardizované transformační a procesní služby (WPS). Jejich nasazení je potřeba zvážit, protože efektivnější zřejmě bude řešení pomocí on-demand transformačních procesů vytvořených pro konkrétní aplikace.

- **Organizační zajištění včetně řízení lidských zdrojů**

NaSaPO bude řešena jako decentralizovaný systém, který se bude skládat z centrální řídicí jednotky zajišťující zejména koordinační a řídicí funkce a několika provozních správních jednotek, které budou provádět

evidenci dat NaSaPO v rozsahu své územní působnosti v rámci ČR.

Data NaSaPO budou spravována zčásti správci a zčásti vlastníky evidovaných jevů, kteří budou odpovídat za správnost a aktuálnost jimi evidovaných informací. Ostatní data NaSaPO budou v datovém skladu spravována editory dat správních jednotek na základě změnových dat dodaných oprávněnými geodety. Oprávněným geodetem pro aktualizaci dat NaSaPO bude osoba, která bude disponovat úředním oprávněním pro ověřování výsledků aktualizací dat NaSaPO podle nových právních předpisů. Vlastník úředního oprávnění bude odpovídat za úplnost a správnost předávané aktualizací dokumentace NaSaPO v rozsahu odpovídajících právních předpisů.

Rozsah stávajících oprávnění ÚOZI dle zákona č. 200/1994 Sb., o zeměměřictví, není koncipován na nové činnosti správy, editací, aktualizací rozsáhlých geografických databází či datového modelování. Je proto nezbytné nově nastavit věcně správně rozsah oprávnění případně autorizací tak, aby procesně bylo možné jednotlivé činnosti ověřovat, případně autorizovat. Jedná se o nutnou podmínku garantovaných dat pro veřejnou správu.

Pro nové činnosti je nezbytné dále stanovit postup, obsah a způsob zkušek odborné způsobilosti nebo autorizace včetně institucionálního zajištění. V neposlední řadě je potřeba upravit systém vzdělávání, příslušné odborné vzdělávací programy včetně skladby a obsahu předmětů tak, aby byly na trhu práce k dispozici požadované kompetence a odborné znalosti.

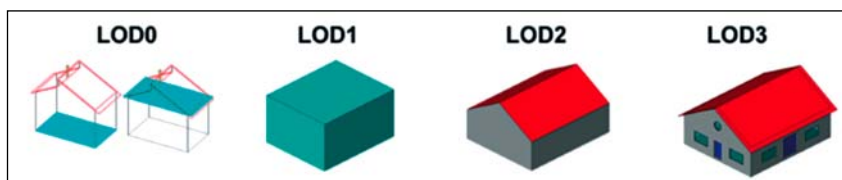
4. Shrnutí problematiky digitalizace agend veřejné správy a výhled do budoucna

Je zřejmé, že komplexní problém digitalizace nelze v jediné stati omezené rozsahem popsat se všemi aspekty naprosto detailně. Proto byly primárně sledovány agendy vyžadující zabezpe-

čení geografickými daty nejvyšší úrovně požadované podrobnosti (úroveň detailu) a kvality prostorové polohy. Jsou to dnes agendy spojené s procesy základních registrů, pozemkové evidence, digitalizace stavebního řízení a územního plánování, ale v blízké budoucnosti se objeví bezpochyby další, jako je modelování vystavěného prostředí nebo 3D katastr.

Proces digitalizace agend VS musí být nastaven tak, že o veškerých formálních náležitostech podání nemá rozhodovat lidský subjekt (úředník), ale stroj. Tím může dojít k objektivnímu posouzení veškerých základních parametrů de facto v reálném čase, bez zbytečných prodlev stanovených termínů pro negativní rozhodnutí z formálních důvodů či nekompletních podání. Provázání a propojení agend, ke kterým se mají vyjadřovat různé instituce, úřady a jejich jednotlivé odbory, je opět možno svěřit jednotně nastavenému systému pro danou agendu a omezit tak nečinnost konkrétního úředníka jak z objektivních, tak i subjektivních důvodů.

Pro jednoznačný popis stavebních objektů je nezbytné využívat ve všech agendách jednoznačný klasifikační systém identifikace staveb tak, aby bylo možné jednotně sbírat, třídit a propojovat data o stavbách dle jednotné metodiky Národní sady prostorových objektů plnohodnotně ve 3D v nejvyšší požadované úrovni podrobnosti. Tato prostorová data vytvoří primární model (GIS prostorové reprezentace), kterým budou jednotně popisovány jevy v nejdetailnějším modelovém popisu území. Ostatní digitální geografické modely území České republiky nižší úrovně podrobnosti budou modelové reprezentace svých objektů z tohoto primárního datového modelu odvozovat modelovou generalizací (např. ZABAGED) nebo jako zdroje pro jiný (méně detailní) typ reprezentace. Typickým příkladem je datová generalizace prostorových objektů NaSaPO v úrovni detailu LOD1 a vyšších na úroveň LOD0 reprezentovanou např. v agendě A124 Katastr nemovitostí vektorovou katastrální mapou 2D v závazném souřadnicovém systému JTSK. Protože v katastru jsou evidovány pouze vybrané objekty zájmu NaSaPO, datová generalizace se bude selektivně týkat pouze těchto objektů.

Reprezentace budovy v různých úrovních detailu v CityGML 3.0 [15]

V případech potřeby detailnějšího, informačně bohatšího digitálního geografického modelu území (např. model vystavěného prostředí) bude primární model území NaSaPO sloužit jako zdroj garantovaných dat s jednoznačnou identitou o původu a kvalitě vstupních dat s následným zajištěním aktualizace veškerých změn zdrojových dat.

Programové prohlášení nové vlády [11] obsahuje také příslib předložení návrhu zákona o informačním modelování staveb a vystavěného prostředí (BIM), který umožní využívání a sdílení dat pro přípravu staveb, jejich povolování a užívání v průběhu doby jejich životnosti. Legislativní zabezpečení problematiky informačním modelování staveb a vystavěného prostředí je bezesporu krok správným směrem v oblasti digitalizace agend stavebního řízení a povolování staveb, ale též územního plánování.

Použité zdroje:

- [1] Digitální Česko: Úvodní dokument (2018). Dostupné z: <https://www.databaze-strategie.cz/cz/mv/strategie/digitalni-cesko-2030?typ=download>.
- [2] Aktualizovaný harmonogram a technické způsoby provedení digitalizace služeb veřejné správy na období 2021–2025. Ministerstvo vnitra; č. j. MV-110973-2/EG-2021.

- [3] [Ne]digitální Česko. Zpráva o plnění vládních slibů v oblasti digitalizace. Rekonstrukce státu (2021). Dostupné z: https://www.rekonstrukcestatu.cz/download/3nQoIg/nedigitalni_cesko.pdf.
- [4] Zákon č. 12/2020 Sb., o právu na digitální služby a o změně některých zákonů. Částka 5/2020. Dostupné z: <https://www.zakonyprolidi.cz/cs/castka/2020-5>.
- [5] Zákon č. 111/2009 Sb., o základních registrech. Částka 33/2009. Dostupné z: <https://www.zakonyprolidi.cz/cs/castka/2009-33>.
- [6] Zákon č. 365/2000 Sb., o informačních systémech veřejné správy a o změně některých dalších zákonů, ve znění pozdějších předpisů. Dostupné z: <https://www.zakonyprolidi.cz/cs/castka/2000-99>.
- [7] Zákon č. 89/2012 Sb., občanský zákoník. Částka č. 33/2012 Sb. Dostupné z: <https://www.zakonyprolidi.cz/cs/castka/2012-33>.
- [8] Důvodová zpráva k § 980 zákona č. 89/2012 Sb., občanský zákoník. Dostupné z: <http://obcanskyzakonik.justice.cz/images/pdf/Duvodova-zprava-NOZ-konsolidovana-verze.pdf>.
- [9] Klasifikační systém CCI. Koncepce BIM, Česká agentura pro standardizaci, Ministerstvo průmyslu a obchodu. Dostupné z: <https://www.koncepcebim.cz/846-klasifikacni-system-cci>.
- [10] Zákon č. 256/2013 Sb., o katastru nemovitostí (katastrální zákon). Dostupné z: <https://www.zakonyprolidi.cz/cs/castka/2013-99>.
- [11] Programové prohlášení vlády České republiky. Praha. Leden 2022. Dostupné z: <https://www.vlada.cz/cz/programove-prohlase-ni-vlady-193547/>.
- [12] Zákon č. 47/2020 Sb., kterým se mění zákon č. 200/1994 Sb., o zeměměřičství a o změně a doplnění některých zákonů souvisejících s jeho zavedením, ve znění pozdějších předpisů, zákon č. 183/2006 Sb., o územním plá-

nování a stavebním řádu (stavební zákon), ve znění pozdějších předpisů, a další související zákony. Dostupné z: <https://www.zakonyprolidi.cz/cs/castka/2020-22>.

- [13] Strategie rozvoje infrastruktury pro prostorové informace v České republice do roku 2020 (GeoInfoStrategie). Dostupné z: <https://www.mvcr.cz/soubor/gis-aktivity-dokumenty-geo-infostrategie-schvalena-zip.aspx>.
- [14] TITIMV706 NaSaPO – Národní sada prostorových objektů. Západočeská univerzita v Plzni, Výzkumný ústav geodetický, topografický a kartografický, v. v. i., GEOREAL, spol. s r. o., T-MAPY, spol. s r. o. Výzkumný projekt TA ČR. 2021. Dostupné z: <https://isrb2.tacr.cz/project/365#>.
- [15] OGC City Geography Markup Language (CityGML) Part 1: Conceptual Model Standard.
- [16] Metodika pro evidenci služeb VS, jejich úkonů a plánu digitalizace. Dostupné z: <https://pma3.gov.cz/uploads/doc/Metodika-pro-evidenci-sluzeb.pdf>.
- [17] Katalog služeb VS. Dostupné z: <https://pma3.gov.cz/katalog-sluzeb/info>.
- [18] Programové prohlášení vlády České republiky ze dne 27. června 2018. Dostupné z: <https://www.vlada.cz/cz/jednani-vlady/programove-prohlase-ni-programove-prohlase-ni-vlady-165960/>.
- [19] Česká republika, Nejvyšší kontrolní úřad. Výroční zpráva 2018. Březen 2019. Dostupné z: <https://www.nku.cz/assets/publikace-a-dokumenty/vyrocní-zprava/vyrocní-zprava-nku-2018.pdf>.
- [20] Česká republika, Nejvyšší kontrolní úřad. Výroční zpráva 2019. Březen 2020. Dostupné z: <https://www.nku.cz/assets/publikace-a-dokumenty/vyrocní-zprava/vyrocní-zprava-nku-2019.pdf>.
- [21] Vyhláška č. 357/2013 Sb., o katastru nemovitostí (katastrální vyhláška). Částka 141/2013. Dostupné z: <https://www.zakonyprolidi.cz/cs/2013-357>.
- [22] Vyhláška č. 393/2020 Sb., o digitální technické mapě kraje. Částka 159/2020. Dostupné z: <https://www.zakonyprolidi.cz/cs/2020-393>.

doc. Ing. Václav Čada, CSc.
Katedra geomatiky
Fakulta aplikovaných věd
Západočeská univerzita v Plzni

ENGLISH ABSTRACT

Digitization of agendas in public administration and the quality of spatial data, by Václav Čada

The digitization strategy in the Czech Republic is described by Digital Czechia, a document approved by Resolution 629 of the Government in October 2018. Digital Czechia is a set of concepts for continuous prosperity of the Czech Republic in a setting of ongoing digital revolution. It includes Strategy for Coordinated Comprehensive Digitization of the Czech Republic 2018+, another important document. Based on Act 365/2000 on information systems in public administration, this strategy is aimed at digitization in exercising public authority at national level. It stipulates the main goals of the building of information systems in public administration and the general principles of creation, administration and operation of information systems designated as eGovernment of the Czech Republic.

DIGITÁLNÍ TECHNICKÉ MAPY KRAJŮ

Michal Souček¹⁾

Součástí digitalizace stavebního řízení jsou i projekty digitálních technických map krajů (DTM) a na ně navazující a zastřešující projekt Digitální mapa veřejné správy. Projekty digitalizace stavebního řízení má ve své gesci a realizuje je Ministerstvo pro místní rozvoj, projekt Digitální mapa veřejné správy Český úřad zeměměřický a katastrální a projekty digitálních technických map krajů pak jednotlivé kraje, které v případě kraje Zlínského, Plzeňského, Karlovarského, Libereckého a Hl. m. Prahy navazují na již v minulosti realizované projekty DTM. Pokrytí území České republiky obsahově bohatou, a hlavně jednotnou, DTM je důležitým předpokladem pro zrychlení přípravy staveb a součástí řešení pro zrychlení stavebních řízení. Článek se bude zabírat zejména současným obdobím realizace nových projektů DTM, tedy obdobím přibližně mezi lety 2020 a 2023.

Legislativa

Na základě podnětů krajů a jejich tlaku na zajištění dostatečného financování a zejména potřebného legislativního prostředí, které by dostatečně ukotvilo procesy tvorby a zejména údržby DTM, byl postupně od roku 2017 vytvářen záměr a následující konkrétní obsah příslušných legislativních materiálů. Tato aktivita pod hlavičkou Asociace krajů ČR časem našla kladnou odezvu a následně i potřebné partnery jak na MMR, Ministerstvu vnitra, tak i na Českém úřadu zeměměřickém a katastrálním (ČÚZK) a postupně vedla ke zřízení třech pracovních skupin (oblasti legislativní, financování a architektury), jejichž hlavním úkolem bylo připravit podmínky pro vznik celorepublikové DTM ČR. Jednalo se o pracovní skupinu pro architekturu, pracovní skupinu pro financování a pracovní skupinu pro legislativu.

V průběhu prací pracovních skupin, zřízených pro účely realizace digitalizace stavebního řízení (DSŘ) Radou vlády pro informační společnost, byl znovu ukotven a obsahově aktualizován pojem digitální mapa veřejné správy (DMVS) a stanoven koncept realizace digitálních technických map krajů tak, aby 14 informačních systémů DTM krajů (IS DTM), které budou provozovat kraje v přenesené působnosti, zastřešovala centrální komponenta informačního systému DMVS (IS DMVS), kterou bude provozovat ČÚZK.

Výsledkem práce příslušných pracovních skupin byl návrh potřebné legislativní úpravy, který byl předložen jako poslanecký návrh a byl vydán nový zákon č. 47/2020 Sb., kterým se mění zákon č. 200/1994 Sb., o zeměměřictví a o změně a doplnění některých zákonů souvisejících s jeho zavedením, ve znění pozdějších předpisů (dále jen zákon), zákon č. 183/2006 Sb., o územním plánování a stavebním řádu (stavební zákon), ve znění pozdějších předpisů, a další související zákony. DTM kraje je v této nové legislativní úpravě definována jako databázový soubor obsahující údaje o dopravní a technické infrastruktuře a vybraných přírodních, stavebních a technických objektech a zařízeních, které zobrazují a popisují jejich skutečný stav. Je vedena pro území kraje. Správcem DTM kraje je krajský úřad v přenesené působnosti. DTM je zdrojem informací, které slouží zejména pro účely územního plánování, přípravy, umístování, povolování a provádění staveb, poskytování informací o životním prostředí podle zákona o právu na informace o životním prostředí a poskytování údajů o fyzické infrastruktuře podle zákona o opatřeních ke snížení nákladů na zavádění vysokorychlostních sítí elektronických komunikací.

Jednotný obsah DTM kraje je definován vyhláškou č. 393/2020 Sb., o digitální technické mapě kraje (dále jen vyhláška), kterou vydal na základě zákonného zmocnění ČÚZK. Legislativa dále řeší procesy vzniku a správy DTM

a DMVS, zodpovědnosti všech aktérů (od stavebníka, přes stavební úřad, vlastníka, správce nebo provozovatele dopravní a technické infrastruktury až po správce DTM a DMVS) a zásadní milník (30. 6. 2023), kdy musí být DTM kraje spuštěna. Tomuto termínu předchází nebo na něj navazují dílčí termíny spuštění příslušných komponent IS DMVS. První termín 31. 12. 2022 se týká zprovoznění seznamů vlastníků, provozovatelů a správců DTI včetně příslušných údajů, v jakém území plní dané povinnosti a kde působí. Na to bude navazovat zprovoznění seznamu editorů DTM a osob, které za editora plní jeho editační povinnost, včetně rozsahu jejich oprávnění k editaci do 30. 6. 2023.

Obsah digitální technické mapy kraje

Koncepčně je obsah DTM kraje dělen na část tzv. základní povrchové situace (ZPS), tvořenou údaji o umístění, průběhu a vlastnostech vybraných stavebních a technických objektů a zařízení a vybraných přírodních objektů na zemském povrchu, pod ním nebo nad ním, a část tvořenou údaji o druzích, umístění, průběhu a vlastnostech objektů a zařízení dopravní a technické infrastruktury (DTI) včetně údajů o jejich ochranných a bezpečnostních pásmech a údajů o záměrech na provedení změn DTI v území. Součástí uvedených údajů jsou i údaje o vlastních, správcích, provozovatelích a editorech objektů a zařízení. Podrobné vyme-

1) Michal Souček pracoval více než 15 let na pozici vedoucího Oddělení geografických informačních systémů na Plzeňském kraji, kde mimo jiné stál u zrodu Digitální technické mapy Plzeňského kraje. Od roku 2018 se jako osoba samostatně výdělečně činná pohybuje jako externí konzultant v oblasti digitalizace stavebního řízení a digitálních technických map krajů. Podílel se na přípravě příslušné legislativy, přípravě zdroje financování projektů a nyní se podílí na realizaci řady krajských projektů digitálních technických map. Je také externím konzultantem Ministerstva pro místní rozvoj pro oblast digitalizace stavebního řízení a územního plánování.

zení obsahu DTM kraje včetně způsobu a rozsahu vedení údajů o vlastnicích, správcích, provozovatelích a editorech stanoví vyhláška č. 393/2020 Sb., o digitální technické a mapě kraje. Vyhláška zároveň stanovuje třídy přesnosti vedení údajů DTM, jednotný výměnný formát (JVF) a rozdělení údajů na tzv. veřejnou a neveřejnou část.

Veřejnou částí DTM je celý datový obsah ZPS a průběhy DTI. Tato data budou k dispozici všem ve formě takzvaných otevřených dat (*Open Data*). Neveřejná část údajů, zejména údaje o záměrech na provedení změn DTI v území a některé údaje o vlastnostech DTI, bude poskytována jen oprávněným subjektům na základě jejich žádosti a schválení správce DTM. O těchto výdejích neveřejné části DTM musí správce DTM vést evidenci a být schopen poskytovat o nich informace příslušným vlastníkům, správcům nebo provozovatelům příslušné DTI. Údaje důležité z hlediska obrany státu, vnitřního pořádku a bezpečnosti se vedou v digitální technické mapě kraje způsobem dohodnutým s příslušným orgánem státní správy. Obsahem DTM nebudou žádné údaje v režimu tajné nebo důvěrné ve smyslu příslušné legislativy.

Údaje do DTM kraje zapisuje tzv. editor, který odpovídá za správnost, úplnost a aktuálnost zapisovaných údajů. Editace probíhá rozdílným způsobem pro prvky ZPS a DTI. Editory ZPS jsou jednotliví správci DTM, tedy kraje. Kraje mohou na základě písemné dohody zajistit plnění své editorské povinnosti prostřednictvím jiné osoby. Této možnosti bylo již nyní využito pro vymezení editorské povinnosti v prostoru správy obsahu ZPS mezi kraji, Ředitelstvím silnic a dálnic ČR a Správou železnice, státní organizace. Další možností může být svěřením této editorské povinnosti městům, pokud o to projeví zájem. Editorem údajů o DTI je příslušný vlastník DTI, za kterého tuto povinnost může splnit provozovatel, správce DTI či jiná osoba.

Způsob zápisu údajů do digitální technické mapy krajů

Dojde-li ke změně údajů o DTI, a to jak o průběhu nebo jejich vlastnostech, zapisuje příslušný editor (tedy vlastník, provozovatel nebo správce) bezodkladně změnu prostřednictvím jednotného rozhraní zajišťovaného IS DMVS do DTM kraje.

V praxi to tedy bude znamenat, že editaci provádí přímo příslušný vlastník, provozovatel nebo správce dané DTI prostřednictvím svých informačních systémů napojených pomocí rozhraní na IS DMVS. Kraje tak vůbec nebudou do těchto dat zasahovat. V případě malých správců DTI (zejména obcí) se předpokládá naplnění této zákonné povinnosti prostřednictvím spolupráce s příslušným krajem, který může na základě smluvního vztahu tuto činnost za obec vykonávat nebo k ní poskytnout příslušné nástroje. Stejně tak lze předpokládat, že tuto činnost budou pro obce zajišťovat příslušné komerční subjekty, které už dnes pro řadu obcí zajišťují provoz jejich geografických informačních systémů nebo se bude jednat o služby příslušných geodetických kanceláří, které budou provádět geodetické zaměření dané DTI.

Dojde-li ke změně údajů obsahu ZPS, zapisuje editor změnu bezodkladně poté, co mu budou předány podklady pro její zápis. Tímto podkladem jsou miněny údaje o objektu nebo zařízení, které tvoří příslušný obsah DTM, který předá stavebník či jím pověřený geodet prostřednictvím jednotného rozhraní IS DMVS do DTM kraje. Podklady mohou být ve formě geodetické části dokumentace skutečného provedení stavby (ve smyslu § 14 vyhlášky č. 31/1995 Sb., kterou se provádí zákon), nebo geodetického podkladu pro vedení DTM. Struktura předávaných údajů je opět jednotně stanovena vyhláškou, konkrétně její Přílohou č. 3. Kraje tedy prostřednictvím nástrojů a rozhraní IS DTM budou zajišťovat správu obsahu ZPS, která bude pak společně s údaji o DTI zpřístupněna za celé území České republiky prostřednictvím rozhraní a služeb IS DMVS.

Vazba digitální technické mapy krajů na územně analytické podklady

Další zásadní změnou, která nastane v polovině roku 2023, je i jiný způsob poskytování údajů o DTI a jejich využívání v procesu územního plánování, zejména tedy v agendě územně analytických podkladů (ÚAP). Výše uvede-

né novely zákonů mimo jiné zavádějí možnost splnění zákonných povinností příslušných subjektů (orgánů veřejné správy, jím zřízených právnických osob a vlastníků dopravní a technické infrastruktury – tedy poskytovateli údajů) poskytovat tzv. údaje o území předáním těchto údajů do DTM. Je tedy předpokládáno, že poskytováním údajů o DTI do DTM její vlastníci zároveň splní i povinnost poskytovat údaje do ÚAP. DTM krajů budou tak sloužit jako úložiště a distributor těchto údajů (dat a informací o DTI) pro další agendy veřejné správy. Bude se zejména jednat o Národní geoportál územního plánování, Portál stavebníka a Informační systém pro veřejné služby a služby veřejné správy INSPIRE, jehož prostřednictvím bude naplňována povinnost Ministerstva vnitra jakožto odpovědného subjektu za národní datovou sadu tématu 6. Veřejné služby a služby veřejné správy přílohy III směrnice INSPIRE.

Z důvodu umožnění předávání údajů o území o DTI od poskytovatelů směrem k veřejné správě do jednoho místa, byl doposud ustálený datový obsah DTM rozšířen o informace o ochranných pásmech DTI a o údaje o záměrech na provedení změn DTI. Díky jednotnému místu prostřednictvím služeb IS DMVS a DTM tak bude umožněno údaje poskytovat veřejné správě jednou, a ta je bude využívat v příslušných agendách. Veřejná správa tak bude mít vždy přístup k aktuálním a garantovaným údajům o DTI a jejich poskytovateli budou data poskytovat dle jednotných pravidel a do jednoho místa.

Současná realizace projektů digitálních technických map krajů

Prakticky žádný z významných a takto rozsáhlých projektů českého eGovernmentu by nebylo možné realizovat jen z prostředků krajů nebo státu. Finanční zajištění z prostředků Evropské unie je pro projekty DTM krajů zajištěno díky programu Vysokorychlostní internet v rámci implementace Operačního programu Podnikání a inovace pro konkurenceschopnost 2014–2020 garantovaného Ministerstvem průmyslu a obchodu. Tento poměrně nestan-

dardní zdroj financování byl zvolen mimo jiné i proto, že významným cílem DTM je usnadnit a podpořit zavádění vysokorychlostních sítí podporou společného využívání existující infrastruktury a zefektivnit budování tzv. sítí nové generace – NGA infrastruktury, a to zejména sdílením informací o jejich umístění. Kraje se pak podílejí nemalým dílem povinného spolufinancování projektů a zejména náklady na personální zajištění takto rozsáhlých a pro kraje výjimečných projektů. Projekt DMVS realizovaný ČÚZK je financován z Integrovaného regionálního operačního programu.

Rok 2020 byl z pohledu projektů DTM věnován přípravě výzev v rámci uvedených operačních programů, nastavení jejich pravidel a zejména definování obsahu a standardů krajských projektů DTM a navazujícího projektu DMVS, a to jak v části informačních systémů, tak v datové části projektů, na kterou je v případě krajů určena většina finančních prostředků.

V roce 2021 pak došlo ke schválení všech potřebných projektů a k zahájení jejich fyzické realizace. Jak již bylo uve-

Mapování kanalizací

Zdroj: archiv autora

děno, krajské projekty jsou svým obsahem děleny na dvě základní části, a to implementaci informačního systému pro

správu DTM (IS DTM), včetně pořízení potřebného hardwarového vybavení, a tzv. datové zakázky, jejichž obsahem je zejména pořízení dat ZPS a DTI.

Hlavním cílem pořízení dat DTM je maximální využití a konzolidace existujících dat. Na velké části území České republiky se v příslušných prostorech, zejména v tzv. vystavěném prostředí, nacházejí nějaká digitální data / údaje stávajících DTM (zejména výše uvedených krajů, měst a obcí, které již dnes DTM vedou), účelových technických map nebo dat pořizovaných a spravovaných vlastníky, správci nebo provozovateli příslušné DTI. Hlavním úkolem krajských projektů DTM je tato data převzít (zákon č. 47/2020 Sb. dává krajům příslušná zmocnění) a v příslušné části odpovídající obsahu ZPS ověřit, aktualizovat, převést do nové struktury a podoby definované vyhláškou a dále spravovat prostřednictvím nástrojů a služeb IS DTM a IS DMVS. Dále kraje pořizují data o své DTI (zejména data o silnicích II. a III. třídy) a data DTI obcí nebo dalších organizací splňujících podmínky způsobilosti dané výzvou tak, aby bylo vyloučeno riziko veřejné podpory. Kraje tak nepořizují data o doprav-

Mapování veřejného osvětlení

Zdroj: archiv autora

ni a technické infrastruktury soukromých subjektů a státních organizací, to je úkol vlastníků DTI.

Samostatnou kapitolou je mapování technické infrastruktury, které je velmi organizačně a finančně náročné. Práce začínají podrobnou přípravou podkladů, v ulicích s hustým provozem je nutné z bezpečnostních důvodů naplánovat i uzavírky. Samotné mapování je pracné, např. otevírání všech kanálů, vyhledávání veřejného osvětlení. A přes veškerou snahu se nepodaří některou technickou infrastrukturu (zejména vodovody) vyhledat v požadované přesnosti a v DTM bude vložen pouze její orientační průběh.

Pro zajištění úspěšné realizace projektů DMVS a DTM krajů byla zřízena pracovní skupina s názvem Koordinační rada správců digitální mapy veřejné správy a digitální technické mapy (KRS), která je pracovní skupinou Pracovního výboru pro digitalizaci stavebního řízení a územního plánování, který byl zřízen za účelem koordinace přípravy a realizace digitalizace stavebního řízení. Pracovní výbor pro digitalizaci stavebního řízení a územního plánování je pak pracovním výborem Rady vlády pro informační společnost. KRS je složena ze zástupců ČÚZK a jednotlivých krajů. Jejím hlavním cílem je koordinovat realizaci uvedených dílčích projektů a prostřednictvím různých dokumentů

(zejména metodik a jejich výkladů, popisů rozhraní atd.) zajistit jednotnou funkcionalitu potřebných částí IS DTM krajů a sjednocovat dílčí postupy při pořizování a správě dat. Díky neutuchajícímu nadšení a zapojení konkrétních pracovníků se toto postupně daří naplňovat.

Časový rámeček projektů je velmi omezený, nedostatečné jsou i personální kapacity na krajích, přesto se zatím daří překonávat překážky a komplikace při realizaci projektů. Výsledkem bude podrobné mapové dílo, které bude sloužit mnoha uživatelům.

*Michal Souček
externí konzultant MMR
pro oblast digitalizace stavebního
řízení a územního plánování*

ENGLISH ABSTRACT

Digital technical maps, by Michal Souček

As part of the digitization of building permit procedures, projects for technical maps of regions are followed and consolidated by the Digital Map of Public Administration project. Projects for digitization within these procedures are carried out by the Ministry for Regional Development, while the Digital Map is a responsibility of the Czech Office for Surveying, Mapping and Cadastres, and digital technical maps are elaborated by regional authorities. The coverage of the Czech Republic by abundant and, above all, unified digital technical mapping is an important condition for acceleration of building permit procedures. This article deals with the current state of things in the implementation of new projects of digital technical mapping, covering approximately the period of 2020-2023.

DIGITALIZACE OTEVÍRÁ MOŽNOST K PROPOJOVÁNÍ INFORMACÍ

Jaroslav Nechyba

Jedním ze základních přínosů, které nám digitalizace přináší, je možnost propojit a sdílet informace. Místo složitého hledání můžeme mít všechna data snadno po ruce. Navíc s možností, že za nás spoustu rutinních úkolů udělají stroje. Metoda BIM je jednou z cest, jak můžeme získat strukturované a potenciálně strojově čitelné informace o stavbách na našem území.¹⁾ A co víc, tyto informace mohou být propojeny třeba s informacemi o území, na kterém stojí, nebo o stavbách, se kterými sousedí. Dostat se k nim může být v blízké budoucnosti otázka několika kliknutí myši.

Digitalizace je fenomén, ve kterém mnoho lidí vidí příležitost, ale zároveň stejně velká – ne-li větší – skupina lidí na něj hledí s obavami. Jenže ať chceme nebo ne, svět kolem nás se mění. A řekněme si na rovinu jednu věc – nikdo nemá moc digitalizaci zastavit. Je tedy na nás, jestli výhody, které nám nabízí, využijeme.

BIM přináší sdílení informací

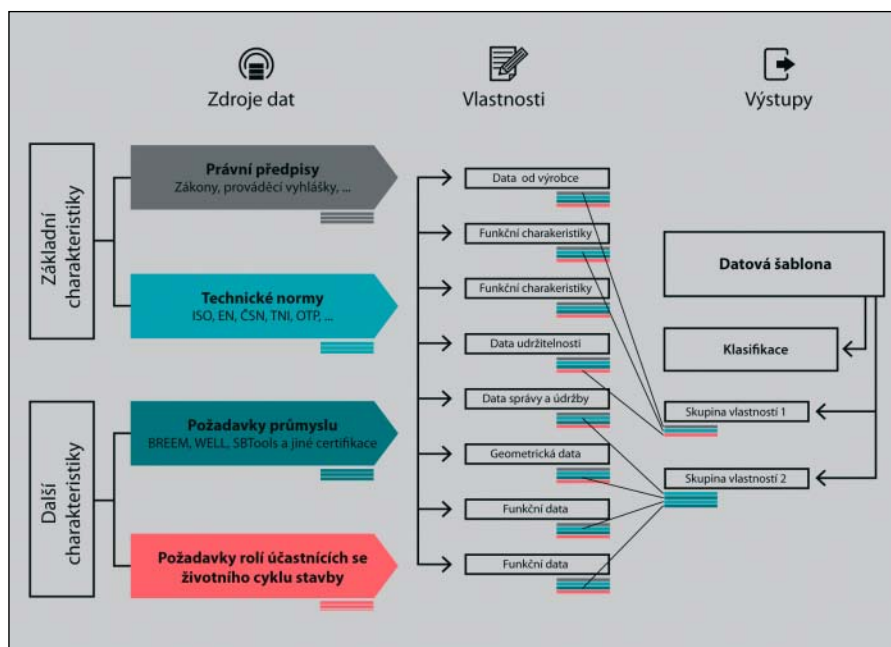
Doufat, že se nám digitalizace vyhne, je skutečně naivní. Ani tak konzervativní obor, kterým je stavebnictví, nezůstane stranou. Ostatně už dnes je patrné, že malá míra digitalizace se projevuje pomalejším růstem produktivity práce v celém sektoru. I to byl ostatně jeden z důvodů, proč už v roce 2017 přijala vláda ČR Koncepti zavádění metody BIM²⁾ s cílem, aby od července 2023 (podle aktualizovaného harmonogramu) musely být v digitálním prostředí postupně řízeny a spravovány všechny nadlimitní veřejné stavební zakázky. Nutno poznamenat, že Česko v tomto směru není osamocené. Právě na metodu BIM sází i celá řada dalších států, které, prostřednictvím veřejného sektoru, chtějí podpořit rychlejší digitalizaci svého stavebnictví.³⁾

BIM je zkratkou anglických slov *Building Information Management*,⁴⁾ česky tedy správa informací o stavbě. Už z toho je patrné, že BIM není nějaký software pro architekty. Jed-

ná se o způsob, jak pracovat s informacemi o stavbě v digitálním prostředí. Co to znamená? Veškeré důležité informace o stavbě se scházejí v informačním modelu stavby (IMS). Ten začíná vznikat hned na začátku. Jakmile totiž stavebník začne uvažovat o tom, že začne něco budovat, vznikají již první informace. Tyto informace jsou uloženy tak, aby byly přístupné po celou dobu životního cyklu stavby, tedy až do jejího odstranění.

Jakmile do hry vstoupí projektant, vznikne nám digitální model stavby (DiMS). Ten obsahuje důležité grafické i negrafické informace o stavbě.⁵⁾ Není to tedy zdaleka jen prostorový model budoucí stav-

by, ale nese v sobě i další informace. Tyto informace jsou strukturované a potenciálně strojově čitelné. Cílem metody BIM je, aby informace nemusely být doplňovány opakovaně – jakmile je jednou někdo do DiMS vloží, mohou je snadno sdílet a doplňovat i ostatní uživatelé napříč všemi různorodými stavebními profesemi. Právě proto je důležité, aby informace byly rovnou vytvářeny digitálně – tedy strukturovaně. To nám umožní využívat je nejen pro sdílení napříč stavebními profesemi, ale využít je také k propojení informací o stavbě s dalšími digitálními agendami veřejné správy. A právě tady se otevírá cesta pro využití v územním plánování. Ale ani tím nemusíme končit.

Souvislost dat v rámci metody BIM

1) Odbor Koncepce BIM České agentury pro standardizaci

2) Odbor 71100, 2017

3) EU BIM Task Group

4) EU BIM Task Group

5) Odbor Koncepce BIM České agentury pro standardizaci

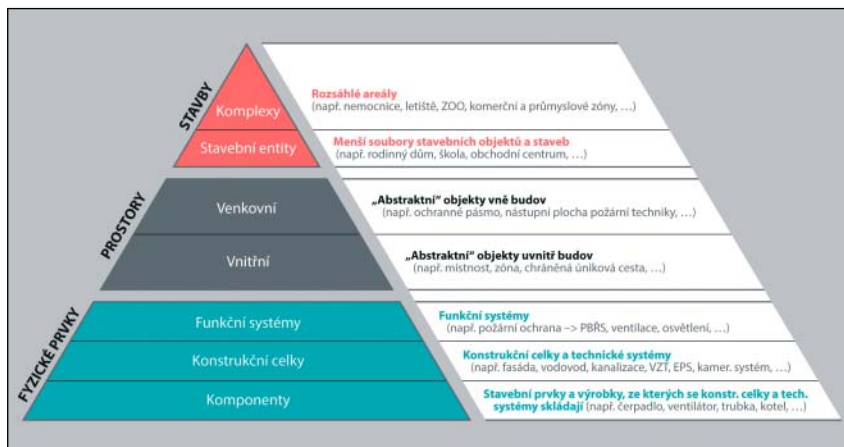
Společný digitální jazyk pro české stavby (a nejen ty)

S digitalizací jde obvykle ruku v ruce potřeba standardizace. Protože jedním z jejich velmi důležitých přínosů – kromě obecně snazší a efektivnější práce s informacemi – je možnost jejich úplného nebo částečného strojového zpracování. Stroje by nás měly postupně zbavit rutinálních činností, které nepřinášejí žádnou, nebo jen velmi malou přidanou hodnotu. Třeba posouzení parametrů podle jasně

určených požadavků, úplnosti zadaných informací a tak dále. Lze si tak představit rychlé zjišťování konkrétních parametrů jednotlivých staveb, jako např. hrubá podlažní plocha. Pro člověka nijak zajímavá práce, navíc pod tlakem, který může přinést chyby. Pro stroj otázka několika málo okamžiků.

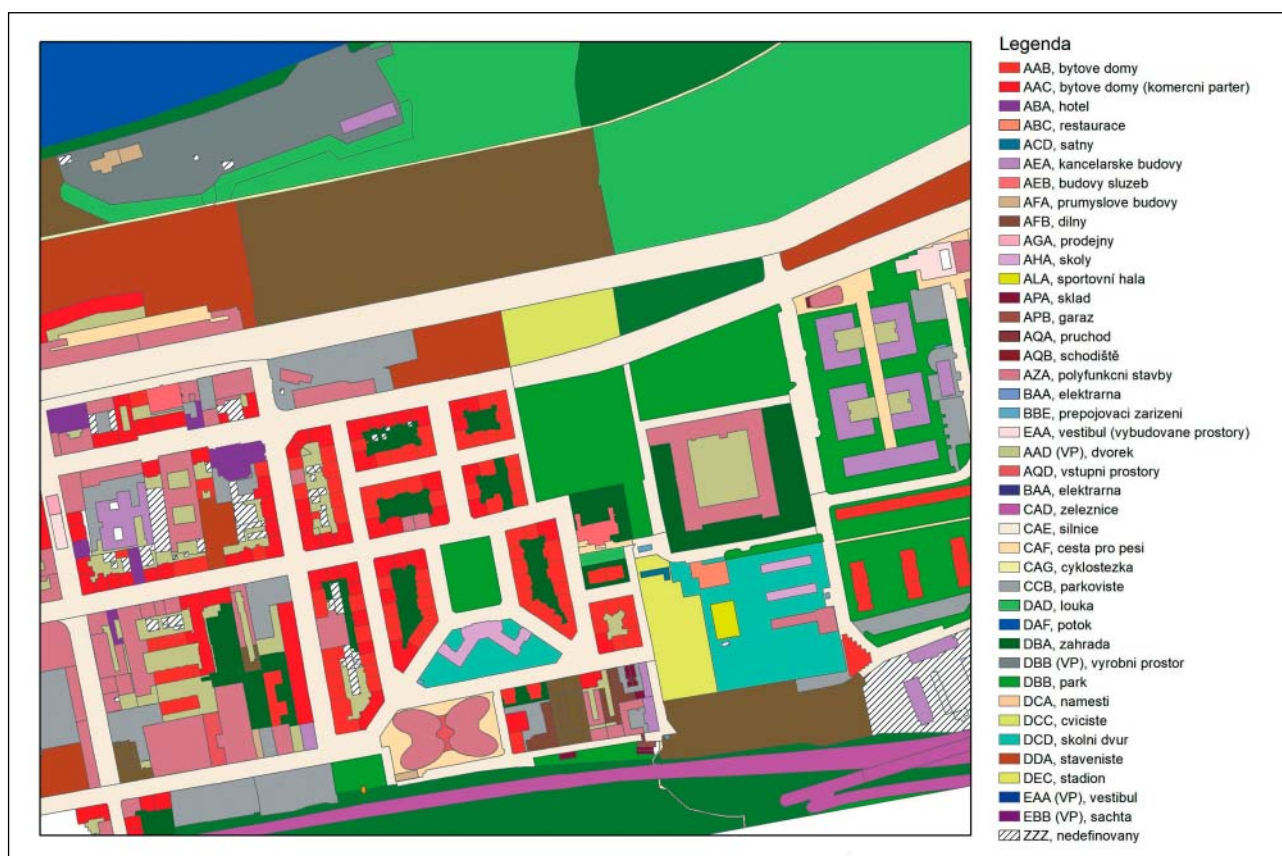
Jenže aby něco takového bylo možné, potřebujeme mít informace v podobě dat ve standardizované formě. Stroje musí vědět, kde přesně je hledat a jak s nimi

dále pracovat. Je to ostatně podobné jako v běžném životě, pokud se máme domluvit s dalšími lidmi, potřebujeme mluvit stejným jazykem a pod slovy vnímat stejný význam. Nebo mít alespoň nějaký překladatč, který zná ke každému slovu odpovídající termín v opačném jazyce. Mají-li se domluvit stroje v podobě jejich různých softwarů, musí také mluvit stejným jazykem. A je vlastně jedno, jestli jde o software některé ze stavebních profesí, nebo třeba nástroj pro územní plánování.

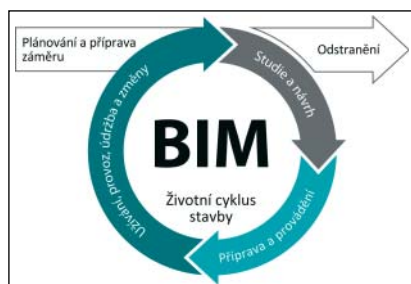
Klasifikační systém

Pro stavebnictví jsou takovým společným jazykem datový standard a klasifikační systém. V Česku se v současné době pro použití ve veřejné správě ověřuje datový standard staveb (DSS) a mezinárodní klasifikační systém CCI.⁶⁾ Toto ověřování probíhá v rámci programu pilotních projektů, který pro pozemní stavby spravuje Česká agentura pro standardizaci, pro dopravní stavby pak Státní fond dopravní infrastruktury. Datový standard zajišťuje standardizovanou podobu strukturovaných dat, klasifikační systém má potom za úkol zařadit, abychom stejné věci chápali stej-

Ukázka mezinárodního klasifikačního systému CCI pro územní plánování

6) Construction Classification International Collaboration (CCIC)

Životní cyklus stavby

ně (i když je třeba pojmenujeme jinak). Pokud jste se nikdy s žádným klasifikačním systémem (a tedy ani CCI) nesetkali, pak si ho lze opravdu zjednodušeně představit jako slovník. Ten zajistí, že budeme stejné věci chápat stejně. Například pokud projektant vloží do projektu (a tím i do DiMS) okno, musí ho jako okno rozeznat třeba software stavební firmy. Podobně to ale může fungovat i z pohledu vyšších celků. Když bude stavební záměr zařazen v klasifikačním systému třeba jako školka, musí ho stejně rozeznat nástroje používané stavebním úřadem.

Aby to fungovalo, musí být stroje (aplikace) schopny rozeznat toto zařazení. Mezinárodní klasifikační systém CCI k tomu využívá jednoznačné řetězce kódů.⁷⁾ Tyto kódy se nevytváří ručně, ale opět se přirozeně samostatně přiřadí při prvním zařazení. Tedy pokud projektant označí plánovanou budovu jako školku, vytvoří jeho software příslušné řetězce kódů. V současné době probíhá několik pilotních projektů zaměřených na využívání mezinárodního klasifikačního systému CCI ve veřejné správě, částečně i s přesahem na územní plánování. Jde zejména o projekt Českého statistického úřadu zaměřený na využití CCI pro účely statistického výkaznictví, ale také projekt Českého úřadu zeměměřického a katastrálního, který zkoumá možnosti využití CCI Registrem územní identifikace, adres a nemovitostí (RÚIAN). Přímou se nabízí také jeho využití v rámci Základní báze geografických dat České republiky (ZABAGED).⁸⁾

Označujeme území stejně. Otevře to před námi řadu možností

Přítom schopnosti mezinárodního klasifikačního systému CCI nekončí ani zdaleka pouze u staveb. Počítá se s tím, že jej bude možné využít i mnohem širěji. V Česku již proběhl menší ověřovací projekt jeho využití pro klasifikaci stávajícího využití území pražského Karlína.⁹⁾ Možná se teď někteří čtenáři dívají poněkud skepticky – územní plánování má přece dlouhodobě užívanou terminologii pro využití území, a přetokně sem zavádět změny není žádoucí. Na druhou stranu, pokud začneme data (informace) ve strukturované a strojově čitelné podobě sbírat už dnes, budeme připraveni na to, co se dnes zdá možná trochu jako sci-fi. Samozřejmě, že to nebude za půl roku. Ale století na místě také zůstat nemůžeme.

Stačí si uvědomit, jaký je v současnosti stav, pokud jde o územní plány jednotlivých obcí u nás. Když k tomu přidáme ještě různorodost databází územně analytických podkladů či regulačních plánů, máme stovky různých kategorií pro popis stávajícího či plánovaného/možného využití území.¹⁰⁾ Přitom každá z nich je trochu jiná a používá odlišnou terminologii – stejné typy území pojmenovává různě. To bohužel znamená, že je velmi obtížné výstupy z těchto dokumentů propojit do jednoho celku. Navíc tak může docházet k chybám či netransparentnostem. To pro další rozvoj jednotlivých aglomerací a území obecně není příliš pozitivní. Jistá míra standardizace je tedy nezbytností, a to nezávisle na digitalizaci.

I proto je důležité zavedení jednotného klasifikačního systému CCI. Ten totiž přímo počítá s tím, že by ho bylo možné použít nejen pro klasifikaci jednotlivých staveb či jejich prvků, ale právě také prostor, tedy území.¹¹⁾ To je do budoucna velká šance, zejména v okamžiku, kdy stát již ohlásil cíl digitalizovat stavební řízení a územní plánování včetně postupného zavedení jed-

notných standardů. Využití klasifikačního systému CCI v rámci regulace by nám mohlo do budoucna zajistit, že například pozemek určený pro bytovou zástavbu bude jednoznačně identifikován, bez ohledu na to, jestli se nachází v Dolní Lhotě nebo třeba v Ostravě či Praze.

Tím se zcela jednoznačně eliminují (nebo alespoň výrazně omezí) spory o tom, jestli ohlášený stavební záměr jde na určitém území povolit, či nikoli. Dnes se může docela dobře stát, že si tyto skutečnosti musí odpovědný pracovník či stavebník podle nejasné definice individuálně vždy vyhodnocovat. Nejasný výklad pak může být zdrojem vleklých sporů, ať už v rámci povolovacích procesů nebo následně při soudních přezkumech. Nemusí v tom být přitom rozhodně zlý úmysl. Pokud budeme využívat klasifikační systém CCI, lze tato rizika významně eliminovat. Dokonce v případě využívání datového standardu staveb společně s CCI jak pro klasifikaci území, tak pro stavbu, může alespoň prvotní kontrola proběhnout zcela automaticky, bez lidského zásahu. Příslušný software by totiž v budoucnu mohl jednoznačně rozpoznat typ území podle územního plánu se stanovenou regulací, stejně jako budovu ve stavebním záměru. Úředník pak může být automaticky upozorněn jen na potenciálně problémové stavby, ty ostatní mohou postoupit do dalšího projednávání naprosto automaticky. Stejně tak může být samozřejmě stavební záměr automaticky odmítnut, pokud je zásadně v rozporu s územním plánem obce.

Ale nejde samozřejmě jen o výstavbu. Standardizace územního plánování s využitím společného digitálního jazyka v podobě klasifikačního systému CCI nám do budoucna může umožnit mnohem efektivnější vytváření různých statistik a přehledů, a tedy výrazně zjednodušit plánování. V současné době lze např. jen velmi obtížně získávat informace o faktickém využití jednotlivých staveb / stavebních objektů, zvláště pak

7) Construction Classification International Collaboration (CCIC)

8) Odbor Koncepce BIM České agentury pro standardizaci

9) Čtyrský, 2022

10) Stiegler, 2022

11) Construction Classification International Collaboration (CCIC)

co se týká polyfunkčních objektů. V digitálním světě, kdy budeme disponovat standardizovanými a strojově čitelnými daty, to může být otázka několika kliknutí myši.

Zrychlení stavebního řízení

Nový stavební zákon počítá také s digitálním stavebním řízením. I když v něm bude hrát z počátku prim zejména stavební dokumentace ve formátu PDF, již od počátku se počítá pro stavebníka s možností předávat data digitálního modelu stavby (DiMS) v otevřeném formátu IFC.¹²⁾ Pokud začneme vytvářet a sbírat data ve standardizovaném formátu a obsahu, tedy i s využitím DSS a CCI, otevře se před námi možnost zrychlit a zpřehlednit celé stavební řízení, tedy nejenom posouzení souladu stavebního záměru s územním plánem. Automatizovaně či částečně automatizovaně může proběhnout kontrola úplnosti dokumentace, případně posouzení souladu s dalšími požadavky. Velmi výrazně může klesnout také počet potřebných vyjádření od dotčených orgánů veřejné správy, kterých u větších staveb může být i přes stovku. Všechny dotčené orgány či instituce totiž budou moci v blízké budoucnosti využít informací obsažených v DiMS,¹³⁾ který budou mít dostupný ve sdíleném úložišti elektronických dokumentací stavebního řízení. Díky využívání společného digitálního jazyka budou schopny s ním pracovat, strojově je vytěžovat do vlastních informačních systémů či sdílet společně části pro automatizované posouzení. Například požární technik bude moci nechat DiMS model automaticky zkontrolovat

a ověřit jeho soulad s požadavky příslušných norem. Systém ho pak sám upozorní na možné problémy. Podobně může vše probíhat i u dalších institucí.

Propojení informací přinese efektivnější plánování

Podíváme-li se do o něco vzdálenější budoucnosti, mohli bychom se dočkat ještě hlubšího propojení digitálních informací. V případě, že budeme mít standardizované územní plány a také jednotlivé digitální modely staveb, bude možné vytvořit i vzájemné vazby. Hovoříme o tak zvaném digitálním modelu vystavěného prostředí (DBE),¹⁴⁾ které je, s trochou nadsázky, v podstatě virtuálním modelem České republiky. Právě díky standardizaci bude možné informace vzájemně provázet, což bude velmi mocný nástroj v rukou urbanistů, ale třeba i architektů či projektantů. Ti budou moci totiž při plánování lépe a snadněji zohlednit vzájemné interakce s okolím, třeba zastínění plánované budovy tou sousední, vliv na tepelnou bilanci okolí podle hmoty, tvaru a materiálu fasády.

Asi není potřeba zdůrazňovat, jak digitální model vystavěného prostředí může zefektivnit plánování územního rozvoje. Různých softwarů na analýzy a simulace jsou již dnes k dispozici desítky. Vzájemně provázané informace totiž umožní kvalifikovaně rozhodovat o dalších záměrech či určit směr, kterým se bude ubírat charakter toho kterého území s ohledem na jeho okolí i další vazby (například infrastruktura). I když se dnes může zdát standardizace informací jako zbytečnost, velmi záhy nám může

pomoci v běžném životě naplno využívat pozitivních důsledků výhod, které s sebou digitalizace nese.

Použité zdroje:

Construction Classification International Collaboration (CCIC). The Standard. *Construction Classification International Collaboration (CCIC)*. [On-line] [Cit. 02. 01. 2022] Dostupné z: <https://cci-collaboration.org/>.

ČTYROKÝ, J. 2022. BIM v digitálním stavebním řízení. *Summit Koncepce BIM 2022*. [On-line] [Cit. 03. 03. 2022] Dostupné z: <https://summit-koncepcebim.mikeportal.online/media/summit/pdf/JiriCtyroky.pdf>.

EU BIM Task Group. About. *EU BIM Task Group*. [On-line] [Cit. 02. 01. 2022] Dostupné z: <http://www.eubim.eu/about-the-eu-bim-task-group/>.

Odbor 71100. 2017. *Stavebnictví a suroviny*. Ministerstvo průmyslu a obchodu. [On-line] [Cit. 01. 02. 2022] Dostupné z: <https://www.mpo.cz/cz/stavebnictvi-a-suroviny/bim/koncepce-zavadeni-metody-bim-v-cr-schvalena-vladou--232136/>.

Odbor Koncepce BIM České agentury pro standardizaci. Digitální model stavby (DiMS). *Koncepce BIM*. [On-line] [Cit. 01. 02. 2022] Dostupné z: <https://www.koncepcebim.cz/841-digitalni-model-stavby-dims>.

Koncepce BIM. *Chci se dozvědět o BIM*. [On-line] Dostupné z: www.koncepcebim.cz.

Koncepce BIM. *Klasifikační systém CCI*. [On-line] Česká agentura pro standardizaci. [Cit. 01. 02. 2022] Dostupné z: <https://www.koncepcebim.cz/846-klasifikacni-system-cci>.

SAAR, J. 2022. *E-construction platform: from vision to reality*. Summit Koncepce BIM. Praha. Česká agentura pro standardizaci.

STIEGLER, P. 2022. *Digitalizace stavebního řízení*. Summit Koncepce BIM 2022. [On-line] [Cit. 03. 03. 2022] Dostupné z: <https://summit-koncepcebim.mikeportal.online/media/summit/pdf/PetrStiegler.pdf>.

Jaroslav Nechyba
ředitel odboru Koncepce BIM
Česká agentura pro standardizaci

Komentář MMR k článku Digitalizace otevírá možnost k propojování informací

Územní plánování je úzce provázané s následnou realizací změn v území, stanovuje podmínky pro provádění těchto

změn a zároveň průběžně sleduje a vyhodnocuje stav a vývoj území. V rámci společné diskuse je třeba hledat cestu k tomu, jak údaje o jednotlivých připravovaných a realizovaných změnách v území sbírat efektivním způsobem. Územní plánování, zejména oblast územně

analytických podkladů, by proto mělo představovat jeden z mnoha možných účelů využití informačního modelování staveb. Zavedení metody BIM umožnění sdílení informací o stavbách (a vystavěném prostředí jako takovém) zcela novým způsobem. Podmínkou efektiv-

12) Stiegler, 2022

13) Odbor Koncepce BIM České agentury pro standardizaci

14) Saar, 2022

ního sdílení dat vytvářených metodou BIM je, aby byla data čitelná pro systémy, které s těmito daty budou pracovat, a příslušní pracovníci je dokázali správně interpretovat. Neznamená to nutně povinnost používat jednotný standard napříč všemi systémy, ale např. zavést převodníky mezi jednotlivými standardy tak, aby spolu mohly dotčené systémy kooperovat.

Klasifikační systém CCI představuje mezinárodní systém, který není v tuto chvíli přímo slučitelný s terminologií používanou v legislativním prostředí ČR a není určen pro účely územně plánovacích dokumentací ve smyslu stanovení kategorií ploch s rozdílným způsobem využití apod. Umožňuje však velmi podrobně stanovit způsob využití konkrétní stavby či pozemku. Do budoucna bychom se měli snažit sjednocovat jazyk regulativů používa-

ných v územním plánování s pojmy, které budou používány při povolování staveb a dalších záměrů na změny v území. Zároveň musíme hledat cesty k tomu, jak co nejefektivnějším způsobem využívat data, která podle jednotného datového standardu staveb a klasifikačního systému CCI budou vznikat. K tomu by do budoucna mělo přispět i zavedení digitálního modelu vystavěného území, které představuje společnou výzvu pro nás pro všechny.

*Ing. Kateřina Vrbová, Ph.D.
za Odbor územního plánování
Ministerstva pro místní rozvoj ČR*

ENGLISH ABSTRACT

Digitization opens up opportunities for interconnection of information, by Jaroslav Nechyba

One of the basic benefits of digitization is the possibility of interconnecting and sharing information. All data are to hand, and a lot of routine tasks are done by machines, removing the need for a complicated quest. The methodology called Building Information Modelling opens a way to structured and potentially legible information on buildings on a territory. In addition, this information can be interconnected with data about the territory and adjacent buildings. It will soon be possible to access all this with a few clicks.

IDENTIFIKAČNÍ ČÍSLO STAVBY V KONTEXTU DIGITALIZACE STAVEBNÍHO ŘÍZENÍ

Karel Janečka

Novela stavebního zákona č. 47/2020 Sb. zavádí v souvislosti s digitalizací stavebního řízení informační systém identifikačního čísla stavby. Tímto se rozumí informační systém veřejné správy, který slouží k přidělování jedinečného identifikátoru stavby, který umožňuje jednoznačně identifikovat stavbu nebo zařízení v informačních systémech veřejné správy a přiřazovat nebo sdružovat informace vedené v informačních systémech veřejné správy ke stavbě nebo zařízení. Přiřazené identifikační číslo stavby (IČS) bude plnit úlohu jedinečného bezvýznamového univerzálního identifikátoru a bude se stavbou spojeno v průběhu celého jejího životního cyklu. Příspěvek dále představuje základní koncepty možného způsobu členění staveb a zařízení pro účely jejich evidence v informačním systému identifikačního čísla stavby a zamýšlené údaje o stavbě, které budou vedeny v informačním systému identifikačního čísla stavby.

Úvod

V současné době v rámci přípravy digitalizace stavebního řízení (DSŘ) probíhá diskuse týkající se technické specifikace informačního systému identifikačního čísla stavby (IS IČS).

Informační systém identifikačního čísla stavby zavádí v souvislosti s digitalizací stavebního řízení novela stavebního zákona č. 47/2020 Sb. Tímto se rozumí informační systém veřejné správy, jehož správcem je Ministerstvo pro místní rozvoj a který slouží k přidělování jedinečného identifikátoru stavby, který umožňuje jednoznačně identifikovat stavbu nebo zařízení v informačních systémech veřejné správy a přiřazovat nebo sdružovat informace vedené v informačních systémech veřejné správy ke stavbě nebo zařízení (dále jen „identifikační číslo stavby“, IČS).

Pokud je předmětem územního nebo stavebního řízení nebo jiného postupu vedeného u stavebního úřadu stavba nebo zařízení, které vyžadují povolení stavebního úřadu podle § 118 odst. 1 zákona č. 183/2006 Sb. (dále jen zákon) a které nemají přiděleno identifikační číslo stavby, vloží stavební úřad, u kterého bylo toto územní nebo stavební řízení nebo jiné postupy zahájeny, údaje o stavbě nebo zařízení do IS IČS bez zbytečného odkladu po zahájení územního nebo stavebního řízení nebo jiného postupu. Stavbě nebo zařízení se přidělí identifikační číslo stavby.

Pokud je předmětem územního nebo stavebního řízení nebo jiného postupu

vedeného u stavebního úřadu stavba nebo zařízení, stavební úřad bez zbytečného odkladu po vydání rozhodnutí nebo jiného opatření, kterým územní nebo stavební řízení nebo jiný postup končí, aktualizuje údaje vedené o stavbě nebo zařízení v IS IČS.

Prováděcí právní předpis následně bude stanovovat:

- a) způsob členění staveb a zařízení pro účely jejich evidence v informačním systému identifikačního čísla stavby,
- b) údaje o stavbě a zařízení, které se vedou v informačním systému identifikačního čísla stavby,
- c) způsob přidělování identifikačního čísla stavby na základě údajů vedených v informačním systému identifikačního čísla stavby.

Připomeňme si, co se stavbou, respektive zařízením, podle zákona myslí.

Stavbou se rozumí veškerá stavební díla, která vznikají stavební nebo montážní technologií, bez zřetele na jejich stavebně-technické provedení, použité stavební výrobky, materiály a konstrukce, na účel využití a dobu trvání. Dočasná stavba je stavba, u které stavební úřad předem omezí dobu jejího trvání. Za stavbu se považuje také výrobek plnící funkci stavby. Stavba, která slouží reklamním účelům, je stavba pro reklamu. Ustanovení § 2 odst. 4 zákona říká, že pokud se v tomto zákoně používá pojem stavba, rozumí se tím podle okolností i její část nebo změna dokončené stavby.

Zařízením se pro účely tohoto zákona rozumí informační a reklamní panel, ta-

bule, deska či jiná konstrukce a technické zařízení, pokud nejde o stavbu podle § 2 odst. 3. V pochybnostech, zda se jedná o stavbu nebo zařízení, je určující stanovisko stavebního úřadu. Zařízení o celkové ploše větší než 8 m² se považuje za stavbu pro reklamu.

Na obr. 1 jsou znázorněny komponenty digitalizace stavebního řízení. Jde především o Portál stavebníka, dále pak informační systém evidence územních a stavebních řízení, informační systém evidence elektronických dokumentací, Národní geoportál územního plánování a digitální technickou mapu. Integrovaný prvek všech těchto částí pak představuje informační systém identifikačního čísla stavby. Mezi hlavní funkce IS IČS patří přidělení identifikačního čísla stavby dané stavbě jako výsledku stavební činnosti, klasifikace dané stavby podle standardizovaného klasifikačního systému a vedení vybraných údajů o stavbě (a zařízení).

Identifikační číslo stavby

Identifikační číslo stavby bude sloužit jako jedinečný identifikátor stavby v průběhu jejího celého životního cyklu, což je plně v souladu s vymezením úlohy identifikátoru objektu podle mezinárodních norem (ISO, 2015; ISO, 1996; Leach a kol., 2005). Identifikační číslo stavby bude plnit úlohu jedinečného bezvýznamového identifikátoru UUID (*Universally Unique Identifier*), který je invariantní vůči změně účelu užívání (funkci) stavby nebo změně klasifikačního systému.

Identifikační číslo stavby bude přiřazováno stavbám či zařízením, které splňují předmětnou definici stavby a zařízení podle stavebního zákona, nejen tedy stavbám, které jsou vedené v katastru nemovitostí nebo registru územní identifikace, adres a nemovitostí (RÚIAN). Stavba, které je přiřazeno IČS, je prostorově vymezena svou geometrií (podle druhu stavby) v závazném souřadnicovém systému (S-JTSK, případně Bpv).

Pomocí identifikačního čísla stavby bude možné propojovat záznamy, které se vedou či budou vést v jednotlivých evidencích a informačních systémech veřejné správy (obr. 2).

Dále je důležité zmínit skutečnost, že identifikační číslo stavby se nerovná číslu stavebního řízení. K jedné stavbě s IČS může být přiřazeno více stavebních řízení, v rámci kterých dojde např. ke změně dokončené stavby, čímž může dojít ke změně hodnot vybraných atributů, které jsou u stavby evidovány. Změny stavby tak nebudou generovat nová IČS, dojde pouze k aktualizaci záznamů.

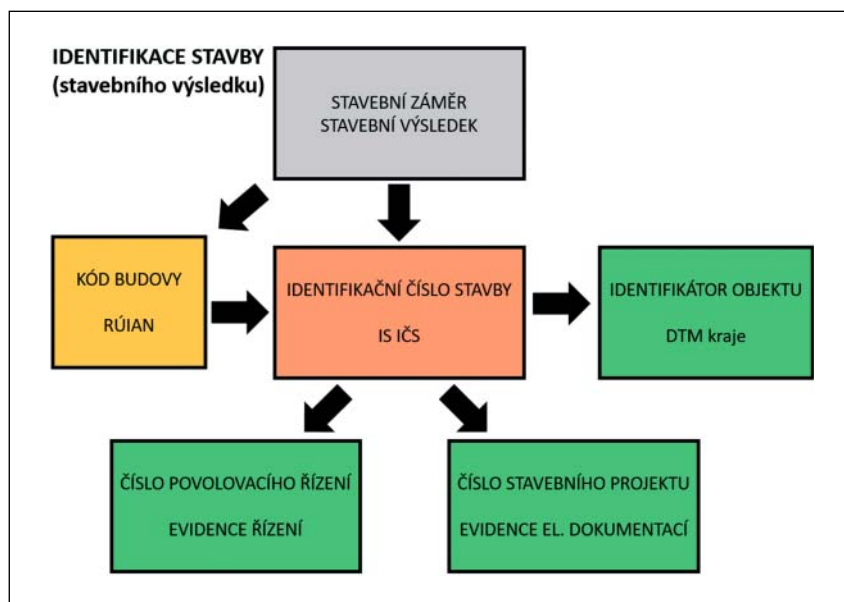
Klasifikace staveb v IS IČS

Chybějící široce respektovaný klasifikační systém (KS) je pro české stavebnictví a vlastníky staveb velkým handicapem většího rozvoje sdílení dat jak mezi jednotlivými subjekty, tak především mezi jednotlivými rolemi a jejich softwarovými nástroji podílejícími se na celém životním cyklu stavby. Neexistuje tu společný „jazyk“ mezi výrobcí, architekty, projektanty, geology, geodety, správci stavby, stavbyvedoucími, rozpočtáři, technology, dozory, ekonomy, provozovateli atd. [Buneš, 2020]

Pro úspěšnou spolupráci více lidí je zapotřebí sjednotit způsob členění informací. Díky jednotnému členění informací můžeme úspěšně spolupracovat a řešit různé úkoly. Společné členění informací je založeno na jednotném pojmenování (terminologii) a jejich vzájemném provázání na jednotné třídění (klasifikaci). Potřeba klasifikace je založena na předpokladu, že každá informace je klasifikovatelná a nesmí se na-

Obr. 1: Schéma komponent digitalizace stavebního řízení (Veselá, 2021)

Obr. 2: Propojení informací o stavbě pomocí identifikačního čísla stavby

cházet ve více položkách. Klasifikování je seskupení určitého druhu informace za určitým účelem. [Buneš, 2020]

Cílovou skupinou uživatelů klasifikačního systému jsou všichni účastníci ve stavebním procesu po celou dobu životního cyklu stavby. Počínaje investory, přes stavebníky až po správu nemovitostí.

Z pohledu klasifikace jednotlivých staveb a zařízení je podstatná myšlenka, že stavba by měla být klasifikována jednou a způsobem, který bude splňovat klasifikační požadavky jednotlivých navázaných informačních systémů veřejné

správy. Potřebu klasifikace (členění) pro účely jejich evidence v informačním systému identifikačního čísla stavby zmiňuje i § 184i odst. 4 zákona č. 47/2020 Sb.

Pro účely klasifikace staveb a zařízení vedených v informačním systému identifikačního čísla stavby by měl být zvolen klasifikační systém staveb (KS CCI), připravovaný Českou agenturou pro standardizaci (ČAS). Klasifikační systém CCI nabízí společný jazyk, který je relativně obecný, aby vyhověl všem fázím a rolím účastníků během celého životního cyklu stavby. CCI je klasifikační systém navržený pro nové digitální uklá-

dání informací a jejich strojové zpracování především počítači a umožňuje propojit základní registr RÚIAN, statistiku a výkaznictví, stavební řízení, informační model stavby, územní plánování a další (obr. 3). Klasifikaci stavby v rámci klasifikačního systému CCI bude možné automatizovaně zpracovat tak, aby byla využitelná pro účely dílčích klasifikací těchto navázaných agend.

Stavby a zařízení vedené v IS IČS by byly primárně klasifikovány klasifikačním systémem CCI – část Stavební entity. Stavební entitou je v KS CCI myšlena nezávislá jednotka vybudovaného prostředí s charakteristickým tvarem a prostorovou strukturou určená k tomu, aby sloužila alespoň jedné funkci nebo činnosti uživatele.

Stavební entita je tedy širší pojem nežli pojem stavba podle stavebního zákona a zahrnuje i ty části vybudovaného prostředí, které nejsou stavbou. Může se tedy stát, že některé stavební entity z KS CCI nebudou pro klasifikaci staveb využity.

Pokud není možné stavbu nebo zařízení klasifikovat pomocí stavební entity, je stavba nebo zařízení klasifikováno pomocí dalších částí KS CCI.

Vztah mezi IČS a klasifikátory staveb

Vzhledem k tomu, že je pro praktické využití žádoucí klasifikovat všechna podstatná využití stavby, musí informační systém identifikačního čísla stavby umožňovat ke stavbě s přiděleným IČS navázat libovolné množství klasifikátorů CCI (pro jednotlivé části stavby). Kardinalita vazby mezi IČS a klasifikátory staveb je tak 1 : N. Pro každou klasifikovanou část stavby (resp. každou část polyfunkční stavby) pak budou v IS IČS vedeny příslušné údaje.

Vztah mezi IČS a klasifikátory staveb ilustruje obr. 4. Na něm je vyobrazena polyfunkční stavba, které bylo přiděleno IČS a jež primárně slouží jako kancelářská stavba, nachází se v ní ale i byt, výstavní prostor a parkoviště. Každá z těchto částí je klasifikována a jsou pro ni vedeny odpovídající atributy. Z těch-

to atributů a hlavního využití stavby je pak možné např. automatizovaně odvodit klasifikaci stavby používanou pro účely statistiky, tzn. příslušný kód z klasifikačního systému CZ-CC.

Popisné údaje vedené o stavbě v IS IČS

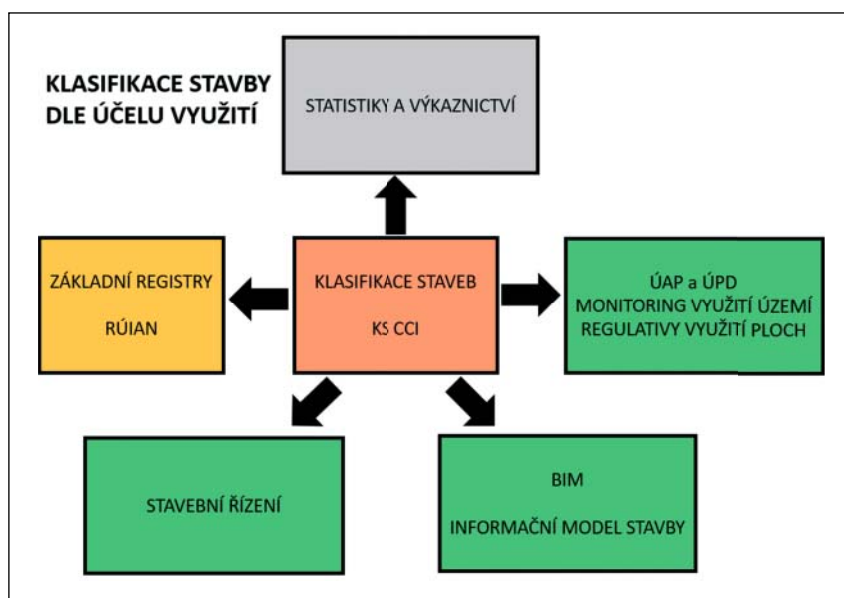
Informační systém identifikačního čísla stavby bude sloužit primárně k přiřazování jedinečných identifikátorů stavbám, ale také k ukládání vybraných údajů o stavbách na základě jejich klasifikace, především pro statistické účely.

Navržené atributy (a jejich definice), které se povedou o jednotlivých kategoriích staveb a zařízení, vychází přede-

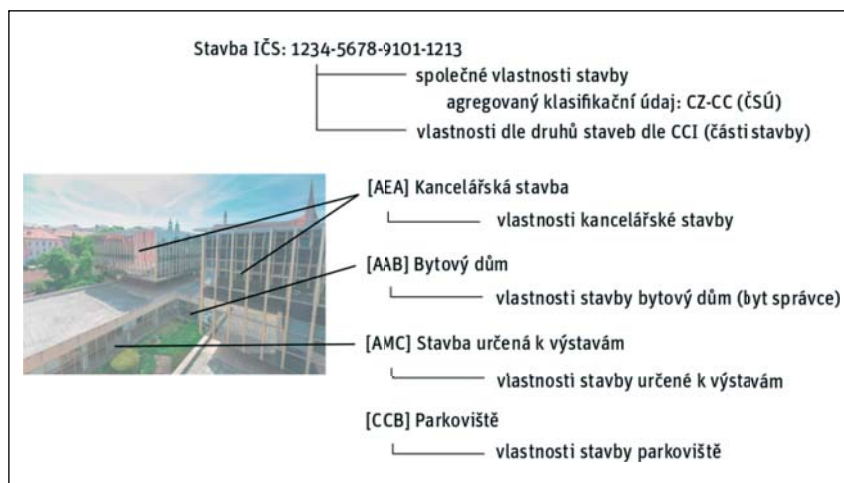
vším z hlášení o dokončení budovy nebo o dokončení bytu (Stav 7-99) a dále jsou využity technickoekonomické atributy stavebních objektů ve smyslu údajů vedených o stavebním objektu (§ 34 zákona č. 111/2009 Sb., o základních registrech). Informační systém identifikačního čísla stavby rovněž bude shromažďovat údaje o stavbách a jejich částech, které dosud Český statistický úřad (ČSÚ) ani RÚIAN neeviduje a jsou pro rozhodování v území a územní plánování potřebné.

Závěr

V rámci digitalizace stavebního řízení je žádoucí docílit toho, abychom měli k dispozici jednotnou identifikaci stavby, jednotnou klasifikaci stavby, a spolu s tím

Obr. 3: Propojení vybraných agend pomocí klasifikačního systému staveb (KS CCI)

Obr. 4: Klasifikace jednotlivých částí polyfunkční stavby

i jednotný popis stavby (obr. 5). Tohle všechno bude hlavním účelem zavedení informačního systému identifikačního čísla stavby. Přes Portál stavebníka (obr. 1) budou ostatní informační systémy poskytovat údaje a současně budou z IS IČS údaje i čerpat.

V článku uvedené vlastnosti IS IČS napomohou zvýšení efektivity stavebního řízení. Typickým příkladem je podávání žádostí, kdy je potřeba rozhodnout, zda stavba vyžaduje stavební povolení, nebo postačí ohlášení. Pomocí vyplněné klasifikace stavby (např. stavba pro bydlení) a příslušných údajů (dvě nadzemní podlaží, ...) bude moci systém automatizovaně rozhodnout o druhu povolovacího procesu.

Obr. 5: Klíčové vlastnosti informačního systému identifikačního čísla stavby – jednotná identifikace a klasifikace stavby spolu s jednotným popisem stavby (a zařízení)

Poděkování

Příspěvek vznikl na základě projektu zaměřeného na zpracování podkladů pro technickou specifikaci informačního systému identifikačního čísla stavby, jehož objednatelem bylo Ministerstvo pro místní rozvoj ČR. Autor článku byl hlavním řešitelem tohoto projektu.

Použité zdroje:

BUNEŠ, J. (2020). *Klasifikační systém CCI. Přínosy používání ve stavebnictví*. Česká agentura pro standardizaci, Praha. On-line. [vid. 22. 2. 2021] Dostupné z: https://www.koncepcibim.cz/uploads/inq/files/Klasifika%C4%8Dn%C3%AD%20syst%C3%A9m%20CCI_agentura%20%C4%8Dn%C3%A9%20CCI_agentura%20%C4%8Dn%C3%A9%20CCI_agentura.pdf

ISO (2015). ISO 19135-1:2015. *Geographic information – Procedures for item registration – Part 1: Fundamentals*.

ISO (1996). ISO/IEC 11578:1996. *Information technology – Open Systems Interconnection – Remote Procedure Call (RPC)*.

LEACH a kol. (2005). RFC 4122. *A Universally Unique Identifier (UUID) URN Namespace*. On-line. [vid. 8. 5. 2021] Dostupné z: <https://tools.ietf.org/pdf/rfc4122.pdf>.

VESELÁ, L. (2021). Digitalizace stavebního řízení. In: *Geoinformace ve veřejné správě 2021*. On-line. [vid. 10. 5. 2021] Dostupné z: <http://www.cagi.cz/upload/documents/konference/givs2021/25-GIVS-2021-Vesela-Lucie.pdf>.

ČSN EN ISO 12006-2: *Budovy a inženýrské stavby – Organizace informací o stavbách – Část 2: Rámec pro klasifikaci*.

doc. Ing. Karel Janečka, Ph.D.
Katedra geomatiky
Fakulta aplikovaných věd
Západočeská univerzita v Plzni

ENGLISH ABSTRACT

Building Identification Numbers in the context of digitization of the building permit procedure, by Karel Janečka

In connection with the digitization of the building permit procedure, an amendment to the Building Act 47/2020 has introduced an information system for building identification numbers. As a unique identifier, these numbers will make it possible to identify unequivocally a building or facility within the information systems of public administration and associate other information with it. The Building Information Number will identify the building universally and throughout its life cycle. This article presents a few basic concepts of possible categorization of buildings and facilities in terms of data intended for evidence within the information system of building identification numbers.

JAK MOHOU BÝT DATA PŘÍTOMNÉHO OBYVATELSTVA OD MOBILNÍHO OPERÁTORA VYUŽITA PRO PLÁNOVÁNÍ MĚST

Martin Dvořák, Jan Zvara

Kolik je v Brně lidí? Na tuto zdánlivě jednoduchou otázku existuje několik správných odpovědí. Český statistický úřad udává 382 000 osob, Ministerstvo vnitra zase 374 000 (pouze občané ČR), dle registru obyvatel má v Brně trvalý pobyt 410 000 lidí (včetně osob zaregistrovaných na úředních adresách). Dle dat mobilního operátora se v Brně nachází ve špičce až 491 000 přítomných osob. Jak ale operátoři k těmto číslům docházejí a jak s těmito čísly pracovat, je velmi důležité pro samotné využití dat. To může být velmi různorodé a sahá od plánování dopravy pro nové městské čtvrtě po rozvahu o vhodné kapacitě školských zařízení.

Geolokační data mobilního operátora

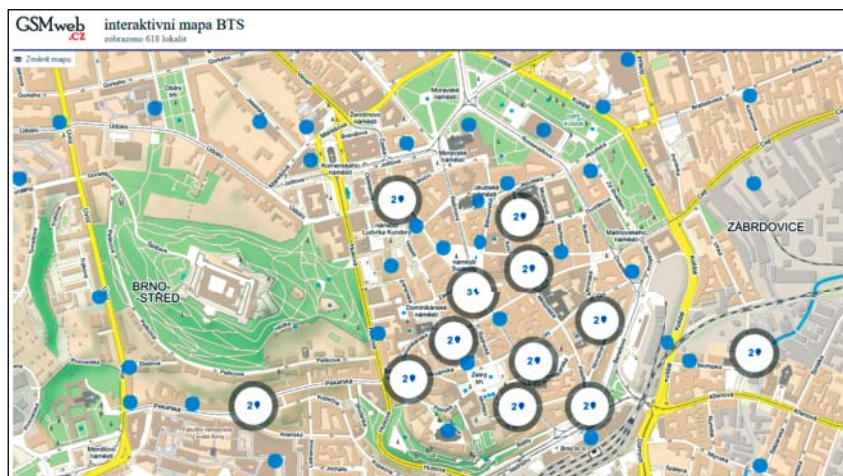
Jedná se o signalizační data, která vysílá SIM karta a jejichž prostřednictvím se SIM připojuje do systému pozemních přenosových antén, tzv. sítě BTS (*Basic Transmitter Stations*). Každá anténa je schopna pokrýt prostorově omezené území a obsloužit omezený počet uživatelů. Mobilní operátoři proto vytvářejí síť těchto BTS tak, aby dosáhli co největšího pokrytí signálem a zajistili obslužnost všech uživatelů, a to i v časech „komunikačních špiček“. Interaktivní mapu stanic BTS je možné nalézt na webu www.gsmweb.cz, kde jsou zmapované stanice kategorizovány dle jednotlivých poskytovatelů. Níže na obrázku je výřez mapy sítě BTS společnosti Vodafone v Brně. Data jsou na webu i ke stažení.

V praxi mobilní telefon při komunikaci s přenosovou sítí neustále shromažďuje a analyzuje informace o počtu antén ve svém okolí a síle jejich signálu. Na základě aktuální polohy antén si pak pro

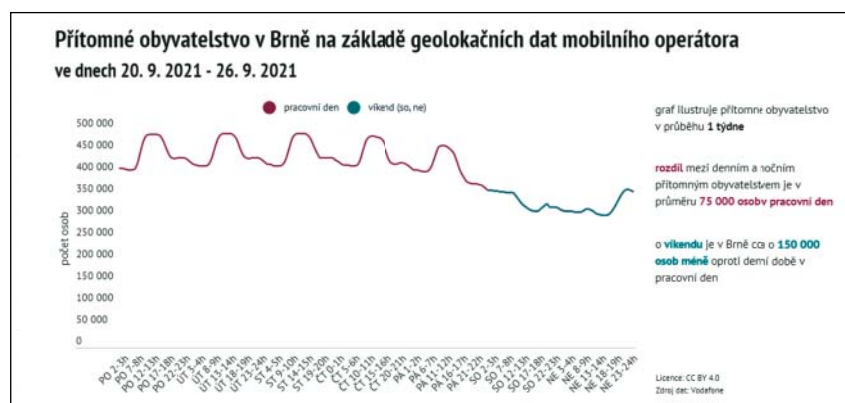
komunikaci se sítí vybírá zpravidla tu nejbližší s nejsilnějším signálem. Z geografického hlediska je pak možné území rozdělit do oblastí (*cells* – buněk), které obsluhují jednotlivé antény.

Identifikační údaje o právě využívané anténě a další doplňkové informace jsou uloženy v paměti telefonu a mohou tak být využity k detekci jeho přibližné polohy. Obdobně při přenosu infor-

mací mezi mobilním telefonem a sítí je v databázi operátora uložena informace o anténě, přes kterou telefon se sítí komunikoval. Tyto lokalizační informace jsou snadno dostupné, jelikož identifikace základnové stanice, s níž mobilní telefon právě komunikuje, je nezbytná pro samotné fungování sítě GSM. Identifikační údaje základnových stanic (*CGI – Cell Global Identity*) představují nejjednodušší a nejsnadněji využitelný

BTS stanice operátora Vodafone v centru Brna

způsob získání a využití lokalizačních údajů mobilních telefonů.

Data za buňky mobilní sítě jsou pro přepočítání na administrativní jednotky libovolné úrovně (základní sídelní jednotka, katastrální území, městská část, ...) nejprve dezagregována na grid (čtverec) o vysokém rozlišení (nízké desítky metrů) a poté agregována na všechny druhy sítě (2G, 3G, 4G) dle vymezení příslušných administrativních jednotek. Pro vymezení polygonů buněk mobilní

sítě nad tímto gridem se používá kombinace dat o vysílačích (např. orientace, síla a frekvence vyzařování), topografických dat (např. digitální model povrchu, využití ploch, typy zástavby a její prostorová konfigurace) a dat o přenosovém prostředí (intenzita zdrojů elektromagnetického rušení). Tato data vstupují do komplexního matematicko-fyzikálního modelu šíření elektromagnetického záření, který počítá intenzitu signálu z blízkých antén mobilní sítě.

Data poskytnutá mobilním operátorem Vodafone jsou extrapolována na celou populaci, tj. do 100 % telekomunikačního trhu, viz níže. Pro zachování ochrany osobních údajů uživatelů jsou dodaná data anonymizována v několika úrovních (agregace, dasymetrická metoda rozpočítávání uživatelů).¹⁾

Různé úlohy použití mobilních dat

Využití mobilních dat pro plánování rozvoje měst a regionů můžeme rozdělit do tří hlavních skupin. První skupinou jsou situace, kdy potřebujeme znát data o počtu přítomných osob v daném území. V takovém případě je největší přidanou hodnotou těchto dat zpřesnění počtu skutečně bydlících obyvatel (oproti trvale hlášeným, které známe z oficiálních statistik) a také znalost denních rytmů území. Právě na toto téma bude podrobně zaměřena další část článku.

Druhým typem využití je analýza matic proudů. Tyto prostorové vzorce nám ukazují, odkud a kam se lidé pohybují (tzv. *origin-destination matice*). Pod touto úlohou si lze představit klasické dojížděkové a vyjížděkové průzkumy, nicméně současný vývoj mobility je mnohem složitější a komplexnější, než byl například na přelomu tisíciletí. Objevily se nové profese a lidé při výkonu své práce častěji než dříve mění v prostoru neustále svoji polohu, a proto jsou těžko zachytitelní v prostorových vzorcích i mobilními daty. Je to z toho důvodu, že poloha SIM karty je zjišťována v intervalech kolem půl hodiny, a tak například v případě rozváž-

kových služeb nelze prostorový vzorec ani mobilními daty zachytit.

Třetím typem využití je měření individuálních akcí, jako jsou sportovní a kulturní akce nebo události spojené s turistickým ruchem. Tady je naopak analyzována ta skupina obyvatel (či návštěvníků), která zpravidla nevykonává periodicky opakující se pohyb v území. Je tak měřen hlavně přínos zkoumané akce na návštěvnost území.

Přítomné obyvatelstvo v Brně

Město Brno zjišťuje počet přítomných obyvatel v území již od roku 2017, a to s dvouletou periodou. V rámci aktualizace této datové sady byla formou veřejné zakázky na podzim 2021 poptána data na úrovni základních sídelních jednotek (ZSJ) v Brně, kterých je 296. Dodaná data jsou tedy k dispozici za období **20.–26. 9. 2021** a **11.–17. 10. 2021** a obsahují **atributy**: název a kód území, datum, čas (hodinový interval) a počet přítomných osob. Při vymezení zakázky byly definovány základní parametry šetření, kde k započítání daného uživatele do daného území dojde v případě, kdy se alespoň jedenkrát za 30 minut přihlásí do příslušné BTS sítě (*pozn.: k přihlášení do sítě dochází při telefonování, smskování či „datování na internetu“*). Po metodické stránce poté dochází k očištění dat od IoT (Internet of Things – inter-

net věci) zařízení, duplicitních záznamů, modemů apod., které využívají pro svoji funkci SIM kartu.

Základní zjištění na úrovni celého města:

- V běžný pracovní den se v Brně nachází až **490 000** osob, a to v **nejfrekventovanější hodině (10:00–10:59)**. V noci naopak přítomné obyvatelstvo klesá až na **415 000 osob (02:00–02:59)**, což představuje rozdíl **75 000 osob**.
- Z hlediska dnů v týdnu je **nejvíce** osob v Brně ve **středu** (potvrzují i šetření dle geolokačních dat z let 2017 a 2019), **nejméně** naopak v **pátek**.
- O víkendu se „**ztrácí**“ **denní rytmičnost** v pohybu obyvatelstva (dojížděka/vyjížděka) a počet přítomných **klesá až ke 300 000 osob**.

Brněnské rytmy

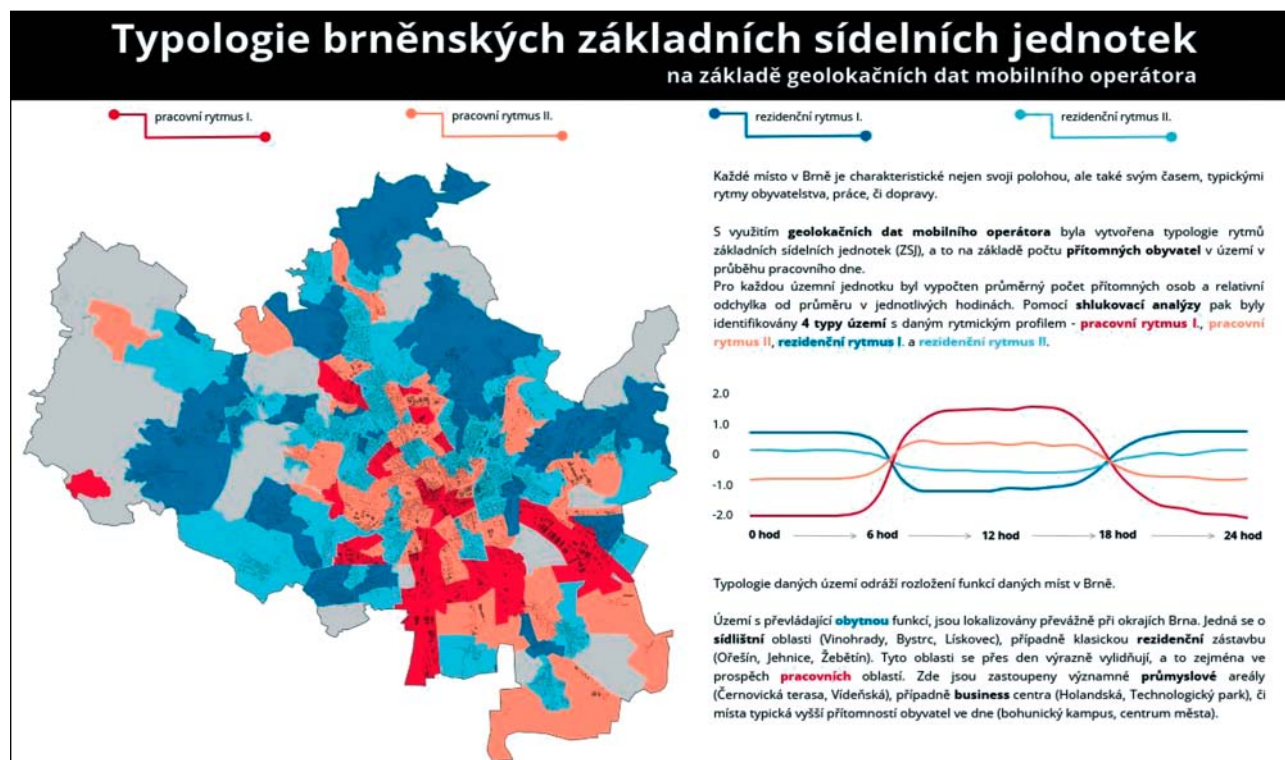
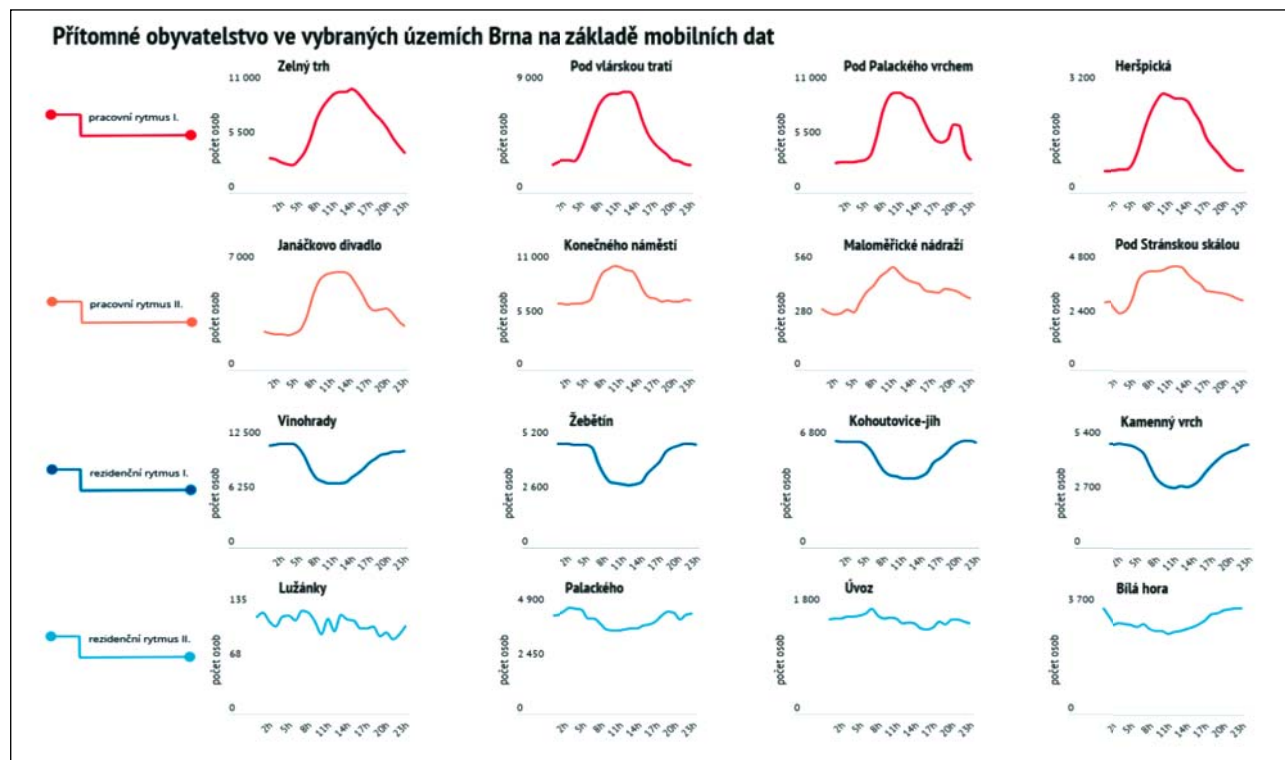
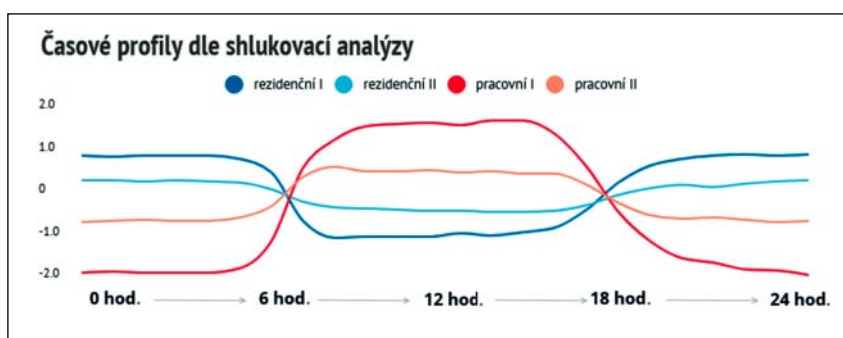
Z dodaných dat lze pro každé území vytvořit **časový profil**, tedy kolik přítomných osob se v daném území v **danou hodinu nachází**. Příkladem může být **ZSJ Zelný trh** v centru města. Níže je pak mapa pro všechny sídelní jednotky v Brně.

Na základě počtu přítomného obyvatelstva v každém území (ZSJ) v Brně byla vytvořena jejich **typologie**, která odráží tzv. **rytmus daného území**. Pro každé území byl spočten **průměr** a **relativní odchylka** od průměru v jednotlivých

1) Metoda dasymetrického mapování rozpočítává údaje z buněk mobilní sítě do buněk gridu na základě váhy buňky gridu spočtené pomocí modelu strojového učení odhadujícího hustotu zalidnění z topografických dat, přičemž jako tréninková data slouží data o přítomných uživateli na úrovni buněk.

denních hodinách. Následně byla v nástroji ArcGIS Pro aplikována **shlukovací analýza** s cílem identifikovat podobná území na základě časových profilů (odchylek od průměru denních dob). Konkrétně byl použit nástroj Multivariate Clustering. Výsledkem byla typologie čtyř území s podobnými časovými profily. Tato kategorizace je aplikována v mapách níže.

Využití mobilních dat v praxi

Geolokační data mobilního operátora představují zajímavý zdroj dat, který lze použít v městském i regionálním plánování a zahrnout jej mezi ostatní běžně využívané zdroje dat. Slouží jako výborný doplněk dat ČSÚ, a to i přesto, že je v nich obsažena určitá míra chybivosti. Z pohledu praxe na územním i strategickém rozvoji města Brna byla mobilní data použita již v mnoha analytických podkladech a lze tak konstatovat, že jsou nedílnou součástí datové základny města. V minulosti data mobilních operátorů sloužila například v rámci podpůrné analýzy u různých dotací pro město Brno, a to zejména v případech, kdy bylo třeba prokázat množství skutečně bydlících nebo pracujících obyvatel v území. Můžeme zmínit třeba plánování staveb dopravní infrastruktury, designu měkkých dopravních opatření nebo využití pro rozvalu o kapacitách škol a školek v nově rozvíjených

čtvrtích, kde zatím chybí jakákoli tradiční data (např. z ČSÚ). Tato data byla také využívána v analýzách, které předcházely nastavení politiky rezidentního parkování, nastavení vyhlášky o nočním klidu nebo se využívala pro zhodnocení úspěšnosti různorodých akcí či konkrétních zásahů v území.

Město Brno využívá analýzu a vlastní zpracování mobilních dat o přítomných osobách v území již od roku 2016, kdy si tuto možnost vyzkoušelo úplně poprvé. Data byla následně aktualizována v roce 2018 a poslední nákup a zpracování dat proběhl koncem roku 2021. Rok 2020 byl vyhodnocen z hlediska aktualizace počtu obyvatelstva touto metodou jako nevhodný, a to z důvodu pandemie covid-19, neboť ta významně změnila časoprostorové vzorce chování obyvatel. S mobilními daty však chce město Brno pracovat i do budoucna s tím, že se velmi osvědčil způsob nákupu pouze primárních podkladových dat. Vlastní zpracování a tvorba analýz nad

daty je pak již prací vlastních datových analytiků města. Dochází tak k mnohem většímu vhledu do problematiky a porozumění, jak s daty dále nakládat. V tomto ohledu je vhodné dodat, že díky nákupu podkladových datových sad, a nikoliv jen analytických výstupů, je využití v rámci města maximálně univerzální a otevřené. Při zakoupení hotových analýz bez podkladových dat, by se jednalo pouze o jednorázové využití a přidaná hodnota dalšího možného využití by se ztratila.

S ohledem na tuto zkušenost města Brna je pozitivní zprávou, že Ministerstvo vnitra se v rámci projektu financovaného z Norských fondů snaží o celorepublikový nákup mobilních dat. Tato aktivita má velký potenciál využití jak v akademickém sektoru, tak především při plánování rozvoje menších obcí nebo celků, které si nákup mobilních dat nemohou dovolit nebo na následné zpracování a vytěžení dat nemají dostatečné personální kapacity.

Mgr. Martin Dvořák

Mgr. Jan Zvara, Ph.D.

Oddělení dat, analýz a evaluací

Odbor participace

Magistrát města Brna

ENGLISH ABSTRACT

How can a mobile operator's data on present population be used for urban planning, by Martin Dvořák & Jan Zvara

How many people are there in the city of Brno? This seemingly simple question can be answered correctly in various ways. The Czech Statistical Office says it is 382,000, the Ministry of the Interior, 374,000 (Czech citizenship holders only), and the Register of Inhabitants, 411,000 (permanent residents including those registered at administrative addresses). Data from a mobile operator indicate that 491,000 people are present in the rush hour. However, it is important to know how these numbers are generated and how to work with them. This can be highly disparate and affect various domains, such as planning of transportation to new neighbourhoods and capacities of education institutions.

PORTÁL ÚZEMNÍHO PLÁNOVÁNÍ OBCÍ KRAJE VYSOČINA

Petr Jirásek, Martin Tejkal, Lubomír Jůzl

Kraj Vysočina spustil na jaře letošního roku vlastní Portál územního plánování obcí (PÚPO). Jedná se o informační portál, jehož prostřednictvím je jednotným způsobem zajišťován rychlý a srozumitelný přístup k územně plánovací dokumentaci všech obcí na Vysočině, včetně zásad územního rozvoje. Portál slouží široké veřejnosti, odborníkům z oboru územního plánování a souvisejících oborů i zaměstnancům veřejné správy.

Portál územního plánování obcí je výsledkem společného úsilí územních plánovačů, pracovníků GIS a informatiků, kteří vzájemně spolupracovali na vytvoření tohoto díla. My všichni, bez ohledu na to, zda se s územním plánováním setkáváme v roli laické či odborné veřejnosti, potřebujeme rychlý a jednoduchý přístup k informacím z oblasti územního plánování. Splnit tato očekávání je však mnohdy, vzhledem ke složitosti problematiky a historickému vývoji, velmi obtížné. Navzdory těmto vyhlídkám jsme se do této výzvy na Vysočině pustili, se vši pokorou a v rámci svých možností a schopností.

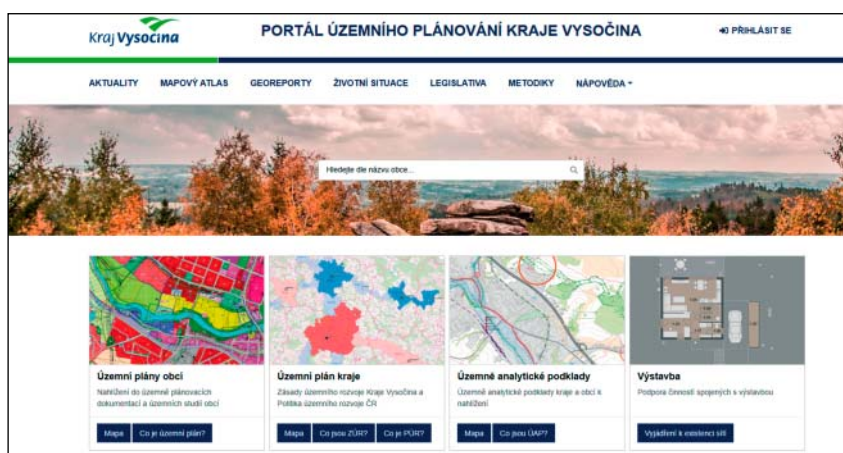
Naším cílem bylo sjednotit dostupná data územně plánovacích podkladů, územně plánovacích dokumentací (ÚPD), ať již jde o územní plány (ÚP) jednotlivých obcí, zásady územního rozvoje (ZÚR), regulační plány (RP), územní studie (ÚS) či územně analytické podklady (ÚAP). Cílem bylo zpřístupnit data na jednom místě všem potenciálním uživatelům (obcím, veřejnosti, krajskému úřadu, stavebním úřadům, projektantům, stavebníkům a dalším). A v neposlední řadě zprostředkovat informace srozumitelným a uživatelsky přívětivým způsobem formou mapového atlasu (zohlednit životní situace, vazbu na legislativu, zajistit plnohodnotný přístup z mobilních zařízení atd.).

Způsob řešení

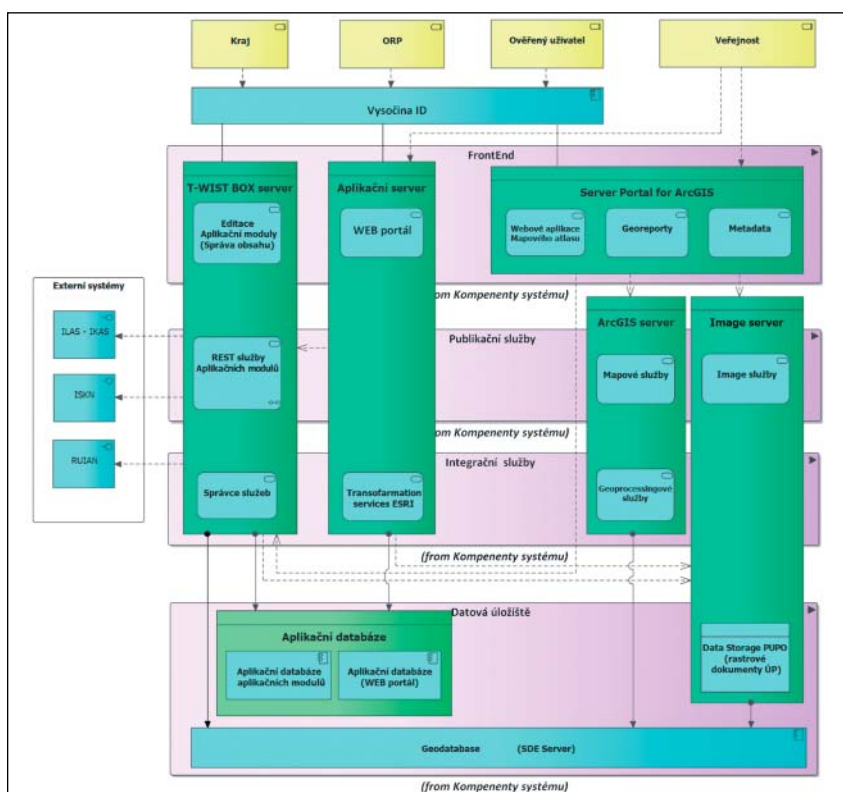
V rámci spolupráce mezi kolegy z Odboru územního plánování a stavebního řádu, Odboru informatiky Krajského úřadu a dodavatelem řešení jsme na jaře 2021 dokončili vývoj Portálu územního plánování obcí Kraje Vysočina. Po technické stránce byl portál postaven nad technologiemi Orchard, ArcGIS Enter-

prise, ArcGIS Web AppBuilder a dalších aplikačních modulech. Podrobnější popis architektury řešení je na obr. 2.

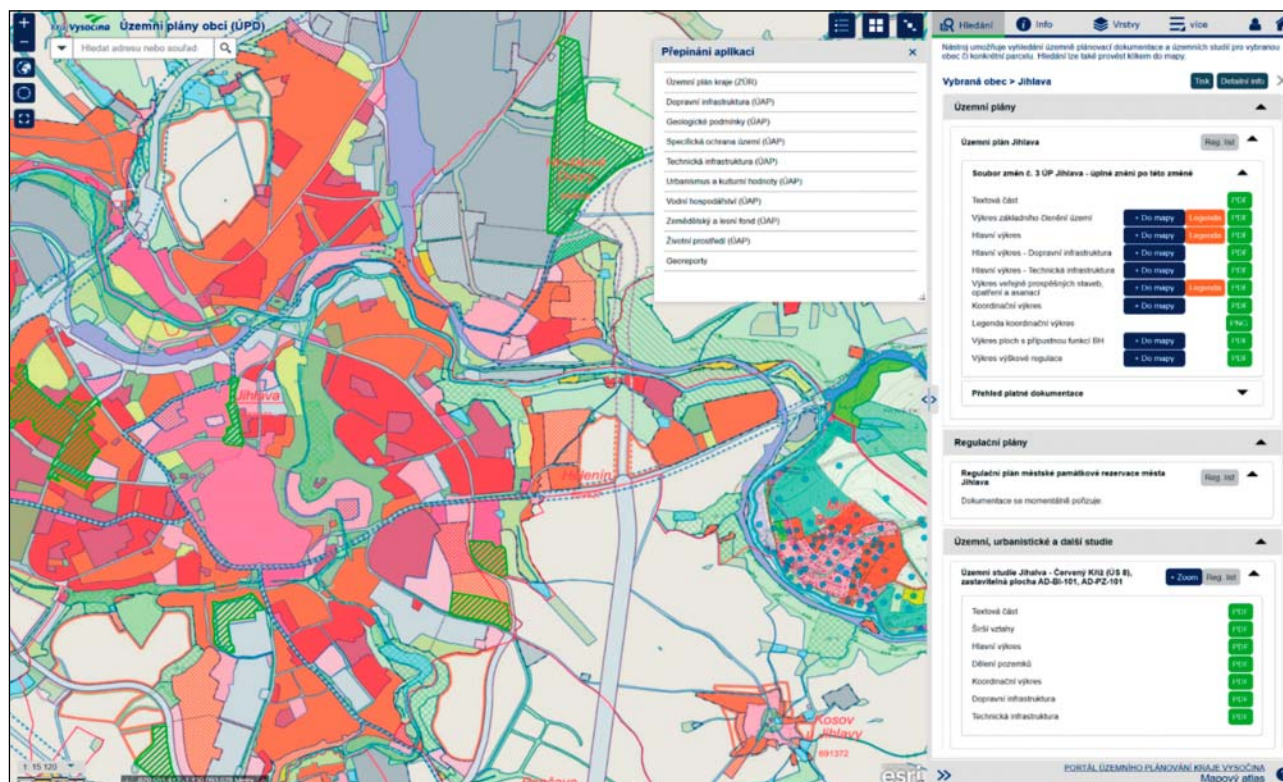
Úvodní stránka portálu nabízí uživateli zobrazení aktualit, georeportů, návodné otázky formou nejčastějších životních

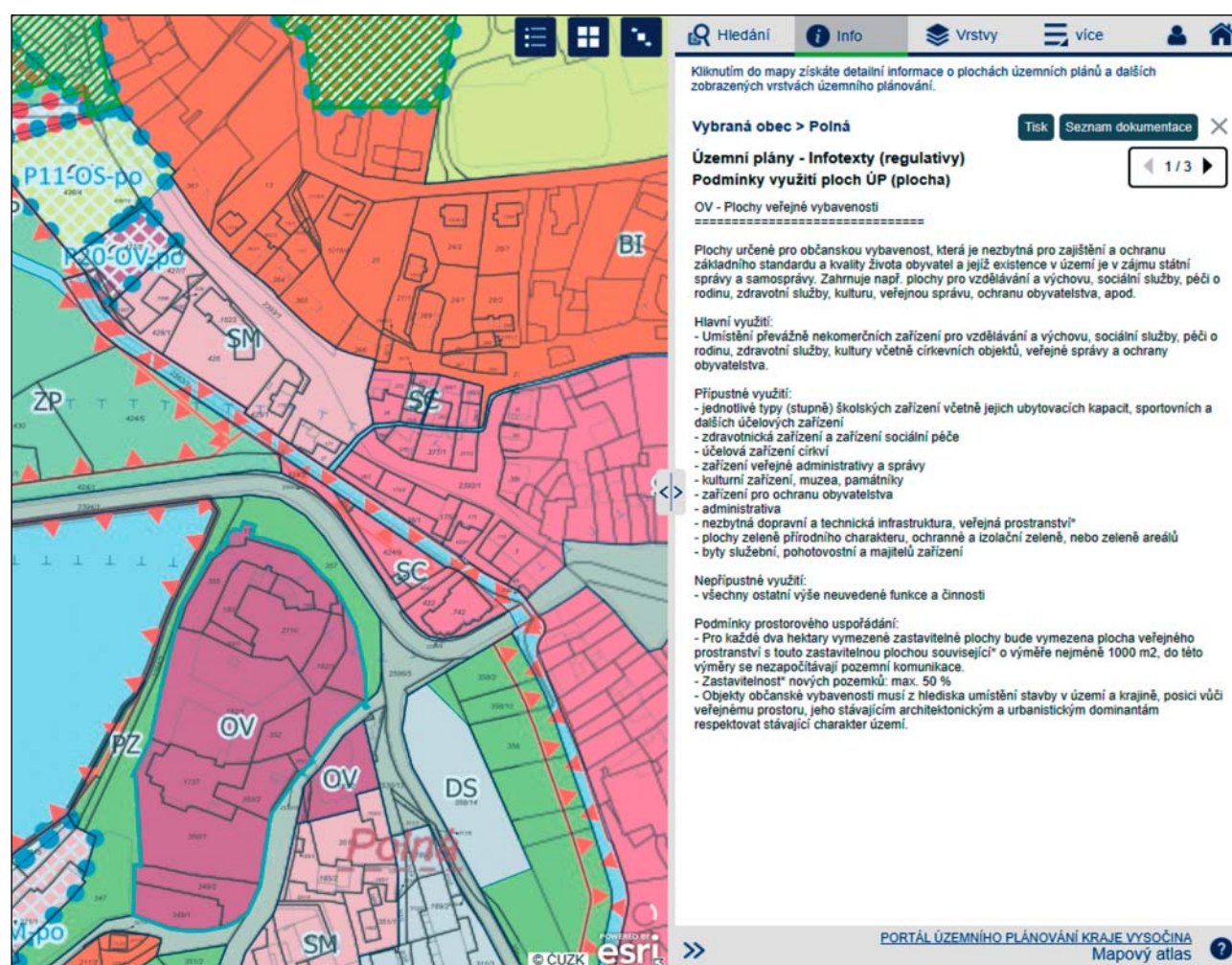
Obr. 1: Hlavní stránka Portálu územního plánování obcí Kraje Vysočina

Obr. 2: Logická architektura řešení

Obr. 3: Ukázka aplikace Územní plány obcí zpracovaná formou mapového atlasu

Obr. 4: Ukázka zobrazení infotextů v mapovém atlasu

situaci, vazbu na legislativu, metodiky, náповědu a především vstup do mapového atlasu v rámci některé ze čtyř tematických sekcí. Těmi jsou územní plány obcí, územní plán kraje, územně analytické podklady a výstavba (obr. 1). Po přihlášení uživatele je automaticky upravená nabídka obsahu portálu, adekvátně jeho předdefinované roli.

Mapový atlas

Mapový atlas se skládá z několika aplikací, mezi kterými lze volně přecházet se zachováním aktuálního rozsahu mapy. Klíčovou vlastností je zobrazení dat formou bežešvé mapy a pokročilé možnosti vyhledání ÚPD a ÚS pro vybranou obec či konkrétní parcelu. Samozřejmostí je možnost zobrazit veškerou dokumentaci v PDF a její stažení uživatelem.

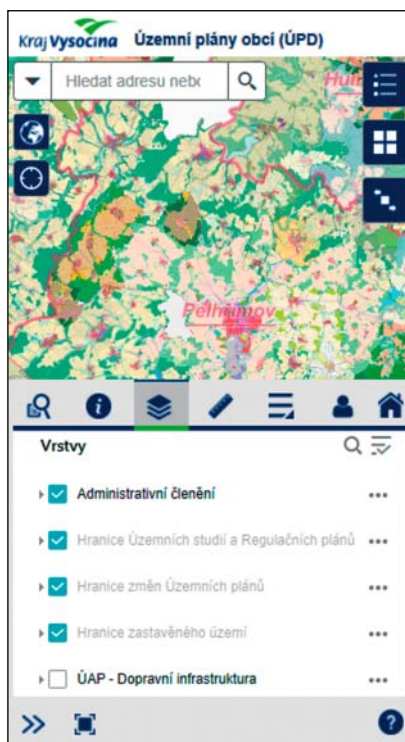
Účelem hlavní mapové aplikace **Územní plány obcí** je zobrazení územních plánů a jejich změn, regulačních plánů, územních a urbanistických studií a dalších nástrojů územního plánování na úrovni obcí. Zveřejnění ÚPD předcházelo skenování starších územně plánovacích dokumentací a poté georeferencování asi dvou tisíc výkresů. Cílem bylo prezentovat v mapě vždy výkresy výrokové části územně plánovací dokumentace (výkres základního členění, hlavní výkres a výkres veřejně prospěšných staveb). Ukázka tohoto zpracování je na obr. 3. Naším cílem je umožnit postupné zobrazení všech výkresů územního plánu každé obce v Kraji Vysočina. Systém umožňuje administrátorům kraje, ale i pracovníkům obcí s rozšířenou působností (ORP) průběžně aktualizovat jednotlivé dokumentace přímo přes webové rozhraní systému portálu.

V aplikaci jsou od daného měřítka (od 1 : 5 000) znázorněny plochy s rozdílným způsobem využití (RZV) územních plánů, přičemž je zajištěno jejich provázání na tzv. infotexty, které obsahují stanovení podmínek využití ploch (regulativy). V případě starších dokumentací je tato vazba provedena pomocí definičních bodů. Na obr. 4 je znázorněno zobrazení infotextu.

Další mapová aplikace **Územní plán kraje** zobrazuje Zásady územního rozvoje Kraje Vysočina. Poskytuje tedy in-

formace o podmínkách pro daný koridor, plochu, územní rezervu, typ krajiny či oblast krajinného rázu, a to opět přímo z prostředí mapy.

V případě mapových aplikací vytvořených z územně analytických podkladů získáme klikem do mapy detailní informace o zobrazených jevech územně analytických podkladů, resp. atributy průběžně aktualizovaných datových sad ÚAP. Součástí datových sad ÚAP jsou i limity využití území. Zobrazení územně analytických podkladů Kraje Vysočina je, vzhledem k obsáhlosti dat, řešeno vždy samostatnou aplikací pro danou tematickou oblast (dopravní infrastruktura, geologické podmínky, specifická ochrana území, technická infrastruktura, urbanismus a kulturní hodnoty, vodní hospodářství, zemědělství a půdní fond a životní prostředí. Mapové aplikace jsou responzivní, rozložení prvků a jejich ovládání se tak přizpůsobuje zařízení, ze kterého je aplikace spuštěna (obr. 5).

Obr. 5: Zobrazení obsahu portálu z mobilního telefonu

Georeporty

Portál nabízí také vytvoření georeportu (obr. 6) dle vybraných požadavků uživatele. Jeho tvorbu zajišťuje specializovaná aplikace, která poskytuje výpi-

Obr. 6: Ukázka georeportu

sy z dat územního plánování, územně analytických podkladů a zásad územního rozvoje nad vybraným územím. Po výběru území: obce, parcely nebo nakreslení polygonu (graficky) do mapy lze pro zvolené téma vypsát aktuální informace z datových sad portálu do dokumentu ve formátu PDF. Dokumenty PDF jsou tvořeny mapovým výřezem a se zákresem vrstev, jež jsou pro vybrané území k dispozici. Pod mapovým výřezem jsou vypsány informace a infotexty vztahované k těmto zobrazeným datům územního plánování, resp. k vybranému území. Uživatel si tedy může pomoci aplikací **Georeporty** vygenerovat dokumenty PDF s výpisy pro vybrané území, kterými jsou např. podmínky využití ploch územního plánu (regulativy) pro vybranou parcelu, výpis platné územně plánovací dokumentace pro vybranou obec anebo záměry vymezené v Zásadách územního rozvoje Kraje Vysočina pro zvolenou obec, výpisy z dat ÚAP a další.

Aplikační moduly

Aplikační moduly jsou určeny pro správce a administrátory, kteří mají na starosti příslušné agendy. Jde především o evidenci poskytovatelů, pasportů, jevů územně analytických podkladů, územně plánovacích dokumentací a územních studií. Informace z těchto aplikací jsou zpřístupněny veřejnosti přes nástroje webového portálu nebo mapového

atlasu. Aplikace, které jsou určeny pro komunikaci (participace) s občany, mají vedle správcovské části i speciální grafické uživatelské rozhraní, které využívá veřejnost při projednání územních plánů.

Evidence ÚPD/ÚS a evidence ÚAP

Pro přihlášené uživatele jsou k dispozici aplikace územního plánování obsahující mimo jiné evidenci ÚPD a ÚS, databázi sledovaných jevů územně analytických podkladů a databázi poskytovatelů údajů o území. Evidence ÚPD a ÚS je napojena na celostátní systémy iLAS a iKAS Ústavu územního rozvoje v Brně a automaticky tak přebírá aktuální informace o územních plánech či studiích včetně informace o datu nabytí účinnosti, zhotoviteli a odkazu na registrační list. Oprávnění uživatelé portálu jsou dále schopni vložit kompletní dokumentaci ve formátu PDF s následným přímým zobrazením ve veřejné části portálu.

Aktualizace ÚAP

Účelem této aplikace je sjednocování dat ÚAP pořizovaných jednotlivými obcemi s rozšířenou působností Kraje Vysočina. Výsledkem jsou komplexní data ÚAP za celý kraj v jednotném datovém mo-

delu uložená v centrálním datovém skladu Kraje Vysočina, což umožňuje vznik různých tematických mapových služeb a centrálního výdeje dat. Výchozím prvkem v procesu sjednocování dat ÚAP jsou pracovní (lokální) databáze vedené jednotlivými ORP a krajským úřadem za jím svěřené území.

Data ÚAP, která příslušný pořizovatel ÚAP spravuje ve své databázi, se formou tzv. aktualizací balíčku odesílou ke zpracování. Poté probíhá kontrola správnosti dat, např. vyplnění povinných atributových polí a správných domén. Pokud je zjištěna chyba, je zapsána do logu a zpracování se po kontrole celého balíčku zastaví. Pořizovatel ÚAP poté provede opravu ve své databázi a opravená data znovu odešle ke zpracování. Data, u kterých nejsou zjištěny chyby, jsou uložena do centrálního datového skladu, ze kterého jsou poskytovány formou výdejního modulu. Tato data jsou pak prezentována v mapovém atlasu.

Výdejní modul

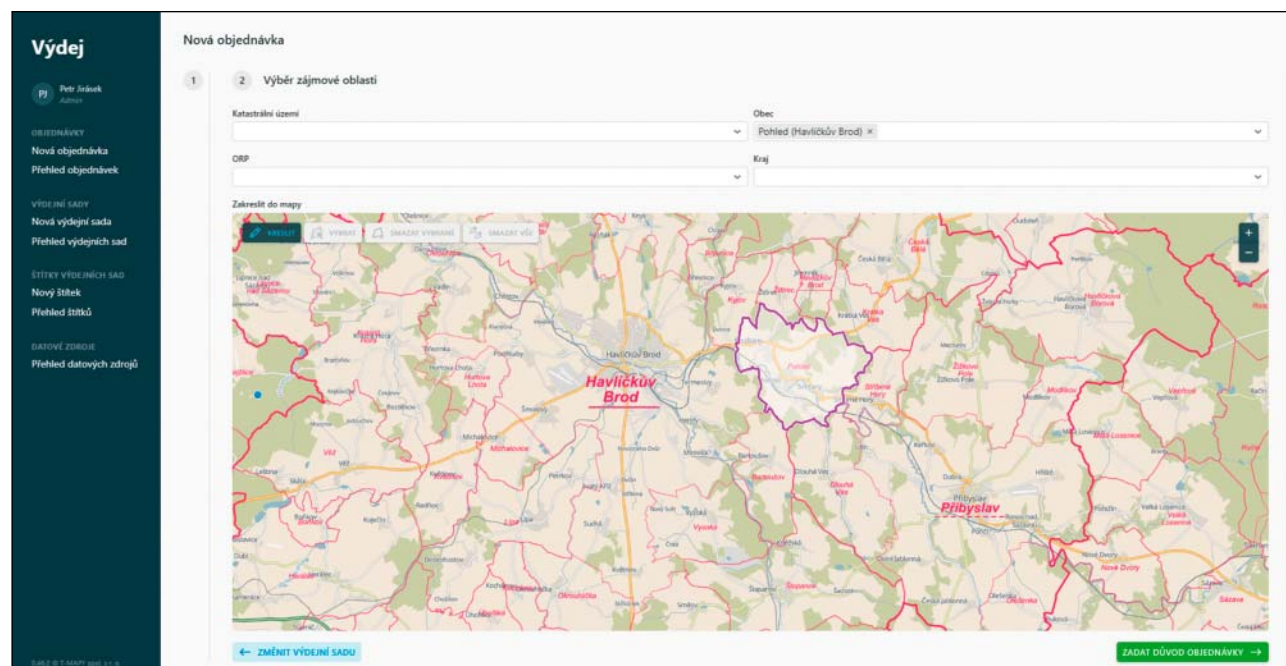
Modul pro výdej dat (obr. 7) je další z nejčastěji navštěvovaných aplikací portálu. Slouží registrovaným uživatelům, což jsou především projektanti zpracovávající územně plánovací dokumentace nebo územní studie. V součas-

né době je možné požádat o data ÚAP a datové vrstvy Zásad územního rozvoje Kraje Vysočina. Data lze získat ve formátech SHP a FGDB, ale i DGN, DWG či DXF. Zájmové území pro výdej dat je možné vybrat podle nabízených jednotek administrativního členění (ORP až katastrální území) nebo interaktivně vyznačit v mapě. Po zadání všech potřebných údajů je žádost odeslána ke schválení odpovědnému subjektu.

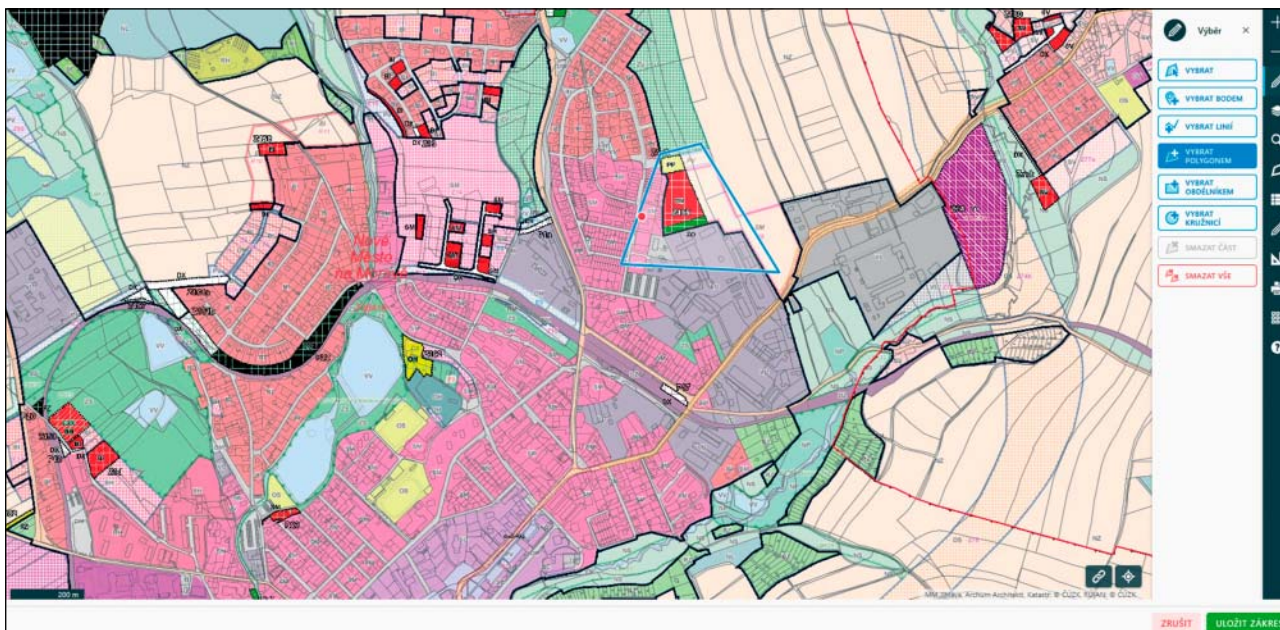
Projednávání ÚP

Tato aplikace nabízí pořizovatelům územně plánovacích dokumentací efektivní nástroje pořizovacích procesů ÚPD včetně možnosti projednání s veřejností. Aplikace se skládá ze dvou základních částí:

- Veřejné, kde prostřednictvím jednoduchého web-formuláře zpřístupňuje občanům náhled do projednávané ÚPD s možností okamžitého uplatnění připomínek/námitek. To znamená, že v této aplikaci jsou zveřejněny jak textové, tak i grafické části projednávané ÚPD. Veřejnost může graficky zakreslit (bodem, linií či polygonem) své vlastní podání, ke kterému připojí vlastní text (obr. 8). Zadané připomínky / námětky jsou přes webový formulář jednak automaticky ukládány do interní části aplikace včetně identifikačních údajů podatele. A zároveň vygenerova-

Obr. 7: Ukázka výdejního modulu

Obr. 8: Ukázka aplikace projednávání územních plánů a vlastní zákres podání

né podání je odesláno podateli s poučením, jak má doručit své podání na příslušný úřad.

- Interní, která spravuje a eviduje zadání připomínky / námítky veřejnosti a zároveň nabízí nástroje k jejich vyhodnocení.

Přes tuto aplikaci lze projednávat jakoukoliv fázi pořizování ÚPD. A to jak nově vznikající územní plánovací dokumentace, tak i jejich změny.

Výstavba

Poslední částí portálu jsou informace týkající se podpory činnosti spojených s výstavbou. Zde uživatel nalezne různé metodiky, formuláře, informace o dotčených orgánech, kontakty na stavební úřady, působnost stavebních úřadů. A v neposlední řadě také službu vyjádření k existenci sítí (*Utility Report*).

Zkušenosti z realizace a provozu

Proces tvorby a nasazení celého řešení zabral plánovaných 18 měsíců a byl pro nás v mnohém cennou zkušeností. Klíčový byl v tomto především prvotní průzkum potřeb na obcích a maximální snaha o jejich naplnění. Velmi jsme ocenili jejich aktivní zapojení v reali-

zační fázi, zejména ze strany ORP. Základní pro nás byla i správná volba realizačního týmu složeného z odborníků na ÚP, GIS a IT. Velmi jsme ocenili zpracování předimplementační analýzy, v rámci které jsme mohli ve spolupráci s dodavatelem zpřesnit a konkretizovat řešení dílčích požadavků. Kromě dalších pozitivních zkušeností jsme se však potýkali s řadou výzev. V některých případech bylo problematické skloubit odlišné technologie dodavatelů (včetně našich), a s tím spojenou administraci uživatelů a jejich autorizaci v rámci domény krajského úřadu. Jako problematická se ukázala také migrace z testovacího prostředí na produkční. Navzdory zmíněnému se nám však podařilo vše zdárně dokončit, výjimečně za cenu mírného kompromisu nikterak nesnižujícího kvalitu vlastního řešení.

Kam směřovat další rozvoj

Přestože se nám podařilo řadu vylepšení implementovat již v samotném průběhu realizace, některá nás v budoucnu nutně čekají. V tomto se určitě nevyhneme nutnosti reflektovat aktuální vývoj námi použitých technologií. Z uživatelského pohledu je pro nás klíčové nadále rozvíjet např. tiskové úlohy, vyhledávání či export dat. Zcela zásadní

je pro nás i zajištění funkční vazby na připravovaný Národní geoportál územního plánování, který momentálně připravuje Ministerstvo pro místní rozvoj.

Závěr

Jsme rádi, že jsme se výzvy nezalekli a chceme motivovat i vás ostatní. Data územního plánování, a především jejich uživatelé, si naše úsilí rozhodně zaslouží. Důkazem jsou pro nás pozitivní ohlasy uživatelů i vedení Kraje Vysočina. Chceme tímto poděkovat za příkladnou spolupráci všem svým kolegům, kteří se na tvorbě portálu podíleli.

Odkaz na Portál územního plánování obcí Kraje Vysočina: <http://pupo.kr-vy-socina.cz/>.

Mgr. Petr Jirásek
Oddělení územního plánování
Ing. Martin Tejkal, Ph.D.
Ing. Lubomír Jůzl
Oddělení GIS
Krajský úřad Kraje Vysočina

The portal of spatial planning of municipalities in the Region of Vysočina, by Petr Jirásek, Martin Tejkal and Lubomír Jůzl

In spring this year, the Region of Vysočina opened its own Portal of Spatial Planning of Municipalities. It is an information portal through which documents of spatial planning of every municipality and the principles of spatial planning of the Region are made promptly and comprehensively accessible. The portal is meant for professionals in spatial planning and related disciplines, public administrators and the public.

NOVÝ STAVEBNÍ ZÁKON V KOSTCE: DÍL II. ZMĚNY STAVEBNÍHO PRÁVA HMOTNÉHO A STAVEBNÍHO PRÁVA PROCESNÍHO (STAVEBNÍHO ŘÁDU)

Jan Brož

Článek se věnuje nanejvýš aktuální problematice nového stavebního zákona, tj. zákona č. 283/2021 Sb., stavební zákon, a částečně se dotýká problematiky úzce souvisejícího doprovodného změnového zákona, tj. zákona č. 284/2021 Sb., kterým se mění některé zákony v souvislosti s přijetím stavebního zákona. Autor prezentuje a analyzuje novou právní úpravu, která v některých částech představuje relativně revoluční změny stávající právní úpravy na úseku veřejného stavebního práva. Druhý díl se věnuje problematice stavebního práva hmotného, tj. požadavkům na výstavbu, dokumentaci, ale též i vybraným povinnostem zainteresovaných osob. Stavební právo hmotné je přitom ve stávající právní úpravě v zásadě zcela svěřeno prováděcím právním předpisům. Autor se dále věnuje nezanedbatelným procesním změnám, které představují jeden ze zásadních pilířů nové právní úpravy.

Úvod

Autor v prvním díle svého článku¹⁾ věnoval pozornost zákonu č. 283/2021 Sb., stavební zákon (dále jen „nový stavební zákon“), a zákonu č. 284/2021 Sb., kterým se mění některé zákony v souvislosti s přijetím stavebního zákona (dále jen „doprovodný změnový zákon“), a to z vybraných hledisek. Pozornost tedy byla věnována institucionálním aspektům nového stavebního práva, tj. značné reformě, která má nezanedbatelné dopady do organizace veřejné správy jako takové, dotčeným orgánům jak v oblasti územního plánování, tak i v oblasti procesů podle nového stavebního zákona. Konečně autor analyzoval novou právní

úpravu plánovacích smluv, neboť nově již nepůjde o „běžné“ soukromoprávní smlouvy, ale o veřejnoprávní smlouvy s konsekvencemi z toho plynoucími.

Cílem tohoto článku je bezprostředně tematicky navázat na první díl. Úvodem je tedy věnována pozornost stavebnímu právu hmotnému, neboť – na rozdíl od stávajícího stavebního zákona – nový stavební zákon obsahuje samostatnou část čtvrtou, která se věnuje této problematice. Již zákonná úprava stavebního práva hmotného představuje zásadní posun, neboť platná právní úprava svěřuje stavební právo hmotné v zásadě prováděcím právním předpisům, což nelze s odkazem na zásadu legality zakotvenou

již na ústavní úrovni (čl. 2 Ústavy ČR a čl. 2 Listiny základních práv a svobod) považovat za ideální řešení. Autor přitom tento dílčí posun z podzákonné úrovně na zákonnou úroveň považuje za posun správným směrem.

Další – neméně významný – posun představuje úprava procesů podle nového stavebního zákona. Stávající stavební zákon obsahuje úpravu značného počtu různých právních forem (souhlasů, ohlášení, rozhodnutí) a též celou řadu různých procesů (územní řízení, stavební řízení, společné územní a stavební řízení, různé kombinace s posuzováním vlivů atd.), což značně adresátům veřejnoprávního působení ztěžuje orientaci v právní

1) BROŽ, Jan. Nový stavební zákon v kostce: díl I. Východiska rekodifikace, organizace veřejné správy a plánovací smlouvy. Urbanismus a územní rozvoj, č. 1/2022, ročník XXV., s. 36–42.

úpravě. Nový stavební zákon šel cestou zjednodušení, a to jednak co do počtu stavebním úřadem vydávaných aktů, jednak co do legislativní techniky.

1 Stavební právo hmotné podle nového stavebního zákona

Stávající stavební zákon neobsahuje žádnou „sběrnou“ část, která by obsahovala normy věnované stavebnímu právu hmotnému. Dílčí části této problematiky lze nalézt jednak v části čtvrté, věnované stavebnímu řádu (typicky hlava IV povinnosti a odpovědnost osob při přípravě, provádění a užívání staveb), jednak v části páté, věnované společným ustanovením (zde především hlava I vybrané činnosti ve výstavbě a součinnost vlastníka, hlava III a její ust. § 169 regulující obecné požadavky na výstavbu). Na tato poměrně kusá ustanovení pak navazuje zmocňovací ust. § 194 stávajícího stavebního zákona, které zmocňuje Ministerstvo pro místní rozvoj k tomu, aby vyhláškou stanovilo obecné požadavky na výstavbu, ale též Ministerstvo zemědělství, Ministerstvo dopravy, Ministerstvo průmyslu a obchodu, hlavní město Prahu, Český báňský úřad a Ministerstvo spravedlnosti k tomu, aby stanovily prováděcím předpisem požadavky na vybrané druhy staveb. V případě hlavního města Prahy pak jde o požadavky na využívání území a technické požadavky na stavby v hlavním městě Praze.

Nový stavební zákon tuto konstrukci nepřijal, naopak je upravena samostatná část čtvrtá, stavební právo hmotné, která obsahuje celkem pět tematicky relativně ucelených oblastí, které rámcově na zákonné úrovni upravuje. Jedná se o hlavu I požadavky na výstavbu, hlavu II požadavky na výrobky pro stavby, hlavu III systém stavební technické prevence, hlavu IV činnosti ve výstavbě a konečně hlavu V povinnosti osob při přípravě, provádění, užívání a odstraňování staveb, zařízení a terénních úprav. S ohledem na rozsah stavebního práva hmotného – desítky rozsáhlých požadavků na jednotlivé záměry – ovšem i nadále nový stavební zákon předpokládá prováděcí právní úpravu, k jejímuž přijetí zmocňuje ve svém ust. § 333 odst. 1 Nejvyšší sta-

vební úřad, potažmo ve svém ust. § 333 odst. 2 ve vztahu k požadavkům na vymezování pozemků, požadavkům na umístování staveb a technickým požadavkům na stavby ve smyslu ust. § 152 odst. 2 nového stavebního zákona též hlavní město Prahu, statutární město Brno a statutární město Ostravu. Tyto územní samosprávné celky tedy mohou stanovit zákonem vyjmenované požadavky odchylně.

Nový stavební zákon opětovně – na rozdíl od stávajícího stavebního zákona – **člení stavby do čtyř kategorií**. Podle ust. § 5 odst. 2 nového stavebního zákona se člení stavby na:

- (i) drobné,
- (ii) jednoduché,
- (iii) vyhrazené a
- (iv) ostatní jako zbytkovou kategorii staveb.

To, do které kategorie stavba spadá, má zásadní vliv na určení příslušnosti stavebního úřadu, veřejnoprávních požadavků na takovou stavbu, rozsahu a obsahu dokumentace, toho, zda se povolují, či nikoliv, způsobu provádění a konečně i na podmínky pro jejich užívání.

Drobné stavby jsou vyjmenovány v Příloze č. 1 nového stavebního zákona. Podle ust. § 159 odst. 2 písm. a) nového stavebního zákona může většinu těchto staveb provádět stavebník svépomocí (stavební zákon pouze stanoví výjimky, kdy tak činit nemůže, vždy však bude nutné zajistit stavební dozor). Obdobné pak platí pro jejich odstraňování. S ohledem na obecné pravidlo, že se nekolaudují stavby, které nevyžadovaly povolení stavebního úřadu, většinu drobných staveb lze užívat bez nutnosti kolaudace podle ust. § 230 nového stavebního zákona. Řada drobných staveb uvedených v Příloze č. 1 nového stavebního zákona spadá podle současné právní úpravy mezi stavby, pro jejichž umístění není třeba aktu stavebního úřadu (tj. zejména ani rozhodnutí o umístění stavby ani územní souhlas) podle ust. § 79 odst. 2 stávajícího stavebního zákona, byť autor poukazuje na to, že výčet v Příloze č. 1 nového stavebního zákona je o poznání širší.

Jednoduché stavby jsou pak vymezeny v Příloze č. 2 nového stavebního záko-

na. V případě několika výslovně uvedených jednoduchých staveb je lze provádět svépomocí podle ust. § 159 odst. 2 písm. b) nového stavebního zákona obdobně jako v případě drobných staveb. Nicméně platí, že jednoduché stavby se vždy povolují s tím, že nový stavební zákon stanoví jisté odchylky od obecné úpravy, které celý proces a provádění zjednodušují (např. stanoví menší požadavky na dokumentaci pro povolení stavby – viz ust. § 158 nového stavebního zákona, dále není nutné u všech vést stavební deník ve smyslu ust. § 166 nového stavebního zákona). Až na výjimky jednoduché stavby nevyžadují kolaudační rozhodnutí ve smyslu ust. § 230 nového stavebního zákona.

Jak drobné stavby, tak i jednoduché stavby představují stavby, jejichž režim pro povolení, užívání, provádění a další požadavky na ně kladené jsou méně přísné. V případě třetí zmíněné kategorie staveb, tj. staveb vyhrazených, stanovených v Příloze č. 3 nového stavebního zákona, je největší odlišností změna příslušnosti stavebního úřadu. Jedná-li se totiž o vyhrazené stavby, pak působnost stavebního úřadu podle ust. § 33 odst. 2 písm. a) stavebního zákona vykonává vždy Specializovaný a odvolací stavební úřad. Je to dáno tím, že většina vyhrazených staveb je značně specifická a podstatně technicky a svým vlivem náročnější než ostatní stavby (mezi vyhrazené stavby spadají např. stavby dálnic, stavby drah, letecké stavby, stavby vodních nádrží se stanovenými parametry). Nový stavební zákon stanoví ve vztahu k vyhrazeným stavbám ještě jednu odchylku, která spočívá v tom, že v případě provádění vyhrazených staveb je stavebník povinen vždy zajistit dozor projektanta (viz ust. § 161 odst. 3 nového stavebního zákona).

Za svým způsobem sběrnou, ovšem co do počtu přiřaditelných staveb nejširší, kategorií je třeba považovat stavby ostatní. V případě ostatních staveb platí obecný režim a požadavky na výstavbu, neboť není důvodu uplatňovat režim méně přísný (drobné a jednoduché stavby) či o trochu přísnější (vyhrazené stavby). Tyto stavby je tedy třeba povolovat, stejně tak kolaudovat.

Ve vztahu k **požadavkům na výstavbu**, jak autor naznačil již shora, stávající právní úprava je označována jako „obecné“ a definuje je v ust. § 2 odst. 2 písm. e) tak, že jde o požadavky na využívání území, technické požadavky na stavby a obecné technické požadavky zabezpečující bezbariérové užívání staveb, stanovené prováděcími právními předpisy. Dále již neobsahuje bližší vymezení těchto obecných požadavků na výstavbu. Nový stavební zákon tuto koncepci mění, neboť požadavky na výstavbu vymezuje v části čtvrté hlavy I. Požadavky na výstavbu se tedy podle ust. § 137 nového stavebního zákona rozumí:

- (i) požadavky na vymezení pozemků,
- (ii) požadavky na umístování staveb a
- (iii) technické požadavky na stavby.

Požadavky na vymezení pozemků jsou přitom vymezeny v ust. § 139 až § 142, požadavky na umístování staveb v ust. § 143 až 144 a konečně technické požadavky na umístování staveb v ust. § 145 až § 151.

Jakkoliv je právní úprava nového stavebního zákona nesrovnatelně podrobnější než stávající právní úprava, nadále ust. § 152 nového stavebního zákona předpokládá poměrně podrobnou prováděcí právní úpravu. Obecně ovšem je třeba poukázat na to, že nový stavební zákon – na rozdíl od stávajícího stavebního zákona – výslovně stanoví, kdy se požadavky na výstavbu neuplatní v ust. § 137 odst. 4 nového stavebního zákona. Rozdíl tkví především v tom, že obdobné ustanovení dnes obsahuje toliko prováděcí vyhláška, stavební zákon nikoliv. V důsledku i této změny pak bude toto ustanovení aplikovatelné i v případě prováděcích právních předpisů územních samosprávných celků ve smyslu ust. § 152 odst. 2 nového stavebního zákona.

Nový stavební zákon zachovává stávající možnost povolit výjimku z požadavků na výstavbu – dnešní terminologií „obecných požadavků na výstavbu“ – v zásadě za stejných kritérií uvedených v ust. § 138 odst. 1 nového stavebního zákona jako v dnešní právní úpravě. Zároveň je zachována i možnost odchýlného řešení v případě požadavků na vymezení pozemků a umístování

staveb v regulačním plánu či v části územního plánu, která obsahuje prvky regulačního plánu. V obou případech budou aplikovány totožné podmínky obsažené v ust. § 138 odst. 1 nového stavebního zákona.

Ve vztahu k požadavkům na výstavbu je pak vhodné upozornit – na již zmíněné – zmocňovací ustanovení § 152 nového stavebního zákona. V současné době je hlavní město Praha zmocněno k vydání nařízení, kterým si upravuje obecné požadavky na využívání území a technické požadavky na stavby v hlavním městě Praze. Toto zmocnění bylo využito nařízením č. 10/2016 Sb. hlavního města Prahy, ve znění nařízení č. 14/2018 Sb. hl. m. Prahy, neboť hlavní město Praha vydalo tzv. Pražské stavební předpisy.

Nový stavební zákon připouští, aby si **územní samosprávné celky**, které tento zákon sám zmocní, **stanovily prováděcím právním předpisem podrobné požadavky na vymezení pozemků, požadavky na umístování staveb a technické požadavky na stavby odchýlně od prováděcího právního předpisu Nejvyššího stavebního úřadu**. Ust. § 333 odst. 2 pak k vydání nařízení obcí zmocňuje vedle hlavního města Prahy též statutární město Brno a statutární město Ostravu.

Je přitom nutné poukázat na odlišnou právní úpravu stávající a budoucí. Podle ust. § 194 písm. e) stávajícího stavebního zákona je hlavní město Praha povinno upravit svým nařízením vydaným v přenesené působnosti obecné požadavky na využívání území a technické požadavky na stavby v hlavním městě Praze. Naproti tomu nový stavební zákon v ust. § 333 stanoví, že tato tři konkrétní města mohou stanovit odchýlně. Pokud tedy nebude přijato příslušné nařízení obce, uplatní se obecný prováděcí právní předpis Nejvyššího stavebního úřadu. Autor má přitom za to, že by bylo vhodné, aby tato města – s ohledem na jednotnost výkladu, srozumitelnost a jednoznačnost a koneckonců i pro rozhodovací praxi soudů – přijímala pouze ony odchylky tak, aby nevznikaly důvodné pochybnosti o tom, co se z obecného prováděcího právního předpisu Nejvyššího stavebního úřadu aplikuje a co již nikoliv.

Ve vztahu ke stávajícím Pražským stavebním předpisům bylo zvoleno vskutku pozoruhodné legislativní řešení. Podle ust. § 332 odst. 3 nového stavebního zákona se totiž stávající Pražské stavební předpisy považují za prováděcí předpis podle ust. § 152 odst. 2 nového stavebního zákona. Toto řešení považuje autor za značně nekoncepční a problematické, neboť obecně platí, že s novým zákonem se přijímají i jeho nové prováděcí předpisy. Taktéž je otázkou, nakolik bude toto řešení kompatibilní s požadavky na výstavbu za situace, kdy prováděcí právní předpisy Nejvyššího stavebního úřadu jsou teprve připravovány. S ohledem na tyto okolnosti lze doporučit, aby – i přes toto přechodné ustanovení – byl připraven nový prováděcí předpis hlavního města Prahy, neboť aplikace stávajících Pražských stavebních předpisů může být po nabytí účinnosti nového stavebního práva hmotného vskutku v částech sporná. V opačném případě bude nutné, aby aplikační praxe „konfrontovala“ stávající Pražské stavební předpisy a nové prováděcí předpisy Nejvyššího stavebního úřadu. V řadě případů může být – i terminologicky – sporné, zda jde o odchýlné řešení od obecné úpravy, či nikoliv, stejně tak je nutné upozornit na to, že řada definic byla doplněna do nového stavebního zákona, a tudíž si je Pražské stavební předpisy jako prováděcí právní předpis nemohou upravit odchýlně.

Projektová dokumentace v novém stavebním zákoně podstatněji změn nedoznala. Jinak je tomu ovšem v případě dokumentace pro povolení záměru, neboť dochází ke značnému zúžení jejího obsahu. S ohledem na skutečnost, že dojde ke změně procesů – půjde toliko o povolení záměru – je zásadní ust. § 158 odst. 1 věta poslední nového stavebního zákona, neboť dokumentace pro povolení záměru musí obsahovat urbanistické a základní architektonické a technické řešení záměru umožňující posouzení jeho mechanické odolnosti a stability, požární bezpečnosti a vlivů na území a životní prostředí. Jedná se v zásadě o dnešní dokumentaci pro vydání územního rozhodnutí ve smyslu ust. § 86 odst. 2 písm. e) stávajícího stavebního zákona rozšířenou především o statiku a požární bezpečnost. Je tedy zřejmé, že – jakkoliv prováděcí právní

předpis ještě stanoví bližší náležitosti a formu dokumentace – dochází ke zúžení aspektů, které bude stavební úřad při povolování záměru posuzovat. I to by mělo nepochybně přispět ke zrychlení řízení jako takového.

V souvislosti s obsahovými změnami dokumentací podle nového stavebního zákona se sluší zmínit i relevantní přechodné ustanovení, které řeší použitelnost dosavadních dokumentací a projektových dokumentací podle stávajícího stavebního zákona. Klíčovým datem z pohledu přechodného ustanovení § 329 nového stavebního zákona je 30. červen 2026. Stávající dokumentace a projektová dokumentace buď bude moci být součástí žádostí podaných do 30. června 2026, případně postačí, pokud budou žádosti podané s dosavadní dokumentací doplněny o některé aspekty stanovené přechodným ustanovením.

Poměrně kladně autor hodnotí preciznější **vymezení povinností osob při přípravě, provádění, užívání a odstraňování staveb, zařízení a terénních úprav** v části čtvrté hlavy V, přičemž autor poukáže jen na několik vybraných z nich. Podle ust. § 160 odst. 2 písm. a) nového stavebního zákona je stavebníkovi uložena povinnost před zahájením stavby zajistit vypracování dokumentace pro provádění stavby s výjimkou jednoduchých staveb v zákoně vyjmenovaných. Dále je vhodné zmínit povinnost stavebníka podle ust. § 160 odst. 2 písm. b) nového stavebního zákona spočívající v opatření souhlasu orgánu požárního dozoru k dokumentaci pro provádění stavby před zahájením stavby, pokud ji vyžaduje zákon o požární ochraně. Tato pravomoc orgánu požárního dozoru přitom vyplývá i ze zákona o požární ochraně, konkrétně jeho ust. § 31, a to ze znění novelizovaného doprovodným změnovým zákonem. Obdobně je pak podle ust. § 160 odst. 2 písm. h) nového stavebního zákona uloženo stavebníkovi opatřit průkaz energetické náročnosti budovy, je-li vyžadován zákonem o hospodaření energií. I v tomto případě ovšem taková povinnost vyplývá ze zákona o hospodaření energií, konkrétně jeho ust. § 7, novelizovaného doprovodným změnovým zákonem.

Závěrem je vhodné poukázat na jistý posun ve vztahu k **vlastníkům technické infrastruktury**. Podle ust. § 161 odst. 1 stávajícího stavebního zákona může vlastník technické infrastruktury požadovat po žadateli úhradu nákladů spojených s poskytnutím požadovaných údajů, tj. podmínky napojení, ochrany a další údaje nezbytné pro projektovou činnost a provedení stavby. Ust. § 168 písm. b) nového stavebního zákona tuto povinnost ukládá vlastníkovi technické infrastruktury jako bezplatnou. Vlastníci technické infrastruktury tedy nebudou moci již po stavebnících a dalších osobách vyžadovat žádnou úhradu v souvislosti se sdělováním (na žádost) údajů o podmínkách napojení, o ochranných a bezpečnostních pásmech a o základních podmínkách provádění činnosti v nich.

2 Stavební právo procesní – stavební řád

V případě stavebního práva procesního, resp. stavebního řádu představuje nový stavební zákon poměrně rozsáhlejší změny. Patrně nejpodstatnější, která se následně projevuje v dalších ustanoveních, je skutečnost, že dochází k tomu, že stavební úřady budou vydávat jedno **povolení záměru ve formě rozhodnutí podle správního řádu**. Již nebude přípustné stavby umisťovat ve zjednodušeném režimu – ve formě územního souhlasu, případně ohlašovat stavbu tak, jak je tomu podle stávající právní úpravy.

Autor dále považuje za rozhodně pozitivní **lepší systematiku nové právní úpravy**. Nejprve jsou v části šesté hlavy I obsažena ustanovení obecná a společná. Hlava II pak obsahuje problematiku úkonů před zahájením řízení. Konečně následuje samotná úprava řízení o povolení záměru v hlavě III. I sama hlava III je systematicky členěna na díly, které nejprve upravují proces povolení záměru obecně a následně zvláštnosti záměru EIA, povolení stavby nebo zařízení a regulaci nestavebních záměrů. V souvislosti s povolením záměru je vhodné upozornit na úpravu zrychleného řízení a rámcového povolení, jimž autor věnuje pozornost dále. Hlava IV samostatně upravuje řízení o výjimce

z požadavků na výstavbu, hlava V pak reguluje náhradu škody v případě stanovení ochranného pásma či zrušení nebo změny rozhodnutí o povolení záměru stavebním úřadem z moci úřední v řízení o povolení veřejně prospěšné stavby nebo veřejně prospěšného opatření. Hlava VI pak obsahuje regulaci užívání stavby, tedy kolaudaci. Hlava VII pak upravuje odstraňování staveb a terénních úprav, přičemž značných změn dostala úprava dodatečného povolení nepovolených staveb a terénních úprav. Konečně v hlavě VIII nový stavební zákon řeší problematiku mimořádných postupů a poslední hlava IX této části reguluje problematiku nálezu.

Nový stavební zákon je založen na obecném pravidlu, že všechny záměry se povolují s výjimkou drobných staveb a změn využití území, u kterých tak stanoví zákon. To je ústřední východisko pro posuzování procesního režimu, který je nezbytný pro provedení konkrétního stavebního záměru.

Jde-li o **úpravu účastníků řízení o povolení záměru**, je možné v zásadě odkázat na stávající právní úpravu. Účastníkem kromě stavebníka a obce, na jejímž území má být záměr uskutečněn, je dále vlastník pozemku nebo stavby, na kterých má být záměr uskutečněn, nebo ten, kdo má jiné věcné právo k tomuto pozemku nebo stavbě. Dalšími účastníky jsou též osoby, jejichž vlastnické nebo jiné věcné právo k sousedním stavbám nebo sousedním pozemkům může být rozhodnutím o povolení záměru přímo dotčeno. Konečně pak jsou účastníky řízení též osoby, o kterých tak stanoví zvláštní zákon. Úprava účastenství je tedy založena na stávající právní úpravě, přičemž rozsáhlá judikatura ve vztahu k posuzování účastníků územního řízení by měla být plně aplikovatelná i po nabytí účinnosti celého nového stavebního zákona.

V této souvislosti pak za zmínku nepochybně stojí regulace **souhlasu vlastníka** podle ust. § 187 nového stavebního zákona, a to situace, kdy není stavebník vlastníkem pozemku či stavby, na kterých má být záměr uskutečněn, a ani mu nesvědčí jiné věcné právo k těmto pozemkům či stavbě.

Stavebník v takovém případě dokládá souhlas vlastníka pozemku, který je zapsán v katastru nemovitostí ke dni podání žádosti. I nový stavební zákon požaduje, aby byl souhlas vyznačen na situačním výkresu dokumentace, obdobně jako ust. § 184a stávajícího stavebního zákona. Odlišnost pak spočívá především v tom, že nový stavební zákon výslovně vyžaduje souhlas vlastníka zapsaného v katastru nemovitostí ke dni podání žádosti, jak je uvedeno výše. Je otázkou, jakým způsobem k tomuto přistoupí rozhodovací praxe, a to především správních soudů, neboť v průběhu řízení o povolení záměru může docházet ke změně vlastníka. Autor má přitom za to, že patrně bude nutné aplikovat obecnou zásadu správního řízení, že správní orgán rozhoduje podle skutkového a právního stavu ke dni vydání rozhodnutí, a tudíž patrně stavební úřad bude muset vývoj vlastnictví (a dalších věcných práv) sledovat. Ostatně tento vývoj je pro stavební úřad zásadní při vymezení účastníků řízení a jejich průběžnou aktualizaci při vedení jednotlivých řízení.

Kritéria pro posouzení záměru upravuje ust. § 193 nového stavebního zákona. Dochází přitom opětovně ke zrušení závazného stanoviska (či jiného aktu) úřadu územního plánování, a tedy soulad záměru s územně plánovací dokumentací a vymezením zastavěného území a soulad záměru s cíli a úkoly územního plánování bude opět přezkoumávat a posuzovat stavební úřad. Ve vztahu k postavení dotčených orgánů, které s posuzováním záměru souvisí, autor odkazuje na první ze svých článků publikovaný v předchozím vydání časopisu.

Pozornosti by jistě neměl uniknout institut **vyjádření stavebníka** podle ust. § 194 nového stavebního zákona. Pokud totiž v průběhu řízení zjistí stavební úřad skutečnost, která znemožňuje vyhovět žádosti, vyrozumí o této skutečnosti stavebníka a vyzve jej, aby se ve stanovené lhůtě k této skutečnosti vyjádřil. Za tímto účelem dokonce stavební úřad může řízení přerušit. Pokud žádosti i přes vyjádření stavebníka nelze dále vyhovět, neprovádí další úkony a žádost zamítne. Jedná se o speciální ustanovení k ust.

§ 51 odst. 3 správního řádu, neboť podle tohoto ustanovení, zjistí-li správní orgán, že žádosti nelze vyhovět, automaticky – tedy bez provádění dalšího dokazování – žádost zamítne. Nový stavební zákon dává stavebníkovi svým způsobem možnost polemizovat se stavebním úřadem a jeho předběžným názorem, avšak je-li skutečně záměr rozporný s kritérii podle ust. § 193 nového stavebního zákona, stěžlí může stavebníkovo vyjádření cokoliv změnit. Pokud stavební úřad pochybí a chybně posoudí některý aspekt, může vyjádření stavebníka stavební úřad na takové pochybení a chybný právní názor upozornit. Došlo-li by v návaznosti na takové upozornění na změnu záměru ze strany stavebníka, tedy i změnu žádosti, pak ve své podstatě bude nutné provést řízení znovu, neboť předmět žádosti (záměr) doznal změn.

Nový stavební zákon přináší komplexní **úpravu lhůt pro vydání rozhodnutí** v ust. § 196. Lze obecně uvést, že základní lhůty činí 30 dnů pro jednoduché stavby, 60 dnů pro ostatní stavby a 120 dnů pro záměry EIA. Nicméně tyto lhůty mohou být prodlouženy usnesením až o 30 dnů ve zvláště složitých případech a až o 60 dnů v řízení s velkým počtem účastníků, je-li třeba doručovat veřejnou vyhláškou osobám, jimž se prokazatelně nedaří doručovat, nebo je-li třeba doručovat do ciziny. Stavební úřad přitom bude muset náležitě odůvodnit své správní uvážení. Nový stavební zákon tedy upravuje speciálně lhůty oproti správnímu řádu. Naproti tomu s ohledem na skutečnost, že se usnesení o prodloužení lhůty pouze poznamenává do spisu a vyrozumí se o prodloužení lhůty pouze stavebník, nelze se proti němu odvolat.²⁾ Pro úplnost lze doplnit, že předmětná lhůta je pro stavební úřad závazná. Pokud bude překročena ze strany stavebního úřadu, lze využít ustanovení správního řádu o ochraně před nečinností (viz ust. § 80 správního řádu), případně též institut žaloby na ochranu proti nečinnosti správního orgánu (viz ust. § 79 a násl. soudního řádu správního).

Odlišně od stávající právní úpravy pak nový stavební zákon reguluje **platnost povolení** v ust. § 198. Obecně je stanovena platnost dva roky od právní moci

povolení, přičemž stavební úřad může v odůvodněných případech stanovit dobu delší, a to až pět let. Kladně lze hodnotit úpravu platnosti v případech, kdy bylo provádění záměru zahájeno v době platnosti povolení. V takovém případě se totiž platnost prodlužuje na deset let ode dne právní moci povolení. Toto ustanovení má vést k zániku starých povolení v případech, kdy nebudou realizována. Je tedy odpovědností stavebníka, aby nebyl pasivní a činil kroky k provedení povoleného záměru. Závěrem lze poznamenat, že je upravena poměrně tradičně možnost stavebního úřadu platnost povolení prodloužit, avšak toliko vždy o další dva roky s tím, že je možné tak činit i opakovaně.

V souvislosti s povolením záměru je vhodné upozornit na zrychlené řízení (podle ust. § 212 nového stavebního zákona), rámcové povolení (podle ust. § 221 až 223 nového stavebního zákona) a konečně řízení s posouzením vlivů (podle ust. § 201 až 210 nového stavebního zákona).

V případě **zrychleného řízení** je možné, aby stavební úřad – za zákonem stanovených podmínek – vydal jako první úkon stavebního úřadu v řízení o povolení stavby nebo zařízení právě stavebníkem žádané povolení stavby nebo zařízení. Vydá-li stavební úřad povolení ve zrychleném řízení, zveřejní jej také na úřední desce stavebního úřadu po dobu 15 dnů ode dne vydání. Zveřejnění na úřední desce má zlepšit postavení osob, které jsou přímo dotčeny na svých právech, avšak jejich souhlas nebyl v rozporu se zákonem předložen. Ačkoliv jde o jistou formu zrychleného postupu stavebního úřadu, je nepochybně pozitivní, že je vydáváno rozhodnutí ve smyslu správního řádu, nikoliv souhlas či jiný obdobný akt podle části čtvrté správního řádu tak, jak stanoví stávající právní úprava.

Jde-li o stavby v působnosti jiného stavebního úřadu – tj. Ministerstvo obrany, Ministerstvo vnitra či Ministerstvo spravedlnosti – nebo jde o stavbu v areálu jaderného zařízení, včetně staveb souvisejících, pak stavební úřad vydává rámcové povolení. Toto rámcové povolení,

2) Srov ust. § 76 odst. 5 správního řádu.

kteře vydává „obecný“ stavební úřad, vymezuje stavební pozemek a v jeho rámci stanoví skladbu, druh a účel staveb a rámcové podmínky pro jejich umístění v maximálních nebo minimálních prostorových parametrech a napojení na dopravní a technickou infrastrukturu a limitní hodnoty pro vstupy a výstupy. Jedná se o poměrně obecný akt stavebního úřadu, který by měl na jednu stranu umožnit koordinaci v území, na druhou stranu současně chránit zájmy státu (typicky utajení) u staveb, které jsou v působnosti jiných stavebních úřadů. Následně po vydání rámcového povolení jiný stavební úřad povolí takový záměr, a tedy rámcové povolení samo o sobě nepostačuje k provedení záměru.

Jde-li o záměr, který vyžaduje posouzení vlivů na životní prostředí (tzv. EIA), nabízí se dva přípustné režimy. Buď toto řízení proběhne samostatně podle zákona č. 100/2001 Sb., o posuzování vlivů na životní prostředí a o změně některých souvisejících zákonů (zákon o posuzování vlivů na životní prostředí), ve znění pozdějších předpisů (dále jen „zákon o EIA“), nebo je možno použít zvláštní „spojené“ **řízení s posouzením vlivů**. Toto umožňuje stavebníkovi, aby předem zvážil, zda zvolí režim samostatný podle zákona o EIA či spojený, kde v jednom řízení dojde k posouzení vlivů záměru na životní prostředí i k jeho povolení.

Zásadní změnu – a významnou odchylku od obecné úpravy obsažené ve správním řáde – obsahuje ust. § 225 a ust. § 226 nového stavebního zákona co do **rozhodnutí odvolacího orgánu v odvolacím řízení**. Podle správního řádu, jenž je dnes plně aplikovatelný, může odvolací orgán buď napadené rozhodnutí zrušit a věc vrátit k novému projednání, odvolání zamítnout a napadené rozhodnutí potvrdit, nebo rozhodnutí či jeho část změnit. Jakkoliv rozhodovací praxe správních soudů dovodila, že zrušení rozhodnutí a vrácení věci k novému projednání by měly správní orgány volit jako poslední možnost, odvolací orgány ve stavebních věcech často přistupují právě k tomuto postupu. Z tohoto důvodu nový stavební zákon připouští buď zamítnutí odvolání a potvrzení napadeného rozhodnutí, nebo změnu rozhodnu-

tí odvolacím orgánem (tj. apelační princip). Ke zrušení rozhodnutí a vrácení věci k novému projednání podle nového stavebního zákona dojít nemůže.

I nový stavební zákon umožňuje **změnu záměru před dokončením** postupu podle ust. § 224. I v tomto případě je nutné odlišovat nepodstatné odchylky od ověřené projektové dokumentace podle ust. § 224 odst. 3 nového stavebního zákona, které se nepovažují za změnu stavby a projednají se v kolaudačním řízení. Taktéž je možné si požádat o změnu záměru před dokončením s cílem změnit záměr, přičemž v zásadě se bude postupovat jako u povolení nového záměru. Za splnění podmínek – nedotýká-li se změna práv účastníků řízení, s výjimkou stavebníka, chráněných veřejných zájmů a nejde-li o záměr EIA – je možno vydat povolení změny záměru před dokončením jako první úkon v řízení. Nicméně ve všech případech se bude jednat o rozhodnutí ve smyslu správního řádu.

O **užívání staveb** bude možné nově pouze rozhodnout v řízení o užívání podle ust. § 230 a násl. nového stavebního zákona. Výsledkem tedy bude vždy rozhodnutí ve smyslu správního řádu, kolaudační souhlas jako úkon podle části čtvrté správního řádu tedy již nový stavební zákon nepřebírá. Zajímavé je řešení závěrečné kontrolní prohlídky v rámci kolaudačního řízení. Buď je provedena ze strany stavebního úřadu, nebo od ní stavební úřad může upustit, je-li k žádosti o vydání kolaudačního rozhodnutí připojen odborný posudek autorizovaného inspektora o ověření souladu skutečného provedení stavby s jejím povolením a její způsobilosti k užívání. Nový stavební zákon pak výslovně zavádí pojem „rekolaudace“ pro změnu v užívání stavby, přičemž i v tomto řízení lze uvažovat o zrychleném řízení o změně v užívání stavby.

Závěrem je pak vhodné poukázat na **změny v odstraňování staveb a terénních úprav**. Největší změnu představuje regulace **řízení o dodatečném povolení stavby**. Podle stávající právní úpravy a její výkladové praxe platí, že pokud lze nepovolenou stavbu či terénní úpravu dodatečně povolit, stavebník o doda-

tečné povolení požádal a splnil zákoně požadavky, pak má právní nárok na dodatečné povolení takové stavby. Nový stavební zákon podstatně zpřisňuje podmínky pro dodatečné povolení stavby. Kromě splnění podmínek podle ust. § 193 nového stavebního zákona tak bude muset povinný (stavebník) prokázat, že:

- (i) jednal v dobré víře,
- (ii) stavba nevyžaduje povolení výjimky z požadavků na výstavbu a
- (iii) uhradil ve stanovené lhůtě pokutu za přestupek podle nového stavebního zákona spočívající v tom, že provedl stavbu bez povolení, nebo v rozporu s ním.

Je přitom zásadní první ze zmíněných podmínek, tj. že bude prokázána dobrá víra. Tato dobrá víra je přitom objektivní, a tudíž subjektivní pocit povinného není rozhodný pro posouzení toho, zda jednal či nejednal v dobré víře. Je přitom otázkou, k čemu taková striktní regulace v praxi povede. Mohou totiž nastat situace, kdy odstranění nepovolené stavby bude představovat pro veřejné zájmy nepoměrně větší újmu než dodatečné povolení stavby, avšak pro nesplnění podmínky dobré víry, nebude možné stavbu dodatečně povolit. Nový stavební zákon prostor pro správní uvážení stavebního úřadu nedává.

Závěr

Autor poukázal na nejvýznamnější změny v oblasti stavebního práva hmotného a stavebního práva procesního, které přináší nový stavební zákon a dílčím způsobem i doprovodný změnový zákon.

Stavební právo hmotné doznalo nezanedbatelných změn, přičemž některé souvisí se zjednodušením procesů a celkově s tím, že stavební úřad by neměl posuzovat již tolik aspektů jednotlivých záměrů v rámci povolení. Zářným případem je přitom dokumentace pro povolení záměru, jejíž rozsah – ve srovnání s dokumentací pro stavební povolení – je podstatně menší. Kladně je nutno hodnotit to, že do nového stavebního zákona byla doplněna řada ustanovení regulujících požadavky na výstavbu. Stávající stavební zákon v zásadě veškeré požadavky svěřoval prováděcím právním předpisům.

V případě stavebního práva procesního, resp. stavebního řádu, je nutno považovat za vhodné zavedení apelačního principu, tedy vyloučení toho, aby odvolací orgán napadené rozhodnutí zrušil a věc vrátil k novému projednání stavebnímu úřadu. Již toto by mělo přispět k urychlení řízení, neboť odvolací orgán bude muset sám věcně rozhodnout. Podstatnou změnu představuje i zpřísnění podmínek pro dodatečné povolení stavby, neboť prokázání dobré víry bude přinejmenším složité, ne-li v drtivé většině případů nemožné. Až praxe přitom ukáže, zda bude docházet i k exekuci rozhodnutí o odstranění

stavby, nebo zda dojde toliko k nařízení odstranění nepovolené stavby.

Je přitom otázkou, kolik principů a institutů zůstane zachováno po diskutovaných novelizacích nového stavebního zákona. Podle názoru autora je přitom zřejmé, že řada institutů nového stavebního zákona může přinést tolik požadované zrychlení procesů podle stavebního zákona. Nicméně je třeba najít ideální míru mezi zrychlením a ochranou řady významných veřejných zájmů, k jejichž ochraně právě veřejné stavební právo slouží.

Použité zdroje:

Zákon č. 133/1985 Sb., o požární ochraně, ve znění pozdějších předpisů.

Zákon č. 406/2000 Sb., o hospodaření energií, ve znění pozdějších předpisů.

Zákon č. 100/2001 Sb., o posuzování vlivů na životní prostředí a o změně některých souvisejících zákonů (zákon o posuzování vlivů na životní prostředí), ve znění pozdějších předpisů.

Zákon č. 500/2004 Sb., správní řád, ve znění pozdějších předpisů.

Zákon č. 183/2006 Sb., o územním plánování a stavebním řádu (stavební zákon), ve znění pozdějších předpisů.

Zákon č. 283/2021 Sb., stavební zákon.

Zákon č. 284/2021 Sb., kterým se mění některé zákony v souvislosti s přijetím stavebního zákona.

Nařízení č. 10/2016 Sb. hlavního města Prahy, ve znění nařízení č. 14/2018 Sb. hl. m. Prahy.

Mgr. Jan Brož, Ph.D.

advokát

KVB advokátní kancelář, s. r. o.

ENGLISH ABSTRACT

The new Building Act in a nutshell, Part II: starting points for recodification, arrangement of public administration and planning contracts, by Jan Brož

This article deals with the highly topical subject of the new Building Act 283/2021 and, partly, Act 284/2021, which modifies other acts in connection with the Building Act. The author describes and analyses new legislation in regard to implementation of quite revolutionary changes in several aspects of public building law. Part II is focused on substantive building law, i.e. requirements for construction, documentation and several duties of persons involved. Under current legislation, the substantive building law is de facto left up to the implementing regulations. The author also comments on important procedural change as one of the fundamental pillars of the new legislation.

DOKUMENTY A PROCESY V RÁMCI ŠVÉDSKÉHO PLÁNOVACÍHO SYSTÉMU II.

Irena Klingorová

Článek navazuje na článek o územním plánování ve Švédsku uveřejněný v č. 5/21 časopisu U&ÚR, který obsahoval základní informace o švédském územním plánování, a na článek uveřejněný v č. 1/22 stejného časopisu, jehož je pokračováním. Detailně popisuje procesy jednotlivých územně plánovacích dokumentů v rámci švédského plánovacího systému. První díl se věnoval regionálnímu plánování a plánování na úrovni komun, tento díl navazuje podrobným plánováním na úrovni jednotlivých oblastí. Cílem je popsat jednotlivé dokumenty, přiblížit odpovědnost a angažovanost jednotlivých aktérů v rámci jednotlivých procesů, ukázat množství legislativních požadavků a souvisejících dokumentů potřebných k plánování na jednotlivých úrovních a jejich koloběh od vzniku přes proces schválení, následné uplatňování v praxi a možnosti jejich odvolání či změnění.

Švédský plánovací systém podle zákona o plánování a stavbě (Plan- och bygglagen – PBL)¹⁾ se skládá z **regionálního plánu** (*regionplan*) koordinujícího regionální a částečně národní úroveň územního plánování, **obecného plánu** (*översiktsplan*) na úrovni komun²⁾ a **územních předpisů** (*områdesbestämmelser*) spolu s **podrobným plánem** (*detaļplan*) pro dílčí oblasti v rámci komun. Právně závazné jsou pouze územní předpisy a podrobné plány. Regionální plán a obecný plán musí uvádět celkové směřování a být vodítkem pro následné detailnější plánování, legislativu nebo rozhodnutí. Každá úroveň plánování má své zásady a závazný postup, jak je daná oblast regulována a jakým způsobem je nakládáno s odpovídajícími dokumenty. Většina těchto procesů je regulována v PBL, který doplňují nařízení či vyhlášky ze specializovaných oblastí (např. životní prostředí).

Podrobné plánování

Podrobný plán spolu s územními předpisy slouží komuně k regulaci využívání území, vodních ploch, budov a struktur. Oba tyto dokumenty jsou právně závazné. Podrobný plán zároveň slouží jako podklad pro rozhodování v záležitostech stavebního povolení, v podstatě vymezuje právo stavět v souladu s plánem během stanoveného implementač-

ního období,³⁾ které je minimálně pět a maximálně patnáct let. Podrobný plán upravuje práva a povinnosti nejen mezi vlastníky území a společnostmi, ale také mezi vlastníky území navzájem. Plán je při revizích různých povolení závazný. Každý podrobný plán určuje jeden nebo více principů pro nakládání s veřejnými místy. Výchozím bodem je, že komuna musí být hlavním koordinátorem veřejných míst, v případě zvláštních důvodů mohou být koordinátory také jednotliví vlastníci nemovitostí nebo komunitní sdružení. Pokud je komuna hlavním koordinátorem, tak s sebou plán nese právo a také povinnost vykoupit pozemky určené pro veřejná prostranství. Vedení komuny je pak mimo jiné zavázáno k povinnosti úklidu a udržování těchto veřejných míst po dobu platnosti podrobného plánu.

Požadavek podrobného plánu

Rozhodnutí, zda, kdy a pro které oblasti má být vypracován podrobný plán je v pravomoci komuny. PBL stanovuje základní předpoklad, že území, které má být využito k rozvoji, musí být pro tento účel vhodné. Jeho vhodnost lze ověřit prostřednictvím podrobného plánu, oznámením o stavbě nebo o stavebním povolení. V některých případech je prostřednictvím PBL vyžadováno, aby byla vhodnost vyzkoušena v podrobném plánovacím procesu předtím, než staveb-

ní komise udělí stavební povolení. Toto se nazývá požadavek podrobného plánu (*detaļplanekravet*) nebo také požadavek plánování (*plankravet*). Hlavním účelem požadavku podrobného plánu je, aby komuna vyzkoušela využití území prostřednictvím posouzení oblasti jako celku a poskytla dotčeným osobám příležitost se procesu zúčastnit. Požadavek plánování neznámá, že je komuna povinná vypracovat podrobný plán, ale že plánování je předpokladem pro to, aby mohla vyhovět žádosti o stavební povolení.

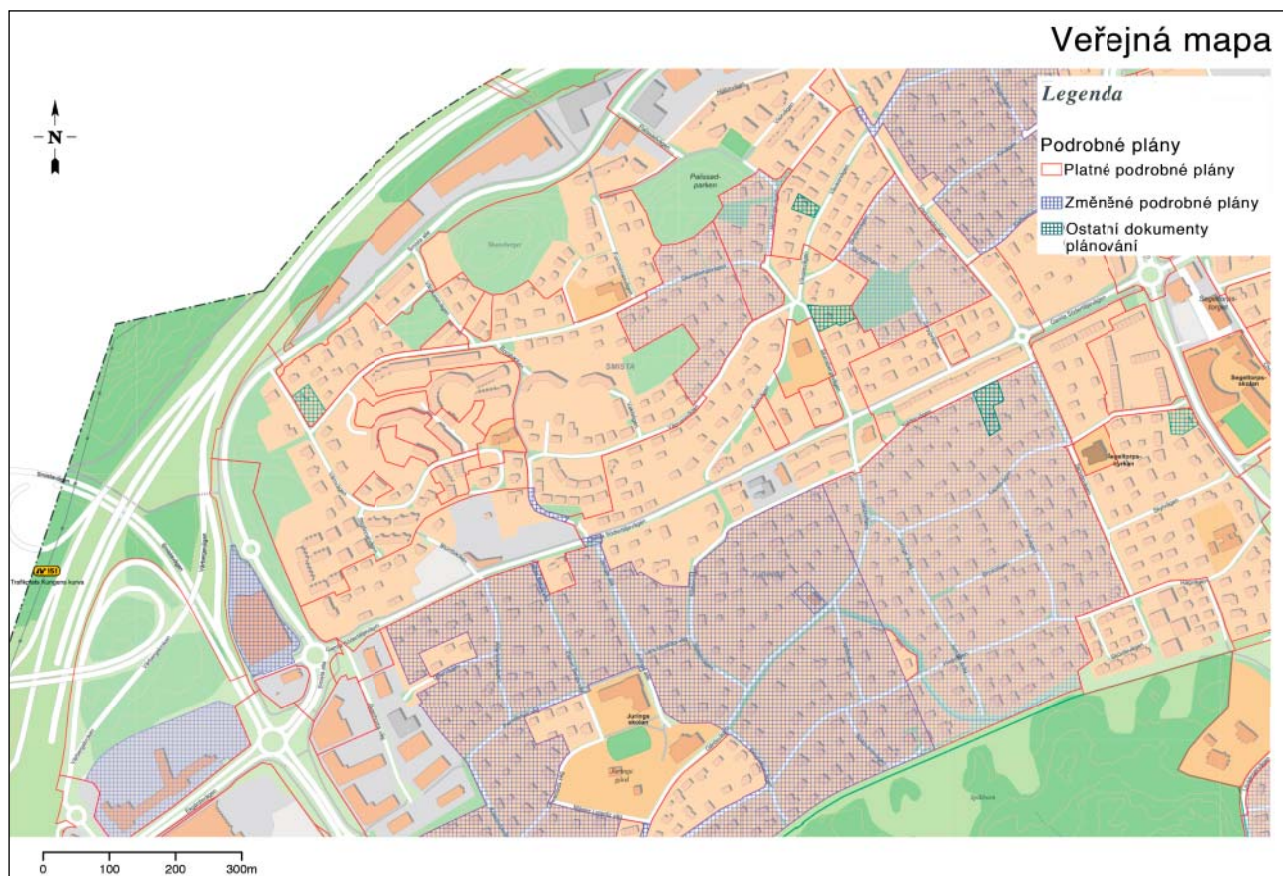
Požadavek plánování se stává důležitým při posuzování oznámení o stavbě a při schvalování stavebních povolení. Pokud stavební komise při jejich posuzování dospěje k závěru, že rozhodnutí má předcházet podrobné plánování, vydá záporné rozhodnutí. Vhodnost pozemku pro budovy a stavby podléhá podrobnému plánování, pokud se opatření vztahuje na:

- novou kompaktní zástavbu s budovami podléhajícími stavebnímu povolení, v případě potřeby s ohledem na povahu, rozsah nebo dopad zástavby na okolí a potřebu koordinace;
- budovu, která má být změněna nebo zachována, pokud se regulace musí uskutečnit v kontextu s ohledem na fyzické prostředí;
- některá opatření podléhající stavebnímu povolení, u kterých lze předpokládat, že opatření bude mít významný dopad na životní prostředí;

1) Zákon č. 2010: 900 vydaný Ministerstvem financí SPN BB nabyl účinnosti dne 2. května 2011.

2) Komuna je samosprávná obec, která zahrnuje obvykle město či větší sídlo a jeho okolí, včetně dalších obcí bez vlastní samosprávy. V málo osídlených oblastech na severu země mají samosprávné obce značnou rozlohu.

3) Po uplynutí doby implementace se plán nadále uplatňuje stejným způsobem jako dříve – s tím rozdílem, že plán lze poté nahradit, změnit nebo odvolat, aniž by dotčené osoby mohly požadovat náhradu za ztracená práva.

Zdroj: https://karta.huddinge.se/?isymap=api/ShowLayer/plan_planomrade_y_v2

Ukázka rozdělení oblasti Simsta na oblasti regulované podrobnými plány (komuna Huddinge) – výřez plánu

- opatření, které vyžaduje stavební povolení pro nové zřízení činnosti, na kterou se vztahuje zákon o opatřeních k prevenci a omezování následků závažných chemických havárií;
- novou stavbu, jejíž používání má významný dopad na životní prostředí;
- novou stavbu umístěnou v oblasti, kde je po budovách velká poptávka.

Komuna by měla mít možnost zdržet se plánování v případech, kdy jde o drobná opatření, která nemají významný dopad na životní prostředí a kde podrobný plán neznamená významnou přidanou hodnotu. Podrobný plán není rovněž vyžadován, pokud byla v územních předpisech provedena dostatečná regulace. Územní předpisy však musí mít dostatečně komplexní a přesný obsah, aby nemohl být uplatněn požadavek na podrobný plán. V některých ohledech lze s územními předpisy dosáhnout stejné regulace jako u podrobných plánů, například s ohledem na zachování cenných budov a rozsah povinností stavebního povolení. Pokud jsou ale otázky, které vznikají v důsledku opatření podléhajícímu stavebnímu povolení tak složité

a není možné je prošetřit v rámci řízení o stavebním povolení, pak není jiné možnosti a je potřeba opatření prozkoumat prostřednictvím podrobného plánu.

Platnost starších plánů

Starší plány, jako jsou plány měst (*stadsplaner*), stavební plány (*byggnadsplaner*), plány parcelace (*avstyckningsplaner*) a mimoměstské předpisy (*utomplansbestämmelser*), mají stejnou váhu jako novodobé podrobné plány. Plánů vydaných před rokem 1987, tedy před nabytím účinnosti PBL, se však netýká doba implementace. V tu dobu totiž platil stavební zákon z roku 1947, který neuváděl konkrétní dobu implementace. Předpokládalo se, že doba implementace trvala takovou dobu, jež byla považována za přiměřenou.

Plán města

Plány města zahrnovaly podrobné předpisy týkající se životního prostředí v oblastech plánování ve městě. Uváděly, na kterém pozemku se smí stavět a které

plochy mají sloužit pro ulice, náměstí, parky a další veřejná prostranství. Hlavní odpovědnost za veřejná prostranství a za společná zařízení nesla komuna. Městské plány byly přijaty podle několika starších zákonů: stavební listina z roku 1874, plánovací zákon z roku 1907, zákon o rozvoji města z roku 1917, zákon o územním plánování z roku 1931, stavební zákon z roku 1947 a PBL z roku 1987.

Stavební plán

Stavební plány regulovaly budovy umístěné mimo město. Byly přijaty v souladu se stavebním zákonem z roku 1947 a zákonem o územním plánování z roku 1931. Tyto dokumenty obsahují také několik takzvaných „farmářských plánů“, které byly přijaty v souladu s plánovacím zákonem z roku 1907, včetně zákona o rozvoji majetku z roku 1917. V tomto případě byli vlastníci nemovitostí zodpovědní za realizaci plánu a museli splňovat elementární potřeby (např. výstavba komunikací). Na stavební plán se mohou vztahovat některé zákazy podle stavebního zákona z roku 1947, které musí komuna při novém plánování zohlednit.

Plán parcelace a mimoměstské předpisy

Plány parcelace⁴⁾ byly zavedeny v roce 1926 a přestaly platit v roce 1947. Bylo na nich vyobrazeno rozdělení území mimo města, které zohledňovalo potřeby pozemků pro vhodné dopravní cesty, technickou infrastrukturu a zemědělskou půdu. V těchto plánech ale nebylo zkoumáno, zda je území vhodné pro rozvoj z hlediska obecného plánování, nebo ne. Po roce 1931 mohly být tyto plány nahrazeny stavebními plány nebo doplněny o územní předpisy (viz kapitola na konci článku). Plány parcelace se staly nejpoužívanějším typem plánu v některých částech země. Prostřednictvím přechodných ustanovení stavebního zákona z roku 1947 byly plány parcelace ztotožněny se stavebními plány a platí stejně jako podrobné plány. V oblastech, které nebyly součástí města nebo nebyly pokryty stavebním plánem, byla výstavba regulována obecnými předpisy společnými pro celou zemi.

Posouzení vhodnosti

Komuna musí při přípravě podrobných plánů provést takzvané posouzení polohy. Rozmístění budov a aktivit musí být přiměřené podle povahy, umístění a potřeb, přičemž zásadními tématy jsou obecní finance, zdraví, životní prostředí, bezpečnost a rizika. Tento proces se obvykle nazývá posouzení vhodnosti umístění do lokality (*lokaliseringsprövningens lämplighetsbedömning*).

Komuna je povinna provést posouzení polohy záměru na základě obecných zájmů definovaných v PBL a také na základě ustanovení o správě území a vodních ploch v zákoně o životním prostředí. Pozemky a vodní plochy by měly být využívány co nejvhodnějším způsobem, s přihlédnutím k jejich povaze, poloze a potřebám. Plánování musí podporovat vhodnou strukturu a estetický design budov, zelených ploch a komunikačních tras. Rovněž musí podporovat

sociálně dobré životní prostředí, které je přístupné pro všechny společenské skupiny, a dlouhodobě udržitelné hospodaření s půdou, vodou, energií a surovinami a obecně zajišťovat dobré environmentální podmínky. Plánování musí rovněž podporovat dobrý hospodářský růst a efektivní hospodářskou soutěž, výstavbu bytů a rozvoj bytového fondu, musí probíhat vždy s ohledem na přírodní a kulturní hodnoty, environmentální a klimatické aspekty, stejně jako na meziobecní a regionální podmínky. Při plánování je třeba vzít v úvahu potřebu komunikací (ulic a silnic), náměstí, parků a dalších zelených ploch, vhodných míst pro hru, cvičení a další outdoorové aktivity, jakož i možnosti zajistit přiměřené veřejně prospěšné a komerční služby a jednotlivé veřejné i soukromé zájmy a vytvořit mezi nimi nezbytnou rovnováhu. Cílem dobře sestaveného podrobného plánu je funkční celek, který podporuje dlouhodobě udržitelný rozvoj.

Rovnováhy mezi různými veřejnými i soukromými zájmy jsou základem pro dlouhodobý udržitelný rozvoj. Během procesu plánování se však v různých fázích vývoje různě mění. U některých veřejných zájmů jsou pozice založeny spíše na kvantifikovatelných faktorech, zatímco jiné jsou založeny ve větší míře na hodnoceních.

Vhodná poloha je základním principem veškerého územního plánování. V legislativě se lokalizací rozumí to, na kterých částech komuny se má stavět. Identifikace vhodného umístění budov, infrastruktury a provozů z dlouhodobého hlediska je pro plánování zásadní. Obecný plán uvádí nejdůležitější pozice využití území a vzhledu struktury budovy, zároveň by měl obecně podporovat podrobné plánování. Posouzení vhodnosti zároveň zkoumá vhodnost pozemku pro rozvoj. Základním pravidlem je, že dotyčné území z obecného hlediska musí být vhodné pro daný účel a zároveň nesmí mít dopad na životní prostředí, který by mohl představovat nebezpečí pro lidské zdraví a bezpečnost nebo

jiné závažné obtíže. Celé plánování je v zásadě o kompromisech.

Regulace pomocí podrobného plánu

Podrobné plány se používají pro regulaci zásadních změn ve využívání území a vodních ploch nebo pro taková opatření obnovy a ochrany, která je třeba regulovat v jednom kontextu. Použití podrobného plánu je upraveno plánovacími předpisy. Podrobný plán musí uvádět, jak lze využít území a vodní plochy v plánované oblasti. Komuna musí také určit a uvést hranice veřejného prostranství, sousedství a vodních ploch.

PBL⁵⁾ vyčerpávajícím způsobem uvádí, jaké má komuna možnosti tyto změny a opatření kontrolovat. Zároveň také uvádí, co komuna musí a může upravit v podrobném plánu. Doplnující předpisy Národní rady pro bydlení (*Boverket*), budování a plánování týkající se podrobných plánů specifikují požadavky zákona a stanoví, jaká ustanovení pro plánování mohou být použita, co je v nich obsaženo a někdy také jak mají být formulovány. Může se jednat například o umístění a design budov nebo o možnost implementace podrobného plánu.

Žádný zákon ani nařízení nestanovuje, jak mají být předpisy podrobného plánu vykazovány, tj. jak má podrobný plán fyzicky vypadat. Za tímto účelem vydala Národní rada pro bydlení, výstavbu a plánování obecná doporučení týkající se regulace podávání zpráv a fyzických výstupů podrobného plánu, ve kterých je stanoven způsob prezentace předpisů.

Posouzení vlivu na životní prostředí

Environmentální posouzení, neboli posouzení vlivu na životní prostředí,⁶⁾ podrobného plánu se nazývá strategické environmentální hodnocení. Pokud lze předpokládat, že implementace

4) Avstyckningsplaner = v doslovném překladu rozdělovací plány, jejich českým ekvivalentem může být katastrální mapa.

5) Každé použité ustanovení plánu musí být podpořeno odstavcem ve čtvrté kapitole zákona o stavbě a územním plánu – PBL a účel ustanovení plánu musí být v souladu s účely stanovenými v druhé kapitole PBL.

6) Povinnost posoudit vliv relevantních plánů, koncepcí a záměrů na životní prostředí vyplývá z evropské legislativy (směrnice Evropského parlamentu a Rady 2001/42/ES, směrnice EP a Rady 2011/92/EU ve znění směrnice 2014/52/EU).

podrobného plánu bude mít významný dopad na životní prostředí, provede komuna pro plán environmentální hodnocení. Aby se zjistilo, zda je třeba provést posouzení vlivu na životní prostředí, je třeba provést šetření v souladu s kodexem životního prostředí. Existují dva typy environmentálních hodnocení, strategické a specifické. Environmentální hodnocení plánů a programů se nazývají strategické a hodnocení prováděné pro činnosti a opatření se nazývají specifická.⁷⁾ Účelem environmentálních hodnocení je integrovat environmentální aspekty do plánování a rozhodování tak, aby byl podporován udržitelný rozvoj a aby výsledky průzkumu a případné environmentální hodnocení ovlivnily návrh podrobného plánu tak, aby negativní dopad na životní prostředí byl co nejmenší.

Role a odpovědnosti

Aby legislativa pro plánování a rozvoj fungovala, musí mít zúčastněné osoby dobré znalosti nejen o své roli a odpovědnosti, ale také o oblastech odpovědnosti druhých a o souvislostech mezi nimi. Mezi hlavní aktéry systému plánování a výstavby patří stát, komuna, developéři a vlastníci. Každý aktér může mít několik rolí v různých procesech plánování.

Stát

Stát stanoví rámec pro plánování a výstavbu prostřednictvím plánovací a stavební legislativy, o níž rozhoduje parlament a vláda prostřednictvím krajské správní rady (*Länsstyrelsen*). Ta zastupuje a sleduje zájmy státu v různých procesech PBL a má v procesech různé role, částečně poradní a částečně dozorčí díky své schopnosti přezkoumávat některá rozhodnutí. Krajská správní rada je rovněž prvním stupněm pro odvolání mimo jiné o předběžném oznámení, povolání, oznámení o zahájení a konečném oznámení. V neposlední řadě je úkolem krajské správní rady sledovat uplatňování územní legislativy v oblasti územního plánování a staveb a poskytovat obcím

rady a podporu, a to i formou dohledového poradenství.

Hlavním důvodem účasti krajské správní rady v procesu plánování je, aby problémy, které musí rada sledovat, byly řešeny včas a aby komuna mohla včas zvážit názory krajské správní rady. Dialog mezi státem a komunou o těchto zájmech probíhá jak při konzultaci, tak při přezkumu. Během fáze přezkumu musí být komuna před přijetím plánu informována, pokud existuje riziko, že správní rada kraje zasáhne svým dohledem nad rozhodnutím o plánu.

Státní a meziobecní zájmy, na které dohlíží správní rada kraje, se obvykle nazývají důvody zásahu správní rady kraje. Uvedené důvody pro intervenci jsou:

- národní zájem podle zákoníku o životním prostředí není splněn,
- regulace otázek týkajících se využívání území a vodních ploch v rámci několika komun není vhodným způsobem koordinována,
- není dodržen standard kvality životního prostředí podle environmentálního kodexu,
- ochrana pobřeží podle zákoníku o životním prostředí je v rozporu s platnými předpisy,
- budova se stane nevhodnou s ohledem na lidské zdraví nebo bezpečnost nebo na riziko nehod, povodní nebo eroze.

Komuna a stavební komise

Komuna má v plánování a stavební legislativě několik různých rolí. Je to autorita i vlastník pozemků a nemovitostí. Je také zodpovědná za určité služby, jako je vodné, stočné a odpad. Je to komuna, která vytváří a přijímá obecné plány, podrobné plány a územní předpisy. V každé komuně musí být stavební komise (*byggnadsnämnden*). Stavební komise je výbor složený z volených zástupců. Ke komisi je přidružená rada pro administrativu složená z úředníků. Stavební komise rozhoduje o povoleních a oznámeních, řeší různé fáze stavebního procesu a je odpovědná za dohled nad dodržováním plánovací a stavební

legislativy. Politici i úředníci na magistrátu se musí řídit pravidly, která se týkají úplatků a nekalých jednání. Komuna může za určitých podmínek způsobených porušením těchto pravidel odpovídat za škodu.

Ostatní aktéři

Řada aktérů ve společnosti je ovlivněna ustanoveními o plánování a stavební legislativě. Některé jsou uvedeny v právních předpisech a vztahují se na ně přímo ustanovení, zatímco jiné jsou ovlivněny nepřímo. Ti, kdo se podílejí na procesech plánování a stavby, obvykle nejsou stát nebo komuna, ale jiní aktéři, jako například developéři nebo majitelé nemovitostí.

Plánovací dokumenty pro podrobné plány

Když komuna začne pracovat na podrobném plánu, musí být připraveny určité dokumenty. Některé z nich jsou povinné a jiné doplňkové. Podrobný plán se skládá z plánové mapy s předpisy, dále každý plán obsahuje popis plánu, který vysvětluje účel plánu a jakým způsobem má být implementován. Pokud to není zjevně zbytečné, musí existovat také základní mapa a seznam vlastností plánu.

Mapa plánu

Mapa plánu musí ukazovat, pro kterou oblast platí podrobný plán. Musí být jasné, jak je oblast plánování rozdělena pro různé účely a jaká nařízení se vztahují na různé podoblasti. Ustanovení, která platí, jsou uvedena přímo na mapě plánu nebo v samostatném dokumentu. Pokud je obtížné zobrazit předpisy o rozdělení majetku na plánové mapě, může pro ně být vytvořena speciální mapa. Jako základ plánové mapy je zapotřebí aktuální základní mapa. Během procesu plánování je navíc zapotřebí aktuální seznam dotčených vlastníků nemovitostí a dalších známých držitelů práv.

7) Lze přirovnat k posouzení vlivu koncepcí na životní prostředí (*Strategic Impact Assessment, SEA*) a posouzení vlivů záměrů na životní prostředí (*Environmental Impact Assessment, EIA*), obdobně jako v České republice.

Posouzení lokality pro podrobný plán a odpovědnost za šetření

Komuna je v podrobném plánování povinna provést posouzení lokality na základě zájmů uvedených v PBL a určit, zda je pozemek vhodný pro zamýšlený účel. Aby bylo možné provádět hodnocení, která jsou relevantní a aktuální, jsou běžně vyžadovány různé formy šetření. Komuna má tedy odpovědnost za šetření, což znamená, že data použitá k provádění různých hodnocení musí poskytovat správný a spolehlivý obraz o podmínkách plánování.

Plánovací dokumentace

Plánovací dokumentací se rozumí věcný materiál, který obec využívá jako podklad pro podrobné plánování. Může se jednat o různé formy inventur, údaje o pozemcích a půdních poměrech, vlastnické struktury, stávajících plánovacích podmínkách nebo statistických údajích.

Navzdory tomu, že za podrobné plánování a posudky je zodpovědná komuna, může územně plánovací dokumentaci zpracovat jak komuna sama, tak i někdo jiný. Může to být například poradce, kterého si komuna najme, nebo i developer a podobně. Pokud data produkuje někdo jiný než komuna, je stále povinností komuny zajistit kvalitu dat, ale není její povinností přijímat data, která vyprodukoval jiný subjekt.

Popis plánu

Popis plánu je dokument, který uvádí účel podrobného plánu a vysvětluje ho tak, aby jej bylo možné jednotně pochopit a implementovat. V tomto popisu plánu musí komuna mimo jiné podat zprávu o podmínkách plánování, účelu plánu a způsobu realizace plánu. Obsah popisu plánu je upraven PBL a předpisy Národní rady pro bydlení, stavbu a plánování a v dokumentech osahující obecné rady k popisům plánů. Popis plánu je nástroj, který poskytne zúčastněným stranám a orgánům dohledu představu o tom, co podrobný plán obnáší, jak ovlivňuje zájmy založené na různých aspektech a jaké byly kompro-

misy mezi různými zájmy. Popis plánu je také základem pro politické rozhodnutí přijmout podrobný plán.

Popis plánu má několik různých funkcí během procesu plánování až do přijetí a nabytí právní moci, jakožto i po celou dobu platnosti plánu. Během procesu podrobného plánování má důležitou roli při vysvětlování účelu a možných důsledků implementace plánu tak, aby poskytnul dotčeným příležitost k podání připomínek. Popis plánu musí rovněž obsahovat zprávu o zkoušce vhodnosti, která byla základem pro rozhodnutí o přijetí plánu. Krajská správní rada jako dozorový orgán a soudy jako kontrolní orgány musí mimo jiné z popisu plánu vyčíst, na jakých vyšetřováních a dokumentech komuna zakládá své posouzení vhodnosti. Popis plánu musí také uvádět, jak má být podrobný plán implementován. Části popisu plánu jsou použity přímo jako základ pro navrhování budov v podrobném plánu. Popis plánu lze také použít jako základ pro legislativu a rozvoj nemovitostí.

Popis plánu musí obsahovat:

- účel plánu,
- podmínky plánování,
- popis implementace plánu,
- důsledky plánu,
- informaci, pokud se podrobný plán odchyluje od obecného plánu,
- hodlá-li komuna uzavřít dohody o rozvoji nebo dohody o přidělení území,
- v některých případech také odhadované hodnoty okolního hluku.

Účel podrobného plánu musí být prezentován tak jasně, aby záměru a účelu plánu porozuměli všichni zúčastnění. Popis plánu musí obsahovat i ilustrativní materiál, pokud je to nutné k pochopení plánu. Realizace plánu musí popisovat technická, finanční a realitní právní opatření, která jsou nutná k dobrému provedení plánu. V popisu musí být rovněž uvedeny důsledky těchto opatření pro vlastníky nemovitostí a další dotčené osoby. Odchyluje-li se podrobný plán od pokynů uvedených v obecném plánu pro danou oblast, musí být uveden důvod a způsob odchylky. Popis plánu musí rovněž informovat, zda komuna hodlá uzavřít rozvojové dohody, a pokud to nelze považovat za zbytečné s ohledem na

hlukovou situaci, musí obsahovat popis odhadovaných hodnot hluku v okolí.

Pokud podklad pro podrobné plánování předložil někdo jiný než komuna, musí to být uvedeno v popisu plánu. Spolu s tím musí být také uvedeno, o jakou dokumentaci se jedná a kdo ji vyrobil. Popisy podrobných plánů musí být zpracovány digitálně.

Procesy vydání podrobného plánu

Podrobné plánování má za cíl využít pozemky a vodní plochy k účelům, pro které je oblast nejvhodnější. Při vypracovávání podrobného plánu se postupuje podle přesně definovaného postupu s cílem zajistit pro dotčené subjekty transparentnost a získat co nejlepší základ pro rozhodování. Při přípravě podrobného plánu si komuna může vybrat mezi standardním, rozšířeným nebo koordinovaným postupem. Za určitých podmínek je možné použít i tzv. omezený postup, který obsahuje pouze jeden komunikační krok, nicméně se vždy preferuje, aby komuna zpracovala návrh podrobného plánu standardním postupem. Volba postupu vychází z individuálních potřeb a předpokladů a je upravena v PBL.

Oznámení o plánování

Oznámení o plánování, někdy také oznámení o záměru, slouží jako rychlá a jasná zpráva prostřednictvím které komuna veřejně informuje, zda zamýšlí zahájit plánovací práce na podrobném plánu nebo ne, anebo zda hodlá změnit nebo zrušit předpisy oblasti. Zažádat o toto oznámení může kdokoliv, žádost však musí být písemná, musí v ní být uveden účel opatření a musí být připojena mapa ukazující, které oblasti se to týká. Pokud se opatření týká stavebních prací, musí žádost obsahovat popis povahy a přibližný rozsah.

Komuna je povinna rozhodnout o oznámení o záměru nejpozději do čtyř měsíců ode dne obdržení úplné žádosti. Komuna a žadající se však mohou dohodnout na jiném čase, kratším i del-

ším. Oznámení o plánování je rozhodnutí komuny, které není závazné a nelze se proti němu odvolat. Rozhodnutí by také nemělo být vnímáno jako konečné stanovisko. Komuna může za vydání oznámení o plánování účtovat poplatek.

Oznámení o plánování musí být písemné a odůvodněné. Musí v něm být uvedeno, zda komuna hodlá zahájit plánovací práce, pokud ano, tak kdy s nimi začne a kdy budou dokončené, nebo jestli dojde k rozhodnutí změnit nebo zrušit stávající podrobný plán. V oznámení o plánování musí být uveden i opak, tedy pokud komuna nemá v úmyslu zahájit jakékoli plánovací práce. Žádost o rozhodnutí o plánování je posuzována na základě rámce stanoveného v PBL. V některých případech však již v době zpracování žádosti může být zřejmé, že opatření je na základě ustanovení PBL nevhodné nebo neproveditelné. V takových případech musí komuna ve svém rozhodnutí uvést důvody odmítnutí, tedy že v tomto ohledu nelze žádost přijmout jako základ pro plánování.

Informace o dokumentaci krajské správní rady

Krajská správní rada dohlíží na podrobné plánování komuny, včetně otázek týkajících se dopadu na národní zájem, ochrany života a zdraví a standardů kvality životního prostředí. Hraje také roli v procesu podrobného plánování a během přezkumu se musí vyjádřit, zda lze předpokládat, že některý z těchto problémů povede k přezkoumání plánu. Každý, kdo žádá o oznámení o plánování, může proto také požádat o získání stanoviska krajské správní rady k tomu, jaká dokumentace bude pravděpodobně zapotřebí k posouzení později připravovaného návrhu plánu. Aby však mohl žadatel o takové stanovisko požádat správní radu kraje, musí to komuna v oznámení o záměru povolit. Souhlas je platný do data, kdy komuna v oznámení o plánování vyhodnotí, že plánovací práce začnou nebo stanoví pozdější datum.

Krajská správní rada je povinna vyjádřit se pouze k opatření, na které se vztahuje plánovací oznámení. Stanovisko není závazné a správní rada kraje může změnit svůj postoj k tomu, jaké

informace jsou během procesu potřeba. Krajská správní rada zašle stanovisko komuně a osobě, která obdržela povolení k získání stanoviska. Proti stanovisku krajské správní rady ohledně potřebné dokumentace se nelze odvolat.

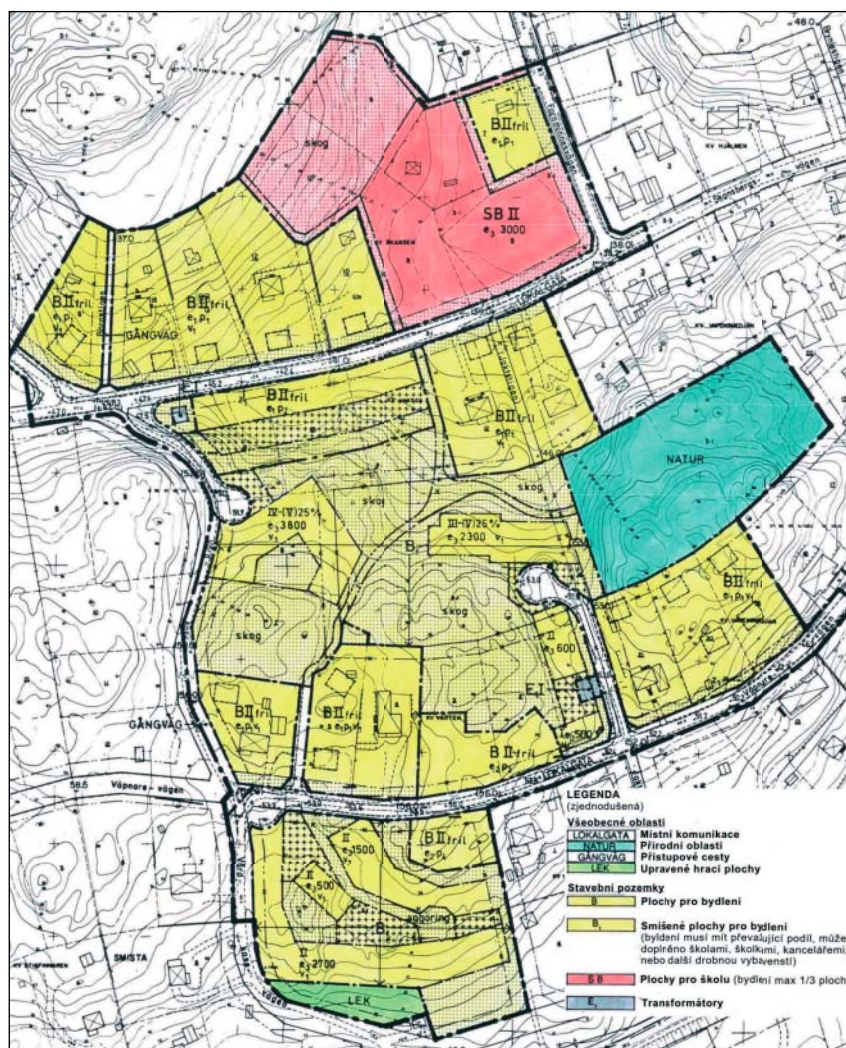
Program pro podrobný plán

Pro usnadnění práce s podrobným plánem se může komuna rozhodnout zavést zvláštní program, který uvádí cíle a východiska pro podrobné plánování. Jeho vypracování není povinné a o jeho pořízení rozhoduje sama komuna. Zavedení programu může být výhodou pro komplexní plány, které se dotýkají mnoha zúčastněných stran a které by mohly obsahovat protichůdné zájmy. Program lze vytvořit pro větší oblast, například pro kraj jako základ pro několik budoucích podrobných plánů.

Program je převážně textovým dokumentem, obsahuje ale často mapy, obrázky a další ilustrace k objasnění podmínek a různých návrhů. Při přípravě programu komuna konzultuje jednotlivé skutečnosti s krajskou správní radou, geodetickým úřadem a dotčenými komunami. Příležitost ke konzultaci musí dostat také všechny ostatní dotčené strany. Komuna musí rovněž prověřit, zda implementace následného podrobného plánu nebude mít významný dopad na životní prostředí. Pokud byl vypracován program pro podrobný plán, musí to být oznámeno při konzultaci k navrhovanému podrobnému plánu.

Volba postupu

Když se komuna rozhodne zahájit proces plánování, sama si zvolí, jakým postupem bude návrh podrobného plánu

Ukázka podrobného plánu rozvoje pro obytnou čtvrt' Simsta (komuna Hud-dinge) – výřez plánu

Zdroj: https://karta.huddinge.se/?isymap=api>ShowLayer/plan_planomrade_y_v2

zpracován. Návrh podrobného plánu lze zpracovat standardním nebo rozšířeným postupem. Za určitých podmínek je možné zpracovat podrobný plán s omezeným standardním postupem a provést tak pouze jeden komunikační krok nebo použít koordinovaný postup. Kritéria, za jakých podmínek musí komuna použít příslušný postup, jsou definována v PBL.

Během plánovacích prací se mohou změnit podmínky a okolnosti, proto je možné kdykoliv změnit vybraný postup. Aby bylo možné přejít ze standardního na rozšířený postup a opačně, nesmí být ovlivněn nikdo jiný než původní dotčená skupina. Například změna ze standardního na rozšířený postup může být relevantní, pokud komuna při konzultaci upozorní na skutečnost, že návrh záměru je pro veřejnost významný. Ke změně z rozšířeného na standardní postup může dojít například v situaci, kdy komuna po konzultaci změni návrh záměru tak, že již není v rozporu s územním plánem.

Standardní postup

Standardní postup lze použít, pokud je navrhovaný podrobný plán slučitelný s obecným plánem a revizní stanovisko správní rady kraje není pro veřejnost významně zajímavé, nemá nijak velký význam v obecné rovině nebo nemá významný dopad na životní prostředí.

Kroky procesu standardního postupu

Konzultace

Konzultace (*samråd*) je zahajovacím procesem standardního postupu při přípravě podrobného plánu. Ve standardním postupu není forma konzultace nijak upravena, s výjimkou těch, kteří se mají tohoto procesu zúčastnit. For-

ma konzultace se proto může případ od případu lišit a je třeba ji přizpůsobit aktuální situaci. Konzultace mohou být například prováděny prostřednictvím pošty, veřejných setkání nebo setkání na příslušném místě. Tento proces není ani nijak časově regulován, přizpůsobuje se dle individuálních případů.

Návrh podrobného plánu musí komuna vždy konzultovat s takzvaným konzultačním kruhem, který je složen ze správní rady kraje, zeměměřického úřadu a dotčených obcí. Příležitost ke konzultaci pak dostanou známé zainteresované strany, nájemci a obyvatelé, kterých se to týká, známé organizace nájemců, kteří mají dohodu o vyjednávacím řízení o dotčeném majetku, orgány, sdružení a jednotlivci, kteří mají na návrhu významný zájem.

Během konzultace komuna předloží návrh plánu a plánovací dokumentaci, které by měly uvádět důvody návrhu, základní myšlenku plánování a způsob zpracování návrhu plánu. V určitých případech musí být také součástí návrhu plánu základní mapa uvádějící základní myšlenku plánu, seznam dotčených nemovitostí, programová a plánovací dokumentace a hlavní obsah dohod o rozvoji nebo přidělení pozemků⁸⁾ a jejich důsledky. Všechny dokumenty a informace týkající se konzultace musí být zveřejněny na webových stránkách komuny.

Oznámení

Oznámení (*underrättelse*) je proces předcházející přezkumu plánu. Stejně jako konzultace není nijak časově regulována, přizpůsobuje se individuálně daným případům. Oznámení musí uvádět:

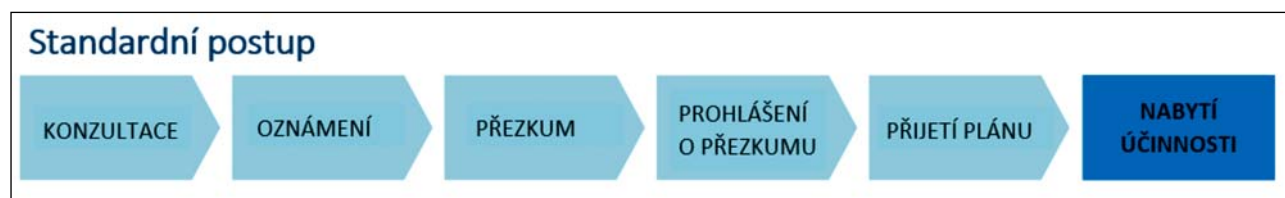
- potvrzení, že komuna předložila návrh na přijetí, změnu nebo zrušení podrobného plánu,

- oblast, ke které se podrobný plán vztahuje,
- hlavní obsah plánu,
- informaci, zda se navrhovaný podrobný plán odchyluje od obecného plánu,
- předpoklad vlivu implementace plánu na životní prostředí,
- kdy, kde a jakým způsobem je návrh plánu se související dokumentací k dispozici ke kontrole a jak dlouhé je období přezkoumání,
- termín pro předložení vyjádření k návrhu plánu,
- kontaktní osobu pro příjem připomínek k návrhu plánu,
- čas a místo případného veřejného jednání o návrhu plánu,
- upozornění možné ztráty práva odvolat se proti rozhodnutí o přijetí plánu, pokud nebude předloženo vyjádření k plánu v daném termínu.

Oznámení musí být vyvěšeno na úřední desce komuny. Nejpozději ve stejný den, kdy je oznámení vyvěšeno na úřední desce, musí komuna zároveň poslat informaci o obsahu oznámení na adresu všech známých zúčastněných stran, všem organizacím nájemců, úřadům, sdružením a dalším jednotlivcům, kteří mají významný zájem na návrhu plánu. Správní radě kraje, zeměměřickému úřadu a dotčeným komunám musí kromě oznámení také zaslat návrh plánu. Pokud byla sestavena zpráva o konzultaci, musí být také zaslána spolu s ní.

Přezkum

Přezkum (*granskning*) trvá nejméně dva týdny, tato lhůta může být však zkrácena, pokud s tím všichni souhlasí. Během tohoto období musí komuna ponechat návrh plánu k dispozici každému, kdo jej chce přezkoumat. Pro tento proces by měl být k dispozici návrh plá-

Přehled kroků nutných ke schválení plánu při standardním procesu schvalování podrobného plánu

8) Dohoda o rozvoji je dohoda uzavřená mezi komunou a developerem. Jedná se o formu implementační smlouvy, která má řídit proces realizace plánu. Pokud je vlastníkem pozemku komuna, nazývá se tento smluvní vztah dohodou o přidělení pozemků, pokud pozemek vlastní někdo jiný, jedná se o dohodu o rozvoji.

nu, jeho popis, základní mapy, seznam dotčených nemovitostí, eventuální program pro podrobný plán, obecně plánovací dokumentace, kterou komuna považuje za důležitou pro posouzení návrhu, a zpráva o konzultaci, pokud byla sestavena. Tyto dokumenty a informace o přezkumu musí být kromě seznamu nemovitostí zveřejněny na webových stránkách komuny.

Prohlášení o přezkumu

Po uplynutí lhůty pro přezkum musí komuna učinit prohlášení o přezkumu (*granskningsutlåtande*). Toto prohlášení musí obsahovat souhrn písemných připomínek, které byly obdrženy v průběhu období přezkumu, a popis návrhů řešení těchto připomínek ze strany komuny. Prohlášení o přezkumu musí rovněž obsahovat informace o tom, jakou příležitost účastnit se procesu plánování měla veřejnost. Ihned po vydání prohlášení o přezkumu komuna zveřejní oznámení o vydání na své úřední desce a zároveň touto informací obešle přímé účastníky. Prohlášení o přezkoumání musí být veřejně k dispozici společně s dalšími souvisejícími dokumenty a musí být zveřejněno po dobu nejméně tří týdnů na webových stránkách komuny.

Přijetí plánu

Podrobný plán zpravidla přijímá (*antagande*) zastupitelstvo komuny, které však může v případě, že podrobný plán není zásadního významu, pověřit zastupitelstvo kraje nebo stavební výbor, aby plán přijalo. Pokud zastupitelstvo komuny, zastupitelstvo kraje nebo stavební výbor rozhodne o nepřijetí, změně nebo zrušení podrobného plánu, musí toto rozhodnutí obsahovat hlavní důvody.

Po přijetí podrobného plánu komuna oznámí rozhodnutí vyvěšením upraveného zápisu na úřední desku komuny, na kterou musí ve stejný den také vyvěsit oznámení s údaji, kde je rozhod-

nutí k dispozici a podmínky odvolání proti rozhodnutí. Jakmile je podrobný plán přijat, musí komuna plán, popis plánu, zprávu o konzultaci, prohlášení o přezkumu a výpis ze zápisu s rozhodnutím o přijetí uchovávat po dobu nejméně tří týdnů k dispozici veřejně a na webových stránkách komuny.

Nejpozději den po přijetí plánu musí komuna rovněž zaslat oznámení o přijetí na krajskou správní radu a zeměměřický úřad, dotčené komuny a orgány regionálního plánování a na všechny dotčené vlastníky či organizace. Komuna musí také informovat vlastníky, pokud se návrh plánu během období přezkumu změnil. Oznámení musí obsahovat výpis ze zápisu s rozhodnutím a informace o podmínkách odvolání proti tomuto rozhodnutí. Komuna musí také poslat revizní prohlášení krajské správní radě, pokud nebyla odeslána dříve. Pokud je třeba upozornit velký počet lidí, lze je obeznámit i jiným způsobem než prostřednictvím osobních zpráv.

Rozhodnutí přijmout podrobný plán nabývá účinnosti nejdříve tři týdny po oznámení rozhodnutí na úřední desce komuny. Tento časový úsek je platný za předpokladu, že se nikdo proti rozhodnutí neodvolal a že se krajská správní rada nerozhodla toto rozhodnutí přezkoumat.

Jakmile rozhodnutí nabude právní moci, je komuna povinná:

- zapsat datum právní moci do plánovacích dokumentů,
- do dvou týdnů od nabytí právní moci zaslat plán, popis plánu a seznam dotčených nemovitostí správní radě kraje a orgánu dozoru,
- oznámením upozornit majitele nemovitostí, kteří mohou mít nárok na náhradu škody – toto oznámení musí být vyvěšeno na úřední desce komuny a zapsáno do místních novin.

Rozšířený postup

Pokud nelze použít standardní postup, použije se u návrhu podrobného plánu rozšířený postup. Ten se použije v případě, že návrh plánu není slučitelný s obecným plánem nebo revizním stanoviskem krajské správní rady, nebo pokud je ve významném zájmu veřejnosti, má jiný velký význam nebo lze předpokládat, že má významný dopad na životní prostředí.

Kroky procesu rozšířeného postupu

Přehled kroků nutných ke schválení plánu při rozšířeném procesu schvalování podrobného plánu

Prohlášení

Před konzultací je nutné vyhotovit prohlášení (*kungörelse*), ve kterém musí být uvedeno:

- že komuna předložila návrh na přijetí, změnu nebo zrušení podrobného plánu,
- že existuje návrh plánu,
- přesné vymezení oblasti, ke které se podrobný plán vztahuje,
- hlavní obsah plánu,
- poznámka, zda se navrhovaný podrobný plán odchyluje od obecného plánu,
- zda lze předpokládat, že implementace plánu bude mít významný dopad na životní prostředí,
- kdy, kde a jakým způsobem je k dispozici návrh plánu se související dokumentací a jak dlouhé je konzultační období,
- oznámení, že každý, kdo se chce k návrhu vyjádřit, tak může učinit během konzultačního období,
- seznam, komu by měly být zaslány připomínky,
- čas a místo pro veřejné zasedání, pokud jej komuna hodlá uspořádat.

Rozšířený postup

Přehled kroků nutných ke schválení plánu při standardním procesu schvalování podrobného plánu

Prohlášení je třeba učinit včas, aby veřejnost dostala příležitost zúčastnit se konzultace. Prohlášení musí být vyvěšeno na úřední desce komuny a vloženo do všech místních novin, jejichž distribuce bude mít jakýkoli význam mezi těmi, kteří se nacházejí v lokalitě, již je oznámení určeno.

Konzultace

V případě rozšířeného řízení konzultuje (*samråd*) komuna po dobu nejméně tří týdnů návrh podrobného plánu s krajskou správní radou, zeměměřickým úřadem, známými vlastníky a dotčenými obyvateli. Pokud lze předpokládat, že implementace plánu bude mít významný dopad na životní prostředí, konzultace bude provedena tak, aby byla v souladu s určitými ustanoveními kodexu životního prostředí.

Během konzultačního období musí komuna ponechat k dispozici každému účastníkovi konzultace:

- návrh plánu,
- popis plánu,
- základní mapu,
- seznam dotčených nemovitostí,
- programovou dokumentaci,
- odůvodnění návrhu,
- obecně plánovací dokumentaci, kterou komuna považuje za důležitou pro posouzení návrhu,
- oznámení, že komuna hodlá návrh zpracovat v rozšířeném řízení,
- hlavní obsah dohod o rozvoji nebo přidělení pozemků a důsledky těchto dohod,
- názory o důsledcích plánu na životní prostředí.

Pokud to daná situace nevyžaduje, může se komuna zdržet uvádění odůvodnění návrhu plánu a obecně plánovací dokumentace.

Konzultační dokumenty a informace o konzultaci musí být, vyjma seznamu nemovitostí, v průběhu konzultace zveřejněny na webových stránkách komuny. Během konzultací má komuna za povinnost prozkoumat, zda lze předpokládat, že implementace podrobného plánu bude mít významný dopad na životní prostředí. Pokud ano, je třeba rozhodnout, jestli lze tento významný dopad přijmout či nikoli.

Zpráva o konzultaci

Po konzultaci vyhotoví komuna zprávu o konzultaci (*samrådsredogörelse*). Tato zpráva musí obsahovat souhrn názorů, které byly během konzultace obdrženy, a také popis existujících a návrhů komuny v souvislosti s těmito stanovisky. Zpráva o konzultaci by měla také uvádět, které názory nebylo možné zohlednit a důvody, které k tomu vedly.

Oznámení

Před samotným přezkumem je nutné vydat oznámení (*underrättelse*), které musí uvádět stejné informace jako při standardním postupu. Oznámení musí být vyvěšeno na úřední desce komuny a nejpozději v den uveřejnění pošle komuna oznámení o obsahu oznámení na adresu správní rady kraje, zeměměřického úřadu a dotčených obcí, známých zúčastněných stran, známým organizacím nájemců, úřadům, sdružením a dalším jednotlivcům, kteří mají významný zájem na návrhu plánu. Kromě oznámení musí obec také zaslat návrh plánu a zprávu o konzultaci krajské správní radě, geodetickému orgánu a dotčeným komunám.

Přezkum

Přezkumné období (*granskning*) trvá minimálně tři týdny. Pokud lze však předpokládat, že podrobný plán bude mít významný dopad na životní prostředí, musí být období přezkoumání nejméně 30 dnů.

Během přezkumného období musí komuna ponechat k dispozici každému, kdo jej chce přezkoumat, následující dokumenty:

- návrh plánu,
- popis plánu,
- základní mapy,
- seznam dotčených nemovitostí,
- jakýkoli plánový program,
- obecně plánovací dokumentaci, kterou obec považuje za důležitou pro posouzení návrhu,
- konzultační zprávu.

Tyto revizní dokumenty a informace o revizi musí být kromě seznamu dotčených nemovitostí při konzultaci zveřejněny na webových stránkách komuny.

Prohlášení o přezkumu

Po uplynutí lhůty pro přezkum musí komuna učinit prohlášení o přezkumu

(*granskningsutlåtande*). Prohlášení o přezkumu musí obsahovat souhrn písemných připomínek, které byly obdrženy v průběhu přezkumného období, a popis návrhů komuny v souvislosti s připomínkami. Prohlášení o přezkumu musí rovněž obsahovat informace o tom, jak byla veřejnosti dána příležitost účastnit se procesu plánování.

Komuna by měla co nejdříve po vydání prohlášení zveřejnit na své úřední desce oznámení s informacemi o tom, kde je prohlášení o přezkumu k dispozici, a zaslat prohlášení o přezkumu nebo zprávu o tom, kde je k dispozici těm, kteří se s jejich názory nesehtali. Prohlášení o přezkoumání musí být k dispozici společně s dalšími dokumenty v dané věci a musí být zveřejněno po dobu nejméně tří týdnů na webových stránkách komuny.

Podrobný plán obecně přijme rada komuny, ale rada může pověřit krajskou radu nebo stavební komisi, aby přijaly plán, který není zásadního charakteru nebo nemá zásadní význam. Pokud se krajská rada nebo stavební výbor rozhodne nepřijmout, pozměnit nebo zrušit podrobný plán, musí rozhodnutí obsahovat hlavní důvody.

Přijetí plánu

Přijetí podrobného plánu (*antagande*) komuna oznámí vyvěšením upraveného zápisu na úřední desku. Spolu s ním musí být zveřejněna informace, kde je plán k dispozici k nahlédnutí a podmínky pro případné odvolání. Od stejného okamžiku musí být plán, popis plánu, konzultační zpráva, revizní prohlášení a výpis ze zápisu s rozhodnutím o přijetí po dobu nejméně tří týdnů k dispozici na webových stránkách komuny.

Nejpozději den po přijetí plánu musí komuna rovněž zaslat oznámení o přijetí krajské správní radě a zeměměřickému úřadu, dotčeným obcím, orgánům regionálního plánování a známým vlastníkům, vlastníkům nájemníků, nájemcům, dotčeným obyvatelům, organizacím nájemců s vyjednávacími právy a neziskovým sdružením. Komuna musí informovat také dotčené vlastníky, pokud se návrh plánu po období přezkumu změnil a vlastník je proti rozhodnutí. Oznámení musí obsahovat

být tak dobře promyšlený, aby implementace plánu byla realistická a naznačovala nejlepší způsob, jak dosáhnout účelu podrobného plánu.

Zjednodušené postupy a změny podrobného plánu

Zkrácená verze standardního postupu

Konzultační kruh může schválit návrh podrobného plánu již v průběhu konzultace, pokud existují podmínky pro uplatnění omezeného standardního postupu. To může být například případ, kdy se návrh plánu týká opatření menšího významu s velmi malým a jasným okruhem ke konzultaci. Schválení musí být provedeno aktivně každým členem konzultačního kruhu. Návrh plánu nemůže být přijat okamžitě, pokud byly po schválení provedeny změny.

Koordinovaný postup

Když má komuna vypracovat podrobný plán, který je prověřován současně s kódexem životního prostředí, zákonem o pozemních komunikacích nebo zákonem o výstavbě železnic, lze koordinovat postup schvalování podle různých zákonů. Účelem koordinace je zabránit duplicitě práce a dvojítm zkouškám. V závislosti na podmínkách lze koordinaci provádět různými způsoby. Pokud se jedná o souběžné procesy, lze provést jeden společný koordinovaný proces. Pokud byl první proces ukončen a druhý zahájen, může komuna použít dokumenty předložené v prvním případě a přeskočit konzultace, pokud je konzultační kruh stejný. Koordinovaný postup lze použít, pokud to komuna považuje za vhodné a pokud je návrh podrobného plánu slučitelný s obecným plánem a přezkumným stanoviskem krajské správní rady. I když dojde ke koordinaci, komuna musí vždy předložit plánovací dokumenty požadované v podrobné plánovací záležitosti.

Změna podrobného plánu

Podrobný plán je platný, dokud není odvolán, nahrazen, nebo změněn. Úprava podrobného plánu zahrnuje změnu, odstranění a zavedení nových předpisů v oblasti podrobného plánování a také zrušení geografické části podrobného plánu. Pomocí změny podrobného plánu lze plán přizpůsobit novým podmínkám a udržovat jej v aktuálním stavu, aniž by bylo nutné provádět celé posouzení vhodnosti, které se provádí při sestavování nového plánu. V zákoně není výslovně stanoveno, co lze v rámci změny provést. Změna však musí odpovídat PBL, splňovat požadavky na srozumitelnost a musí být v rámci účelu původního podrobného plánu. Je to komuna, která rozhoduje, zda je vhodné v daném případě použít změnu podrobného plánu.⁹⁾

Změnu podrobného plánu nelze použít v případech, pokud je třeba rozšířit plochu, které se plán týká, protože vhodnost této plochy nebyla dříve testována. Změnami je však možné zmenšit geografický rozsah plánu. Pro danou geografickou oblast může existovat pouze jeden podrobný plán. Z tohoto důvodu není možné vytvářet dodatečné plány nebo dodatky podrobného plánu, které budou platit společně s původním plánem, tzn. v případě změny podrobného plánu jsou provedeny změny původního plánu.

Během procesu změny podrobného plánu musí být všem zúčastněným jasné, čeho se změna týká a jak se změna liší od původního plánu. Pro objasnění situace mohou být použity ilustrace, které ukazují, jak plán vypadal dříve a jaké změny byly provedeny, mohou být uvedeny v popisu plánu v sekci změna plánu. Jakmile nabude změna právní moci, platí plán ve změněné podobě.

Proces změny času implementace

Období realizace podrobného plánu lze jednorázově prodloužit nebo obnovit maximálně o pět let. Prodloužení lze

provést, než vyprší doba implementace. Díky tomu lze proces zjednodušit tak, aby komuna nemusela provádět žádné oznámení ani přezkoumávání, jen musí být provedena konzultace s úřadem provádějícím průzkum a známými zúčastněnými stranami v oblasti, kterých se změna týká. Při obnově doby provádění plánu, tedy v případě vypršení doby implementace, musí komuna použít odpovídající postup, který by byl použit, pokud by byl vypracován nový podrobný plán.

Zjednodušený postup pro odvolání podrobných plánů

Pokud je podrobný plán zastaralý nebo brání žádoucímu rozvoji, může jej komuna zrušit. Postup odvolání podrobného plánu se může lišit v závislosti na tom, zda podrobnému plánu zbývá čas na implementaci, nebo ne. Zrušením podrobného plánu se rozumí odvolání celého plánu nebo části plánovací oblasti. Pokud komuna zruší podrobný plán, není daná oblast pokryta podrobným plánem, což znamená, že pokud někdo hodlá na této oblasti provést opatření vyžadovaná povolením, musí komuna posoudit, zda opatření vyžaduje nový podrobný plán, nebo zda lze opatření provést přímo pouze se stavebním povolením. Plán lze také odvolat přijetím nového plánu pro stejnou oblast.

Při odvolání podrobného plánu se použije odpovídající postup, který by byl použit, pokud by byl vypracován nový podrobný plán, tedy standardní postup nebo rozšířený postup, v některých případech lze uplatnit i zjednodušený postup. Před koncem implementačního období může komuna zrušit podrobný plán pouze v případě, pokud se proti tomu nepostaví žádný dotčený vlastník nemovitosti.¹⁰⁾ To znamená, že plán nelze obecně odvolat od okamžiku, kdy plán nabyl právní moci, dokud neuplyne doba implementace.

Zrušení plánu může být však provedeno v případě potřeby z důvodu nových podmínek velkého obecného významu, které nebylo možné v plánování předvídat. Když je odvolán podrobný plán se

9) Na počátku 90. let vydala Národní rada pro bydlení, výstavbu a plánování příručku ke změně podrobných plánů s názvem Změna podrobných plánů jako doporučení PBL (1987: 10), kterou však v listopadu 2014 zrušila.

10) PBL přesně nedefinuje, kdo je dotčeným vlastníkem nemovitosti. To je na posouzení komuny s ohledem na okolnosti v jednotlivých případech. V PBL také není popsáno, jak by komuna měla komunikovat s majiteli nemovitostí, kterých se to týká.

zbývající dobou implementace,¹¹⁾ zrušení lze provést buď standardním postupem, nebo rozšířeným postupem.

Po uplynutí doby implementace má komuna možnost plán odvolat, i když se dotyční vlastníci nemovitostí staví proti. V případě, kdy je plán v souladu s obecným plánem a přezkumným stanoviskem krajské správní rady, není pro veřejnost významně zajímavý nebo jinak zásadního významu, nebo nelze předpokládat, že má významný dopad na životní prostředí, lze použít zjednodušený standardní postup, což znamená, že se nemusí provádět žádné oznámení ani přezkum. Pokud zrušení podrobného plánu neodpovídá podmínkám pro zjednodušený standardní postup, použije komuna rozšířený postup.

Odvolání proti podrobnému plánu a územním předpisům

Poté, co se komuna rozhodne přijmout, změnit nebo zrušit podrobný plán nebo územní předpisy, může být rozhodnutí přezkoumáno dvěma různými způsoby. Jedním ze způsobů je, aby se někdo proti rozhodnutí odvolal, a druhým, aby správní rada kraje zasáhla v rámci své pravomoci proti podrobnému plánu nebo oblastním předpisům.

Existují dva různé typy odvolání proti podrobnému plánu nebo územním předpisům. První se týká přezkumu, který analyzuje, zda rozhodnutí přijmout, změnit, nebo zrušit a zda není v rozporu s jakýmkoli právním řádem, způsobem stanoveným návrhovatelem nebo v ostatních souvisejících bodech. Druhý se týká kontroly zákonnosti, což znamená soudní přezkum, zda bylo rozhodnutí přijato zákonným způsobem. Krajská správní rada má právo přezkoumat rozhodnutí komuny a podrobný plán nebo územní předpisy přijmout, změnit nebo zrušit, aniž by se kdokoli odvolal.

Digitálně dostupné a jednotné informace

Digitalizace je proces zefektivnění postupů a procesů v rámci plánování a legislativy tím, že se digitálně zpřístupní potřebné informace, jako je regulace v podrobných plánech, a budou tak opakovaně použitelné v podpoře interního zpracování a různých interních a externích elektronických službách. Podle rozhodnutí vlády musí být informace v nových podrobných plánech od 1. ledna 2022 dostupné, z tohoto důvodu i zpracovávány digitálně. Aby takové zpřístupnění bylo řešeno na národní úrovni, dostala společnost Lantmäteriet¹²⁾ odpovědnost za vývoj národní platformy pro podrobné plány, jejíž záměrem je jednotný návrh a strukturování informací, které umožní využití ve vnitrostátních službách.

Národní rada pro bydlení, výstavbu a plánování se domnívá, že existují dobré důvody pro digitalizaci stávajících podrobných informací o plánu na základě stejných předpisů, katalogu ustanovení pro plánování a specifikací používaných k přípravě nových podrobných plánů, aby se informace staly jednotnými a přenosnými stejným způsobem.

Cílem je vytvořit národní přístup k digitálním podrobným informacím o plánu, který umožňuje prohledávat podrobné informace přes hranice plánu i komun a zároveň umožňuje vývoj pokročilejších služeb, které mohou tyto informace využívat. Pravidla v předpisech Národní rady pro bydlení, výstavbu a plánování a obecné rady k popisu plánu tvoří základ pro zajištění toho, aby digitální podrobné informace o plánu v popisu plánu byly uspořádány jednotným způsobem, který zjednodušuje přenos a opětovné použití.

Digitalizace

Při digitalizaci může být výsledkem buď přesný digitální obraz papírového plánu, nebo interpretace plánových předpisů a hranic. Různé výsledky po-

skytují různé příležitosti k opětovnému použití informací. Digitalizovaný materiál nenahrazuje původní dokument, je pouze interpretací aktuálního plánu. Jsou-li starší plánovací předpisy interpretovány a přizpůsobeny předpisům Národní rady pro bydlení, stavbu a plánování o podrobných plánech a katalogu plánovacích pravidel, obvykle to má za následek více výstupů než v původním plánu, i když je obsah stejný. Důvodem je, že starší předpisy často obsahují několik typů předpisů, a proto je třeba je rozdělit, aby byly informace standardizované, tj. jednotné a vyhledatelné.

Územní předpisy

Územní předpisy jsou plánovacím nástrojem na úrovni oblastí, který může komuna využít k jasné regulaci nebo k nastavení „pravidel hry“ v území. Slouží mimo jiné k zajištění určitých základních znaků a rysů pro budovy, veřejná prostranství, zařízení pro volný čas, komunikace a další podobné oblasti.

Územní předpisy lze vypracovat primárně v oblastech, které nemají podrobný plán a ve kterých chce komuna například regulovat základní podmínky pro využívání území a vody, aby tím zajistila plnění obecného plánu. Kromě toho existuje řada dalších vymezení, které lze územními předpisy upravit.

Územní předpisy nemají v hierarchii platnosti územně plánovacích dokumentů vyšší postavení než stávající podrobný plán. Pokud existuje jeden nebo více aktuálních podrobných plánů v oblasti, kde chce komuna přijmout územní předpisy, je třeba podrobné plány odvolat. Rozhodnutí o zrušení stávajících podrobných plánů a rozhodnutí o přijetí nových územních předpisů pak mohou být přijímána současně, ale jako dvě samostatná rozhodnutí.

Účelem oblastních předpisů je dosáhnout celkové regulace oblasti tak, aby následně mohly sloužit jako podklad pro následná rozhodnutí, např. pře-

11) Pokud je podrobný plán zrušen před koncem období implementace, mohou mít vlastníci nemovitostí nárok na náhradu škody od komuny za finanční újmu, kterou zrušení nese. I když dotyční majitelé nemovitostí souhlasí s návrhem na zrušení podrobného plánu, nic jim nebrání v pozdější náhradě vzniklých škod.

12) Soukromá geodetická společnost, která se zabývá zaměřováním skutečného stavu pozemků a staveb, vytyčuje pozemky a eviduje vlastnictví pozemků a nemovitostí.

zkum stavebního povolení.¹³⁾ Pro oblastní předpisy neexistují žádná pravidla pro realizaci a výkup pozemků pro veřejná prostranství.¹⁴⁾

Regulace územními předpisy

Pro vymezení využití pozemku a rozsahu staveb lze v rámci územních předpisů využít plošné regulace. Upravit lze však pouze omezené oblasti, kterými jsou:

- základní znaky využití pozemků a vodních ploch pro stavby, komunikační trasy apod., pokud je to nutné k zajištění účelu obecného plánu nebo k uspokojení národního zájmu v souladu se zákonem o životním prostředí,
- užívání a úpravy pozemků v souvislosti s ochranou takových míst, která jsou zvláště cenná například z kul-

turně-historického hlediska,

- maximální povolenou stavební nebo užitnou plochu pro rekreační domy a celkovou velikost pozemků pro rekreační účely,
- další oblasti uvedené v zákoně PBL.

Komuna může dále pomocí územních předpisů upravit umístění, provedení staveb a využití pozemků v určitých oblastech a v souvislosti s tím navrhnout:

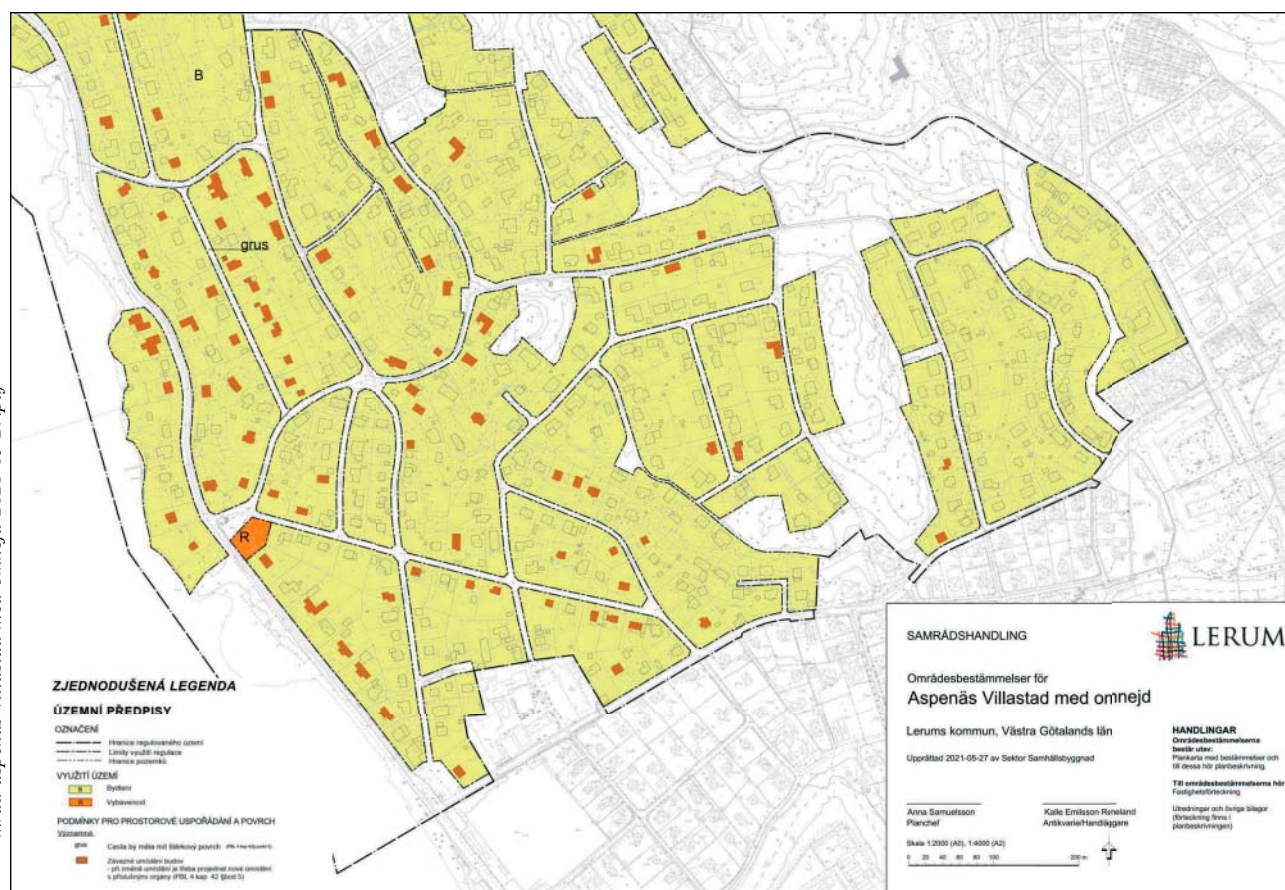
- úpravy vegetace a návrh maximální výšky staveb v určitých oblastech, které jsou například určeny k rozvoji,
- ochranná zařízení proti rušení z okolí,
- ochranu staveb a pozemků, které jsou zvláště cenné.

To, co primárně odlišuje územní předpisy od podrobných plánů, je, že nemají daný povinný minimální obsah a neexistují žádná pravidla, jak mají

být implementována. Nařízení v územních předpisech nedává nikomu přímé právo užívat pozemek uvedeným způsobem a rovněž neposkytují zaručené právo stavby, protože některé otázky nelze těmito předpisy upravit. Vzhledem k tomu, že územní předpisy nemají prováděcí lhůtu a lze s nimi vyřešit pouze určité problémy, může se stát, že i když jsou plně využity možnosti regulace, může nastat situace, že v případě stavebního řízení nemůže být uděleno stavební povolení.

Závěr

Podrobný plán je účinným nástrojem regulace jednotlivých částí území. Jeho aplikace je vhodná především v rámci zastavěných oblastí, například při dostavbě čtvrti města či výstavbě menších

Ukázka územních předpisů pro obytnou oblast Aspenäs Villastad (komuna Lerum) – výřez plánu

13) Při přezkumu stavebního povolení v rámci podrobného plánu stavební komise přezkoumá, zda posuzovaný záměr odpovídá opatřením stanoveným v podrobném plánu, případně oblastním předpisům platným na pozemku. Kromě posouzení podle podrobného plánu musí být záměr také přezkoumán s ohledem na některé další požadavky v PBL. Požadavky, které mají být prověřeny ve stavebním povolení v rámci podrobného plánu, jsou uvedeny v PBL.

14) Pokud je třeba vyřešit problémy související s výkupem pozemků, je pravděpodobné, že bude nutné vypracovat podrobný plán pro oblast nebo pro kteroukoli část oblasti. Územní předpisy také nelze použít k distribuci tzv. práv stavby.

územních celků. Možnosti regulace pomocí podrobného plánu dokáží zahrnout i poměrně podrobný detail, kterým je například výška římsy a členění výplní otvorů, ale zároveň dokáže ponechat velkou benevolenci při navrhování zástavby a prostorů, záleží pouze na komunitě, jak moc chce dané území regulovat. Územní předpisy jsou dobrým dodatečným dokumentem, kterým lze regulovat především oblasti bez platného podrobného plánu. Fyzicky jsou velmi podobné podrobnému plánu, jejich rozsah regulace ovšem není tak rozsáhlý a účinný, jako když je vydán pro oblast podrobný plán. Oba dokumenty jsou však, na rozdíl od obecného či regionálního plánu, právně závazné. Pokud jsou pro danou oblast vydány, je nutné se jimi řídit. Jejich funkčnost v dané oblasti podporuje poměrně rozsáhlý schvalovací proces, který bere

v úvahu názory nejen dotčených osob stanovených zákonem, ale i veškerých lidí, kteří v dané oblasti žijí.

Použité zdroje:

ŠVÉDSKO. *Plan- och bygglagen (PBL): Zákon o plánování a stavbě*. Ministerstvo financí SPN BB. 2010. Roč. 2010. SFS 2010: 900 (SFS 2020: 603). Dostupné z: <https://rkrattsbaser.gov.se/sfst?bet=2010:900>.

ŠVÉDSKO. *Miljöbalk: Environmentální zákoník*. Ministerstvo životního prostředí. 1998. Roč. 1998. SFS 1998: 808 (SFS 2021: 881). Dostupné z: https://www.riksdagen.se/sv/dokument-lagar/dokument/svensk-forfattningssamling/miljobalk-1998808_sfs-1998-808.

ŠVÉDSKO. *Miljöbedömningsförfordning: Nařízení o posuzování vlivů na životní prostředí*. Ministerstvo životního prostředí. 2017. Roč. 2017. SFS 2017:966 (SFS 2020:694). Dostupné z: https://www.riksdagen.se/sv/dokument-lagar/dokument/svensk-forfattningssamling/miljobedomningsforordning-2017966_sfs-2017-966.

ŠVÉDSKO. *Tryckfrihetsförordningen: Vyhláška o svobodě tisku*. Ministerstvo spravedlnosti. 1949. Roč. 1949. SFS 1949:105 (SFS 2018:1801). Dostupné z: https://www.riksdagen.se/sv/dokument-lagar/dokument/svensk-forfattningssamling/tryckfrihetsforordning-1949105_sfs-1949-105.

ŠVÉDSKO. *Arkivlagen: Archivní zákon*. Ministerstvo kultury. 1900. Roč. 1900. SFS 1990:782 (SFS 2019:866). Dostupné z: https://www.riksdagen.se/sv/dokument-lagar/dokument/svensk-forfattningssamling/arkivlag-1990782_sfs-1990-782.

ŠVÉDSKO. *Lag om regionalt utvecklingsansvar: Zákon o odpovědnosti za regionální rozvoj*. Ministerstvo financí. 2010. Roč. 2010. SFS 2010:630 (SFS 2019:944). Dostupné z: https://www.riksdagen.se/sv/dokument-lagar/dokument/svensk-forfattningssamling/lag-2010630-om-regionalt-utvecklingsansvar_sfs-2010-630.

ŠVÉDSKO. *Samhallsplanering i Sverige. Boverket* [on-line]. 2021. [cit. 2021-9-17] Dostupné z: <https://www.boverket.se/sv/samhallsplanering/>.

ŠVÉDSKO. *PBL kunskapsbanken: – en handbok om plan- och bygglagen* [on-line]. 2021. [cit. 2021-10-13] Dostupné z: <https://www.boverket.se/sv/PBL-kunskapsbanken/planering/>.

*Ing. arch. Irena Klingorová
Katedra urbanismu a územního plánování
Fakulta stavební ČVUT v Praze
Architektonické studio ARQLY, Stockholm, Švédsko*

ENGLISH ABSTRACT

Documents and processes within the Swedish planning system, Part II, by Irena Klingorová

This article follows on from the article on spatial planning in Sweden published in the 5/21 issue of this journal, which contained basic information on Swedish spatial planning, and an article on related documents and processes published in issue 1/22. The processes used for specific spatial planning documents are described in detail. While Part I dealt with local and municipal planning, this article is about detailed planning at regional level. Its aim is to describe the documents, outline the responsibilities and involvement of actors in particular processes and present the legislative requirements and documents for planning at each level. Also, it describes the cycle of their origin, approval, practical application and possibilities of cancellation or change.

HISTORIE A VÝVOJ POLITIKY ARCHITEKTURY A STAVEBNÍ KULTURY ČR A PRŮBĚH JEJÍ AKTUALIZACE

Politika architektury a stavební kultury České republiky (dále též PASK ČR) je celostátní strategií, která nastiňuje cíle a vize ve střednědobém až dlouhodobém horizontu. Schválením nového stavebního zákona (zákon č. 283/2021 Sb.) byla PASK ČR zakotvena jako nástroj územního plánování, podobně jako územně plánovací podklady (územně analytické podklady a územní studie), územně plánovací dokumentace (územní rozvojový plán, zásady územního rozvoje, územní plán a regulační plán), vymezení zastavěného území a územní opatření (územní opatření o stavební uzávěře a územní opatření o asanaci území). S plánovací novelou stavebního zákona, která se v současnosti chystá, by měla být PASK ČR ukotvena jako samostatný nástroj mimo systém nástrojů územního plánování tak, aby měla dosah právě i mimo územní plánování. Byly také upraveny cíle a úkoly územního plánování v souvislosti s PASK ČR, konkrétně § 38 odstavec 3, který zní „*Cílem územního plánování je také zvyšovat kvalitu vystavěného prostředí sídel, rozvíjet jejich identitu a vytvářet funkční a harmonické prostředí pro každodenní život jejich obyvatel.*“ Tím by se měl dokument dostávat do povědomí nejenom orgánům státní správy a samosprávy, organizačním složkám státu a ústředním orgánům státní správy, ale také profesním komorám a odborným skupinám, včetně veřejnosti. Plněním vytyčených cílů a opatření se tak řeší podpora rozvoje architektury a stavební kultury jako principu zvyšování kvality prostředí vytvářeného výstavbou pro zlepšení kvality života obyvatel.

Kvalitou prostředí vytvářeného výstavbou pro zlepšení kvality života obyvatel se zabývá také OMC Group (Open Method of Coordination), která na základě pověření Evropské komise od vydání Davoské deklarace pracovala na kritériích pro vysoce kvalitní architekturu. Deklarace vyzývala k holistickému přístupu, který zdůrazňuje odpovědnost společnosti pro vystavěné prostředí. Výsledkem Baukultur (česky podobné stavební kultuře, vysta-

věnému prostředí) je vysoce kvalitní prostor. V říjnu 2021 tak OMC Group zveřejnila na mezinárodní konferenci k politikám architektury závěrečnou zprávu, která obsahuje materiál „*Davos Baukultur Quality System*“, který hodnotí vystavěné prostředí pomocí osmi kritérií – vláda (vysoká kvalita Baukultur následuje dobré vládnutí), funkčnost (vyhovuje účelu), prostředí (chrání prostředí), ekonomika (dodává ekonomickou hodnotu), rozmanitost (spojuje lidi), kontext (má výsledky v prostorové koherenci), smysl pro místo (zlepšuje smysl pro místo) a krása (je krásná). Tyto principy vyplývají z Davoské deklarace a jsou tímto materiálem zpřesněny a dále ovlivňují proces aktualizace PASK ČR.

Historie a vývoj dokumentu

Dokument se vyvíjel cca od roku 2010, kdy Ministerstvo pro místní rozvoj ČR zadalo Ústavu územního rozvoje a jeho externím spolupracovníkům a odborným komorám zpracování dokumentu jakožto přípravy návrhu „*Politiky architektury České republiky – národního programu stavební kultury*“. Tento dokument provedl analýzu politik architektury vybraných evropských zemí, shrnul požadavky vyplývající z dokumentů EU vztahujících se k problematice kvality prostředí tvořeného výstavbou (dnes vystavěného prostředí) a nastínil problémy, jimiž je třeba se zabývat ke zvýšení kultury výstavby. Závěrem doporučil principy formy a koncepce pro národní dokument České republiky. Byl dokončen v březnu roku 2011.

Dalším krokem bylo vydání materiálu „*Analýza stavební kultury – Podklad pro řešení problematiky – Politika rozvoje stavební kultury (architektury)*“. Tento dokument z roku 2012 navazuje na usnesení vlády č. 524 ze dne 13. 7. 2011, kterým byla schválena Koncepce bydlení České republiky do roku 2020 a kterým se formálně zadalo pořízení dokumentu „*Politiky rozvoje stavební kultury*“.

Analýza byla členěna do sedmi tematických okruhů: Estetická kvalita staveb; Energetická náročnost staveb; Životnost a udržitelnost staveb, trvalost stavebního díla. Pořizovací a provozní náklady; Začlenění staveb do území – stavby v kontextu svého prostředí; Veřejná prostranství; Prostorové uspořádání sídel, dostupnost/napojení; Podpora stavební kultury ve školství, výzkumu a vývoji. Tyto tematické okruhy se vzájemně překrývaly a také se ukazovalo, že v některých případech jsou ve vzájemném příčinném nebo hierarchickém vztahu. Komplementem analýzy pak bylo sociologické šetření mezi vybranými odborníky – architekty, urbanisty, teoretiky a pracovníky veřejné správy. Výsledky dokumentu také ukázaly, že o řadě témat souvisejících právě s tématem stavební kultury a prostředím sídel existuje ve veřejném prostoru diskuse, vyhraněné názory na problémy i případná řešení.

Diskuse se také stočila k jednotlivým terminologiím, které dokument provázely, a to pojmy stavební kultura a prostředí vytvářené výstavbou. Stavební kultura je součástí kultury obecné, tedy toho, jaké hodnoty jednotlivci i celá společnost zastávají, sdílejí, respektují, rozvíjejí, chrání a prosazují. Předmětem stavební kultury je především fyzické/hmotné prostředí staveb a sídel, ale ve vztahové rovině má stavební kultura řadu sociálních atributů. Pojem stavební kultury tedy popisuje proces vývoje zastavěného prostředí a náš přístup k němu. Zahrnuje plánování, výstavbu, rekonstrukci a údržbu. Stavební kultura v sobě zahrnuje nejen pohled a odbornost architektury, ale i stavebního inženýrství, územní a regionální plánování, krajinnou architekturu i veřejné umění. Kvalita stavební kultury je přímo úměrná odpovědnosti, kterou pociťuje celá společnost za zastavěné prostředí a za jeho údržbu.

Druhý jmenovaný pojem, tedy prostředí vytvářené výstavbou, se v současnosti již nepoužívá, ale nahrazuje se „vystavěným prostředím“. Skládá se ze širokého rozsahu prvků od jednotlivých budov,

prostranství, parků nebo ploch zeleně, přes obytné čtvrti až po celá města. Zahnuje též podpůrné infrastruktury, jako jsou systémy zabezpečující dopravní dostupnost, zásobování vodou nebo energetické sítě. Zahnuje místa a prostory upravené nebo vytvořené lidmi včetně budov, parků a dopravních systémů.

Materiál z roku 2012 také vyhodnocoval dosavadní koncepce resortů a dotačních titulů a určitým významem jimi byl ovlivněn. Koncepce Evropské unie představoval například dokument Evropa 2020, který obsahoval podněty pro rozvoj stavební kultury. Byly jimi například:

- Architektura musí být vnímána jako projev kultury, který reprezentuje a dokumentuje dřívější a současné způsoby života a společné hodnoty.
- Cílem musí být dosáhnout uspokojivého vzájemného působení mezi starým a novým a správné ochrany hodnot v krajině.
- Je třeba vědomě využívat nástroje pro dobrý společenský rozvoj a územní plánování, které usnadňují udržitelný rozvoj architektury.
- Stavební kultura a dobrá architektura se musí zaměřit na životní prostředí, univerzální design a dobrou kvalitu.
- Posouzení vlivu na životní prostředí je důležité také při volbě mezi zachováním stavby, novým využitím nebo novou stavbou.

Byly také reflektovány koncepce v České republice, mezi které patřila „*Politika územního rozvoje České republiky z roku 2008*“. Ta také jednoznačně definovala podněty pro Politiku rozvoje stavební kultury (architektury), kdy stanovila tyto hlavní priority:

- Chránit a rozvíjet přírodní, civilizační a kulturní hodnoty území, včetně urbanistického, architektonického a archeologického dědictví.
- Zachovat ráz jedinečné urbanistické struktury území, struktury osídlení a jedinečné kulturní krajiny, které jsou výrazem identity území, jeho historie a tradice.
- Minimalizovat negativní důsledky suburbanizace pro udržitelný rozvoj území.

Tyto principy ve velké míře zůstávají platné i v aktuální Politice územního

rozvoje České republiky (ve znění závazném od 1. 9. 2021). Od roku 2008 byly tyto republikové priority při Aktualizaci č. 1, ale také při Aktualizaci č. 4 vždy prověřeny s ohledem na jejich rozsah, konkrétnost, jednoznačnost formulací a aktuálnost. Ty, které byly příliš obecné nebo nebylo možné naplnit navazujícími nástroji územního plánování, byly vypuštěny.

Závěrem dokumentu byla zpracována doporučení ke zpracování politiky rozvoje stavební kultury. V roce 2014 tak vznikl první pracovní návrh dokumentu, který již nesl název „*Politika architektury a stavební kultury České republiky*“. Ten byl zpracován podle „*Metodiky přípravy veřejných strategií*“ schválené vládou 2. 5. 2013. Dokument stanovoval vize, témata a strategické cíle. Dílčím dokumentem/přílohou byl pak implementační plán, který konkretizoval cíle v jednotlivých opatřeních. Tato opatření by měla vést k jejich naplnění a určovala vždy jednoho garanta, který je zodpovědný za naplnění opatření, spolupracující instituce, které se podílejí na naplňování opatření, a termín, kdy by mělo být opatření naplněno. Na základě mezirezortního připomínkového řízení došlo k úpravě materiálu a zároveň byla sloučena strategická a implementační část do jednoho dokumentu.

Strategie obsahuje vizi a opatření, její implementační část zahrnuje 71 opatření v rámci 22 cílů. Vizí PASK ČR je přinést zlepšení života lidí zvyšováním kvality prostředí, ve kterém žijí. Jejím základním cílem je proto podpora rozvoje architektury a stavební kultury, a tím i kvality vystavěného prostředí. Jednotlivé cíle směřují ke kvalitnější architektuře, hospodárným budovám vhodně zasazeným do okolního prostředí, přívětivému veřejnému prostoru, harmonickým městům i venkovu včetně okolní krajiny, respektu k místním specifikům jednotlivých oblastí v České republice a vnímání architektury jako stávající i budoucí součásti našeho kulturního dědictví. Cíle směřují též k podpoře vzdělávání odborné i laické veřejnosti a k podněcování zájmu obyvatel o kvalitu prostředí, ve kterém žijí. Cíle i opatření jsou rozděleny do osmi témat: Uspořádání krajiny a sídel, Veřejná prostranství, Začlenění staveb do

prostředí, Zadávání zakázek, Projektování, realizace, životnost a udržitelnost staveb, Vzdělávání, Osvěta a média a Výzkum a vývoj.

Oficiálně byl dokument PASK ČR schválen usnesením vlády ze dne 14. ledna 2015 č. 22 a je platný doposud. Vláda dále uložila svým usnesením č. 287 z 15. března 2021 zpracovat do konce roku 2022 aktualizaci dokumentu, přičemž má být zohledněn materiál „*Politika architektury a stavební kultury České republiky – Náměty k aktualizaci*“.

Metodika a postup práce

Struktura dokumentu vychází z „*Metodiky přípravy veřejných strategií*“. Ta rámcově představuje jednotlivé kapitoly a obsahové náležitosti. Na základě toho byla PASK ČR zpracována. Aktualizace dokumentu se snaží strukturu zjednodušit a materiál koncipovat jako strategii sloužící převážně pro orgány státní správy a samosprávy. Tedy stručný a jasný materiál bez zbytečného množství textu a grafických příloh. Zaměřuje se primárně na určení cílů a následných opatření, které by měly být implementovány. Dokument musí také reflektovat stávající platné dokumenty a koncepce, jako např. Politiku územního rozvoje České republiky (ve znění závazném od 1. 9. 2021), Strategii regionálního rozvoje 2021+ nebo také Davoskou deklaraci schválenou ministry kultury států Evropské unie 22. 1. 2018.

V rámci aktualizace dokumentu byla Ministerstvem pro místní rozvoj zřízena pracovní skupina, která v sobě zahrnuje odborníky z ministerstev, krajských úřadů, profesních organizací, vysokých škol a dalších subjektů. Dne 29. 6. 2021 se konalo první jednání této pracovní skupiny, kde byl představen proces aktualizace politiky, doposud pořízené podklady a nastíněna vize programu konference v rámci předsednictví v Radě EU. Na jednání byly diskutovány vybrané náměty k aktualizaci z oblasti implementace, uspořádání materiálu i obsahu jednotlivých témat a cílů. Druhé jednání se konalo 14. prosince 2021, kde hlavním bodem byla diskuse nad náměty úprav jednotlivých konkrétních opatření. Pracovní

skupina nenahrazuje formální projednávání aktualizace materiálu; bude následovat meziresortní připomínkové řízení i možnost připomínkovat materiál ze strany veřejnosti. To se předpokládá v květnu 2022, aby bylo možné upravený materiál předložit vládě v září letošního roku.

Materiál bude sloužit převážně pro orgány státní správy a samosprávy, kterým bude určovat pokyny, případně doporučení a zodpovědným institucím za jednotlivá opatření konkretizuje i termíny splnění. Ústav územního rozvoje do konce roku 2023 zpracuje materiál určený široké veřejnosti, shrnující základní principy PASK ČR. Ve výsledku budou vytvořeny materiály dva, jeden oficiální, určený pro státní správu a samosprávu a zainteresované subjekty, a druhý materiál jako doprovodná část pro širokou veřejnost.

Pro aktualizaci PASK ČR platí povinnost vyhodnocovat plnění jednotlivých opatření v čase a nejpozději na konci roku 2028 rozhodnout vládou na základě Zprávy o vyhodnocování Politiky architektury a stavební kultury České republiky o případné aktualizaci dokumentu nebo vypracování nového.

Vyhodnocení a výstupy

Pro správné vyhodnocení vhodnosti aktualizace dokumentu byly zpracovány dvě vyhodnocení plnění PASK ČR, a to ke konci roku 2017 a 2020. Tyto dokumenty obsahovaly souhrn informací o plnění jednotlivých opatření či jejich průběhu a také o jednotlivých výsledcích. V rámci plnění opatření vznikly publikace nebo také jednotlivé metodiky, např. „Požadavky na adaptaci sídel a uspořádání krajiny vyplývající ze strategických materiálů“, „Možnosti pozitivního ovlivňování vývoje sídelní struktury nástroji územního plánování“, „Principy a zásady urbanistické kompozice v příkladech“, „Veřejná prostranství v územně analytických podkladech obcí a územních plánech“, „VEŘEJNÁ PROSTRANSTVÍ aneb jak udělat veřejný prostor dobře“, „Charakter a struktura zástavby venkovských sídel v územních plánech“ a připravované pokračování „Charakter a struktura zástavby městských sídel v územních plá-

Materiály analýzy k aktualizaci PASK ČR

Materiály s výsledky analýzy a vyhodnocení plnění PASK ČR

nech“, „OBČAN A ÚZEMNÍ PLÁNOVÁNÍ / Práva a povinnosti občanů v územním plánování“ a „OBEC A ÚZEMNÍ PLÁNOVÁNÍ / Postavení a činnost obcí v územním plánování“.

Výsledkem procesu pořizování aktualizace PASK ČR je v současnosti několik materiálů, ze kterých samotná aktualizace PASK ČR vychází a nad jednotlivými navrženými úpravami se diskutuje: „Politika architektury a stavební kultury České republiky – Analýza zahraničních materiálů a doporučení“, „Politika architektury a stavební kultury České republiky – Analýza doporučení profesních organizací k aktualizaci dokumentu“ a „Politika architektury a stavební kultury České republiky – Námetky k aktualizaci“. Další materiál „Politika architektury a stavební kultury České republiky – Výsledky souhrnné analýzy výstupů k aktualizaci dokumentu“ již sloučil všechna možná doporučení, specifikoval podle barevného označení, tzv. semaforu, jejich možnosti uplatnění a slouží jako „kuchařka“ nebo návod pro postup aktualizace PASK ČR.

Je třeba se obecně zaměřit i na spolupráci s veřejností a podporovat její aktivní přístup a zájem o to, co se děje a co je přímo i nepřímo ovlivňuje. Bohužel právě u celostátních dokumentů vidíme velmi malou účast na procesu ze strany veřejnosti, mnohdy i ze strany odborníků a obcí. Společnost řeší mnohokrát až následky toho, co ji přímo, často negativně, ovlivní. PASK ČR pokládá obecnou vizi na stavební kulturu v České republice, její kvalitu a související kvalitu života.

Shrnutí

Dokument Politika architektury a stavební kultury České republiky prošel řadou změn, byl pravidelně vyhodnocován a v současnosti probíhá aktualizace dokumentu s termínem do konce roku 2022, a to na základě usnesení vlády, která rozhodla o jeho aktualizaci. Před samotnou aktualizací byla provedena rozsáhlá analýza zaměřená na politiku architektury v ostatních zemích Evropy s vyhodnocením, zda a co konkrétně by bylo vhodné a účelné převzít

i do českého celostátního dokumentu. Další analýza byla provedena na základě připomínek a doporučení profesních organizací a tyto názory byly opět vyhodnoceny, zda je možno je v materiálu aplikovat a implementovat. Na základě těchto analýz byl zpracován materiál pro jednání vlády, který byl schválen a udává směr, kterým se aktualizace PASK ČR dále orientuje. V současnosti

probíhají jednání pracovní skupiny zřízené za účelem aktualizace dokumentu, kde zástupci ministerstev, orgánů státní správy a dalších institucí řeší navrhované změny. Představení finálního materiálu by mělo být na mezinárodní konferenci při příležitosti předsednictví České republiky v Radě EU. Dalším krokem by mělo být zpracování materiálu pro širokou veřejnost, který bude

graficky zajímavější, čitelnější a bude více přibližovat veřejnosti problematiku zlepšení kvality života lidí zvyšováním kvality prostředí, ve kterém žijí.

Ing. Jakub Kotrla
Ing. arch. Adam Guzdek, Ph.D.
Fakulta stavební
Vysoké učení technické v Brně

VÝBĚR VÝSLEDKŮ VÝZKUMŮ ZAMĚŘENÝCH NA VLIV KVALITY PROSTŘEDÍ NA ČLOVĚKA

V rámci Politiky architektury a stavební kultury ČR a naplňování jejího opatření Ústavem územního rozvoje jsou soustředěny vybrané výsledky výzkumů, které se zaměřují na vliv kvality prostředí na člověka. Výběr je dostupný na webových stránkách Ústavu územního rozvoje: Politika architektury a stavební kultury České republiky – Téma 8 – Výzkum a vývoj.

Politika architektury a stavební kultury České republiky, která byla schválena usnesením vlády č. 22 ze dne 14. ledna 2015, obsahuje 8 témat, 22 cílů a 71 následných opatření. Téma 8 – Výzkum a vývoj obsahuje cíl 8.2 – *Využívat výsledky výzkumů a vývoje v praxi*. Na něj navazuje opatření 8.2.3 – *Podporovat publikování výsledků výzkumů (českých i zahraničních), které se zaměřují na vliv kvality prostředí na člověka*. Za opatření zodpovídá Ministerstvo pro místní rozvoj a jedním ze spolupracujících institucí, které toto opatření naplňují, je i Ústav územního rozvoje.

V rámci plnění tohoto opatření je od roku 2017 v pravidelných intervalech zveřejňován „Aktualizovaný seznam vybraných výsledků výzkumů“, který se dále dělí na dvě publikace na základě zdrojů, ze kterých jsou výzkumy vybírány. Nejsystematičtější přístup k řešení zadaného úkolu je vyhledávání výsledků výzkumů zaměřených na vliv kvality prostředí na člověka z centrálního celorepublikového zdroje, kterým je Rejstřík informací o výsledcích (též RIV) Informačního systému výzkumu, experimentálního vývoje a inovací. Druhým zdrojem výsledků výzkumů zaměřených na vliv kvality prostředí na člověka je databáze knihovny ÚÚR, která je specializována zejména na architekturu, územní rozvoj a souvise-

jící obory. Knihovna pravidelně odebírá kolem 30 českých odborných a zhruba 20 zahraničních časopisů. Sleduje nabídku odborných publikací a doplňuje knihovnu o vybrané tituly. Měsíční přírůstky zveřejňuje ze své databáze v rubrice Novinky. Ty zahrnují články z časopisů, knihy, zprávy a elektronické zdroje. Řešitelský kolektiv vybírá relevantní informace z Novinek – počínaje č. 11/2016.

Obě publikace nabízejí zajímavý seznam vybraných výsledků výzkumů, které se zabývají tématy souvisejícími se stavitelstvím, architekturou, urba-

nismem, územním plánováním, veřejným prostorem a dopravou, prostředím budov i krajinou.

V publikaci „Aktualizovaný seznam vybraných výsledků výzkumů I / 2017–2021. Zdroj: Informační systém výzkumu, experimentálního vývoje a inovací“ můžete nalézt například stručné informace o výzkumech „Pasivní solární architektura v kontextu udržitelného rozvoje“, „Metodika pro ekonomické hodnocení zelené a modré infrastruktury v lidských sídlech“, „Metodika hodnocení kvality vnitřního prostředí v budovách s téměř

nulovou spotřebou energie“, „Veřejný a soukromý sektor při plánování města – zahraniční zkušenosti“, „Průmyslové krajiny jako součást kulturního dědictví“, „Spokojenost se životem ve venkovských periferiích“, „Venkovní osvětlení v sídlech“, „Metodika zefektivnění plánování investic města“, „Vývoj dopravy a principy plánování udržitelné městské mobility“ a další.

Publikace „Aktualizovaný seznam vybraných výsledků výzkumů II / 2017–2021. Zdroj: Knihovna ÚÚR – Novinky“ nabízí výzkumy a články, jako např.

„Zelenější Brno. Jak toho chce dosáhnout?“, „Veřejná prostranství hrají nezastupitelnou roli“, „Funkce a význam zeleně ve městě za současné klimatické změny“, „Komunitní dům pro seniory. Dotační titul Ministerstva pro místní rozvoj“, „Zelené střechy ochlazují města a nahrazují klimatizaci“, „Limity myšlení a limity systému plánování měst“, „Města budoucnosti“ nebo „Ochrana hodnot území“.

Vzhledem k rozsahu, kterým obě publikace disponují, byl „Aktualizovaný seznam vybraných výsledků výzkumů“

uzavřen jako pětiletý výběr pro období 2017–2021. Od roku 2022 je výběr výsledků výzkumů zveřejňován v nové publikaci pro navazující období let 2022–2026. V pravidelných aktualizacích tak budou i tyto publikace nadále rozšiřovány o nejnovější poznatky z vědy a výzkumu nejenom z České republiky, ale také ze světa.

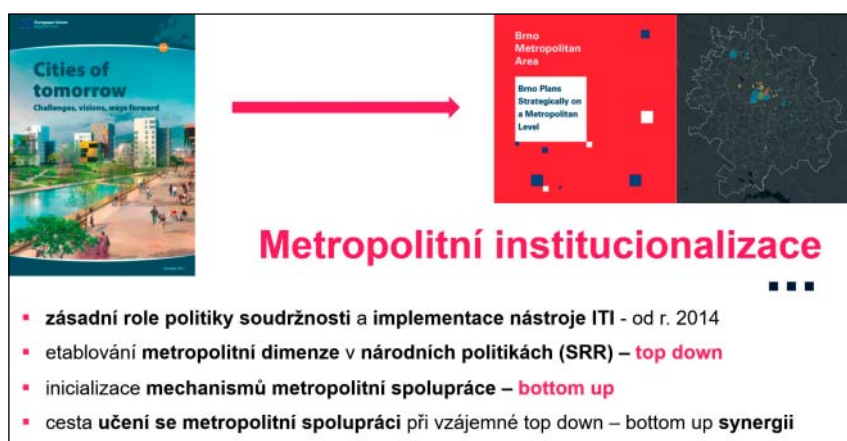
Ing. Jakub Kotrla
Ing. arch. Hana Šimková, Ph.D.
Ústav územního rozvoje

AKTIVITY PROGRAMŮ NADNÁRODNÍ A MEZINÁRODNÍ SPOLUPRÁCE (ESPON METRO, CORCAP)

V předchozích měsících se v rámci programů nadnárodní a mezinárodní spolupráce uskutečnily dvě významné události s participací českých projektových partnerů. Jednalo se o národní seminář realizovaný dne 27. 1. 2022 v rámci projektu ESPON METRO a závěrečnou konferenci projektu CORCAP konanou ve dnech 9.–10. 3. 2022.

Národní seminář ESPON METRO byl organizován hybridně na Magistrátu města Brna. S ohledem na epidemickou situaci využila většina účastníků, jejichž celkový počet se přiblížil padesáti, on-line připojení. Projekt ESPON METRO (The Role and Future Perspectives of Cohesion Policy in the Planning of Metropolitan Areas and Cities) vznikl na základě poptávky devíti metropolitních oblastí,¹⁾ z nichž Českou republiku zastupoval Magistrát města Brna. Za zpracování projektu odpovídaly univerzity a výzkumné ústavy ze shodných zemí, v případě ČR se jednalo o výzkumný tým prof. Ludka Škory z Přírodovědecké fakulty Univerzity Karlovy.

Cílem projektu bylo analyzovat a srovnat metropolitní politiky v kontextu politiky soudržnosti EU a poskytnout důkazy o tom, jak mohou metropolitní

Metropolitní rozvoj: potenciály a limity lokální spolupráce a politiky soudržnosti

oblasti přispět k dosažení specifických cílů politiky soudržnosti. V průběhu realizace projektu byly pro všechny zapojené metropolitní oblasti zpracovány případové studie, které se staly základem pro vznik souhrnné závěrečné zprávy. Právě výstupy a závěry z projektu ESPON METRO byly obsahem národního semináře v Brně, v jehož průběhu vystoupil František Kubeš, vedoucí Odboru strategického rozvoje a spolupráce Magistrátu města Brna, Milada Hroňková jako zástupkyně Monitorovacího výboru pro program spolupráce ESPON, Marie Zezůlková, ředitelka Odboru

regionální politiky Ministerstva pro místní rozvoj, nebo Petr Šašinka, vedoucí Oddělení řízení ITI a mezinárodní spolupráce na Magistrátu města Brna. Hlavní slovo potom patřilo prof. Ludku Škory jakožto zpracovateli projektu, který v rámci své prezentace představil výstupy z projektu týkající se brněnské metropolitní oblasti s ohledem na využívání nástrojů kohezní politiky a metropolitní spolupráci. V průběhu své prezentace se zabýval otázkou posílení role metropolitních oblastí při rozvoji, řízení a implementaci politiky soudržnosti EU a také zdůraznil roli metropolitních

1) Turín (hlavní koordinátor), Brno, Barcelona, Brusel, Lisabon, Lyon, Florencie, Riga a oblast Gdaňsk–Gdyně–Sopoty.

Účastníci národního semináře ESPON METRO

oblastí ve smyslu naplňování národních a evropských rozvojových priorit, stejně jako význam nástroje ITI pro další rozvoj území. Budoucnost metropolitních oblastí přitom hodnotil jako nejistou, a to z důvodu jejich závislosti na politice soudržnosti a nástrojích ITI, neexistence právního rámce pro metropolitní správu a také kvůli přístupu vlády, který nereflektuje metropolitní oblasti jako klíčová území pro veřejné politiky, což je staví do velmi křehké a dočasné pozice. V tomto kontextu přichází projekt ESPON METRO s konkrétními doporučeními, jak tuto situaci změnit.

Závěr semináře byl věnován otevřené diskusi, kde měli účastníci možnost podělit se o své názory a řešit danou problematiku s vědeckým týmem.

Prezentace výstupů a závěrů z projektu byla předmětem také závěrečné konference CORCAP. Tato dvoudenní konference s původně plánovaným místem realizace v Drážďanech se v důsledku epidemie covid-19 uskutečnila on-line. Projekt CORCAP (Capitalisation of TENT-T Corridors for Regional Development and Logistics) spadající pod program INTERREG je zaměřen na posílení spolupráce v oblasti nákladní dopravy a logistiky podél osy Hamburk/Rostock – Dráž-

Faster travel in Europe

Line	Now	Target	Trend
Berlin – Wien	8 h	4 h	↘ - 4 h
Berlin – Budapest	11 h	5:30 h	↘ - 5:30 h
Berlin – Praha	4 h	2 h	↘ - 2 h
Frankfurt – Praha	7:15 h	4:15 h	↘ - 3 h
Praha – Wien	4 h	2 h	↘ - 2 h
Praha – Budapest	6:30 h	3:30 h	↘ - 3 h

Czech High-Speed Railway Future of Central Europe

9

Zdroj: prezentace Radka Čecha

Vysokorychlostní železnice ČR, budoucnost střední Evropy

dany – Praha – Vídeň/Bratislava – Budapešť. Tento projekt sdružoval deset projektových partnerů ze čtyř evropských zemí, Českou republiku zde zastupoval Ústecký kraj a společnost KORDIS JMK v roli projektových partnerů a Ministerstvo pro místní rozvoj v pozici pozorovatele. První den konference byl věnován prezentaci výstupů ze strany zapojených projektových partnerů, o svůj příspěvek se tedy podělil Jan Kadraba (Ústecký kraj, Odbor regionálního rozvoje), kte-

Podrobnosti o projektech ESPON METRO a CORCAP jsou k dispozici na oficiálních stránkách projektů,²⁾ informace o národním semináři ESPON METRO naleznete na stránkách Magistrátu města Brna.³⁾

Ing. Elena Fedrová
Ústav územního rozvoje

2) ESPON: <https://www.espon.eu/metro>; CORCAP: <https://www.interreg-central.eu/Content.Node/CORCAP.html>

3) <https://metropolitni.brno.cz/potencialy-a-limity-metropolitnich-oblasti-v-kohezní-politice-ocima-odborniku/>

O PROJEKTU ESPON DIGIPLAN

Málokdo si už v dnešní době dokáže představit řízení, správu a plánování měst bez digitálních technologií. Již dnes, a především v blízké budoucnosti, se počítá s integrací nástrojů, které nám mohou pomoci k efektivnímu a rychlému plánování a rozhodování. Mezi tyto nástroje patří například využívání chytrých a tzv. real-time technologií sběru dat, jejich sofistikované analýzy a digitální plánování. Tyto nástroje potom vedou k vytvoření nových konceptů, jako např. otevřená správa (z orig. *open government*) a otevřená data (z orig. *open data*), jež mohou vést k novému ekonomickému růstu nebo podnikatelským příležitostem. Synergie rozličných technologií nám může také přinést nebývalé, dosud neprozkoumané, přístupy k územnímu plánování.

V posledních deseti letech se mnoho evropských států vydalo mílovými kroky směrem k digitalizaci procesů územního plánování. Svou roli sehrála také pandemie covid-19, která podstatně změnila způsob, jakým plánovači a politici pracují. Proces digitalizace již není hnán pouze snahou zefektivnit veřejné služby, ale také nutností implementovat nová řešení v krizové době.

Současná spěšná transformace k digitálním plánům a plánovacím datům nám otevírá velkou škálu nových příležitostí. Nicméně digitalizace bývá častokrát pojata bez uvážení, předem promyšlené strategie. Problematickou pak zvláště bývá adaptace již existujících, tradičních a dlouho fungujících nástrojů plánování do digitálních formátů.

Právě projekt **ESPON DIGIPLAN** si stanovil za cíl prozkoumat vývoj a stav digitálních plánů a plánovacích dat v několika evropských státech. Projekt byl svou podstatou první svého druhu – nikdy předtím nebyl podobný průzkum proveden, navíc v takovém rozsahu. Klíčovými body výzkumu byly:

- stav digitalizací plánů v patnácti evropských státech,
- hloubkové případové studie s poznatky od expertů a praktiků z šesti evropských států,

- pět tematických článků o charakteru digitálních plánů a plánovacích dat, o motivech a smyslu digitalizace, digitálních portálů a přístupnosti a právních záležitostech,
- doporučení k řízení a plánování a návrhy k budoucímu výzkumu založené na získaném empirickém materiálu.

Projekt DIGIPLAN analyzoval a porovnal digitalizaci plánovacích dat v Dánsku, Norsku a Švýcarsku. Zkoumal rozsah digitalizovaných dat, jejich organizaci a financování včetně možného přesahu do budoucího využití. Analýza projektu obsahuje také přehled digitalizace plánovacích dat v dalších zemích ESPON, čímž nabízí širší kontext pro lepší porovnání zjištěných výsledků. Projekt probíhal v časovém období od ledna 2020 do ledna 2021 s rozpočtem 293 060 eur.

Přestože se v rámci projektu DIGIPLAN studovaly různé nástroje plánování napříč různými plánovacími systémy v Evropě, hlavním záběrem byly obecní plány (odpovídající zhruba územním plánům obcí v ČR). Analýza se skládala ze tří hlavních otázek: 1) Rozsah digitalizace plánovacích dat – Co už bylo digitalizováno a proč? 2) Organizace a financování digitalizace – Jakým způsobem se digitalizuje? 3) Současné a potenciální budoucí možnosti využití digitálních plánovacích dat – Jak jsou použita/mohou být používána?

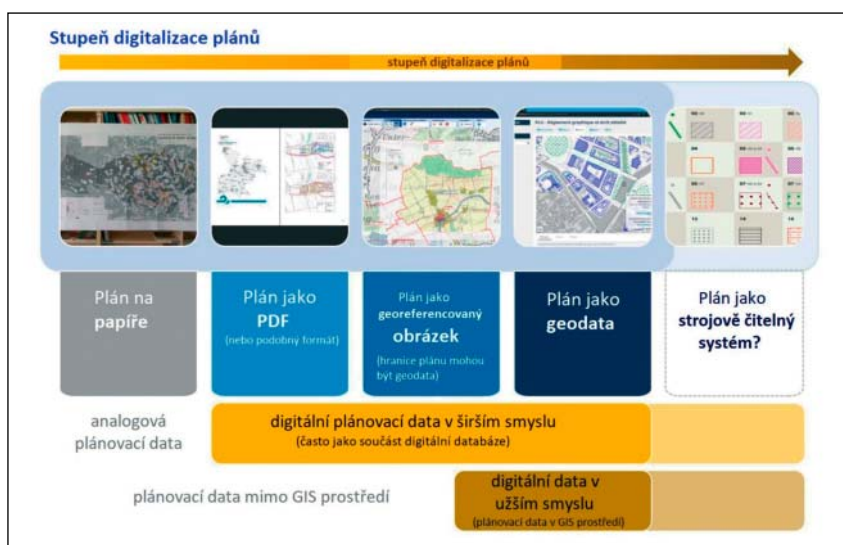
Stupně digitalizace plánovacích dat

Důležitým hlediskem je stupeň vývoje digitalizace plánovacích dat. Vývoj digitalizace může být ovlivněn jak technickými (data jsou v GIS prostředí, nebo ne), tak právními problémy (který stupeň digitalizace je právně závazný). Schematicky viz obr. 1. Z výsledku analýzy také vyplynulo, že ne vždy je vývoj digitalizace plně kontinuální, různé úrovně digitalizace se překrývají nebo i předbíhají.

Přehled digitálních plánovacích dat napříč Evropou

Cílem vytvoření přehledu digitalizace plánovacích dat v patnácti evropských státech bylo identifikovat klíčové podobnosti a rozdíly v digitalizaci plánovacích dat, stejně jako zjistit stav současného použití a potenciálního budoucího vývoje. Zásadní výsledky výzkumu by se daly shrnout do několika bodů:

- Za posledních deset let byla zaznamenána silná snaha všech aktérů územního plánování o vytvoření harmonizovaných a standardizovaných plánovacích dat na digitální a otevřené platformě.
- Digitalizace zlepšila pracovní postupy a plánovací praxi, což vedlo ke snížení výdajů.

Obr. 1: Stupeň digitalizace plánů (upraveno podle ESPON DIGIPLAN, 2021)

- Způsoby, jakými státy organizovaly a zveřejňovaly digitální plánovací data, se lišily, což zohledňovalo různorodost jejich tradic a zkušeností s územním plánováním.
- Digitální plánovací data, která byla standardizována, vykazují inovativní praxi a přístupy.
- Předvídaný budoucí vývoj digitalizace plánovacích dat může být reorganizován z důvodu přijímání prioritních opatření a změn v rozpočtu kvůli pandemii covid-19.

Digitalizace plánovacích dat

V rámci projektu DIGIPLAN proběhl empirický výzkum a dotazníkové šetření ohledně účelů, přidané hodnoty, nejvíce důležitých hnacích motivů a hlavních překážek v procesu digitalizace plánovacích dat.

Mezi dva hlavní účely digitalizace byl identifikován snadný přístup k plánovacím datům s vysokou úrovní transparentnosti široké veřejnosti. Například transparentnost procesů veřejné správy byla hlavním účelem v Nizozemsku. Zajistit transparentnost, včetně přístupu k metadatům, byla jasně vyslovena jako hlavní účel digitalizace v Dánsku, Tyrolsku a Švýcarsku. Druhým důležitým účelem byla touha vytvořit celostátní (nebo celoregionální) digitální portál, který by obsahoval standardizovaná data v lepší kvalitě než data analogová. Tento účel uvedlo celkem deset států z patnácti.

Přidanou hodnotou digitalizace se nejvíce projevila schopnost produkovat celostátní analýzy, vylepšený pracovní postup a plánovací praxe a snížení nákladů.

Jako hlavními hnacími motivy pro uskutečnění procesu digitalizace se ukázala iniciativa plánovacích aktérů směřována *shora dolů* (od vládní úrovně po obecní/lokální), direktiva INSPIRE a obecný záměr digitalizovat veřejnou správu. Procesy *shora dolů* byly uskutečňovány především ministerstvy zodpovědnými za územní plánování a vydáváním nové plánovací legislativy. Direktiva INSPIRE je iniciativou Evropské unie, která si klade za úkol ustanovit infrastrukturu pro prostorové informace v Evropě, a to s využitím otevřených, kompatibilních

formátů. Přestože není direktiva INSPIRE právně závazná, bývá s digitalizací úzce spojena a oba procesy často běží paralelně vedle sebe.

Jako tři nejvíce kritické překážky byly označeny nedostatek zkušeností a technické expertízy, nízká kvalita vstupních dat a nedostatek finančních zdrojů. Nedostatek zkušeností s digitalizací plánovacích dat a potřebná technická znalost byla jednou z hlavních, a bohužel stále přetrvávajících, překážek. Tuto překážku zmínilo sedm států a týká se jak veřejné správy, tak soukromých konzultantů. Například soukromý sektor v Lucembursku nedisponoval dostatečnou technickou znalostí, jak transformovat plánovací data v novém GML/XSD modelu, který specifikovala ministerská regulace.

Nízká kvalita vstupních dat byla zmíněna v šesti případech – Itálie, Německo, Irsko, Litva, Malta a Portugalsko. V těchto případech digitalizace vyžadovala vektorizaci kompletních datových sad, vytvoření nových standardů, nízké rozlišení, neúplné informace, nesohody v metadatech, získávání plánovacích dat z různých zdrojů, zadávání nesprávných lokalit – tohle všechno vedlo k obrovské časové a finanční náročnosti celého procesu digitalizace.

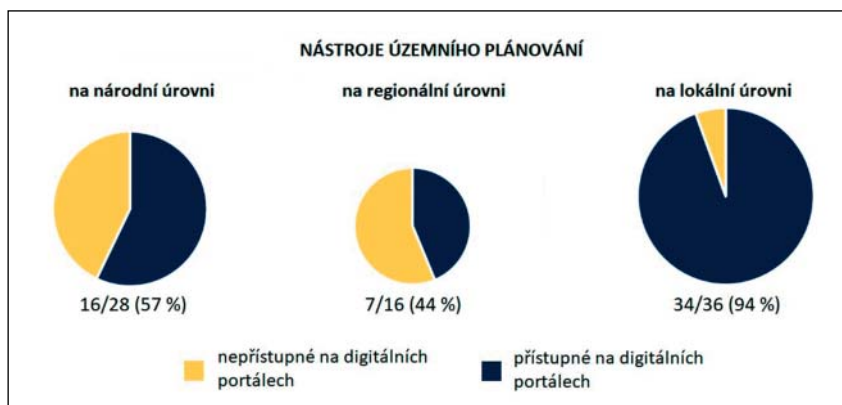
Nedostatek finančních zdrojů byl uveden sedmkrát (Bavorsko, Francie, Litva, Norsko, Slovinsko, Nizozemsko a Valonsko). V některých případech to byl pouze problém iniciační fáze digitalizace, což bylo způsobeno především nízkou prioritou, jež byla digitalizaci přikládána. V jiných případech však šlo hlavně o nedostatek alokovaných prostředků místním samosprávám (obcím). Ve Slovinsku je hlavním nedostatkem pracovní síla, díky čemuž zhruba 15 % obecních samospráv dosud nepřijalo nový standard digitálních územních plánů, který je platný od roku 2008. Dalšími překážkami se ukázala například právní bariéra v Rakousku a Dánsku – digitální územní plány nejsou právně závaznými. Přehledně výsledky šetření zobrazuje obr. 2 níže.

Podíl nástrojů územního plánování v digitálních portálech

V další části výzkumu projektu DIGIPLAN byly jednotlivé státy dotazovány, které části nástrojů územního plánování prošly digitalizací a jaký typ digitálních plánovacích dat zahrnuly do národních geoportálů. Analýza dostupnosti jednotlivých typů digitálních plánovacích dat

Stát / region	Hlavní účel			Přidaná hodnota			Hlavní hnací motiv			Hlavní překážky					
	Snadný a otevřený přístup	Jeden jednotný portál	Jiný	Národní/regionální široká analýza	Vylepšení pracovních postupů a plánovací praxe	Snížování nákladů	Jiný	Direktiva INSPIRE	Celkový proces digitalizace a technického vývoje	Proces řízený „shora dolů“	Jiný	Nedostatek zkušeností	Nízká kvalita dat	Nedostatek zdrojů	Jiný
Rakousko (Tyrolsko)															
Belgie (Valonsko)															
Dánsko															
Francie															
Německo															
Irsko															
Itálie (Boloňsko)															
Litva															
Lucembursko															
Malta															
Norsko															
Portugalsko															
Slovinsko															
Švýcarsko															
Nizozemsko															

Obr. 2: Přehled procesu digitalizace plánovacích dat (upraveno podle ESPON DIGIPLAN, 2021)

Obr. 3: Podíly digitalizovaných nástrojů územního plánování v dotazovaných státech (upraveno podle ESPON DIGIPLAN, 2021)

odráží také informaci o kompetentnosti plánování na různých administrativních úrovních zúčastněných států. Digitální plánovací data na národní úrovni jsou k dispozici ve všech unitárních státech (s výjimkou Irska), zatímco v případě federálních států jsou tato data k dispozici obvykle na sub-národní (regionální, krajské) úrovni.

Obrázek 3 ukazuje podíly digitalizovaných nástrojů územního plánování pokrytých v národních geoportálech. Z obrázku je patrné, že zdaleka nejvíce je digitalizována lokální úroveň, celkem 94 % plánovací dokumentace. Dále následuje digitalizace národních nástrojů plánování (57 %), z nichž byly digitalizovány zejména ty, které mají strategický a rámcový charakter, zatímco ty vizionářské nikoliv. Posledním, třetím podílem je úroveň sub-národní (regionální, krajská), která dosáhla 44% digitalizace. Důvodem může být omezená role regionů při plánování ve zkoumaných státech.

Ve výstupní zprávě projektu DIGIPLAN z roku 2021 se lze dočíst o detailním přehledu procesu digitalizace plánovacích dat v Rakousku, Dánsku, Francii, Německu, Norsku a Švýcarsku. V kapitole věnované každému státu lze nalézt analýzu rozsahu digitálních plánovacích dat, jejich organizaci a využití v praxi včetně náhledů do národních geoportálů.

Právní stav digitálních plánovacích dat

Výzkum poukázal také na jeden důležitý aspekt právního statutu digitálních plánovacích dat, a sice, že v mnoha případech jsou plánovací data přístupná na geoportálech právně závazná pouze de facto, ale nikoliv de jure. To znamená, že digitální plánovací data nejsou právně závazná, protože jsou pouze reprezentací skutečných plánovacích dat. Tudiž přestože je kvalita standardu digitálních plánovacích dat vysoká, data nemohou být použita jako právně závazné dokumenty.

Ve většině zkoumaných případů právní status plánovacích dat na geoportálech není právně závazným. Právně závaznými jsou stále data v papírové podobě – v případě Slovinska, Norska, Francie, Lucemburska, Švýcarska a Německa, nebo jsou ve formátu PDF v případě Dánska a Rakouska. Pouze v případě Nizozemska a Portugalska jsou digitální plánovací data právně závazná. V Portugalsku jsou digitální plánovací data navrhována místní radou a potom zveřejněna v publikaci Official Journal of Portugal, která je hlavním zdrojem legislativy v zemi. Jakmile jsou data publikována, stávají se právně závaznými a mohou být také umístěny na geoportál.

Naopak v Rakousku je legislativa plánovacích dat natolik zkomplikovaná, že se stává překážkou pro jakoukoli manipulaci a digitalizaci plánovacích dat. Odevzdávání plánovacích dat sice probíhá v digitálním režimu, ale jsou zde bariéry ze strany vládních kompetencí. Nicméně

zde probíhá čilá debata ohledně právního statusu geodat, protože je zodpovědností obecních samospráv publikovat právně závazné plány, zatímco digitální plánovací portál je ve správě státu.

Předpokládaný vývoj

V krátkodobém horizontu (dva roky) se všechny státy (kromě Rakouska a Dánska) shodly, že jejich hlavním cílem je implementace reformy. Jejich hlavním výsledkem má být zlepšení existujících datových systémů a způsobu využití digitálních plánovacích dat. Dále by chtěly dosáhnout vylepšení procesu sběru dat, digitalizace a přizpůsobení se novým požadavkům a standardům. Například Valonsko, Francie, Litva, Norsko a švýcarské město St. Gallen plánuje digitalizovat veškerá plánovací data, která jsou v současné době ještě stále v papírové formě. Portugalsko hodlá digitalizovat zvláštní právní režim pro ekologické a zemědělské zásoby a Švýcarský federální úřad pro územní plánování bude digitalizovat kantonský sjednocující plán na federální úrovni.

Jako další kroky byly zmíněny rozšiřování dostupných dat v geoportálech ve Valonsku, Francii a Lucembursku. Zatímco Valonské obecní a regionální plány budou zahrnuty do geoportálů, Francie se zaměří více na lokální městské plány a plány územní soudržnosti. Přizpůsobit se novým standardům je cílem Německa, Irska, Nizozemska a Slovinska.

Všechna dotazování byla provedena na jaře roku 2020 uprostřed pandemie covid-19, mnoho respondentů vyjádřilo určitý stupeň nejistoty v krátkodobém až střednědobém horizontu v ohledu na digitalizaci plánovacích dat.

Použité zdroje:

ESPON DIGIPLAN [2021]. *DIGIPLAN: Evaluating Spatial Planning Practices with Digital Plan Data*. Dostupné z: <https://www.espon.eu/digiplan>.

Mgr. Martin Tomáš
Oddělení územního rozvoje
Ústav územního rozvoje

VE 26. ROČNÍKU STUDENTSKÉ SOUTĚŽE URBAN DESIGN AWARD USPĚLY PROJEKTY ROZVÍJEJÍCÍ POTENCIÁL RŮZNÝCH SÍDELNÍCH STRUKTUR

Již 26 let srovnává soutěž Urban Design Award urbanistické projekty ze středoevropských škol architektury. Letos se zúčastnilo celkem devět vysokých škol ze zemí Visegrádské čtyřky. Jistým překvapením může být vítězství projektu zpracovaného na Ústavu památkové péče Fakulty architektury ČVUT. Vítěz ale není jediným oceněným návrhem stojícím na rozvoji stávajících hodnot našich sídel.

Porota sestavená z odborníků ze všech zúčastněných zemí a pedagogů vybraných univerzit letos hodnotila ve dvou kolech celkem 59 přihlášených prací a musela se seznámit se 49 různými tématy široké škály měřítek. Do druhého kola postoupilo 18 prací, kterými se zabývali porotci a porotkyně na distančním zasedání koncem února. Předseda poroty, **Ders Csaba** z Polské asociace urbanistů, hodnotí přístup škol architektury k výuce urbanismu pozitivně a upozorňuje na významný přínos soutěže a studentských projektů obecně. „Přesto, že se může zdát, že jde o rozmanitá zadání, všechny přihlášené práce se věnují reálným problémům současných měst. I proto nám mohou připadat vybrané projekty tak povědomé a aktuální.“ Šestice oceněných projektů je tak nakonec mozaikou inspirativních přístupů k rozvoji našich sídel. Ocenění studenti otevírají téma potenciálu území podél řek, nakládání s přetíženými centry a na prvním místě přináší příklad citlivého nakládání s rozvojem venkova, na který je dlouhá léta vyvíjen obrovský tlak. „Autoři nenavrhují jen nové stavby pro bydlení, ale zároveň kladou důraz na rozvoj vybavenosti včetně pracovních příležitostí a neopomíjejí ani ekologické otázky rozvoje krajiny, souběžného zemědělství a nakládání s vodou. To vše s respektem k původnímu duchu místa,“ shoduje se porota na přínosech vítězného projektu.

Vyhlášení vítězů proběhlo 30. března 2022 za účasti děkana Fakulty architektury ČVUT **Dalibora Hlaváčka**, vedoucího Ústavu prostorového plánování **Jakuba Vorla** a předsedy Asociace pro urbanismus a územní plánování ČR **Petra Durdíka**. Děkan Fakulty architektury, který je zároveň jedním z historických výherců soutěže, vyzdvihl

stále rostoucí kvalitu nejen oceněných projektů. „Odvádíte výbornou práci!“ zaznělo směrem ke všem přihlášeným studentům. Další řečníci připomněli význam soutěže, která rok od roku rozšiřuje okruh zapojených vysokých škol: „Skrze množství přihlášených prací můžeme vidět různá zadání a přístupy k výuce a tvorbě, což je nesmírně inspirující i pro nás jako pedagogy. Moc díky všem, kteří se na jejím průběhu podílejí a díky všem studentům za odvahu, se kterou podrobují své práce veřejné kritice.“

Kromě výstavy oceněných projektů, která se bude postupně objevovat i na dalších partnerských univerzitách, byla také představena loňská publikace **Urban Design Award – 25 let studentské soutěže**. Ta se skrze rozhovory s účastníky z řad soutěžících, porotců i zástupců vysokých škol ohlíží za historií soutěže, která začala jako drobný projekt dvou českých univerzit. Na jejich stránkách se můžete mj. dočíst, jak se v posledních 25 letech posunulo vnímání a výuka urbanismu a jak přispělo ocenění v mezinárodní soutěži konkrétním (tehdejší) studentům. Publikace je ke stažení na webových stránkách soutěže: <https://www.fa.cvut.cz/cs/galerie/souteze/25939-urban-design-award/sborniky>. V případě zájmu o zakoupení tištěné verze kontaktujte urbaward@fa.cvut.cz.

Soutěž už druhým rokem funguje v mezinárodním formátu se zastoupením sedmi vysokých škol ze střední Evropy (Fakulta architektury a Fakulta stavební ČVUT v Praze, Fakulta architektury VUT v Brně, Fakulta umění a architektury TUL v Liberci, Fakulta architektury a dizajnu STU v Bratislavě, Fakulta architektury Politechniky Wroclawske ve Vratislavi, Fakulta architektury Poli-

techniky v Gdaňsku a Fakulta architektury technické univerzity v Budapešti). Partnery jsou národní asociace urbanistů a územních plánovačů zemí Visegrádské čtyřky. Soutěž je letos poprvé spolufinancována také vládami České republiky, Maďarska, Polska a Slovenska prostřednictvím visegrádských grantů od Mezinárodního visegrádského fondu (identifikační číslo grantu: 22120006). Soutěž se koná pod záštitou České komory architektů a za finanční podpory soukromé kanceláře Šindlerová : Felcman. Mediálními partnery jsou časopis Urbanismus a územní rozvoj a elektronický magazín archiweb.cz.

1. místo Obnova krušnohorské vesnice

Autoři: Bc. Kateřina Tomsová, Bc. Vojtěch Palm (Fakulta architektury ČVUT v Praze)

Vedoucí projektu: Ing. arch. Tomáš Efler (Ústav památkové péče FA ČVUT)

Návrh se zabývá revitalizací obce Český Jiřetín v Krušných horách, a to jak z hlediska urbanistického, tak krajinářského. Celá koncepce návrhu respektuje zachování historických hodnot a navazuje na ně. Jedná se zejména o obnovu liniového uspořádání obce s parcelami podél cest, propojení s okolní krajinou, volbu použitých materiálů a dřevin a vytvoření nových pracovních míst, opět inspirovaných dřívějším způsobem využití prostředí. Projekt pracuje také s dílčími detailními návrhy různých míst od kolegů z ateliéru. Návrh je jakýmsi návratem ke kořenům, ale ne ve smyslu stagnace, ale ve smyslu navázání na paměť místa, na jednotný, ale ne uniformní styl výstavby, který dává vyniknout dominantám a charakteru krajiny.

Vyjádření poroty

Oceněný návrh se zabývá tématy jako kontext, genius loci, krajina, venkov, tradice versus inovace, periferie a proměna regionu. Zkoumaným územím je obec Český Jiřetín, místo s bohatou historií na česko-německém pomezí, silně poznamenané odsunem Němců po druhé světové válce, dnes místní centrum zimních sportů s přibližně stovkou obyvatel.

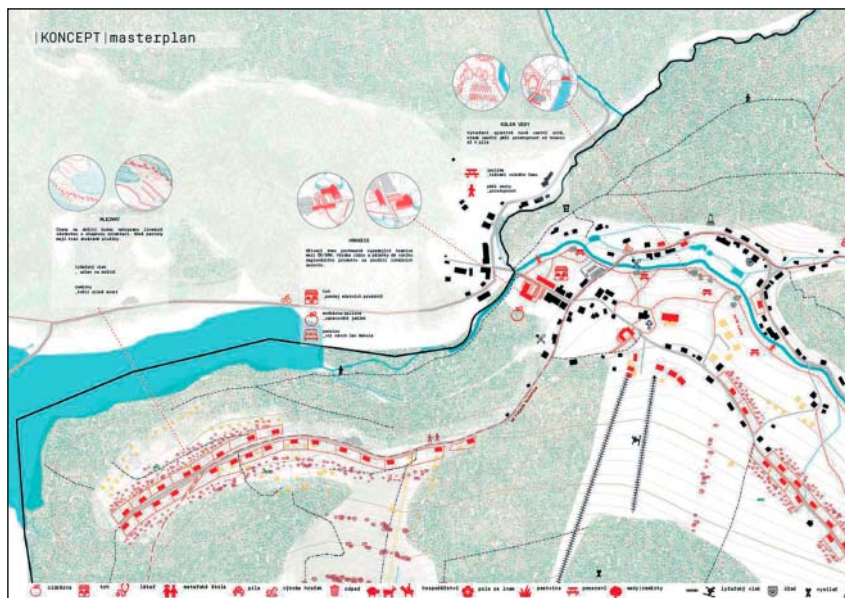
Porota ocenila vnímavý, kontextuální a holistický přístup k plánování místního rozvoje. Autoři nenavrhli pouze novou obytnou zástavbu, ale věnovali pozornost i růstu místních veřejných služeb a pracovních příležitostí, rozvoji systému veřejných prostranství, stavebním formám a materiálovému řešení. Stejnou pozornost věnovali i změnám v hospodaření, zušlechťování krajiny a rozvoji ekosystémových služeb od protierozní funkce, zadržování vody a biodiverzity až po vytváření nových možností pro rekreaci. Porota ocenila také přesvědčivé grafické zpracování projektu.

2. místo Bridge – Distopes

Autoři: Márton Szélényi, Gréta Berente, Tamás Holcsek, Örs Korompay, Mária Szecsei (Fakulta architektury BME v Budapešti)

Vedoucí projektu: Árpád Szabó DLA (Katedra urbanismu a designu FA BME)

V průběhu celého semestru jsme byli vybízeni k tomu, abychom si prostřednictvím příběhů a scénářů představili budoucnost Budapešti v roce 2050. Mohu podotknout, že jsme k tématu přistupovali poněkud neortodoxně. Na rozdíl od obvyklých zvyklostí neměl náš tým v úmyslu předpovídat vysoco pozitivní budoucnost plnou prosperity, aby se jí mohl věnovat, ale spíše se snažil vykreslit pesimističtější a dystopičtější obraz ve snaze analyzovat, čeho by se město mělo zdržet. Pro hlubší pochopení atmosféry budoucnosti jsme dokonce sestavili i krátké video, které je nejen vizuálně relevantní, ale věnuje pozornost i zvukům města, čímž vede k hlubšímu pochopení celkové atmosféry života. Celkově jsme měli možnost pracovat a formulovat naše architektonické plány prostřednictvím mnoha různých me-

Masterplan obnovy Jiřetína

Pohled na novou zástavbu Horní Jiřetína

tod mnoha (zdánlivě) nesouvisejících uměleckých forem, což možná vyústilo v širší a celistvější pohled, který je vidět v předloženém projektu.

Vyjádření poroty

Projekt se zabývá rehabilitací problematické části centra Budapešti. Cílem studentů byla obnova veřejných prostranství čtvrti se složitým sociálním zázemím. Chtěli vytvořit prostorovou strukturu, která poskytne příležitost k setkávání a sociální interakci. Neuvažovali v rigidních architektonických formách, ale spíše v otevřené architektuře, která v sobě nese potenciál volného tvarování a flexibility.

Čtvrť zvaná Józsefváros prochází výraznou proměnou, v posledním desetiletí zde bylo realizováno několik projektů urbanistické rehabilitace. Tyto projekty kladly velký důraz také na sociální rehabilitaci.

Na rozdíl od jiných částí Budapešti, kde rehabilitaci doprovázela výměna obyvatelstva, byla rehabilitace Józsefvárosa postavena tak, aby se do ní zapojilo místní obyvatelstvo. Prostřednictvím participativního plánování začala obnova budov a veřejných prostranství za aktivní účasti místních obyvatel. Studenti se svým návrhem zasadili do tohoto kontextu a navázali tak na tradici designu započatou v minulém desetiletí a zároveň hledali nové, inovativní nástroje designu. S využitím experimentální povahy univerzitních projektů plán vyvinul systém volné platformy. Struktura se jeví jako integrovaná do městské struktury v centru města a rozvolňuje instalaci s vysokou hustotou uzavřených dvorů.

Plán je vizí budoucnosti, která se nezaměřuje pouze na konkrétní řešení, ale promítá i přání, jež lze interpretovat v širším horizontu.

Vizualizace čtvrti Józsefváros

3. místo Riverside Collage

Autoři: Fruzsina Kovács, Anna Zsanda (Fakulta architektury BME v Budapešti)
Vedoucí projektu: Árpád Szabó DLA (Katedra urbanismu a designu FA BME)

Naše návrhová oblast má průmyslové dědictví, které nás velmi zaujalo, a proto jsme chtěly začlenit některé jeho prvky a spojit je s udržitelným a ekologickým konceptem. Navrhly jsme budovy, které se dají snadno začlenit do průmyslového prostředí a zároveň dokáží vytvořit řád v této jinak nesystematické oblasti. Naše oblast se nachází v blízkosti Dunaje, břeh řeky jsme proměnily přidáním různých krajinářských architektonických prvků a zároveň zachovaly jeho přirozenou podobu. Vytvořily jsme také koncepční plán místního systému pro zadržování a odvádění srážek, založily jsme komunitní úschovny kol a místa pro půjčování, abychom podpořily sdílení automobilů, přeměnily jsme ulici Budafoki na udr-

žitelnou ulici, opět jsme uvedly do užívání průchod podél Dunaje instalací pěších, běžeckých a cyklistických pruhů, abychom vytvořily souvislý zelený pás vedle břehu řeky a propojily naše návrhové území s Kopaszi gát.

Vyjádření poroty

Projekt je velmi silný v první, a podle názoru poroty opravdu důležité, fázi – analýze. Analýza je jasná, opravdu srozumitelná, popisuje situaci, problémy, pozitiva a potenciály území. Urbanistické projekty jsou vždy během na dlouhou trať, a pokud máte silný základ ve strukturální analýze, všechny další procesy jsou mnohem snazší.

Navržený zásah do území je dobře řemeslně odvedená práce tohoto typu projektu. Na studentský projekt je ale možná až příliš konvenční. Studentské práce by měly více zkoušet objevovat nové hranice, hledat nové cesty. Více experimentovat a testovat, čím vlastně urbanismus je. Každopádně se ale jedná o pro-

fesionálně zpracovaný projekt s velmi jasnou a nezpochybnitelnou prezentací, což je jeho další velmi cenný aspekt. To je důležité zvláště u urbanistických projektů, protože ty zůstávají častokrát jen prezentacemi, kterým rozumí jen pár vyvolených.

Odměna Waterfront Accupuncture – Bluefield of River Váh

Autor: Zuzana Mihaľová (Fakulta architektury a designu STU v Bratislavě)
Vedoucí projektu: Ing. arch. Katarína Fejo, PhD., Ing. arch. Tomáš Hanáček, PhD. (Ústav urbanismu a územního plánování FAD STU)

Cílem návrhu regenerace nábřeží města Trenčína byla obnova a aktivizace veřejných prostranství v návaznosti na nábřeží Váhu a také regenerace stávajících městských struktur. Jinak řečeno: vrátit řece život. Analýzou nábřežních zón jsem došla k šesti hlavním ohniskům městské akupunktury podél řeky. Vzhledem k zadání urbanistického ateliéru považuji každou navrženou zónu za aktivátor obnovy města. Velmi důležitým faktem pro mě byla také poloha a historie kláštera Veľká Skalka v Trenčíně, nejstaršího poutního místa na Slovensku. Klášter je jedním z významných míst kulturní stezky Evropské unie, která má mezinárodní dosah do několika zemí EU. Cílem trasy je kulturní výměna a duchovní spojení mezi lidmi, Bohem, národnostmi a zeměmi. Základní myšlenkou pro mě bylo přebudovat a aktivovat trasu podél řeky vytvořením programu pro návrh nových městských struktur.

Vyjádření poroty

Projekt se zabývá poměrně rozsáhlým a kontextuálně komplikovaným územím (tzv. „bluefieldem“) v blízkosti řeky Váh ve městě Trenčín a mimo něj. Hlavní myšlenkou urbanistického návrhu je chytře využít série „akupunktturních“ projektů podél řeky, které mají různou atmosféru a požadovaný efekt. Tyto akupunktturní body pak slouží všechny dohromady k vytvoření jedné přesvědčivé vize rozsáhlého území v zajímavém projektu, který stírá hranice mezi urbanistickým a krajinářským designem. Jedná se o po-

Riverside Collage

Regenerace nábreží řeky Váh v Trenčíně

měrně ambiciózní, ale přesto šetrný projekt, který nevyužívá bezmyšlenkovitě celé území uvnitř i těsně za městem jen k rozšiřování města. Poměrně sofistikovaně se snaží najít správnou rovnováhu a správné měřítko expanze, a to vše s velkým ohledem na přírodu obklopující město a její roli v této oblasti. Představuje řadu plně realizovaných a dobře prezentovaných návrhů městské struktury, jednotlivých objektů a návrhů veřejného prostoru/krajiny, které to vše propojují. Celkově velmi působivý projekt se silnou vizí a sebevědomou prezentací.

Odměna Waterfront Acupuncture – Bluefield of River Váh

Autor: Natália Marková (Fakulta architektury a designu STU v Bratislavě)
Vedoucí projektu: Ing. arch. Katarína Fejo, PhD., Ing. arch. Tomáš Hanáček, PhD. (Ústav urbanismu a územního plánování FAD STU)

Úkolem byla transformace města Trenčína v pojetí různých měřítek. Město a region – měřítko XL – úkolem bylo zpracovat výhledovou prognózu rozvoje města a jeho nábreží. Město a zóna – měřítko L – výběr lokality dle vlastního uvážení a zpracování územního plánu. Město a nábreží – M měřítko. Důležitou součástí tématu byl přístup k nábreží, měkký a tvrdý okraj, charakter a tvar nábrežní zóny. Město a veřejná prostranství – S měřítko – urbanistické

řešení veřejných prostranství s důrazem na zapojení krajinářských řešení.

Vyjádření poroty

Projekt pečlivě analyzuje možnosti proměny pásu podél řeky Váh v Trenčíně. Porota ocenila zejména dva aspekty práce. Prvním je vícestupňový přístup. Spočívá v posouzení problému v regionálním i městském měřítku a v návrhu konkrétních řešení v jednotlivých místech zásahu. Metoda analýzy a postup se mění s různými měřítky. Druhým cenným aspektem je zjevná skromnost zásahu. Ve vztahu ke krajině a všem důležitým složkám životního prostředí je patrná pozoruhodně vysoká kultura návrhu. Přístup k návrhu není tvrdou transformací, ale spíše měkkou koevolucí vyplývající z hlubokého porozumění vlastnostem prostředí.

Regenerace nábreží řeky Váh v Trenčíně

Ocenit je třeba i velmi profesionální způsob prezentace práce: je čtivá, jasná, přehledně strukturovaná. Samotná prezentace je vyprávěním, které prokazuje pochopení a interpretaci území podél řeky a zdůvodňuje přijatá řešení. Efektivní a profesionální technika je nepochybně silnou stránkou práce.

Odměna Cheb – Along the Fortification of Cheb

Autor: Bc. Barbora Havelcová (Fakulta architektury ČVUT v Praze)

Vedoucí projektu: doc. Ing. arch. Boris Redčenkov (Ústav nauky o budovách FA ČVUT)

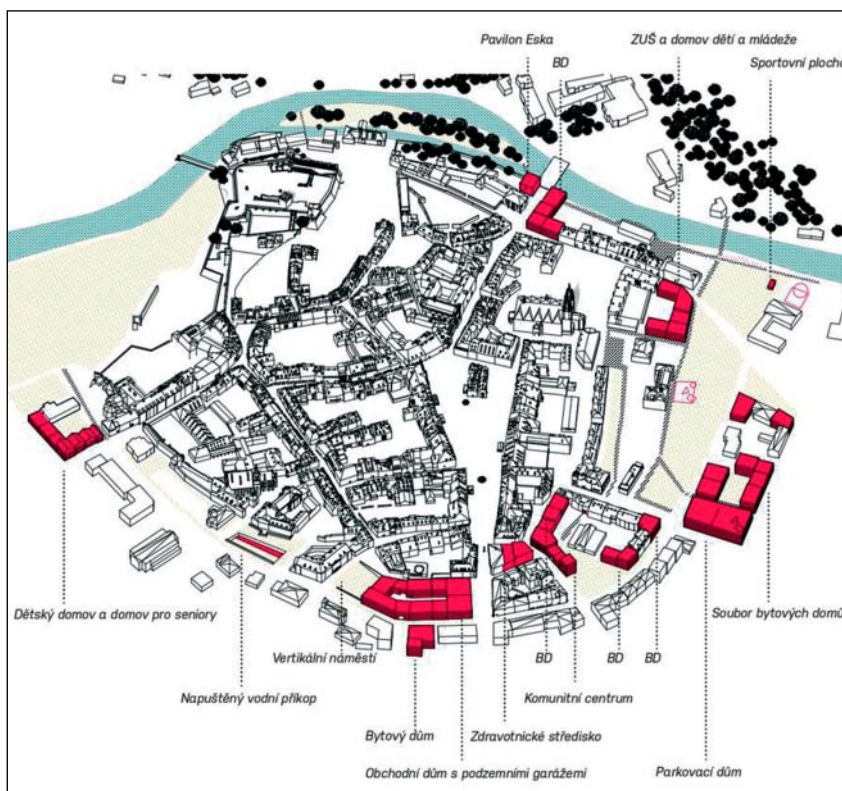
Historické město Cheb dodnes trpí poválečnými urbanistickými a architektonickými zásahy. V důsledku nekonceptních asanačních pokusů ve 20. století byla zničena kompaktní struktura města. Hledání a znovuobjevování hranic mezi moderním a historickým městem představuje hlavní téma tohoto úkolu. Výsledkem jsou konkrétní zásahy umístěné podél historického hradebního prstence. Doprava podél prstence je zpomalena novým členěním ulic, přidáním cyklostezky a aleje. Svým charakterem tvoří membránu mezi moderním a historickým městem. Lokální zásahy jsou prováděny s důrazem na podporu společenských aktivit a zadržování vody ve veřejném prostoru podél hradebního pásu. Urbanistický návrh řeší okruh v zeleném pásu podél chebského opevnění. Hlavním prvkem tvořícím novou hranici je alej. Dalším spojo-

cím prvkem je dláždění ulic. Následující sedm míst, která se nacházejí podél opevnění historického Chebu, se zdá být těžko pochopitelná. Proto jsem se rozhodla je ve svém návrhu přetvořit.

Vyjádření poroty

„Hledání a znovuobjevování...“ Hledání možných zachytných bodů; vnímání; porozumění a kreativní přetváření městského prostředí, to jsou kroky, které definují proces městského designu. Ale právě grafický design je médiem, které nám umožňuje interpretovat městskou realitu určitým způsobem, zaměřit pozornost na to, co designér považuje za důležité, zatímco méně důležité věci nechává rozmazané. Z tohoto důvodu není zjevná grafická dokonalost pouze nástrojem pro zprostředkování obsahu návrhu, ale spíše její metodikou „hledání a znovuobjevování“.

Tento grafický jazyk umožňuje Barboře abstrahovat a tematizovat problém hranic mezi historickým a moderním „slovníkem“ vnitřní a periferní části města. Tyto schopnosti jí pomáhají propojit abstraktnější makroúrovně konceptu návrhu s konkrétnějšími mikroprostory městského prostředí. Tato citlivost jí pomáhá vytvářet její metajazyk, který dokáže

Znovunalezení hranice mezi moderním a historickým Chebem

zdánlivě vyplnit mezery, ale zároveň její gramatika dokáže tuto linii městských prostorů přeformulovat do jednoho uceleného příběhu. I když některá její návrhová rozhodnutí mohou být diskutabilní,

její osobní přístup a perspektiva řadí její projekt mezi nejlepší v této soutěži.

Ing. arch. Zuzana Poláková
koordinátorka soutěže
Ústav prostorového plánování
Fakulta architektury ČVUT v Praze

SUMMIT KONCEPCE BIM 2022

ČESKO MÍŘÍ K DIGITÁLNÍMU STAVEBNICTVÍ

Již podruhé se zástupci veřejného sektoru z Česka i Evropy sešli v Praze, aby diskutovali o zavádění metody BIM do praxe veřejné správy. I když se druhý ročník Summitu Koncepte BIM uskutečnil bez přítomnosti návštěvníků v sále, živé a interaktivní diskusi to nezabránilo. Vystoupení řečníků od nás a ze čtyř evropských zemí potvrdilo dvě zásadní věci. Česko míří k digitálnímu stavebnictví, a pokud jde o zavádění BIM do veřejné správy, s Evropou více než drží krok.

Přetrvávající epidemiologická opatření platící ještě koncem února bohužel neumožnila uspořádat další ročník mezinárodní konference Summit Koncepte BIM v klasické podobě. Proto pořádající Česká agentura pro standardizaci zvolila kompromisní formát. Návštěvníci sice nemohli fyzicky sedět v sále,

ale byli připojeni prostřednictvím počítačů. Program se vysílal formou živého přenosu přímo z kongresového sálu výstaviště PVA Expo v pražských Letňanech. Sem dorazila i většina přednášejících, výjimkou byla pouze čtveřice zahraničních hostů. Ti své vystoupení předem natočili na video a po jeho

přehrátí se živě připojili do sálu, aby mohla proběhnout panelová diskuse a zaznít odpovědi na otázky diváků. A těch bylo – ve všech čtyřech blocích – opravdu dostatek. I přes bariéru obrazovky počítače tak byla diskuse velmi živá a poučná.

Na nutnosti digitalizace stavebnictví panuje shoda

Úvodní blok byl vyhrazen zejména strategickému pohledu na digitální budoucnost českého stavebnictví. Jedním z důležitých motivů byla i otázka digitálního stavebního řízení. **Petr Stiegler**, koordinátor projektu Digitalizace stavebního řízení a územního plánování ICT Unie, zahájil dobrou zprávou pro všechny stavebníky: „*Co považuji za nesmírně důležité, je to, že pokud jde o digitalizaci stavebního řízení a územního plánování, což je také součástí stavebního zákona, tak v tomto směru nikdo neřekl: „chceme to změnit, nechceme digitalizaci provádět.“*“ Podle něj na nejvyšší politické úrovni proti tomuto směru panuje absolutní shoda napříč všemi politickými subjekty. Petr Stiegler dále upozornil na to, že snahou vlády je zbavit se dosavadního postupu, kdy musí stavebník vytisknout obrovské množství papírů a s nimi obcházet jednotlivé orgány veřejné správy. Také osvětlil, jak bude fungovat digitální stavební řízení a jak bude propojeno s dalšími agendami, včetně připravovaného evidenčního čísla stavby (EČS).

V další přednášce pak představil ředitel Státního fondu dopravní infrastruktury **Zbyněk Hořelica** přístup jím řízené organizace k digitalizaci stavebnictví. Jak připomněl hned na úvod, ta je součástí i připravené strategie Státního fondu dopravní infrastruktury, který se podílel i na vytvoření platformy pro digitalizaci sektoru dopravní infrastruktury. Hořelica také zdůraznil význam pilotních projektů pro přizpůsobení a aktualizaci strategie zavádění metody BIM. „*Dnes vedeme veškeré kroky k tomu, abychom v rámci resortu dopravy byli připraveni. Je nutné postupně zvyšovat procento pilotních projektů, v roce 2021 to bylo asi 20 %, v letošním roce to bude už 60 % a v polovině roku 2023 budeme již plně připraveni na 100 %,*“ uvedl Hořelica, na kterého navázal generální ředitel České agentury pro standardizaci **Zdeněk Veselý**. Ten se mimo jiné věnoval také digitalizaci knihovny českých státních norem (ČSN). „*Pozorujeme v současné době trend, kdy technické normy upravují stále více oblastí. Stejně cestou je tedy jejich digitalizace,*“ připomněl Veselý. Zároveň uvedl,

že technické normy současně upravují i digitální oblast, například kybernetickou bezpečnost. „*Digitalizací rozumíme strojové čtení dat, nechápeme ji tedy jako pouhé překlopení norem do formátu PDF,*“ zdůraznil Zdeněk Veselý a uvedl, že stávající systém ČSN on-line bude již velmi záhy nahrazen novým obchodním modelem založeným na formátu XML. To mimo jiné umožní i naplnění požadavků nového stavebního zákona.

Program úvodního bloku zakončilo vystoupení **Jaroslava Nechyby**, ředitele odboru Koncepce BIM Agentury ČAS. „*Významně roste tlak na rychlost reakce a rozhodování,*“ připomněl Nechyba a pokračoval: „*informací je k dispozici obrovské množství. Pořád ale nevyužíváme naplno možnosti, které nám dávají počítače a informační technologie. Vytěžíme jen zlomek potenciálu.*“ Upozornil, že základem jsou strukturovaná data. „*Věci se ale pozitivně mění,*“ prohlásil s tím, že stroje by měly přebrat všechny rutinní práce a člověk by se měl věnovat tomu, v čem je lepší než stroje – kreativním činností a zároveň získat i čas navíc pro osobní život.

Česko patří k tahounům zavádění BIM

Jednou z – dokonce i z evropského pohledu – unikátních vlastností Summitu Koncepce BIM je možnost porovnat si zkušenosti se zaváděním metody BIM u nás a v zahraničí. Proto po úvodním bloku následoval druhý, ve kterém mohli všichni účastníci nahlédnout do BIM reality v EU, Německu, Velké Británii a Estonsku. První přednáška tohoto bloku patřila předsedovi EU BIM Task Group **Sozheilu Soubrovi**. „*Stavebnictví je velmi důležitým sektorem průmyslu, dlouhodobě ale vykazuje velmi špatné výsledky,*“ uvedl Soubra hned na úvod své přednášky a doplnil, že podle dat významných analytických agentur se produktivita výroby za posledních 20 let skoro zdvojnásobila, zatímco ve stavebnictví stagnovala nebo se dokonce snižovala. „*Je to frustrující, protože máme k dispozici celou řadu digitálních technologií, které mohou pomoci modernizovat stavebnictví,*“ prohlásil. Právě proto, jak Soubra připomněl, vznikla EU BIM Task Group, jejímž cílem je

akcelarovat modernizaci stavebnictví v EU, ale spoluprací a sdílením také snížit náklady, stejně jako zajistit sladění postupů jednotlivých zemí. Na jeho vystoupení navázala **Milena Feustel** z Německa. Ta velmi názorně ukázala, jak lze s pomocí tohoto jednoduchého nástroje – analýzy nákladů a přínosů metody BIM – vytvořit nejen užitečný model nákladů a porovnat je s přínosy. Od roku 2023, tedy od podobného termínu jako v Česku, se bude v Německu využívat metoda BIM u největších projektů. Od roku 2027 by se už ale měla týkat všech nových projektů s cenou nad půl milionu euro. O doplnění širšího pohledu se poté postaral **Adam Matthews**, jeden z iniciátorů nadnárodní platformy Global BIM Network, která – s českou účastí – vznikla v loňském roce. „*Hledáme cesty, jak by veřejný sektor mohl podpořit digitalizaci stavebnictví jako oboru,*“ uvedl Matthews.

Závěrečná přednáška pak patřila zástupci digitálního premianta Evropy, Estonsku. Jeho zástupce **Jaana Saar** se zaměřil na úlohu BIM v digitálním stavebním řízení. To má Estonsko už od roku 2016. „*Stavební povolení založené na BIM bude jednou z takzvaných killer apps pro digitalizaci stavebnictví,*“ prohlásil jistě Saar. Estonsko na jeho zavedení pracuje již nějakou dobu. Jak ukázal, stavebník jednoduše nahraje digitální model stavby (DiMS) do prostředí stavebního registru a pak už zde poběží vše v podstatě automaticky. „*Pracujeme na zavedení strojových kontrol nejdůležitějších parametrů stavby,*“ osvětlil Saar.

Není čas přešlapovat na místě

Termín povinného používání metody BIM u nadlimitních veřejných stavebních zakázek je již doslova za rohem. Ostatně to připomněl už úvodní blok letošního Summitu. Pro veřejné zadavatele to znamená, že čas na přípravu se opravdu krátí. První odpolední blok byl proto vyhrazen informacím týkajícím se Koncepce zavádění metody BIM. I proto se jeho moderování ujal **Jaroslav Nechyba** jako ředitel odboru Koncepce BIM. „*Předpokládáme zavedení povinnosti využívat metodu BIM*

nám celá řada dalších států tak trochu závidí,“ uvedl Nechyba na začátku své prezentace s tím, že právě připravovaný zákon o BIM je důležitým impulsem k tomu, aby se veřejný sektor posouval směrem ke Stavebnictví 4.0. „*Účelem BIM není dělat BIM,*“ zdůraznil Nechyba, když se snažil nalézt odpověď na otázku, proč se vůbec metodou BIM zabývat. „*Naším cílem je stavět, a především provozovat stavby, efektivněji a kvalitně. BIM je jenom nástroj, cesta.*“ Nemusíme se tak podle něj rozhodovat jen za základě intuice či zkušeností, protože máme k dispozici tvrdá data. „*Klíčové je shromáždit všechny potřebné informace do jednoho místa – informačního modelu stavby (IMS) – a v něm je sdílet,*“ vysvětluje.

Mezi klíčovými úkoly, které podle Jaroslava Nechyby před odborem Koncepce BIM (a vlastně námi všemi) stojí, je dokončení datového standardu staveb (DSS). Na jeho vystoupení proto logicky navázala právě projektová manažerka DSS **Kateřina Schön**. „*Je důležité, aby v České republice vznikl jeden datový standard,*“ připomněla na úvod své prezentace. „*Datový standard společně s klasifikačním systémem je totiž společným digitálním jazykem pro české stavby,*“ uvedla Schön s tím, že právě DSS umožňuje vzájemné předá-

vání dat mezi stavebními obory a jejich softwarovými nástroji. Připomněla také, že s aktuální podobou datového standardu staveb (DSS) lze pracovat i prostřednictvím on-line prohlížečky na stránkách dss.koncepcebim.cz.

Po Kateřině Schön se slova ujal **Jiří Čtyrský**, ředitel sekce prostorových informací IPR Praha, který se ještě vrátil k digitálnímu stavebnímu řízení a Portálu stavebníka. „*Potřebujeme pracovat se strojově zpracovatelnými dokumentacemi, počítá se proto od začátku s tím, že systém bude umět ukládat BIM dokumentaci, tedy především digitální model stavby,*“ uvedl Čtyrský a přidal, že možnosti využití DiMS v rámci DSŘ se budou ještě rozvíjet. „*Nesmíme ale opomenout extrémně důležitou agendu identifikačního čísla stavby,*“ připomněl parametr, který bude jednoznačně identifikovat každou stavbu a který bude sloužit jako propojovací uzel mezi informacemi v rámci různých systémů, včetně třeba digitálních technických map. „*Celá řada činností souvisejících se stavebním řízením bude moci být v digitálním prostředí vykonávána mnohem snadněji než při práci s papírovou podobou dokumentace,*“ poznamenal Čtyrský a dodal, že využívání DiMS v Portálu stavebníka usnadní přípravu žádosti pro ty, kteří chtějí stavět, a zároveň se zrychlí příprava stanovisek

dotčených orgánů státní správy a vlastníků technické a dopravní infrastruktury, stejně jako validace parametrů. Podle něj zde hraje klíčovou úlohu také využívání klasifikačního systému CCI, který spojí základní registry se statistikami, digitálními technickými mapami a do budoucna (na tom se zatím pracuje) i s územními plány. „*Pojmové aparáty musíme převést do jednotného jazyka, nechceme měnit pojmy, ale vytvořit mezi nimi jednotný převodník,*“ dodal.

Závěr bloku pak patřil **Lucii Švambergové**, která je v rámci odboru Koncepce BIM zodpovědná za vzdělávání. „*Od přijetí Koncepce zavádění metody BIM bylo zřejmé, že se budeme muset zaměřit na vzdělávání na středních a vysokých školách, ale také na spolupráci akademické sféry s odborníky z praxe,*“ uvedla Švambergová. Program Summitu Koncepce BIM 2022 následně zakončilo představení čtyř již běžících pilotních projektů BIM českých veřejných zadavatelů, kteří dokazují, že metoda BIM své místo ve veřejné správě skutečně má.

Jan Lodl

Odbor Koncepce BIM

Česká agentura pro standardizaci

ÚZEMNÍ PLÁNOVÁNÍ, EKONOMICKÉ NÁSTROJE A VYVLASTŇOVÁNÍ: VÝZVY PRO STAVEBNÍ ZÁKON KONFERENCE SENÁTU PARLAMENTU ČR

Již druhá letošní konference Senátu Parlamentu ČR ke stavebnímu zákonu se 14. března konala v přímém přenosu z jednacího sálu Senátu ve Valdštejnské ulici v Praze. Konferenci zahájily místopředsdkyně Senátu **Jitka Seitlová** a místopředsdkyně Poslanecké sněmovny Parlamentu ČR **Věra Kovářová**, pod jejichž záštitou se konference konala. V zahajovacím projevu zazněl význam územního plánování, pořizování územních plánů a plánovacích smluv.

V úvodním vystoupení ministr pro místní rozvoj **Ivan Bartoš** zdůraznil snahu ministerstva i iniciativu Senátu o věcnou novelu nového stavebního zákona, zejména s ohledem na zjednodušení procesu stavebního řízení a ochranu veřejného zájmu. Ve svém vystoupení zmínil rovněž institut vyvlastnění – nástroj, se kterým je třeba nakládat velmi opatrně za současné ochrany legitimních práv vlastníků s jasně stanovenými pravidly pro přezkumné řízení. Ivan Bartoš se v krátkosti dotknul i problematiky re-

gulačních plánů, které nejsou v územně plánovací praxi České republiky dostatečně využívány.

Konference dále pokračovala příspěvky k problematice vyvlastnění. **Daniel Vondrouš**, ředitel Asociace ekologických organizací Zelený kruh, připomněl, že v tomto volebním období nebude možné dosáhnout v otázce vyvlastnění všech změn, ke kterým se vláda ve svém programovém prohlášení zavázala.

Hlavní principy připravovaného zákona o vyvlastnění (v současné době probíhají přípravy paragrafového znění) shrnul ve svém vystoupení **Petr Hensel** z Legislativně právního odboru Ministerstva pro místní rozvoj. Patří mezi ně zachování ústavních limitů, urychlení procesu vyvlastnění, souběh vyvlastnění a jiných řízení, ochrana práv třetích osob a převzetí úpravy v liniovém zákoně a inkorporování do nového zákona o vyvlastnění.

Na téma navázal **Jakub Hanák** z Masarykovy univerzity, který ve svém příspěvku prezentoval praktické zkušenosti s vyvlastňovacím procesem. Upozornil, že současný stav v otázce vyvlastnění je netransparentní a nesystémový. Důležitá je motivace k uzavření dohod, jinými slovy nastavení pravidel pro ocenění tak, aby byla co nejjednodušší.

Historii vyvlastňování v legislativě se věnovala **Adéla Řiháková** z Kanceláře Senátu paní místopředsedkyně Jitky Seitlové. Účastníky konference seznámila se srovnáním právní úpravy vyvlastnění z roku 2006 a 2021.

Druhá část konference byla věnována územnímu plánování. Ředitel Odboru územního plánování Ministerstva pro místní rozvoj **Roman Vodný** informoval o změnách, které by měla přinést věcná novela nového stavebního zákona. Tzv. malá novela by se měla týkat zejména zrušení novým stavebním zákonem navrženého Nejvyššího stavebního úřadu. V současné době probíhají práce na metodice k uzavírání plánovacích smluv. Další změny nového stavebního zákona budou předmětem další novely. V závěru svého vystoupení zmínil Roman Vodný otázky, které bude nezbytné vyřešit – co vše má být vloženo do samostatné působnosti, rozdělení rolí v procesu pořizování, způsob řešení rozporů, ochrana záměrů krajů a státu, nadřazená a navazující dokumentace, ochrana veřejných zájmů, obsahové náležitosti územně plánovací dokumentace, kontrola a způsob, jakým budou pořizovat územní plány malé obce.

Pavel Drahovzal, zástupce Svazu měst a obcí ČR, zdůraznil ve svém vystoupení pozici samosprávy jako generálního správce území. Připomněl, že obce trápí nedostatek kvalifikovaných lidí a nedostatek finančních prostředků.

Následovala přednáška s názvem Proč a jak potřebujeme změnit územní plánování v ČR, kterou přednesl prof. **Karel Maier** z Fakulty architektury ČVUT v Praze. Obsah přednášky byl zaměřen nejen na změny, které přináší nový stavební zákon pro územní plánování, ale i na hledání odpovědi na otázky, co je potřeba v územním plánování změnit. Mezi nejdůležitější výzvy patří propojení územního a strategického plánování s regionální politikou do jednotné „rodiny“ plánovacích procesů a dokumentů, integrace územní koncepce s regionální politikou a strategického plánování na národní a metropolitní úrovni, vytvoření Národního geoportálu územního plánování, digitalizace procesů a jejich průběžný monitoring, rozšíření územního plánování o ekonomické nástroje, vytvoření společné terminologie a standard veřejně dostupných a aktualizovaných dat o území, využívání všech nástrojů územního plánování (zejména regulačních plánů), posilování institucionální kapacity veřejné správy a vzdělávání veřejnosti v záležitostech územního plánování. Následovalo srovnání těchto výzev s tím, co přináší / nepřináší nový stavební zákon.

Proč vlastně plánujeme? Co obyvatelé očekávají od našich sídel? Kam směřuje územní plánování? Jaké nástroje používá současný stavební zákon a jaké nástroje nový stavební zákon? Na tyto otázky odpovídal ve svém příspěvku další přednášející, doc. **Petr Durdík**, předseda Asociace pro urbanismus a územní plánování ČR. Mimo jiné vyzdvihl i roli urbanisty jako koordinátora všech systémových složek sídla a všech účastníků procesu rozvoje i jednoznačnou úlohu politické reprezentace a její zodpovědnost za rozvoj svěřeného území. V rámci změn, které přináší nový stavební zákon, připomněl Petr Durdík význam jednot-

ného standardu územně plánovací dokumentace, který je schopen pokrýt různé veliká sídla, i vznik Národního geoportálu územního plánování. Zmíněna byla rovněž nevyhovující podrobnost územního rozvojového plánu a neprovázanost Politiky architektury a stavební kultury ČR s ostatními nástroji / dokumenty. V části věnované územnímu plánování nového stavebního zákona absentují podle Petra Durdíka zejména možnost řešit územně plánovací dokumentací metropolitní oblasti a oddělení příslušnosti územního plánu a regulačního plánu ve vztahu k rozhodování v území.

Přednáška doc. **Elišky Vejchodské** byla věnována ekonomickým nástrojům v územním plánování, konkrétně plánovacím smlouvám. Nový stavební zákon nepřinesl v oblasti plánovacích smluv výrazné zlepšení. Mezi zásadní limity patří novým stavebním zákonem stanovená čtyřletá lhůta u podmiňujících plánovacích smluv, absence provázanosti institutu plánovacích smluv do katastru nemovitostí i slabá pozice samospráv, kvůli které nemohou obce výstavbu v území plánovacími smlouvami účinně podmínit.

Jako poslední přednášející vystoupil **Ondřej Boháč**, ředitel Institutu plánování a rozvoje hl. m. Prahy, který ve svém příspěvku plédoval za velká města, jejichž potřeby podle něj nový stavební zákon nezohledňuje. Zmínil specifickou postavení Prahy jako města a současně jako kraje a představil koncept CITY DEAL, dle kterého by měl stát dát městům důvěru, aby svůj rozvoj mohla regulovat sama. Upozornil, že města nejsou stejná, mají různé potřeby i charakter a statutární města by mohla mít i svoje vlastní stavební předpisy.

Závěrečné slovo konference pařilo místopředsedkyni Senátu Jitce Seidlové, která poděkovala ministrovi Ivanu Bartošovi za aktivní práci na novele nového stavebního zákona i všem přednášejícím za cenné podněty, které budou při přípravě novely využity.

*Mgr. Tamara Blatová
Ústav územního rozvoje*

Ve věku nedožitých 93 let zemřela první dáma české architektury Alena Šrámková

Ve čtvrtek 10. března 2022 opustila českou architektonickou scénu její přední představitelka, profesorka Alena Šrámková. Architektka je autorkou budovy ČKD na Můstku v Praze, původní haly Hlavního nádraží v Praze, rozhledny na Šeráku, Tyršova mostu v Přerově či nové budovy Fakulty architektury ČVUT v Praze.

Po roce 1989 byla předsedkyní Obce architektů a stála u zrodu České komory architektů. Od roku 1996 vedla ateliér na Fakultě architektury ČVUT v Praze. Předseda ČKA Jan Kasl poslal jménem svým i Komory kondolenční dopis.

„Je třeba ocenit vnitřní sílu a důslednost přesvědčení, které do své architektonické tvorby vkládala Alena Šrámková. Její architektura není zaostalá ani ve srovnání s nejradiálnějšími výkřiky. Šlo jí o uchování trvalých hodnot, vyrůstajících z domácího kulturního prostředí, o architekturu představující ‚hlubinu bezpečnosti‘. Je zároveň moderní i archaická, srozumitelná i blízka. Není ani hédonistická, na to je přísná, ani konzervativní, na to je vlídná, a možná, že může i vychovávat lidi. Takovou by si ji Alena Šrámková ráda představovala,“ napsal u příležitosti udělení Pocty České komory architektů 2007 historik architektury Pavel Halík.

Em. prof. Ing. arch. akad. arch. Alena Šrámková (*20. června 1929) je považována za jednu z nejvýznamnějších žen novodobé české architektury. V roce 1952 absolvovala Vysokou školu technickou v Bratislavě se specializací na architekturu a pozemní stavitelství. Pracovala pro Chemoprojekt Bratislava a Stavoprojekt v Ústí nad Labem. Ve studiu pokračovala v letech 1955–1958 na Akademii výtvarných umění v Praze v ateliéru Jaroslava Fragnera. Projektovála ve Státním projektovém ústavu obchodním Praha (1959–1975) a Projek-

tovém ústavu výstavby hlavního města Prahy – ateliéru DELTA (1975–1987). Působila rovněž v liberecké architektonické kanceláři SIAL (1988–1990), která fungovala pod Stavoprojektem Liberec. V roce 1991 založila Alena Šrámková vlastní architektonický ateliér. Mezi její nejdůležitější stavby patří nová brutalistní odbavovací hala Hlavního nádraží v Praze (1972–1979), kterou navrhla ve spolupráci s manželem Janem Šrámkem, Josefem Dandou, Janem Bočanem a Julií Trnkovou. S manželem Janem Šrámkem projektovali také dům ČKD na Můstku v Praze na Václavském náměstí (1975–1983), který se stal prvním příkladem postmoderní architektury v Československu. Mezi desítkami dalších studií a projektů stojí za zmínku realizace Domu s pečovatelskou službou v Hořázdovicích (2002) nebo Tyršova mostu v Přerově (2007). Od roku 1996 vedla ateliér architektury na Fakultě architektury ČVUT v Praze, pro níž navrhla se svými dlouholetými spolupracovníky a kolegy Tomášem Koumarem a Lukášem Ehlem novou budovu Fakulty architektury ČVUT v Praze (2005–2009). Za svou práci získala řadu ocenění, např. Poctu České komory architektů 2007, medaili Za zásluhy od prezidenta republiky v roce 2008 a Cenu Ministerstva kultury ČR za architekturu v roce 2010.

[ČKA, 10. 3. 2022]

Metropolitní plán má zelenou

Nově chystaný územní plán Prahy – Metropolitní plán zpracováváný Institutem plánování a rozvoje hl. m. Prahy (IPR) dostal kladná stanoviska od všech dotčených orgánů, a to zejména od Ministerstva pro místní rozvoj, Ministerstva kultury a Ministerstva životního prostředí. Návrh plánu je tak nejen v souladu s Politikou územního rozvoje ČR, ale i se všemi dotčenými orgány a veřejnými zájmy, které hájí. Výstava Metropolitního plánu byla zahájena 26. dubna v Centru architektury a městského plánování (CAMP).

Návrh Metropolitního plánu byl poprvé veřejnosti představen v roce 2018 v rámci tzv. společného jednání, během něhož podávala veřejnost připomínky, ale svá stanoviska uplatnila také ministerstva a úřady. Po řadě jednání byly všechny požadavky společně s vyhodnocenými připomínkami zapracovávány do aktualizované verze, která bude v dubnu dokončena a představena veřejnosti.

„V současné chvíli máme všechny zásadní dohody pro zapracování do nové verze Metropolitního plánu. Požadavky, které nám zaslala ministerstva, památkáři, městské části, ale i veřejnost, prošly vyhodnocením a byly zaneseny do nejnovější verze, která byla představena v dubnu. Díky kontinuální práci chystáme nový územní plán tak, aby více vyhovoval potřebám současné metropole a jejím občanům,“ komentuje proces Petr Hlaváček, I. náměstek primátora.

S ministerstvy se projednaly konkrétní detaily, které Metropolitní plán obsahuje, avšak jeho základní systém a podstata byly zachovány. Plán se proto věnuje a řeší konkrétní témata a problémy, kterým dnes město čelí. Jedná se zejména o klimatickou změnu, nedostatek bytů, kvalitu veřejných prostranství či veřejnou vybavenost.

„Jsme svědky naplnění dalšího významného milníku současného vedení Prahy v oblasti územního rozvoje. Město dokázalo zohlednit připomínky veřejnosti a získat svolení dotčených ministerstev se zveřejněním Metropolitního plánu Prahy. Město si zaslouží plánovat transparentně a samo, protože zná své území nejlépe. Nový územní plán považuji za klíčový projekt, který po desítkách let pomůže odblokovat výstavbu nových bytů na brownfieldech a zvýší ochranu městské zeleně, parků nebo vzácných pražských panoramat a ochrání sídliště před zahušťováním,“ říká Zdeněk Hřib, primátor hl. m. Prahy.

„Dokončení Metropolitního plánu je pro rozvoj Prahy absolutní prioritou,“ doplňuje Petr Zeman, předseda Výboru pro územní rozvoj, územní plán

a památkovou péči a dodává: „*Stávající územní plán již je pro Prahu nevyhovující, na výboru neustále prodáváme jeho změny, což zpomaluje rozvoj města a zároveň je to i nesmírně nákladné.*“

Výstava Metropolitního plánu byla zahájena 26. dubna v Centru architektury a městského plánování (CAMP) a přístupná bude dva měsíce. Na ní se může veřejnost s návrhem Metropolitního plánu dopodrobna seznámit a zároveň přímo na místě podat připomínku. Tu bude možné podat i on-line prostřednictvím Portálu Pražana. Podobně jako v roce 2018 bude zveřejnění a připomínkování prodlouženo nad rámec minimálních lhůt daných stavebním zákonem. Zároveň Praha chystá také informační „tour“ po městských částech, kam lidé mohou přijít s individuálními dotazy přímo na okoli jejich bydliště. Mimoto bude pro veřejnost připraven doprovodný program k výstavě, přednášky i vycházky, které objasní principy Metropolitního plánu.

„*Metropolitní plán je jedním z nejdůležitějších dokumentů Prahy, jelikož definuje její budoucí podobu. Snažíme se proto oslovit veřejnost různými způsoby, aby se s plánem mohla dopodrobna seznámit a doptat se tak na konkrétní problematiku či lokalitu,*“ doplňuje Ondřej Boháč, ředitel IPR.

[StavbaWEB, 22. 2. 2022]

Novým děkanem Fakulty architektury ČVUT je Dalibor Hlaváček

Fakulta architektury ČVUT v Praze (FA) má od 1. února 2022 nového děkana, je jím doc. Ing. arch. Dalibor Hlaváček, Ph.D. Z Fakulty architektury chce vybudovat nejlepší školu architektury a urbanismu ve středoevropském prostoru.

Architekt a dosavadní vedoucí Ústavu navrhování II má zkušenosti z architektonické praxe i z dlouholetého působení v akademickém prostředí. Zastupuje FA v řídicí radě Evropské asociace pro architektonické vzdělávání (EAAE), která se soustředí na zvyšování kvality architektonického vzdělávání v Evropě, vedl tým

ČVUT Solar Decathlon, který byl pro FA i celé ČVUT velkým úspěchem i zviditelněním v mezinárodním měřítku.

„*Zvolení děkanem vnímám s pokorou a zároveň jako velkou výzvu. Fakulta architektury ČVUT je největší školou architektury v ČR. Má tak největší zodpovědnost za utváření budoucí podoby našich profesí. Její současná podoba je výsledkem tradice a dlouholetého vývoje, a především pak období po roce 2006, kdy došlo k zásadní reorganizaci. Nyní se nacházíme v momentě, kdy je čas zúročit zkušenosti z předchozích let a dát škole nový impuls. A na ten proces se těším,*“ řekl o svém jmenování Dalibor Hlaváček, který se funkce děkana ujal 1. února 2022. Vystřídal profesora Ladislava Lábuse, který řídil fakultu po dvě volební období od roku 2014.

Dalibor Hlaváček vyzdvihuje, že převzal dobře zaběhnutou instituci, která je díky dvěma předchozím děkanům, týmu vedoucích ústavů, pedagogickému sboru i vynikajícím studentům v dobré kondici a nemusí řešit žádné akutní problémy. Zároveň chce ale školu posouvat k novým výzvám.

Zdůrazňuje výjimečné kurikulum tří studijních programů – Architektury a urbanismu, Krajinářské architektury a Designu, které fakulta nabízí. Právě z potenciálu tří oborů v „jednom domě“ chce Dalibor Hlaváček vytěžit co možná nejvíce. Mezioborovost by se měla odrazit ve studijním plánu, který má být jednodušší a teoretické předměty více provázané s ateliérovou výukou.

Další oblastí, kterou plánuje nový děkan akcentovat, je udržitelné navrhování. „*Evropa se má stát prvním klimaticky neutrálním kontinentem. Součástí strategie je iniciativa Nový evropský Bauhaus, která se zaměřuje na propojení designu, udržitelnosti, přístupnosti, dostupnosti a investic. Fakulta architektury musí na toto téma jako největší škola architektury daleko více reagovat. Mělo by prostupovat nejen obsahem výuky a výzkumu, ale mělo by se odrazit v celém životě fakulty,*“ představuje svoji strategii.

Fakultu architektury plánuje více otevřít do zahraničí. Chce systematicky podporovat hostující pedagogy a ateliéry

vedené zahraničními profesory, usilovat o umístění FA ČVUT v QS World University Rankings a pracovat na validaci Královského institutu britských architektů RIBA.

V nejbližších týdnech vidí nový děkan FA ČVUT velkou výzvu v návratu fakulty do života po pandemii. Zaměřit se chce i na vnitřní prostředí fakulty, vidí ho otevřenější, inkluzivní a podporující. „*V této chvíli sestavuji tým, který bude mít za úkol přípravu genderového auditu a plán jeho implementace nebo přípravu institutu ombudsmanky / ombudsmana. Toto téma rezonuje čím dál více na českých univerzitách, hovořit se o něm začíná i na ČVUT. Chceme jít příkladem.*“

[StavbaWEB, 8. 2. 2022]

Florenc bude místem pro lidi. Rada hl. m. Prahy schválila výsledky urbanistické soutěže

Praha je na cestě k proměně neutěšeného území v okolí Florence. Rada hl. m. Prahy odsouhlasila v březnu letošního roku výsledky mezinárodní urbanistické soutěže Florenc21, která byla vyhlášena společně s městem, investory ČSAD Praha holding a Masaryk Station Development a za podpory Institutu plánování a rozvoje (IPR) na jaře roku 2021. Nyní je na řadě projednání změn územního plánu a uzavření memoranda mezi hl. m. Prahou a oběma investory.

V prosinci loňského roku byl v Centru architektury a městského plánování (CAMP) vyhlášen vítěz na novou podobu Florence. Stal se jím tým složený z architektonických studií UNIT architekti, A69 – architekti a MARKO&PLACEMAKERS. O druhé místo se pak dělil švýcarský tandem agps Architecture a Atelier Giro, IBV Hüsler a nizozemští de Architekten Cie., LOLA Landscape Architects s českým ateliérem M2AU.

„*Dnes jsme schválili výsledky mezinárodní urbanistické soutěže Florenc21, čímž se posouváme do další fáze realizace projektu. Na základě vítězného návrhu se bude dokončovat urbanistická studie s regulačními prvky pro řešené území, která bude součástí memo-*

randa hl. m. Prahy a obou investorů. Pražané také mohli posílat své nápady, co si od proměny slibují a jaké problémy je nejvíce trápí. Zapojení veřejnosti tímto způsobem ještě před výběrem vítězného návrhu je v českém prostředí unikátní. V hlavním městě chceme proměňovat město podle současných i budoucích výzev a moderního způsobu života. Městský prostor musí být tvořen pro lidi a být poměřován lidským rozměrem,“ říká primátor Zdeněk Hřib.

V následujících měsících budou projednány změny územního plánu transformačního území Masarykova nádraží a autobusového nádraží Florenc. Ještě před projednáním změn územního plánu v Zastupitelstvu hl. m. Prahy bude mezi Prahou a oběma investory uzavřena dohoda o kontribucích. Zároveň hlavní město Praha naváže spolupráci v ideové rovině s dalšími dvěma finalisty, kteří se shodně umístili na druhém místě.

„Máme také dva druhé týmy s velice kvalitním návrhem, s nimiž se město Praha chystá navázat spolupráci v oblasti magistrály a parku na Těšnově, jelikož porotu svým ideovým zpracováním zaujali. S týmem č. 50 rozpracujeme krátkodobá opatření a střednědobé úpravy severojižní magistrály

při jejím zachování na estakádě. Tým č. 55 zapracuje na studii revitalizace parku na Těšnově s možností umístění nové kulturní stavby, například archeologického muzea hl. m. Prahy,“ uvedl náměstek Hlaváček.

„Urbanistická soutěž na novou podobu Florence je ukázkou toho, jak si město a investor mohou být v rámci jednotlivých projektů vzájemnými partnery. Nejen že se díky takovému partnerství daří urychlit složité městské procesy, ale v konečném důsledku to má pozitivní vliv zejména na kvalitu života lidí ve městě,“ komentuje Petr Zeman, předseda Výboru zastupitelstva pro územní rozvoj.

„Je to jeden z nejzajímavějších brownfieldů v Praze. Rozlohou, silnou dopravní zátěží v podstatě ze všech stran, tím, že je v samotném centru Prahy. O to významnější je, že jsme všichni společně našli shodu na tom, jak ze zapomenutého místa udělat moderní, a jsem si jistý, že výstavní část metropole,“ potvrdil Petr Palička, výkonný ředitel Penty Real Estate.

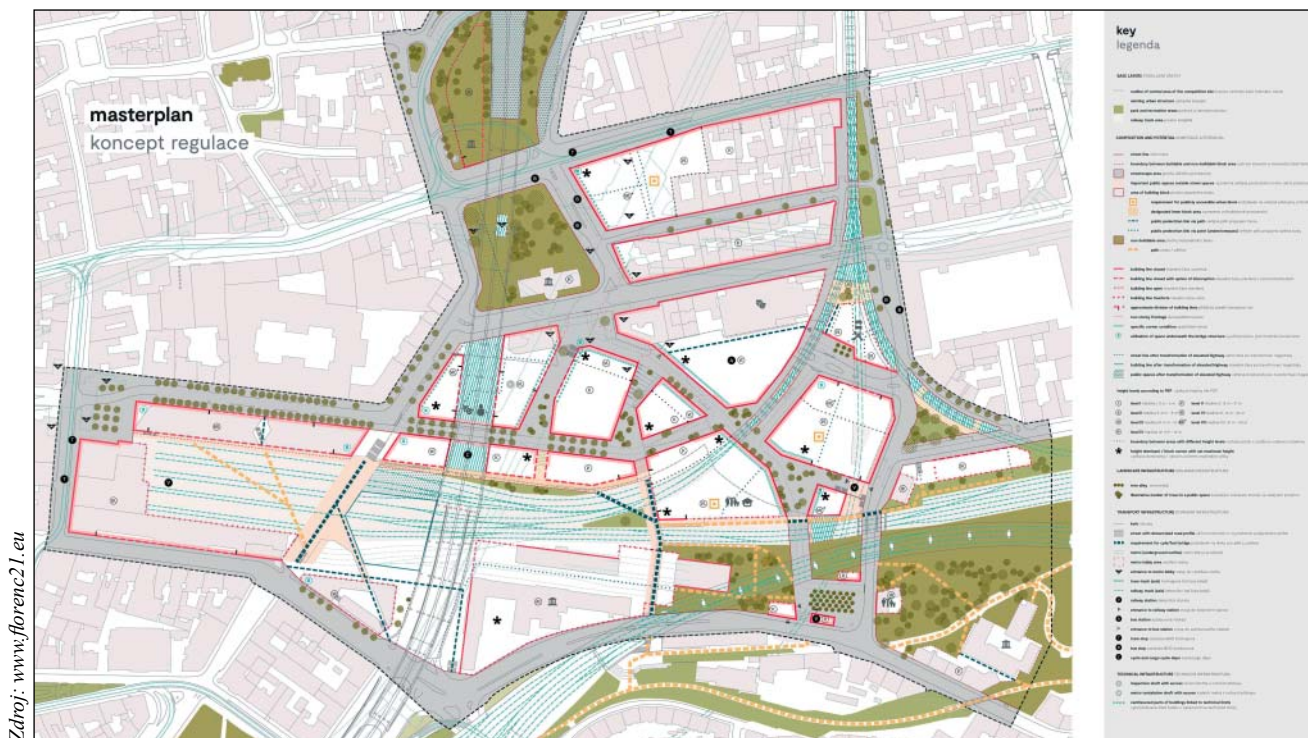
„Jsme rádi, že mezinárodní urbanistická soutěž Florenc21, jejíž jsme byli součástí, dospěla do konce a ukázala nám, jak by v budoucnu mohlo území

Florence vypadat a jakým způsobem je možné zintegrovat autobusové nádraží Florenc do nové městské čtvrti. Ke konečnému výsledku je však ještě dlouhá cesta a bude třeba úsilí a spolupráce všech zainteresovaných, abychom se dočkali okamžiku, kdy vize, vzešlé z této soutěže, budou moci být naplněny a realizovány,“ říká Pavel Vráblík, ČSAD Praha Holding.

Po uzavření memoranda mezi městem a investory a po projednání, a v případě schválení změn územního plánu, může začít projekční činnost jednotlivých stavebních bloků, veřejných prostranství a budov. Samotná transformace území by mohla začít zhruba za pět let, přestavba autobusového nádraží pak bude následovat až v další fázi, která by se mohla začít realizovat do deseti let.

„Je potěšení sledovat, jak se v posledních letech daří v Praze posouvat urbanistické a architektonické soutěže, a Florenc21, která probíhala formou unikátního soutěžního workshopu se zapojením veřejnosti, je toho zdárným příkladem. Byl bych velice rád, kdyby architektonická podoba navazujících staveb v tomto území vznikla také formou soutěže,“ uzavírá ředitel IPR Praha Ondřej Boháč.

[IPR Praha, 14. 3. 2022]

Masterplan

Nová aplikace o Pražské památkové rezervaci

Institut plánování a rozvoje hl. m. Prahy (IPR) zpracoval dle zadání Rady hl. m. Prahy architektonicko-urbanistickou analýzu Pražské památkové rezervace, díky které bude snazší pečovat o památky v centru města. Výstupy této analýzy – mapová aplikace Historické centrum města a publikace Katalog kritických míst – se stanou základním podkladem pro územní studii Pražské památkové rezervace. Aplikace je zajímavá i pro širokou veřejnost díky podrobným informacím o všech budovách v historickém centru města.

Historické centrum Prahy se se svou rozlohou 895 hektarů řadí mezi největší památkové rezervace na světě. Pražská památková rezervace zabírá prakticky celý střed Prahy – rozkládá se přibližně od Florencie po Vyšehrad a od Pohořelce až po magistrálu. IPR nyní vypracoval architektonicko-urbanistickou analýzu, která se zaměřuje právě na centrum města.

„Cílem tohoto projektu bylo zajistit účinnější péči o památkový fond v Praze a získat materiál, který bude sloužit

jako důležitý podklad pro další formy podrobnější dokumentace historického centra Prahy. Například pro územní studii Pražské památkové rezervace, na které nyní budeme pokračovat,“ říká Petr Hlaváček, náměstek primátora pro oblast územního rozvoje.

Architektonicko-urbanistická analýza má dva výstupy. Prvním z nich je mapová aplikace Historické centrum města, tím druhým pak publikace Katalog kritických míst.

Aplikace Historické centrum města je prvním místem, kde jsou pohromadě historická a aktuální data o území i samotných objektech, která uživatel může okamžitě porovnávat a filtrovat podle toho, co hledá. Lze si například vyhledat jednotlivé objekty podle stavebního stylu, data vzniku či architekta, který budovu navrhl. Aplikace také nabízí staré územní plány či aktuální i archivní pohledy na město. Lidé si tak mohou nejen vyhledat podrobné informace o místě, kde žijí, a podívat se, jak dané místo vypadalo dříve, ale tato interaktivní mapa je také nedocenitelným materiálem pro studenty dějin umění a architektury, stejně jako pro projektanty, kteří navrhují v centru Prahy.

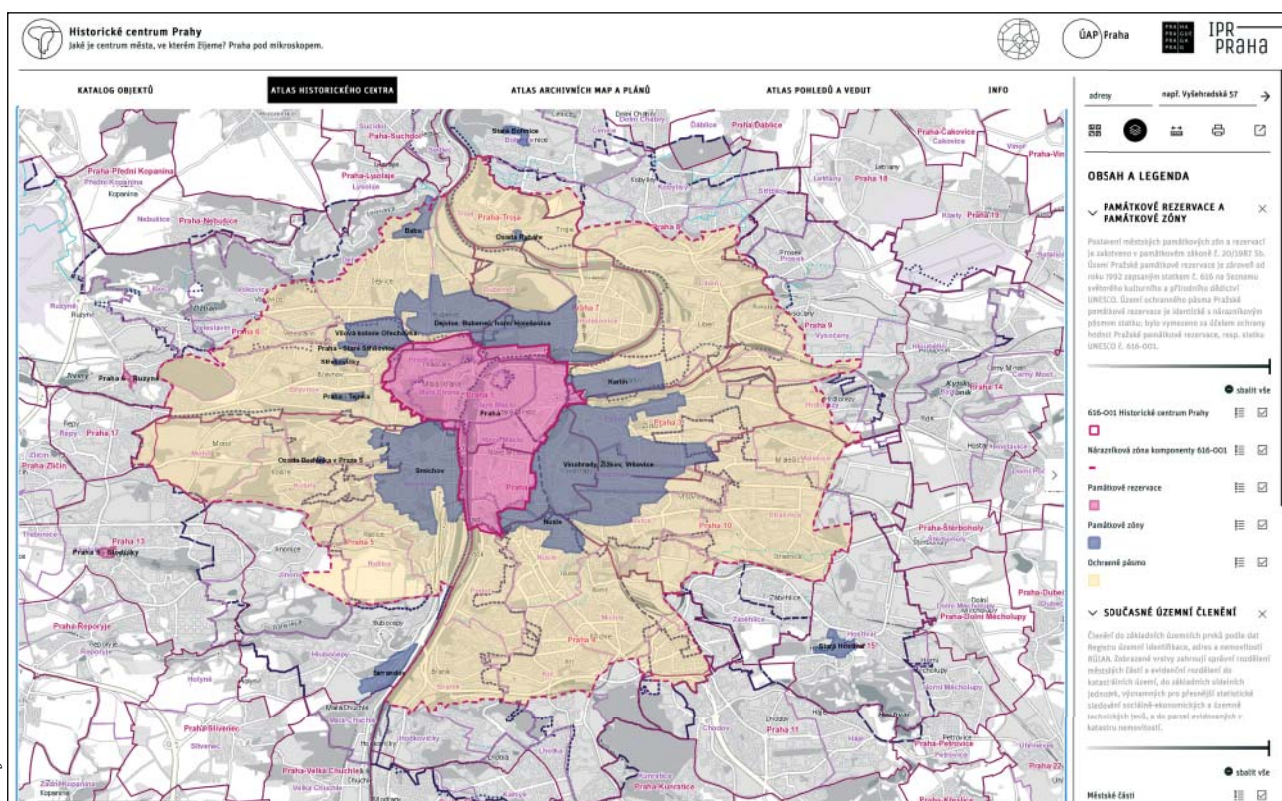
Katalog kritických míst je pak průřezovou rešerší analýz centra Prahy z let 1981–2020, čímž přináší cennou výpověď o intenzitě a palčivosti konkrétních kritických témat a míst v průběhu času. Naznačuje, zdali tehdejší hodnocení byla pouze dočasným trendem reagujícím na aktuální stav, či se řeší dlouhodobě a přetrvávají. Z dokumentu tak mj. vyplývá, že mezi nejtěživější problémy území historického centra Prahy patří rostoucí intenzita turistického a komerčního využití v souvislosti s úbytkem trvalého bydlení a služeb orientovaných na místní obyvatele, kritika problémů panoramatických pohledů a problémy automobilové dopravy včetně nároků na parkování.

Architektonicko-urbanistická analýza Pražské památkové rezervace byla v průběhu svého zpracování pravidelně konzultována s Radou světové památky a s pražským Odborem památkové péče a vznikala ve spolupráci s Ústavem dějin umění FF UK.

Katalog je dostupný na webových stránkách IPR Praha.

[IPR Praha, 10. 3. 2022]

Zdroj: IPR Praha

Památkové rezervace a památkové zóny (ukázka z mapové aplikace Historické centrum města)

**Ministr Ivan Bartoš:
Zrychlíme konečně stavební řízení.
Bez novely by nastal kolaps**

Ministerstvo pro místní rozvoj předložilo do meziresortního připomínkového řízení návrh novely stavebního zákona, díky níž konečně začne v ČR fungovat stavební řízení a nenastane hrozící kolaps. Ten by byl totiž důsledkem destrukce smíšeného modelu veřejné správy. Ve spolupráci se samosprávami a kraji chceme tímto krokem změnit nový stavební zákon a zachovat stavební úřady na místní úrovni, kde rozhodují se znalostí prostředí. Stále přitom platí hlavní motto: „jeden úřad, jedno podání, jedno razítko“.

„Naším cílem je, aby bylo stavební řízení předvídatelné a dokázalo se pružně přizpůsobit různým typům staveb a především pak, aby stavebník jednal pouze s jedním úřadem, a to nejlépe elektronicky. Není možné, aby lidé v jednadvacátém století čekali s papíry v ruce ve frontě na úřadě a trávili tím svou dovolenou, jak tomu mnohokrát bývá. To je holý nesmysl,“ říká místopředseda vlády pro digitalizaci a ministr pro místní rozvoj Ivan Bartoš, přičemž dodává: *„Stavební zákon byl ušitý horkou jehlou a v rozporu se všemi politickými dohodami. Chceme napravit nejhorší excesy, které podle našeho názoru ohrožují jak stavební řízení samotné, tak zejména ochranu veřejných zájmů.“*

Novela ponechává Specializovaný a odvolací stavební úřad (SOSÚ) pro strategické a rozsáhlejší liniové stavby, který bude rozhodovat o takzvaných vyhrazených stavbách, tedy o velkých infrastrukturálních projektech, dálnicích a elektrárnách. Na SOSÚ budou pracovat zaměstnanci specializovaní pouze na tento typ staveb, čímž se zvýší rychlost a kvalita. Zaveden bude také institut jednotného environmentálního povolení.

Cílem návrhu novely nového stavebního zákona je, aby nová institucionální podoba reagovala na skutečný výkon stávajících stavebních úřadů a ustanovila stavební úřad tam, kde bude k dispozici dostatek kvalifikovaných úředníků a bude zajištěna digitalizace, která je pak nezbytným předpokladem pro rychlé, transparentní, digitální a občanovi blízké stavební řízení prostřednictvím Portálu stavebníka. Navrhuje se také posílení metodické role Ministerstva pro místní rozvoj zejména ve vztahu k obcím.

Z pohledu dotčených orgánů dochází oproti platnému stavebnímu zákonu ke změně v původním pojetí integrace dotčených orgánů. Dotčené orgány, které dnes nejsou součástí státní správy, integrovány do stavební správy nebudou. Náhradou za tuto změnu je ve spolupráci s Ministerstvem životního prostředí navrhováno do stavebního zákona zakotvení tzv. jednotného závazného stanoviska, které bude sloužit jako podklad pro stavební úřad v řízení o povolení záměru. Toto jednotné závazné stanovisko bude obsahovat podmínky a posouzení všech dotčených veřejných zájmů v oblasti ochrany životního prostředí.

Zrychlujeme proces územního plánování. Dřívější „zjednodušené projednání“ bude nově standardem. V oblasti územního plánování je totiž cílem novely posílení role samosprávy v procesech pořizování územních opatření (o stavební uzávěře a o asanaci území), kdy bude nově samospráva (rada obce nebo rada kraje) rozhodovat o pořizování a vydávat územní opatření. Pořizování zajistí příslušný úřad územního plánování. Nově budou jasně identifikovány dotčené orgány, které se k návrhu územního opatření o stavební uzávěře vyjadřují. Významné je opětovné zavedení politiky územního rozvoje jakožto strategického nástroje územního plánování na úrovni státu, a to v rozsahu stávající politiky územního rozvoje. Změny územně plánovacích dokumentací budou pořizovány pouze zkráceným postupem, který odpovídá stavebnímu zákonu z roku 2006.

[MMR, 7. 4. 2022]

**Nový tým na Ministerstvu pro
místní rozvoj – dostupnost bydlení,
zákony a nové finanční modely**

Situace na trhu s bydlením se v České republice stále zhoršuje a není to jen otázka stavebního řízení, respektive jeho délky, předvídatelnosti a přehlednosti. Dosavadní neexistence zákona o podpoře v bydlení, který by dal obcím nástroje řešit bytovou nouzi jejich občanů zatím není k dispozici mimo jiné i díky pasivní roli státu v minulých volebních obdobích. To vše jsou deficity, které se rozhodlo Ministerstvo pro místní rozvoj řešit. Stejně tak samotný proces digitalizace celého procesu a věcná i metodická podpora všech forem bydlení, přes soukromou výstavbu, družstevní či nájemní bydlení z fondu obcí i moderní modely typu baugruppe.

Z toho důvodu vzniká na ministerstvu nový tým. Změnu přinese vznik speciálního strategicko-analytického útvaru MAU (ministerský analytický útvar), který v sobě obsahuje vícero oddělení, která se soustředí výhradně na strategie v oblasti regionální politiky se speciálním zaměřením na kvalitu dostupnosti bydlení (speciální nově tvořené oddělení) a služeb v obcích a městech. Tento analytický útvar bude aktualizovat a dohlížet na jednotlivé strategie v úzké spolupráci s Ústavem územního rozvoje v Brně, který pod ministerstvo patří. Zároveň po vzoru obdobných útvarů v zahraničí bude jakýmsi informačním a datovým korpusem tak, aby důležitá rozhodnutí vedení ministerstva byla založena na faktech a přispěla ke zlepšení kvality života občanů v našich regionech.

Do řešení problematiky bydlení je třeba intenzivně zapojit i mezinárodní znalosti a zkušenosti, které lze získat od nadnárodních institucí. K výraznějšímu zapojení Advisory Hubu Evropské investiční banky dojde po dohodě ministra Ivana Bartoše s viceprezidentkou EIB Lilyanou Pavlovou. Evropská investiční banka a Národní rozvojová banka s Ministerstvem pro místní rozvoj spolupracují již dlouhodobě. Společným cílem je kromě zákonů nastavit trvalý rámec, ve kterém se v dlouhodo-

bém výhledu dá plánovat výstavba, nastavuje podmínky udržitelnosti a umožňuje zvolit vhodný finanční nástroj pro financování výstavby a do procesu získat i soukromé investice.

[MMR, 28. 3. 2021]

IROP vydal Obecná pravidla pro žadatele a příjemce pro nové období 2021–2027

Integrovaný regionální operační program (IROP), který spadá pod Ministerstvo pro místní rozvoj, vydal Obecná pravidla pro žadatele a příjemce. Stejně jako v období 2014–2020 budou i nadále Obecná pravidla stěžejním dokumentem pro všechny žadatele a příjemce.

Budoucí žadatelé o dotaci naleznou v Obecných pravidlech kompletní informace pro podání, realizaci a udr-

žitelnost projektů. Dozvědí se nejen, jakým způsobem jejich žádost bude hodnocena, ale naleznou zde i požadavky na zadávání zakázek, na způsobilost výdajů a soupis všech hlavních povinností, které je nutné dodržovat a plnit v průběhu realizace a udržitelnosti projektu. Na vydaná Obecná pravidla, platná a účinná pro všechny žadatele a příjemce, budou navazovat Specifická pravidla pro jednotlivé výzvy, kde budou uvedena zejména hodnotící kritéria, která budou schválena na prvním jednání Monitorovacího výboru IROP po schválení Programového dokumentu IROP 2021–2027.

„Doprovodná dokumentace pro IROP v novém programovém období musí být přehledná a jasná. A již se tvoří pro žadatele také doplňkové kuchařky, které budou konkrétní a návodné, např. Příručka pro práci v monitorovacím systému,“ říká náměstek Sekce evropských a národních programů Zdeněk Semorád.

Kompletní příprava IROP pro nové programové období se blíží do cílové roviny. ŘO IROP již obdržel od Evropské komise oficiální připomínky k Programovému dokumentu IROP 2021–2027 a v následujících týdnech plánuje řídicí orgán o připomínkách jednat. Současně probíhá příprava doprovodné dokumentace pro IROP, kam se řadí i nově vydaná Obecná pravidla pro žadatele a příjemce.

Aktuální informace k IROP pro období 2021–2027 představí série akcí Centra pro regionální rozvoj České republiky pro veřejnost s názvem IROP TOUR. Tyto akce se budou konat po celé České republice, a to od půlky dubna do půlky května. Celkem bude realizováno 50 setkání zaměřených na novinky a změny v IROP 2021–2027. Vyhlášení prvních výzev IROP se pak předpokládá v polovině roku 2022.

[MMR, 11. 4. 2022]

MMR spustilo program pro obce a kraje na rekonstrukce bytů a budov pro uprchlíky z Ukrajiny

Ministerstvo pro místní rozvoj spustilo 14. dubna program Ukrajina, který pomůže obcím a krajům s ubytováním Ukrajinců, kteří do ČR utekli před ruskou agresí. Důležité je, že opravené byty zůstanou obcím a krajům, které je po odchodu ukrajinských uprchlíků domů využijí pro své občany.

„Jako stát se zvládneme postarat o statisíce uprchlíků, kteří k nám přicházejí z Ukrajiny. Velký dík za to patří především obcím a krajům, kterým musíme rychle finančně pomoci. Aktivně jsme proto jednali se starosty, hejtmany a dalšími partnery v regionech. Na základě jejich požadavků jsme upravili chystaný program. V novém národním programu počítáme s dotacemi pro obce a kraje na rekonstrukce bytů a budov k zajištění důstojného bydlení. Samozřejmě, že bude možné uplatňovat náklady zpětně od dne, kdy Rusko napadlo Ukrajinu.

Náš program je jen jedním z připravovaných opatření, jak řešit dostupnost bydlení,“ říká místopředseda vlády pro digitalizaci a ministr pro místní rozvoj Ivan Bartoš s tím, že program je součástí strategie, kterou schválila vláda.

Finančně budou podpořeny opravy či menší rekonstrukce obecních a krajských objektů, které nejsou nyní obyvatelné, ale mohly by sloužit pro střednědobé ubytování uprchlíků. Tyto rekonstrukce budou prováděny v půdorysech stávajících objektů. S povolovacím procesem nebude problém. K získání dotace bude stačit čestné prohlášení, že je věc řešena se stavebním úřadem. Pomůže také chystaný Lex Ukrajina. Opravené byty po krizi obcím a krajům zůstanou a ty je využijí pro své občany.

Dotace na opravu a vznik obecních či krajských bytů bude činit maximálně 120 tis. Kč na jednu osobu dle standardizované kapacity a bude pro byty, které předtím nebyly technicky způsobilé k ubytování osob. Dotace na opravu obecních či krajských ubytoven bude

činit maximálně 40 tis. Kč na jednu osobu dle standardizované kapacity a MMR stanoví minimální standard vybavenosti tak, aby šlo vždy o důstojné ubytování.

Na program má MMR skoro jednu miliardu korun. Stále je ve hře možnost, že s financováním pomůže EU, což osobně řešil ministr Ivan Bartoš v Bruselu.

O dotaci mohou žádat obce a jimi zřizované organizace, kraje a jimi zřizované organizace, hlavní město Praha, městské části hlavního města Prahy a jimi zřizované organizace.

Jako záložní variantu a nouzové řešení v případě ještě většího náporu na ubytovací kapacity MMR finančně podpoří obce a kraje při pořizování mobilních či montovaných domů pro ubytování uprchlíků. MMR stanoví minimální standard vybavenosti tak, aby bylo garantováno důstojné ubytování.

[MMR, 14. 4. 2022]

Voda ve městě

Metodika **Voda ve městě** je výsledkem dvouletého projektu podpořeného v rámci programu Zéta TA ČR.

Jejím cílem je přiblížit téma hospodaření s dešťovou vodou, představit přínosy a základní možnosti dostupných opatření a poskytnout podporu při plánování a procesních postupech vedoucích k realizaci opatření.

Publikace vznikla v rámci spolupráce dvou univerzit (ČVUT UCEEB a UJEP) a její první vydání zaznamenalo mnoho pozitivních ohlasů. Nyní se chystá vydání nového, rozšířeného vydání metodiky, jež bylo spuštěno v průběhu měsíce dubna na platformě HitHit. Publikaci lze objednat na adrese: martina.sykorova@cvut.cz nebo pomocí QR kódu.

UNIVERZITA J. E. PURKYNĚ V ÚSTÍ NAD LABEM

Fakulta sociálně ekonomická

„Narodil jsem se do doby plné optimismu k technickým a vědeckým vynálezům. Jedním z mých nejranějších zážitků z televizního vysílání bylo přistání prvního člověka na Měsíci. Obdivoval jsem nové stavební technologie, které do architektury přinesly objevy z vesmírného nebo automobilového průmyslu. Byla to doba růstu a rozvoje bezuzdně konzumní společnosti.

Ale postupně jsem si začal víc a víc uvědomovat, že vědecké a technologické objevy a civilizační vymoženosti nejsou časem dostatečně prověřeny. Ukazují se stále další a další problémy, které homo sapiens na této planetě páchá, přestože si myslíme, že v dobré víře.

Díky tomu si stále víc uvědomuji, že ty zdánlivě obyčejné a dávno překonané postupy, inspirované přírodou či přírodou přímo vygenerované a prověřené staletími, se ukazují být správné. Jsou v souladu s fascinujícími procesy, které se kolem nás dějí, a díky nimž můžeme existovat nejenom my, ale vše živé okolo nás.

Právě proto považuji tuto knihu za mimořádně důležitou, nabízí totiž dávno objevené. Přináší návody a řešení, které jsou samozřejmé, ale bohužel námi lidmi zapomenuté a nepoužívané.

Dešťová voda je něco, co naši lidskou společnost obtěžuje, protože jí je buď málo, nebo moc, navíc na místech a v časech, které se nám zrovna nehodí. Ale zapomínáme, že díky ní můžeme žít na této planetě! A proto berme konečně všechna nabízená řešení v této knize jako správnou cestu, jak začít napravovat chyby, kterých jsme se v posledních staletích dopouštěli.“

doc. Ing. arch. Jakub Cigler

Plánování města. Příručka mladého urbanisty

Publikace fakultního ateliéru Kohout – Tichý, za nímž stojí prof. Ing. arch. Michal Kohout a doc. Ing. arch. David Tichý, Ph.D., předkládá komplexní pohled na urbanistický rozvoj. Integruje principy udržitelného rozvoje s pochopením měřítkových souvislostí vystavěného prostředí a koordinace jeho jednotlivých složek. Vychází z dlouholeté spolupráce s českými municipalitami.

Publikace **Plánování města s podtitulem Příručka mladého urbanisty** je učena nejen studentům a studentkám architektury pracujícím na urbanistických zadáních, ale i zástupcům a zástupkyním městských samospráv, občanské veřejnosti a všem, kteří se zajímají o územní rozvoj.

Rozsáhlý obrazový aparát zahrnuje fotografie, plány, výkresy a grafy, které poskytují ucelený pohled pro pochopení vzájemných souvislostí. Díky příkladům z praxe nechává příručka nahlédnout na proces spolupráce s městy na jejich rozvoji, a to například z Prahy, Brna, Nepomuku, Pardubic, Havlíčkova Brodu nebo Štětí.

Publikaci vydalo České vysoké učení technické v Praze v roce 2021 a je možno ji zakoupit v nakladatelství Walden Press. Publikace je k dostání na e-shopu www.biobooks.cz. Pro uplatnění 10% slevy pro čtenáře časopisu U&ÚR zadejte slevový kód **UUR2022**.

Toby Hemenway ukazuje, jak spojit lidi a přírodu ve městě do funkčního ekosystému

Dvě třetiny obyvatel této planety budou v roce 2050 žít ve městech. Jak dosáhnout toho, aby města zůstala i nadále příjemným prostředím a fungovala i lidská společenství? Aby se nerozmáhala gentrifikace, zahlcení dopravou, nesnižovala se kvalita životního prostředí nebo nedocházelo k rozmachu satelitů? Možnosti nabízí známý americký biolog a guru regenerativního přístupu k přírodě i městskému prostředí Toby Hemenway v knize **Ekosystémy měst budoucnosti**.

„Publikaci Tobyho Hemenwaye považuji za velmi zdařilý a poučný vklad do debaty o budoucnosti měst v době rostoucího tlaku mimo jiné na zavádění tzv. adaptačních opatření, tedy prvků pro udržitelnou budoucnost. Přesně tyto cesty ve svých projektech, ať už jde o parky, zahrady nebo další veřejné prostory, silně podporujeme,“ říká **Petra Lepková Melingerová**, ředitelka Nadace Proměny Karla Komárka.

„Co potřebujeme, je jiný typ myšlení, které bere do úvahy nejružnější možnosti a propojení společenského a přírodního života ve městě, je dostatečně citlivé a proměnlivé, aby bylo možné jej uplatňovat na nejružnější problémy a na rozličných úrovních: od konkrétních míst, přes sousedství až po velké, třeba i celoměstské celky. V tomto představují Ekosystémy měst budoucnosti zajímavou a důležitou inspiraci. Hlavně proto, že s ohledem na probíhající a zesilující environmentální krizi, je důležité si bytostně a nerozpojitelné propojení města a přírody uvědomit, zbavit se zjednodušujících představ o městě a přírodě v něm a začít k městu přistupovat jako k organickému sociálně-přírodnímu celku, kde příroda hraje nezastupitelnou úlohu a nabývá nejružnějších podob,“ shrnuje sociolog **Petr Gibas** autorův přínos v doslovu knihy.

Publikaci nově vydalo eko-nakladatelství Walden Press a je k dostání na e-shopu www.biobooks.cz. Pro uplatnění 10% slevy pro čtenáře časopisu U&ÚR zadejte slevový kód **UUR2022**.

